

ALGEMEEN RIJKSARCHIEF
EN
RIJKSARCHIEF IN DE PROVINCIEËN

MISCELLANEA ARCHIVISTICA
MANUALE
46

BURGERLIJKE GODSHUIZEN
BURELEN VAN WELDADIGHEID
COMMISSIES VAN OPENBARE ONDERSTAND EN
OPENBARE CENTRA VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN

ORGANISATIE, BEVOEGDHEDEN, ARCHIEFVORMING

DOOR

JOSÉ VERSCHAEREN

Brussel
2001

BURGERLIJKE GODSHUIZEN
BURELEN VAN WELDADIGHEID
COMMISSIES VAN OPENBARE ONDERSTAND EN
OPENBARE CENTRA VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN
ORGANISATIE, BEVOEGDHEDEN, ARCHIEFVORMING

ARCHIVES GÉNÉRALES DU ROYAUME
ET
ARCHIVES DE L'ÉTAT DANS LES PROVINCES

MISCELLANEA ARCHIVISTICA
MANUALE

46

Archives générales du Royaume
D/2001/531/211

Numéro de commande : Publ. 3691

Archives générales du Royaume
2 rue de Ruysbroeck
1000 Bruxelles

ARCHIVES GÉNÉRALES DU ROYAUME
ET
ARCHIVES DE L'ÉTAT DANS LES PROVINCES

MISCELLANEA ARCHIVISTICA
MANUALE
46

BURGERLIJKE GODSHUIZEN
BURELEN VAN WELDADIGHEID
COMMISSIES VAN OPENBARE ONDERSTAND EN
OPENBARE CENTRA VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN

Organisatie, bevoegdheden, archiefvorming

door

José VERSCHAEREN

Bruxelles
2001

INHOUDSOPGAVE

LIJST VAN AFKORTINGEN	9
LIJST VAN GECITEERDE BRONNEN EN WERKEN	11
INLEIDING	25
DEEL I. INSTITUTIONELE GESCHIEDENIS VAN OCMW'S EN RECHTSVOORGANGERS	29
Hoofdstuk I. BURGERLIJKE GODSHUIZEN EN BURELEN VAN WELDADIGHEID	31
A. DE ONTWIKKELING VAN DE ARMENZORG	31
1. De eerste jaren na de Franse Revolutie	31
2. Burgerlijke Godshuizen	40
3. Burelen van Weldadigheid	47
B. ORGANISATIE	66
1. Het bestuur	66
a. Benoeming van de leden	66
b. Duur van het mandaat	68
c. Burgemeester	69
d. Voorzitter	71
e. Reglement	71
2. Personeel	72
a. Secretaris	72
b. Ontvanger	73
c. Ordonnateur	79
d. Econoom	79
e. Inspecteurs	80

f. Medisch personeel	80
3. Goederen	82
C. ONDERSTANDSWOONST	82
Hoofdstuk II. COMMISSIES VAN OPENBARE ONDERSTAND	89
A. EEN NIEUWE WETGEVING	89
B. ORGANISATIE	94
1. De commissie	94
a. De beheerders	94
b. De voorzitter	96
2. Het personeel	96
3. De verschillende diensten	98
a. De personeelsdienst	99
b. De rekendienst	99
c. Patrimonium	99
d. De technische dienst	100
e. De sociale dienst	100
f. De hulpdienst en hospitalisatie	101
C. TOEZICHT EN VOOGDIJOVERHEDEN	101
D. BEROEP	105
E. INTERCOMMUNALE COO'S	106
F. PROVINCIAAL ONDERSTANDSFONDS	107
G. HET SPECIAAL ONDERSTANDSFONDS	108
H. IDENTIFICATIEDIENST	109
Hoofdstuk III. OPENBARE CENTRA VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN	111
A. DE OPENBARE ONDERSTAND HERVORMEN: EEN NOODZAAK	111
B. DE ORGANIEKE WET OP DE OCMW'S	113
C. ORGANISATIE	122
1. Raad voor Maatschappelijk Welzijn	122
2. De voorzitter	123
3. Het vast bureau	124
4. De bijzondere comités	126

5. Het overlegcomité	126
6. Personeel	127
a. De secretaris	127
b. De ontvanger	129
c. De maatschappelijk werker	131
d. De geneesheren	132
7. Organogrammen	133
8. Instellingen	134
9. De financiering van het OCMW	141
10. Beheer van de goederen	145
D. TAKEN	146
E. TOEZICHT EN CONTROLE	152
1. Het overleg	152
2. De burgemeester en de raad voor maatschappelijk welzijn	153
3. De maatregelen inzake toezicht	153
4. Toezicht op de OCMW-ziekenhuizen	156
F. DE STAATSHERVORMINGEN	158
DEEL II. ARCHIEFBEHEER EN ARCHIEFZORG	167
Hoofdstuk I. BEWARING EN INZAGERECHT	169
Hoofdstuk II. ADMINISTRATIEVE BEWAARTERMIJNEN	175
A. PERSONEEL	176
B. SECRETARIAAT	178
C. BOEKHOUDING	179
D. WERKEN EN GOEDEREN	186
E. FACILITAIRE DIENSTEN	186
F. SOCIALE DIENST	187
G. DOCUMENTEN IN ZIEKENHUIZEN	194
H. DOCUMENTEN IN RUSTHUIZEN EN RVT's	200
Hoofdstuk III. SELECTIE	203
A. ALGEMENE REGELS EN CRITERIA	203

B. SELECTIE VAN MASSALE BESTANDEN BIJ STEEKPROEF	207
C. SELECTIELIJST	226
1. Algemene categorieën	226
2. Briefwisseling	227
3. Personeelsdienst	228
4. Secretariaat	230
5. Comptabiliteit	231
6. Patrimonium	235
7. Facilitaire diensten	236
8. Sociale Dienst	237
9. Medische dossiers	239
D. BEHEER VAN TE Vernietigen Archieven	239
E. PROCEDURE VAN Vernietigen	240
F. BEWAREN	242
 Hoofdstuk IV. ORDENINGS- EN ARCHIEFBEHEERSPLAN	 243
 APPENDIX: HET WETTELIJK KADER. WET- EN REGELGEVING	 253

LIJST VAN AFKORTINGEN

art.	artikel
a. w.	aangehaald werk
BM	Bestaansminimum
BCSD	Bijzonder Comité van de Sociale Dienst
BFMW	Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn
BS	Belgisch Staatsblad
BW	Burgerlijk Wetboek
COO	Commissie van Openbare Onderstand
FEB	Functioneel-economische boekhouding
KB	Koninklijk Besluit
MB	Ministerieel Besluit
N.I.S.	Nationaal Instituut voor de Statistiek
NOB	Nieuwe OCMW-Boekhouding
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
PWA	Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen
PV	proces-verbaal
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
RVT	rust- en verzorgingstehuis
s.d.	sine dato (zonder datum)
SIF	Sociaal Impulsfonds
SOF	Speciaal Onderstandsfonds
VBSG	Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten
VFIK	Vlaams Fonds voor de Integratie van Kansarmen
VUB	Vrije Universiteit Brussel

LIJST VAN GECITEERDE BRONNEN EN WERKEN

AERTS E., *Archiefselectie vanuit de statistiek: de steekproef in de archivalie*, Miscellanea Archivistica. Manuale 28, ARA, Brussel, 1998.

BAILLIEN H., *De oude stedelijke instellingen voor openbare weldadigheid te Tongeren*, Hasselt, 1956.

BAETEMAN G., VLASSELAER M.-J., *De bescherming van het privéleven ten aanzien van de gegevensverwerking. Eerste praktische commentaar op de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens*, Deurne, 1993.

BATAILLE M.-L., *De organieke wet betreffende de OCMW's: grote en kleine wijzigingen*, in: *De Gemeente*, 1989/2, p. 105-111.

BATAILLE L.M., LODEFIER M.-C., *De werking van het O.C.M.W. Praktische handleiding ten behoeve van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en de bestuurders van het O.C.M.W.*, VBSG, Brussel, 1989.

BAUWENS L., CARPENTIER L., *Moi du 27 novembre 1891 sur l'assistance publique. Nouveau commentaire pratique*, Frameries, 1905.

Bewaartermijn van documenten in ziekenhuizen, VIV, *Overzicht*, 1989 en *Inlichtingsnota*, 1992.

Bewaringstermijn van documenten in het ziekenhuis, VOV, *Inlichtingsbrief*, 64, 1988.

BLANPAIN R., *Juridische aspecten van het beroepsgeheim*, Brussel, 1965.

BLONDEEL F., *De wet van 12 januari 1993 houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving*, in: *OCMW-Visies*, jg. 8, nr. 1, maart 1993, p. 3-8.

BRIXHE G.E., *Manuel raisonné par ordre alphabétique de l'administration des bureaux de bienfaisance belges*, Brussel, 1852.

BUNDERVOET F., *Portret van een nieuwe OCMW-dienst: De juridische bijstand*, in: *OCMW-Visies*, jg. 6, nr. 3, september 1991, p. 11-15.

BUTTGENBACH, *La réforme de l'assistance publique*, in: *Revue de l'administration et du droit administratif de la Belgique*, jg. 102, dl. XCVII, 1955, p. 102-126.

CALLENS S., *Goed geregeld? Het gebruik van medische gegevens voor het onderzoek*, KU Leuven, Faculteit Geneeskunde, Antwerpen, Apeldoorn, 1995.

COLLETT-WHITE J., WARD K., *Appraisal of Mental Hospital Patient Case Files: the Bedfordshire Record Office experience*, in: *Journal of the Society of Archivists*, vol. 15, n° 2, 1994, p. 181-186.

COPIN A., *De organieke wet betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn*, in: *Gemeentekrediet van België*, jg. 31, nr. 119, januari 1977, p. 54-67.

COPPENS H., *Archiefterminologie. Archief termen voor gebruik in het Rijksarchief*, *Miscellanea Archivistica Manuale* 5, Brussel, 1990.

COPPENS H., *Archiefbeheer in gemeenten en O.C.M.W.'s*, Brussel, 1997.

DAMOISEAUX M, HENRARD H., *Guide pratique de l'administration des Bureaux de Bienfaisance & Hospices Civils*, 1913.

De beleidsnota als bijdrage tot openbaarheid van bestuur, in: *OCMW-Visies*, jg. 8, nr. 1, maart 1993, p. 23-30.

DE COMMER P., *Het modern archiefbeheer van de centrale bestuursadministratie van het O.C.M.W. van Antwerpen na de fusie op 1 april 1983*, onuitgegeven verhandeling VU Brussel, Bijzondere licentie technologie, studierichting archiveringstechnieken, 1990.

DE COMMER P., *Het modern archiefbeheer van de centrale bestuursadministratie van het OCMW van Antwerpen na de fusie op 1 april 1983*, in: *Archiefinitiatie(f)*, 1, 1991, p. 73-87.

DE COMMER P., *O.C.M.W.-Antwerpen. Bewaar- en vernietigingslijst voor archiefbescheiden gevormd en beheerd door de personeelsdienst*, 1995.

DE COMMER P., *O.C.M.W.-Antwerpen. Bewaar- en vernietigingslijst voor archiefbescheiden gevormd en beheerd door het kantoor van de ontvanger*, 1994.

DE CORSWAREM A., *Commentaire de la loi du 27 novembre 1891 ...*,

DEGAND P., RENAUDIÈRE M., VANDEWEGHE A., VANDEPUT L., *Openbare Onderstand. Wet van 10 maart 1925. Commentaar, wetgeving en rechtspraak*, Brugge, 1954.

De gewestelijke ontvangerij en de O.C.M.W.'s. Een onderzoek van de O.C.M.W.-Visies, in: *OCMW-Visies*, jg. 3, nr. 3, september 1988, p. 21-24; ook in: *De Gemeente*, 1988, nr. 5, p. 202.

DE GRAEVE A., DHAENENS P., *Maatschappelijk Welzijn. Commentaar bij de wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn*, Heule, 1996.

DE GRONCKEL Ch., *Hospices civils et bureaux de bienfaisance. Précis du régime légal de l'assistance publique*, Brussel, 1884; *Supplément*.

DEHAES V., LAMBRECHTS E., *Van C.O.O. naar O.C.M.W.: een nieuwe start? Een doorlichting van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn in de kleine en middelgrote gemeenten*, Brussel, 1982.

DEHAES V., LAMBRECHTS E., *Van C.O.O. naar O.C.M.W.: een nieuwe start? Een onderzoek naar het functioneren ...*,

DEHAES V., LAMBRECHTS E., PAUWELS K., WYNS M., *Hulpverlening op de eerste lijn. Een schets op grond van de OCMW-cliëntenregistratiegegevens in de periode 1990-1992*, in: *OCMW-Visies*, jg. 11, nr. 1, maart 1996, p. 17-32.

DE MEREN A., *Législation sur la bienfaisance publique. Codification et commentaire des dispositions actuellement en vigueur*, Brussel, Parijs, 1903.

Den TEULING A.J.M., *Steekproeven, een uitdaging tot onderzoek*, in: *Nederlands Archievenblad*, jg. 99, nr. 1, maart 1995, p. 34-43.

DEPRE R., *Het gewijzigd profiel van de O.C.M.W.-secretaris - Tussen hamer en aambeeld*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 3, september 1989, p. 14-20.

DERKONINGEN B., *Van jeugdbescherming naar jeugdbijstand: het dekreet inzake bijzondere jeugdbijstand (27 juni 1985)... Een visie vanuit het O.C.-M.W.*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 2, juni 1989, p. 39-42.

DEROUIN H., GORY A., WORMS F., *Traité théorique et pratique d'assistance publique*, dl. 1, Parijs, 1900.

DE RYNCK F., MAES R., *Beleidsopbouw in de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn*, in: *OCMW-Visies*, jg. 5, nr. 4, december 1990, p. 2-14.

DE VEY MESTDAGH J.H., *Archiefsselectie in de loop der tijden*, in: *Nederlands Archievenblad*, 1962, 66, p. 66-82.

DISCRY F., *La réorganisation de la Bienfaisance Publique à Huy de 1795 à 1814 ou les Hospices Napoléon-Joséphine*, Huy, 1956.

FAVIER J., *La pratique archivistique française*, Parijs, 1993.

FICHTNER G., *Krankenunterlagen als Quellen*, in: *Der Archivar*, jg. 44, 1991, 4, kol. 549-558.

FRANCE F.H.R., SERVAIS P., WILLEMS J.L., ENGELLEN W., *Enquête sur la qualité du dossier médical effectuée pour le Ministère de la Santé Publique dans le prolongement d'une action concertée européenne*, [1994].

GADEYNE G., *Archiefschema voor de ordening van een ongestructureerd statisch gemeentearchief (1795-ca. 1977)*, *Miscellanea archivistica. Manuale* 13, ARA, Brussel, 1993.

GHOOS A., *O.C.M.W. en bejaarden: Een kwaliteitskontraat voor de toekomst*, in: *OCMW-Visies*, jg. 5, nr. 1, maart 1990, p. 1-4.

GOUACHON A., *La dotation des Hospices. Les droits attribués par les textes spéciaux*, Parijs, 1905.

GRELL P., *L'organisation de l'Assistance Publique*, Brussel, 1976.

HANCKÉ L., *Is er nood aan wetgevende initiatieven?*, in: *Vlaams Tijdschrift voor Gezondheidsrecht*, maart-april 1989, p. 175-182.

HELLEBAUT E., *Explication doctrinale et pratique du domicile de secours. Loi du 14 mars 1876*, Brussel, 1883.

HENDRIX S., *Analyse van de documentproductie in het OCMW van Halle met het oog op een latere selectie en vernietiging*, onuitgegeven verhandeling VU Brussel, GGS Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer, 2000.

HERTOGS E., *Code des bureaux de bienfaisance ou Traité alphabétique de l'assistance à domicile*, Brussel, 1884.

Het gemeentelijk beheer, ACW-Reeks nr. 3.

Het vast bureau, in: *De Gemeente*, 1993, 1, p. 60-65.

HUBEAU B., VANDE LANOTTE J., *O.C.M.W. en rechtshulp*, Antwerpen, 1987.

IMBERT J., *Le droit hospitalier de la Révolution et de l'Empire*, Parijs, 1954.

IMBERT J., *La centralisation administrative des hôpitaux et de la Bienfaisance dans les communes du département de la Dyle*, in: *Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis/Revue de l'histoire du droit*, dl. XIX, 1951.

IMBERT J., *L'influence de la législation hospitalière française ...*,

JACQUEMIN N., VAN DEN WIJNGAERT M., m.m.v. GOOSSENS M., *O Dierbaar België. Ontstaan en structuur van de federale staat*, Antwerpen, 1996.

JANVIER R., ed., *Openbaarheid en openheid van bestuur: (on)begrensde mogelijkheden?*, Brugge, 1991.

JOORIS P., *De sociale hulp in verband met de hervorming van de Commissie van Openbare Onderstand*, Uitgave *Hospitalia* van het Verbond der Verplegingsinstellingen van Caritas Catholica, Heule, 1967.

KERCKHOVE V., *De sociale dossiers van het Kortrijkse O.C.M.W. Een voorstel tot een bewaar- en vernietigingslijst*, onuitgegeven verhandeling KUL-VUB-RUG, Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer, Brussel, 1999.

KERCKHOVE V., *De sociale dossiers: een voorstel inzake bewaren en vernietigen*, in: *OCMW-Visies*, 2/2000, p. 21-27.

KETELAAR F.C.J., *Academische ziekenhuizen en de Archiefwet. Lukt Van Herten uit tot een ambtsmisdrif?*, in: *Nederlands Archievenblad*, jg. 91, 1987, p. 151-152.

KETELAAR F.C.J., *Archiefselectie en historisch onderzoek*, in: *Nederlands Archievenblad*, 1991, 95, 2, p. 119-122.

KLEP P.M.M. (redactie), *Steekproeven uit massale archiefbestanden ter wille van het historisch belang*, Den Haag, 1977.

KLUGE A., *Stichprobenverfahren zur archivarisches Auswahl massenhaft gleichförmiger Einzelfallakten*, in: *Der Archivar*, 46, 1993, kol. 547-554.

KNOTTER A., *De steundossiers in de archieven van de gemeentelijke Sociale Dienst en voorgangers te Amsterdam (1870-1995)*, in: KLEP P.M.M. (red.), *Steekproeven ...*, p. 65-76.

LAMBRECHT A.-M., *Openbaarheid inzake het O.C.M.W.-beleid. Wat men de "verklarende nota" (bij de begroting) en "het jaarverslag" (bij de rekening) - Wet van 29.12.1988?*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 1, maart 1989, p. 11-16.

LAMBRECHTS E., DEHAES V., *Van C.O.O. naar O.C.M.W. Terreinafbakening en probleemformulering naar aanleiding van een onderzoeksproject*, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudien, Rapport 48/1981, Brussel.

La pauvreté: réponses à un défi. Le rôle des C.P.A.S., Journée d'étude organisé par la Ligue des Familles à Namur, le 16 février 1985, Brussel, 1985.

L'assistance publique en Belgique depuis 1793, in: *L'assistance publique à travers les âges*, Pro Civitate, Charleroi, 28 mai-10 juin 1962.

LESIW A., THOMAES-LODEFIER M.C., *Le fonctionnement du C.P.A.S.*, Union des Villes et Communes de Wallonie, Association de la Ville et des Communes de la Région de Bruxelles-Capitale, 1995.

Lexicon van Nederlandse archieftermen, 's Gravenhage, 1983.

LOGE F., *Het beroepsgeheim met betrekking tot de individuele dossiers van de O.C.M.W.*, in: *De Neutrale Mutualist*, december 1987.

Lois du 27 novembre 1891 sur l'assistance publique et sur l'assistance médicale gratuite. Documents législatifs, Brussel 1893.

LUTS J., *De hervorming van de O.C.M.W.-boekhouding*, in: *OCMW-Visies*, jg. 6, nr. 3, september 1991, p. 30-34.

LUYTEN D., *OCMW en armenzorg. Een sociologische studie van de sociale grenzen van het recht op bijstand*, KU Leuven, Faculteit Sociale Wetenschappen, Departement Sociologie, 1993.

MAES R., *De gevolgen van het Sint-Michielsakkoord en van de vierde staats hervorming voor de lokale besturen*, in: *De Gemeente*, 1994, 2, p. 74-82.

MARÉCHAL G. e.a. (red.), *Bewaring en vernietiging van gemeentearchieven. Richtlijn en advies*, 3 dln., *Miscellanea Archivistica XLI en Studia 7* en 45, Brussel, 1986-1993.

MARÉCHAL G., *Het centrum voor hedendaagse medische archieven in het Wellcome Institute for the History of Medicine*, in: *Bibliotheek- en Archiefgids*, jg. 65, 1989, p. 165-170.

MARÉCHAL G., *Het O.C.M.W.-archief: taak en uitdaging voor de secretaris*, in: *OCMW-Visies*, jg. 6, nr. 1, maart 1991, p. 24-29.

MAXWELL-STEWART H., MCCOLL J., TOUGH A., *Sampling Particular Instance Papers*, in: *Journal of the Society of Archivists*, vol. 14, n° 1, 1993, p. 47-53.

MAXWELL-STEWART H., TOUGH A., *Cutting the Gordian Knot: Or How to Reserve Non-Current Clinical Records without Being Buried in Paper*, in: *Archivaria*, jg. 41, spring 1996, p. 70-71.

MEIRESONNE A., *Het medisch archief. Casus Campus Brugmann*, in: *Archiefinitiatie(f)*, 3, 1996, p. 121-130.

MEIRESONNE A., *Het medisch archief. Casus Universitair Ziekenhuis Brugmann - Kinderziekenhuis koningin Fabiola*, VU Brussel, Gespecialiseer-

de opleiding Archivistiek en Hedendaags Documentenbeheer, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, 1993.

MEIRESONNE A., *Records management op de Campus Brugmann: het patiëntendossier*, in: *Archiefinitiatie(f)*, 4, 2000, p. 171-180.

MEYNTJENS-APERS M., *De rechtsverhouding tussen de gemeente en het O.C.M.W.*, Brugge, 1987.

MEYNTJENS-APERS M., m.m.v. VANSWEEVELT Th., *Het juridisch statuut van de O.C.M.W.-ziekenhuisgeneesheren*, Brugge, 1991.

MONNIER A., *Histoire de l'assistance dans les temps anciens et modernes*, Parijs, 1856.

MÜLLER W., SPECK D., *Empfehlungen für die Schriftgutverwaltungen der Kliniken und Institute mit Aufgaben der Krankenversorgung*, in: *Der Archivar*, jg. 50, 1997, 3, kol. 563-570.

NOTREDAME L., *Vanzelfsprekend zijn private diensten niet overbodig*, in: *De Gemeente*, 1994, 5, p. 316-318.

O.C.M.W.: een eigen plaats in het gemeentelijk welzijnsbeleid. Denkoefening, in: *DE Gemeente*, 1990, p. 185-197.

Openbare centra voor maatschappelijk welzijn. Jaar nul, VBSG, Afdeling Maatschappelijk Welzijn, Brussel, 1976.

Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn. Tweede bedrijf, VBSG, Afdeling Maatschappelijk Welzijn, Brussel, 1983.

PALS-GHOOS A., *OCMW: voor iedereen, in elke gemeente*, Koning Boudewijnstichting, programma Welzijnszorg, met VBSG, Brussel, 1982.

POINSOTTE V., *A propos de la réglementation des archives médicales hospitalières*, in: *Gazette des archives*, nr. 167, 1994, 4, p. 382-383.

POULLET P., *Les institutions françaises de 1795 à 1814. Essai sur les origines des institutions belges contemporaines*, Brussel, ARA, Studia 54 (anastatische herdruk), 1994.

PREUDHOMME C., *De onbekende in de stad: het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn*, in: *Gemeentekrediet van België. Driemaandelijks Tijdschrift*, jg. 34, nr. 134, oktober 1980.

Promoveert de programmawet de O.C.M.W.-ziekenhuisdirecteur tot super-secretaris?, in: *OCMW-Visies*, jg. 3, nr. 4, december 1988, p. 37-39.

PUT F., *Inzagerecht, bezoekrechten en geheimhouding binnen het O.C.M.W.*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 2, juni 1989, p. 17-38.

RAVARIN F., *Droit français de l'assistance communale en France*, Parijs, 1885.

Réforme du service médical de la bienfaisance, Brussel, 1921.

RENIER R., *Nu zorgen voor later. De OCMW-bekommernis voor ouderen*, Koning Boudewijnstichting. Programma Welzijnzorg, Brussel, 1983.

RENSON J., *La bienfaisance publique (Loi organique et lois spéciales et les grandes oeuvres médico-sociales)*, Luik, 1948.

ROGER F.C., WILLEMS J.L., ENGELLEN W., *Enquête sur la qualité du dossier médical effectuée pour le Ministère de la Santé Publique dans le prolongement d'une action concertée européenne*, s.d.

SAND R., *La Belgique Sociale*, Brussel, 1933.

SCHUTYSER K., *Eigendomsrecht en medische dossiers*, 1988.

SEEBOHM ROWNTREE B., *Comment diminuer la misère. Études sur la Belgique* (vertaald uit het Engels door HOTERMANS A.J.A.), Parijs, 1910.

SENAEVE P., SIMOENS D., *O.C.M.W.-dienstverlening en bestaansminimum. Praktische handleiding inzake de individuele maatschappelijke dienstverlening*, Brugge, 1990.

SERVAIS P., ROGER F.H., *Les archives médicales hospitalières: organisation et possibilités d'utilisation*, in: *Annales de la société belge d'histoire des hôpitaux*, 18, 1982, p. 71-96.

SERVRANCKX G.J., *Mémoire historique et statistique sur les Hospices civils et autres établissements de bienfaisance de la ville de Louvain*, Leuven, 1843 (Reprint ARA, Brussel, 1995).

SPAUTE L., *De gemeenten en het administratief toezicht vandaag*, in: *Gemeentekrediet van België*, jg. 40, nr. 158, oktober 1986, p. 71-73.

SUYKENS M., *O.C.M.W. en beleidsnota*, in: *OCMW-Visies*, jg. 8, nr. 3, september 1993, p. 15-18.

TADDEY G., *Archivierung staatlicher medizinischer Unterlagen*, in: *Der Archivar*, jg. 43, 1990, 3, kol. 389-396.

TEMMERMAN F., *Hôpitaux, hospices, établissements de bienfaisance*, in: *Patria Belgica*, dl. II, Brussel, 1873.

THIELEMANS F., *De la charité publique* (Uittreksel uit: *Répertoire de l'administration et du droit administratif de la Belgique*, t. VIII: *Hospices, Hôpiaux, etc.*), Brussel, 1855.

Twee O.C.M.W.-"thuishavens" op het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap: De dienst O.C.M.W. en de inspectiedienst, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 1, maart 1989, p. 31-34.

VANDEN BUSSCHE A., *Bewaringstermijnen voor documenten in ziekenhuizen*, in: *Hospitalia*, 1983/2, p. 65-66.

VANDEN BUSSCHE A., VERCRUYSSSEN W., BOONEN C., *Het bewaren van documenten in rusthuizen en R.V.T.'s*, Verbond der Verzorgingsinstellingen, *Inlichtingsnota*, 1992/44.

VANDEN PUTTE Th., *Het toezicht op het O.C.M.W.-personeel*, in: *OCMW-Visies*, jg. 8, nr. 1, maart 1993, p. 49-56.

VANDERHEYDEN F., DE MUL J., *Verhandeling over de herinrichting der openbare weldadigheid*, Brussel, 1913.

VANDER MEERSCH P.C., *De l'état de la mendicité et de la bienfaisance dans la province de la Flandre Orientale, depuis le règne de Marie-Thérèse jusqu'à nos jours, 1740-1850*, in: *Bulletin de la commission centrale de statistique*, 1853, t. V, p.

VAN DER VEN F., *Het weldadigheidsbureel van Antwerpen*, Antwerpen, 1909.

VAN DE STEEN J., *Van FEB naar NOB: meer management in de Vlaamse OCMW's?*, in: *OCMW-Visies*, jg. 11, nr. 2, juni 1996, p. 15-23.

VAN DE VOORDE H., *De armenzorg te Hoboken in het licht van de algemene evolutie van de openbare weldadigheid 1796-1925*, Brussel, 1966.

VAN HERTEN J.H.S., *Bewaartermijnen voor medische gegevens en dossiers*, in: *Nederlands Archievenblad*, jg. 10, 1986, p. 303-310.

VAN HERTEN J.H.S., *De archiefwet en academische ziekenhuizen*, in: *Nederlands Archievenblad*, jg. 91, 1987, p. 146-150.

VAN KERSCHAVER Th., *De Commissie van Openbare Onderstand als orgaan*, Nazareth, 1959.

VAN LENNEP R., *Begrippen over het Onderstandswezen in België*, Leuven, 1981.

VAN LENNEP R., *Het onderstandswezen in België. Begrippen over het wettelijk stelsel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, 1951.

VAN MEERENDONK H.J., *Handleiding voor selectie en vernietiging van archiefbescheiden*, 's Gravenhage, 1985.

VAN OSS J., m.m.v. RUTGERS R., *Onder behandeling. De reductie van het cliëntenarchief van de afdeling geestelijke gezondheidszorg van de GG en GD Amsterdam*, in: KLEP P.M.M. (red.), *Steekproeven uit massale archiefbestanden ...*, p. 47-64.

VAN OVERBERGH C., *Phase actuelle de la réforme de la bienfaisance en Belgique*, Brussel, 1903.

VAN OVERLOOP I., *Notice historique sur les institutions de bienfaisance et spécialement sur les hôpitaux en Belgique*, Brussel, 1849.

VAN OVERSTRAETEN D., *L'entrée des documents aux archives. Triages et éliminations*, Miscellanea Archivistica. Manuale, preprint 12, ARA, Brussel, 1988.

VAN SCHUYLENBERG P., *Naar een volwassen samenwerking tussen O.C.M.W.'s en privaat welzijnswerk*, in: *OCMW-Visies*, jg. 9, nr. 3, september 1994, p. 3-8.

VELLE K., *Archieven van correctionele griffies selecteren. Enkele beschouwingen en aanbevelingen*, Brussel, 2000.

VERBEKE P., *Het nieuw boekhoudkundig plan voor de rusthuizen, woningcomplexen met dienstverlening en serviceflatgebouwen*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 3, september 1989, p. 3-13.

VERCRUYSSSEN W., *De wettelijke termijnen inzake het bewaren van documenten in ziekenhuizen*, in: *Hospitalia*, Driemaandelijks Tijdschrift van de V.Z.W. Verbond der Verzorgingsinstellingen, april-juni 1994, p. 55-60.

VERGÉ Ch., *Institutions de bienfaisance*, Parijs, s.d.

VERHELST J., *Het toezicht op en de selectie van archief*, Miscellanea Archivistica. Manuale, preprint 9, ARA, Brussel, 1988.

VERMAERKE M., LIBIN G.-P., *O.C.M.W.-gids. Verzameling van de voornaamste wetten en uitvoerende besluiten met betrekking tot de oprnbare centra voor maatschappelijk welzijn*, Brussel, 1989.

VERMAERKE R., *OCMW: Historiek en actuele uitdagingen*, in: *De Gemeente*, 1995, 8-9, p.

VOV, *Medische dossiers*, 1983.

WAUTERS E., *Het Sociaal Impulsfonds*, in: *OCMW-Visies*, jg. 11, nr. 2, juni 1996, p. 3-9.

WERY V., *Mémoire sur l'organisation de l'assistance*, Brussel, 1852.

WILLEMSE S., *De registratie sociale diensten OCMW*, in: *OCMW-Visies*, jg. 7, nr. 3, september 1992, p. 61-62.

WISCHNATH M., *Einführung zu den Bewerbungs- und Erschliessungsempfehlungen für Krankenakten*, in: *Der Archivar*, jg. 51, 1998, 2, kol. 233-244.

WYTSMAN K., *Les anciennes fondations charitables et le système hospitalier de l'an V*, Dendermonde, 1865.

INLEIDING

De Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn werden opgericht bij organieke wet van 8 juli 1976. OCMW's zijn voortgesprongen uit een radicale hervorming van de wetgeving op de Commissies van Openbare Onderstand (COO's) die dateerde van 10 maart 1925. De COO's waren op hun beurt de rechtsopvolgers van de Burelen van Weldadigheid en de Commissies van Burgerlijke Godshuizen, in de Franse tijd opgericht door de wetten van 16 vendémiaire en 7 frimaire jaar V (7 oktober en 27 november 1796). Maar de wortels van het hedendaagse stelsel van lokale openbare maatschappelijke dienstverlening reiken nog veel verder.

Karel de Grote legde reeds in 806 de verplichting op "parochiale weldadigheidsinstellingen voor de armen" op te richten. Tijdens de middeleeuwen bleef de armenzorg en de ziekenverpleging hoofdzakelijk een privé-aangelegenheid, gesteund op naastenliefde en opgebouwd door kerkgemeenschappen en kloosters. De individuele hulpverlening lag in handen van de zogeheten "armentafels". Daarnaast kwam een circuit voor collectieve opvang tot stand: "Gasthuizen" - oorspronkelijk bedoeld voor reizigers en pelgrims - werden omgebouwd tot "onthaalcentra" voor armen en zieken.

De overheid beijverde zich om op die uitdeinende initiatieven vat te krijgen. Vanaf het midden van de 16de eeuw streefden de gemeentelijke autoriteiten naar toezicht en medezeggenschap over de instellingen voor armenzorg en verpleging waarvan het patrimonium steeds aanzienlijker werd en waarvan de beheerders steeds meer macht en aanzien kregen. Ook het centrale gezag trachtte de versnipperde initiatieven te coördineren.

Keizer Karel liet zich inspireren door het tractaat *De Subventione Pauperum* van de humanist Juan Luis Vives, en stuurde aan op een openbare onderstand op gemeentelijk vlak, waarbij alle stichtingen zouden samensmelten tot één

enkele "gemene beurs" of openbare hulpkas. Bovendien mikte hij op een adequaat toezicht van het gemeentelijk overheid op de gasthuizen. Zijn armenwet kwam echter niet stand.

In de 17de eeuw werd het heffen van belastingen voor de armenzorg mogelijk. Maria-Theresia lanceerde de idee van preventieve bijstand. Bij Edict van 1765 werd o.m. het onderhouden van armen een verplichting voor de gemeente van geboorte. Ook Jozef II wilde een hervorming van de instellingen voor ziekenverzorging realiseren.

Bedelarij, landloperij en pauperisme bleven evenwel hoogtij vieren. De sociale ellende bereikte een hoogtepunt op het einde van de 18de eeuw en ontladde zich in de Franse Revolutie, die komaf maakte met het Ancien Régime en de volgende jaren nieuwe instellingen creëerde¹.

De overheid produceert en gebruikt documenten bij de bedrijfsvoering. Archief fungeert in een organisatie als ondersteuning van de werkprocessen en bestuurshandelingen. De goede werking van de administratie is de eerste en voornaamste reden waarom aan de vorming, bewaring en ontsluiting van het archief de nodige zorg moet worden besteed. Bepaalde stukken worden opgemaakt om als bewijs te dienen en leggen de rechten en plichten van de archiefvormer vast. Zij worden bewaard om deze rechten en plichten te vrijwaren. De overheid heeft ook een verantwoordingsplicht ten overstaan van de burger. Deze plicht werd nog belangrijker door artikel 32 van de in 1993 gewijzigde grondwet waarbij de openbaarheid van bestuursdocumenten werd gewaarborgd. Naast het onmiddellijk belang voor de werking van de organisatie en voor haar verantwoording ten opzichte van de maatschappij, heeft het archief een algemeen cultureel-historisch belang. Het archief is het geheugen van een organisatie. Naarmate de stukken ouder worden, vervallen de administratieve functie en de bewijsfunctie en blijft alleen de cultureel-maatschappelijke functie over. Het bewaren van archiefdocumenten op

---

¹ M. VERMAERKE, *OCMW: Historiek en actuele uitdagingen*, in: *De Gemeente*, 1995, 8-9, p. 408-409.

langere termijn is noodzakelijk voor de wetenschappelijke studie van de maatschappij in het verleden².

Krachtens de Archiefwet heeft het Algemeen Rijksarchief toezicht op de archieven van openbare besturen. De overheid mag geen bescheiden vernietigen zonder toestemming van de Algemeen Rijksarchivaris of van zijn gemachtigden. Deze verantwoordelijkheid voor de selectie en bewaring van de bescheiden van publiekrechtelijke instellingen strekt zich ook uit over de OCMW's.

De inspecties die in geheel het land in het begin van de jaren 1990 door de diensten van het Rijksarchief uitgevoerd werden in de OCMW's brachten aan het licht dat in vele instellingen de archieven stiefmoederlijk behandeld werden. Van een goede, geordende en toegankelijke staat van bewaring was zelden sprake. Slechts enkele OCMW's - maar gelukkig neemt hun aantal geleidelijk toe - hebben een fulltime academisch gevormde archivaris in dienst. Vele instellingen hebben ook de kampen met onvoldoende plaatsruimte om de enorm toegenomen papiermassa te bewaren. Om in te gaan op hun noden, vragen, wensen en verwachtingen besliste het Algemeen Rijksarchief tot het samenstellen van de nodige richtlijnen en adviezen.

Het doel van deze studie was door institutioneel onderzoek kennis verwerven inzake de organisatorische evolutie van de OCMW's en rechtsvoorgangers, hun bevoegdheden en taken en hun archiefvorming. Met de opgedane kennis konden beslissingen worden genomen inzake selectie en bewaring van het gevormde archief.

Doelgroep van deze publicatie zijn de leden van de Raden voor Maatschappelijk Welzijn, die verantwoordelijk zijn voor de nodige voorzieningen zoals huisvesting, personeel en financiële middelen, de secretarissen en dienst- en instellingshoofden en hun administratie, en zeer zeker ook de archiefbeheerders of de verantwoordelijken voor de ordelijke bewaring. Kortom allen die betrokken zijn bij de zorg voor en het beheer van het archief. Modern archiefbeheer is immers niet langer een éénmanszaak van de archivaris, maar het resultaat van intense samenwerking tussen het bestuur, de administratie

---

² H. COPPENS, *Archiefbeheer in gemeenten en O.C.M.W.'s*, Brussel, 1997, p. 29-32.

en de archiefbeheerder. Archiefbeheer is een onmisbaar onderdeel van een behoorlijk bestuur.

In het eerste deel wordt de institutionele geschiedenis van de OCMW's en hun rechtsvoorgangers geschetst, te weten de Commissies der Burgerlijke Godshuizen en de Burelen van Weldadigheid en de Commissies van Openbare Onderstand. Het tweede deel behandelt het archiefbeheer en de archiefzorg, met aandacht voor het inzagerecht, de administratieve bewaartermijnen, de selectie, het beheer van te vernietigen archieven en de procedure van vernietigen. De selectielijst zal tegemoet komen aan de noden van de archiefbeheerders die greep proberen te krijgen op de grote hoeveelheid van archieven en hen helpen het hoofd te bieden aan de groeiende papierstroom waardoor de goede bewaring van de archiefbescheiden die voor permanente bewaring in aanmerking komen, beter kan gerealiseerd worden. Er wordt aandacht besteed aan verschillende methoden om de massale seriebestanden te reduceren tot een hanteerbaarder volume. Het weze duidelijk dat de hier gegeven selectielijst geen verplichting inhoudt tot vernietiging. De archiefvormers - de OCMW's - kunnen en mogen meer bewaren dan in de lijst wordt vermeld. De behouden documenten kunnen beschreven en geordend worden aan de hand van het ordeningsschema. De appendix geeft het wettelijk kader of de wet- en regelgeving betreffende de organisatie, bevoegdheden en werkzaamheden.

Bij het beëindigen van deze studie wil ik graag allen bedanken, collega's en personeelsleden van de OCMW's, die met gesproken en geschreven woord of met een luisterend oor zorgden voor steun en inzicht. In het bijzonder vermeld ik collega Dr. H. Coppens, departementshoofd voor Vlaanderen, voor zijn kritische lectuur van de tekst.

DEEL I

**INSTITUTIONELE GESCHIEDENIS VAN OCMW'S
EN RECHTSVOORGANGERS**

Hoofdstuk I

BURGERLIJKE GODSHUIZEN EN BURELEN VAN WELDADIGHEID

A. DE ONTWIKKELING VAN DE ARMENZORG

1. De eerste jaren na de Franse Revolutie

In het Ancien Régime stonden de instellingen voor armenzorg, de armen-tafels, armendissen, tafels van de H. Geest, lekeninitiatieven onder de controle van de stadsmagistraat. Het waren burgerlijke instellingen, zonder verband met het kerkelijk parochiewezen, maar wel parochiaal georganiseerd. Zij bestonden dank zij giften, hoofdzakelijk onder de vorm van legaten en fundaties. Vele schenkingen gebeurden testamentair en met het oog op het zieleheil van de schenker. Hierdoor kreeg de geestelijkheid een grote invloed op de hulpverlening, op de aanwijzing van de behoeftigen en op het beheer van de middelen. Hoewel reeds tijdens het Oostenrijks bewind een zekere vorm van laïcisering plaatsgreep, kan men toch stellen dat tot de Franse Revolutie de armenzorg voor het grootste deel in handen was van het kerkelijk caritatief liefdadigheidswerk³.

In 1789, onder invloed van de laïciserende en antiklerikale krachten die bij het uitbreken van de Franse Revolutie los kwamen, veranderde die situatie.

---

³ R. VERMAERKE, *OCMW: Historiek en actuele uitdagingen*, in: *De Gemeente*, 1995, 8-9, p. 409.

Bij decreet van 4-6 augustus 1789 schafte de Nationale Vergadering het feodaal stelsel, de heerlijke rechtspraak, de tienden, de koopbaarheid van diensten, alle privileges en octrooien af, met uitzondering van diegene ter verlichting van de armen, hospitalen e.a. Het decreet van 2-4 november 1789 stelde de kerkelijke goederen ter beschikking van de natie voor de bekostiging van de eredienst en de bedienaars ervan en de verlichting van de armoede. Elke vorm van privé en kerkelijke liefdadigheid werd geweerd. De bijstand werd genationaliseerd met name door de overdracht van de goederen in de dode hand aan de Staat, en gecentraliseerd. Het decreet betreffende de oprichting van de kiescolleges en de administratieve colleges van 22 december 1789-januari 1790 belastte de departementsbesturen met het lenigen van de armoede, met het politietoezicht op bedelaars en landlopers en met de controle en de verbetering van het beheer van hospitalen, ziekenhuizen, liefdadigheidsinstellingen, gevangenen, huizen van bewaring en verbeteringsgestichten, onder het gezag en toezicht van de koning.

De Constituante besloot in 1790 tot de oprichting in haar schoot van een "Comité de mendicité" of een Comité voor de bestrijding van de bedelarij, dat belast werd met de uitwerking van hervormingen in de liefdadigheidsinstellingen. Uit de naam zelf van het comité bleek dat de eigenlijke hospitaalzorgen slechts gezien werden als deel van een veel ruimer en complexer plan van nationale steun aan de armoede. Het comité begon zijn werkzaamheden op 2 februari 1790 en schreef zeven rapporten. De onderstand, tot hiertoe gezien als een weldaad, als een gunst, werd uitgeroepen tot een plicht van de maatschappij. Het comité was voorstander van centralisatie. Het pleitte voor de nationalisatie van alle hospitaalgoederen en de oprichting van een steunfonds dat zou voorzien in alle vormen van onderstand. De oude liefdadigheidsburelen zouden opgeheven worden. De departementale en arrondissementele besturen zouden verantwoordelijk zijn voor de instellingen van onderstand, maar zij zouden de uitvoering overdragen aan een *agence ou conseil de secours*. Bijzondere comités dienden gevormd te worden voor elke instelling, maar zij zullen nooit meer dan afgevaardigden zijn, de vertegenwoordigers van de departementale of arrondissementele administraties. De hospitalen zouden slechts één van de aandachtspunten zijn van deze besturen, omdat de hulp aan huis de voorkeur genoot om sociale redenen en economische motieven. Het comité stelde preventieve maatregelen voor ter bestrijding van de armoede (o.a. spaarakties), recht op onderstand voor behoefti-

gen, hulp aan zieken, kinderen, bejaarden en gehandicapten, hulp aan gezonde behoeftigen door werkverschaffing, strijd tegen de bedelarij. De Nationale Vergadering beval de departementale besturen een volledige statistiek op te stellen van de onderstandsorganisaties, godshuizen, enz. en van de middelen waarvan de behoeftigen genoten. De bijstand werd uitdrukkelijk tot taak van de burgerlijke overheid uitgeroepen⁴.

De Constituanten stelde zich ermee tevreden in de grondwet van 3-14 september 1791 de principes uiteen te zetten van een gecentraliseerde organisatie van de openbare weldadigheid. Er zou een "Algemene Dienst voor Openbare Hulp" opgericht worden voor de opvoeding van de vondelingen, voor hulp aan gebrekkigen, voor werkverschaffing aan gezonde armen. De wetgevende vergadering die hulpmiddelen toekende aan de hospitalen en godshuizen waarvan de inkomsten te lijden hadden gehad door de afschaffing van verschillende rechten en privileges bij decreet van 19 en 22 januari 1792, stelde dat de verlichting van de armoede de heiligste plicht was van een grondwet met als basis de onaantastbare rechten van de mens.

Het doel van de Grondwetgevende Vergadering was te komen tot een meer evenwichtige verdeling van de middelen, waardoor aan de mindere positie van het platteland zou verholpen worden. Het comité van de Constituanten stelde 3 principes:

1. nationalisatie van de goederen van de godshuizen en hospitalen;
2. deze opheffen en er openbare diensten van maken, met hun vroeger inkomen, en aanvulling van tekorten door de schatkist;
3. inrichting van een uitgebreid stelsel van hulpverlening aan huis⁵.

---

⁴ J. IMBERT, *Le droit hospitalier de la Révolution et de l'Empire*, Paris, 1954, p. 11-29; H. DEROUIN, A. GORY, F. WORMS, *Traité théorique et pratique d'assistance publique*, dl. 1, Parijs, 1900, p. 23; V. WERY, *Mémoire sur l'organisation de l'assistance*, Brussel, 1852, p. 113; P. POULLET, *Les institutions françaises de 1795 à 1814. Essai sur les origines des institutions belges contemporaines*, Brussel, ARA, Studia 54 (anastatische herdruk), 1994, p. 420-431; E. LAMBRECHTS, V. DEHAES, *Van C.O.O. naar O.C.M.W. Terreinafbakening en probleemformulering naar aanleiding van een onderzoeksproject*, Centrum voor Bevolking- en Gezinsstudiën, Rapport 48/1981, Brussel, p. 28-29.

⁵ F. RAVARIN, *Droit français de l'assistance communale en France*, Parijs, 1885, p. 29-33; J. IMBERT, *Le droit hospitalier ...*, p. 51-52; A. MONNIER, *Histoire de l'assistance dans les temps anciens et modernes*, Parijs, 1856, p. 489.

De grondslagen van een nieuwe organisatie van de openbare onderstand werden gelegd door het decreet van de Nationale Conventie van 19-24 maart 1793, dat niet gepubliceerd werd in België, en zelfs in Frankrijk niet werd uitgevoerd. De algemene filosofie die aan deze evolutie ten grondslag lag, werd behalve in het decreet ook duidelijk uiteengezet in de Verklaring van de rechten van de mens van 29 mei-8 juni 1793: "de openbare hulpverlening is een heilige schuld". De maatschappij moest instaan voor het levensonderhoud van de ongelukkige burgers, hetzij door hun werk te verschaffen, hetzij door degenen die niet in staat zijn te werken, de nodige bestaansmiddelen te verzekeren. Onderstand werd een recht⁶. Er zou op de begroting een jaarlijks bedrag ingeschreven worden voor de bestrijding van de armoede. Dit krediet werd via de departementen verdeeld onder de districten of arrondissementen, die het verder verdeelden over de kantons of kantonmunicipaliteiten. In elk kanton was een plaatselijk agentschap verantwoordelijk voor de steun aan de armen die waren ingeschreven in een speciaal register, onder toezicht van de hogere overheid. De voornaamste idee van dit systeem was de thuishulp aan de gebrekkige armen, ouderlingen en zieken⁷. Art. 5 bepaalde: "Door het feit dat de bijstand aan de arme een nationale schuld is, zullen de goederen van de hospitalen, stichtingen en schenkingen ten gunste van de armen verkocht worden ... (doch) pas na de volledige en definitieve organisatie van de openbare onderstand". Dit werd bevestigd door het decreet van 1-4 mei 1793. Het beheer werd voorlopig nog door de oude bestuurders gedaan. Het decreet stelde slechts vrij van de verkoop, bevolen bij decreet van 18 augustus 1792, de goederen van de hospitalen en huizen van liefdadigheid. Maar het beheer ervan werd onderworpen aan het toezicht door administratieve lichamen⁸. De grondwet van 24 juni 1793 bevestigde dat de openbare onderstand een heilige schuld was van de maatschappij die verplicht

---

⁶ *La pauvreté: réponses à un défi. Le rôle des C.P.A.S.*, Journée d'étude organisé par la Ligue des Familles à Namur, le 16 février 1985, Brussel, 1985, p. 15; I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions de bienfaisance et spécialement sur les hôpitaux en Belgique*, Brussel, 1849, p. 51-52; V. WERY, *Mémoire sur l'organisation ...*, p. 113-115; F. VAN DER VEN, *Het weldadigheidsbureel van Antwerpen*, Antwerpen, 1909, p. 9; A. MONNIER, *Histoire de l'assistance ...*, p. 489.

⁷ F. RAVARIN, *Droit français de l'assistance ...*, p. 29-33.

⁸ V. WERY, *Mémoire sur l'organisation ...*, p. 113-115.

was de burgers te helpen, hetzij met werk, hetzij door bestaansmiddelen te voorzien voor wie niet kon werken. De wet van 28 juni-8 juli 1793 regelde de onderstand aan kinderen van behoeftige gezinnen, aan verlaten kinderen en zieke ouden van dagen. De wet van 24 vendémiaire jaar II (15 oktober 1793) organiseerde de openbare weldadigheid op dubbele basis: de behoeftige had recht op steun en de kosten van de openbare weldadigheid waren ten laste van de Staat. De wet definiëerde de grondslagen van de onderstandswoonst. De behoeftigheid gaf slechts recht op onderstand in de gemeente waar de aanvrager ervan reeds een jaar zijn woonplaats had. Ouderlingen, gebrekkigen en zieken waren van deze verplichting vrijgesteld. De wet bevatte ook maatregelen tot bestrijding van de bedelarij en sprak straffen uit tegen diegenen die aalmoezen hadden gevraagd⁹. In het systeem van deze decreet-wet had de onderstandswoonst slechts een zeer beperkte betekenis, eigenlijk alleen maar reglementair. De kosten van de hulpverlening bleven steeds ten laste van de Staat. Bij decreet van 22 floréal jaar II (11 mei 1794) werd bevolen een "register van nationale weldadigheid", het *Livre de la bienfaisance nationale*, aan te leggen. Voor de arme hield dit in dat zijn behoeftigheid officieel werd en publiek door zijn inschrijving in een register. Om ingeschreven te worden in dit register dat geopend werd in elk departement, moest men behoeftig zijn, 60 jaar oud, gebrekkelijk of niet in staat zijn brood te verdienen, en zich gedurende 20 jaar gewijd hebben aan het bewerken van het land of het hoeden van kudden. Getuigschriften hiervan werden afgeleverd door de municipaliteiten. Het departementaal bestuur gaf toestemming om ter plaatse tot inschrijving over te gaan. Elke inschrijving gaf recht op een jaarlijkse rente van 160 ponden. Doch er werd zelfs niet mee begonnen.

Volgens het systeem van de Conventie werd in elk kanton een *agence de secours* opgericht (wet van 28 juni 1793), dat belast werd met alle hospitaal-diensten of hulpverlening aan huis, aan alle categoriën van hulpbehoevenden. Dit bureau zou bestuurd worden, onder toezicht van de bestuurlijke en uitvoerende macht, door een commissie van burgers, benoemd door de algemene raad van de gemeenten van het arrondissement. Elk jaar werd een

---

⁹ *L'assistance publique en Belgique depuis 1793*, in: *L'assistance publique à travers les âges*, Pro Civitate, Charleroi, 28 mai-10 juin 1962, p. 25-29; P.C. VANDER MEERSCH, *De l'état de la mendicité ...*, p. 56-57.

bepaald bedrag voor de uitgaven van de hulpverlening door de staat onder de departementen verdeeld. Dit bedrag werd volgens bepaalde criteria verder verdeeld over de arrondissementen en de kantons.

Het recht op bijstand was de basisidee van dit nieuwe stelsel van onderstand. Elk individu moest kunnen beschikken over een bestaansminimum, steun of werk. Dit systeem van openbare onderstand van de Conventie hield evenwel geen stand. Het enige onmiddellijke resultaat van deze hervorming was een vermindering van het ziekenhuispatrimonium. De privileges en vrijstellingen van de hospitalen werden opgeheven bij decreet van 22 augustus 1791. De onroerende bezittingen werden genationaliseerd krachtens de wet van 23 messidor jaar II (11 juli 1794), die het actief en het passief van hospitalen, armenhuizen, enz. samenvoegde. Dit decreet was theoretisch van kracht tot de wet van 16 vendémiaire jaar V (7 oktober 1796) die de burgerlijke godshuizen het genot van hun goederen liet en de manier vastlegde waarop zij zouden worden bestuurd. Op 9 fructidor jaar III (26 augustus 1795) besloot de Conventie tot de verkoop van de hospitaalgoederen en bij decreet van 2 brumaire jaar IV (24 oktober 1795) gaf zij aan de oude instellingen van weldadigheid het genot terug van de inkomsten van niet ontvreemde goederen¹⁰.

De grondwet van 1793 werd als onuitvoerbaar gezien door de Conventie zelf. Zij werd geschreven door 5 à 6 jonge mensen in evenveel dagen, geproclameerd op 24 juni en opgeheven op 10 oktober. De wet van 23 messidor jaar II werd wel uitgevoerd. Nog vóór 1 vendémiaire jaar III (22 september 1794) maakte de fiscus zich meester van de titels en renten, schuldvorderingsstaten, enz. van de hospitalen. Hierdoor kwamen deze instellingen in financiële problemen. Vele dienden onmiddellijk te sluiten. Overall rezen klachten en protesten. Op 9 fructidor jaar III (26 augustus 1795) al had de Conventie gedecreteerd dat de verkoop van de bezittingen van de godshuizen voor ouderlingen, zieken, kinderen, bijstandhuizen en andere instellingen van weldadigheid werd opgeschort. Hierdoor bleven ook de principiële- en toepassingsdecreten van 19 maart en 23 juni 1793, 24 brumaire (14 november 1793) en 22 floréal jaar II (11 mei 1794) zonder

---

¹⁰ H. DEROUIN, A. GORY, F. WORMS, *Traité théorique et pratique* ..., dl. I, p. 23-24.

gevolg. Het decreet van 2 brumaire jaar IV (24 oktober 1795) stelde elke particuliere instelling voorlopig opnieuw in het bezit van zijn vroegere bezittingen. De bepalingen betreffende het beheer en ontvangst van inkomsten van de instellingen van weldadigheid werden opgeheven. Men had geleerd dat het verlichten van de arme op een algemene manier ten laste van de staat onmogelijk was, maar diende te gebeuren op de plaats zelf van zijn domicilie en ten laste van de gemeenten¹¹.

Bij het binnendringen van de Franse republikeinse legers op Belgisch grondgebied decreteerden de bewindvoerders bij besluit van 27 thermidor jaar II (14 augustus 1793) dat "zij zich vooral zouden bezig houden met de hospitalen, liefdadigheidshuizen, armen en bedelarij"¹². Na de veldslagen van Jemappes en Fleurus namen de Fransen bezit van België. Als veroverd gebied moest België oorlogsbelasting betalen. De kloosters werden gedwongen leningen opgelegd. Het land verpauperde. Doch er werd beloofd dat de armen steun zouden trekken. Het besluit van de Vertegenwoordigers van het Volk van 27 thermidor jaar II (14 augustus 1794) stelde België met Frankrijk gelijk inzake hospitalen, liefdadigheidshuizen en armen, de bestrijding van de bedelarij, enz. De nodige fondsen voor de hulpverlening werden beloofd¹³.

De Vertegenwoordigers van het Volk verordenden op 11 frimaire jaar III (1 december 1794) een verklaring van de goederen en inkomsten van de instellingen van weldadigheid en liefdadigheid op te stellen. Zij vroegen van elke gemeente een gedetailleerde staat over de armenzorg. Op 29 frimaire

---

¹¹ A. MONNIER, *Histoire de l'assistance ...*, p. 491-497; H. VAN DE VOORDE, *De armenzorg te Hoboken in het licht van de algemene evolutie van de openbare weldadigheid 1796-1918*, Brussel, 1966, p. 21-23; I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions de bienfaisance ...*, p. 51-62; F. THIELEMANS, *De la charité publique ...*, p. 74-80; F. TEMMERMAN, *Hôpitaux, hospices, établissements de bienfaisance*, in: *Patria Belgica*, dl. II, Brussel, 1873, p. 131-133; A. DE MEREN, *Législation sur la bienfaisance publique. Codification et commentaire des dispositions actuellement en vigueur*, Brussel, Parijs, 1903, p. 19-20; A. GOUACHON, *La dotation des hospices ...*, p. 36-39; C. VAN OVERBERGH, *Phase actuelle de la réforme ...*, p. 1-2; V. WERY, *Mémoire sur l'organisation...*, p. 113-115.

¹² *L'assistance publique en Belgique depuis 1793*, p. 25-29.

¹³ J. IMBERT, *Le droit hospitalier ...*, p. 51-52.

jaar III (19 december 1794) beval het centraal bestuur van België op zijn beurt aan de arrondissementele besturen, een staat en precieze telling van de weldadigheidsinstellingen en instellingen van onderwijs per gemeente op te maken, met vermelding van hun bezittingen en lasten. Op 5 januari 1795 trok een besluit van het gouvernement in Brussel het bevel in om in de Belgische provincies de Franse wetgeving op de openbare weldadigheid toe te passen¹⁴. 's Anderendaags bepaalden de Vertegenwoordigers van het Volk bij besluit van 17 nivôse jaar III (6 januari 1795), opnieuw dat alle bestaande wetten in de Franse Republiek, in het bijzonder die betreffende de behoeftigen en families van de verdedigers van het vaderland, van kracht zullen zijn in de veroverde gebieden¹⁵.

Het besluit van 1 germinal jaar III (21 maart 1795) regelde definitief het stelsel van bijstand voor België, conform met de in Frankrijk geldende principes. De municipaliteiten waren belast met de administratie en de verdeling van de bijstand, zowel van de middelen die waren toegekend door de Vertegenwoordigers van het Volk als van de middelen die voortkwamen uit de inkomsten van de armentafels, godshuizen en andere bestaande instellingen van weldadigheid in hun gemeente. Bijgevolg, zegde het besluit, waren de bestuurders van deze instellingen helemaal ondergeschikt aan de municipaliteiten. Zij handelden als commissarissen ervan, onder hun leiding en toezicht, en zij presenteerden hen ook hun rekeningen. Er werd voorzien in hulpverlening aan behoeftige gezinnen met meer dan 2 kinderen onder de 12 jaar, aan kinderen waarvan de vader overleden was of ziek, aan vondelingen, ouderlingen zonder inkomsten, aan behoeftige zieken. Andere bepalingen legden aan de gemeenten de verplichting op om geneeskrachtige planten te verbouwen en te voorzien in de noden van gezonde behoeftigen. De goederen en inkomsten van deze instellingen bleven beheerd worden op dezelfde manier en door dezelfde mensen. Geen enkel ogenblik was er sprake, voor het Belgisch grondgebied, van nationalisatie en van verkoop van de hospitaalgoederen. België werd pas geregeerd door de Franse wetten vanaf zijn

---

¹⁴ F. VAN DER VEN, *Het weldadigheidsbureel van Antwerpen*, p. 9-10.

¹⁵ K. WYTSMAN, *Les anciennes fondations charitables et le système hospitalier de l'an V*, Dendermonde, 1865, p. 18-33.

incorporatie bij de republiek op 1 oktober 1795. Bij deze vereniging deden de vertegenwoordigers van het volk in België met de grondwet van het jaar III ook de voornaamste wetten van toepassing op de Verenigde Departementen, publiceren, in het bijzonder de decreten van 14 en 22 december 1789 en van 10 vendémiaire jaar IV (2 oktober 1795) op de hiërarchie van de hospitaalautoriteiten. Het onmiddellijk beheer van de liefdadige gestichten werd toevertrouwd aan gemeentelijke lichamen, geschillenbeheer aan departementale instanties, kwesties van algemene aard aan de minister van Binnenlandse Zaken. Terzelfdertijd werd in de Verenigde Departementen de wet van 20 augustus 1790 gepubliceerd die in hoofdstuk VII de bevoegdheden inzake weldadigheid en hospitalen preciseerde. Bij besluit van 7 fructidor jaar V (24 augustus 1797) werden de decreten en wetten van 5 november en 10 december 1790, 1 mei 1793, 2 brumaire en 28 germinal jaar VI, betreffende de vrijstelling van verkoop van de goederen van religieuze instellingen bestemd voor de verlichting van de armen en zieken, gepubliceerd in België. Het patrimonium van de weldadigheid en van de ziekenhuizen in België ontsnapte aan de quasi totale plundering waarvan het in de Franse departementen wel het slachtoffer werd. De bestuurlijke centralisatie voorzien door het besluit van 1 germinal jaar III (21 maart 1795) was mislukt. De gemeentelijke administraties behielden het onmiddellijk toezicht op de burgerlijke godshuizen¹⁶.

Noch de Wetgevende Vergadering, noch de Nationale Conventie hebben op het gebied van de armenzorg iets definitiefs gepresteerd. Zij slaagden er niet in het nieuw systeem van openbare onderstand, geïnspireerd op het gevoel

---

¹⁶ P.C. VANDER MEERSCH, *De l'état de la mendicité et de la bienfaisance dans la province de la Flandre Orientale, depuis le règne de Marie-Thérèse jusqu'à nos jours, 1740-1850*, in: *Bulletin de la commission centrale de statistique*, 1853, t. V, p. 56-57; I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions de bienfaisance ...*, p. 51-62; F. THIELEMANS, *De la charité publique ...*, p. 74-79; F. TEMMERMAN, *Hôpitaux, hospices ...*, p. 131-133; A. GOUACHON, *La dotation des hospices. Les droits attribués par les textes spéciaux*, Parijs, 1905, p. 36-39; J. IMBERT, *La centralisation administrative des hôpitaux et de la Bienfaisance dans les communes du département de la Dyle*, in: *Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis/Revue d'histoire du droit*, dl. XIX, 1951, p. 59-76; J. IMBERT, *L'influence de la législation hospitalière française ...*, p. 199; J. IMBERT, *Le droit hospitalier ...*, p. 275-276; F. VAN DER VEN, *a.w.*, p. 9-10.

van menslievendheid dat gecreëerd was door de 18de eeuwse filosofen, leefbaar te maken¹⁷.

Het was eerst onder het Directoire dat een evenwichtige en stabiele wetgeving tot stand kwam. Het was onder dit bestuur dat een definitieve organisatie van de openbare onderstand werd gerealiseerd. In de ogen van het Directoire bestonden er drie categorieën die absoluut recht hadden op onderstand van de staat: verlaten kinderen, ouderlingen en zieken. De laïcisering werd verder doorgevoerd¹⁸.

2. Burgerlijke Godshuizen

In 1796 trad de organisatie van de openbare weldadigheid in een nieuwe fase. Het Franse bestuur wilde het monopolie inzake de wettelijke liefdadigheid kwijt. Op 16 fructidor jaar IV (2 september 1796) werd het voorstel van de bijzondere commissie voor de organisatie van de openbare onderstand en de burgerlijke godshuizen, door de Raad der 500 gestemd. Een nieuw tijdperk in het hospitaalbeheer begon. De liefdadige rol van de gemeentelijke organismen tijdens het ancien régime en tijdens de eerste jaren van de revolutie werd officieel erkend. De nationale onderstand werd definitief afgezworen¹⁹. Door de wet van 16 vendémiaire jaar V (7 oktober 1796) werden de toen bestaande liefdadigheidsinstellingen onderworpen aan het toezicht van de gemeentebesturen. Zij werden opnieuw in het bezit gesteld van hun goederen. De reeds verkochte goederen werden vervangen uit de nationale goederen die verworven waren in uitvoering van de wet van 23 messidor jaar II (11 juli 1794). Hun bestuur werd toevertrouwd aan een commissie te benoemen door de gemeenteraden, die er ook het onmiddellijk toezicht op uitoefenden. Vanaf dat ogenblik viel het onderhoud van de armen, van zieken, enz. ten laste van de gemeenten. De wet van 11 frimaire jaar VII (1 december 1798) ordonneerde dat voortaan het onderhoud van de

---

¹⁷ H. DEROUIN, A. GORY en F. WORMS, *Traité théorique et pratique ...*, dl. 1, p. 10; J. IMBERT, *Le droit hospitalier ...*, p. 51-52.

¹⁸ H. VAN DE VOORDE, *De armenzorg te Hoboken ...*, p. 21-23.

¹⁹ J. IMBERT, *Le droit hospitalier ...*, p. 106-107.

burgerlijke godshuizen deel uitmaakte van de gemeentelijke uitgaven, in de kantons met meerdere gemeenten, en van de samengevoegde municipale en gemeentelijke uitgaven in de gemeenten die zelf een kanton vormden. Alleen de instellingen voor blinden en doofstommen bleven ten laste van de nationale schatkist²⁰.

De Burgerlijke Godshuizen werden gevormd door de vereniging van alle godshuizen, hospitalen en liefdadigheidshuizen gelegen in eenzelfde kanton of in eenzelfde gemeente.

De installatie van een commissie van burgerlijke godshuizen was niet verplicht in elke gemeente. De godshuizen waren gereserveerd voor de ouderlingen, gebrekkigen en ongeneeslijk zieken. Aan de godshuizen werden de weeshuizen gehecht, die voorbehouden waren aan verlaten kinderen, vondelingen en wezen die er onderhoud kregen tot de leeftijd waarop zij een beroep konden uitoefenen. Naderhand werden ook bedelaarskolonies opgericht, waarin de bedelaars en de landlopers van beroep werden opgesloten. Voor werklozen werden werkateliers opgericht. Ook de Bergen van Barmhartigheid werden opnieuw gepromoot om door middel van leningen op onderpand de behoeften en oude schulden te lenigen²¹. De Bergen van Barmhartigheid werden in 1789 in Frankrijk opgeheven. Bij decreet van 24 messidor jaar XII (13 juli 1804) werden zij definitief heringericht. Zij zouden beheerd worden ten profijte van de armen, t.t.z. voor rekening van de godshuizen van Parijs²².

Bij decreet van 9 vendémiaire jaar IV (1 oktober 1795) was België met Frankrijk verenigd geworden. De wetgeving van het jaar V werd dan ook toegepast. De commissies van burgerlijke godshuizen werden ingericht per kanton krachtens de wet van 16 vendémiaire (7 oktober 1796). Een kanton was samengesteld uit één of meerdere gemeenten naargelang het aantal

---

²⁰ P.C. VANDER MEERSCH, *De l'état de la mendicité et de bienfaisance ...*, p. 57-59 (met vermelding van verschillende wetten betreffende inkomsten, 1798-1806).

²¹ F. DISCRY, *La réorganisation de la Bienfaisance Publique à Huy de 1795 à 1814 ou les Hospices Napoléon-Joséphine*, Huy, 1956, p. 22-23.

²² Ch. VERGÉ, *Institutions de bienfaisance*, Parijs, s.d., kol. 1693.

inwoners, vastgesteld door de grondwet van 5 fructidor jaar II (22 augustus 1794). De commissies van de godshuizen werden belast met het beheer van de armengoederen, de opname van behoeftigen in de hospitalen en godshuizen. De commissies bestonden uit 5 leden die in het kanton woonden. Zij kozen in hun schoot een voorzitter en een secretaris. In de gemeenten met meer dan één gemeentelijke administratie werd de commissie benoemd door de departementale overheid. Elke commissie benoemde buiten haar schoot een ontvanger die om de drie maanden rekenschap van zijn handelen diende te geven²³.

De wet van 16 messidor jaar VII (4 juli 1799) verstevigde de autonomie van de hospitaalcommissies. De municipaliteiten behielden slechts een bevoegdheid van onmiddellijk toezicht en de benoeming van de bestuurscommissies. Dit laatste zou hen het jaar daarop ontnomen worden en toegekend worden aan de prefecten en onderprefecten, zoals in de "Binnenlandse departementen"²⁴. Deze wet had ook de vernieuwing bevolen van de commissies van de godshuizen terzelfdertijd en in dezelfde verhoudingen als de municipale besturen. Doch 1° de benoeming en het ontslag van de leden zou onderworpen zijn aan de goedkeuring van het departementaal bestuur; 2° de minister van Binnenlandse Zaken zou uitspraak doen over alle moeilijkheden die zich hierbij zouden voordoen en 3° geen enkel ontslag zou effectief worden zonder de bekrachtiging door de minister. De commissies waren uitsluitend belast met het beheer van de goederen, de inwendige administratie, de toelating tot opname en de wegzending van behoeftigen, de benoeming van de bedienden. Zij dienden rekenschap te geven aan de voorgaande overheid.

De organieke wet op het bestuur van de Burgerlijke Godshuizen van 16 messidor jaar VII gaf een nieuw bewijs van de afschaffing van de stichtingen en verklaarde geen afbreuk te doen aan de voorgaande wetten die niet in tegenspraak waren met haar bepalingen. Titel V van de wet van 24 vendémiaire jaar II (15 oktober 1793) op de onderstandswoonst, als basis van het

---

²³ F. THIELEMANS, *De la charité ...*, p. 91.

²⁴ J. IMBERT, *L'influence de la législation hospitalière française ...*, p. 204.

recht te genieten van de openbare weldadigheid, was erkend als zijnde altijd van kracht geweest²⁵.

De besluiten van 6 fructidor jaar VIII (24 augustus 1800) en 9 frimaire jaar XII (1 december 1803) kenden aan de burgerlijke godshuizen de goederen van de begijnhoven toe. De wet van 15 brumaire jaar IX (6 december 1800) bevestigde dat de godshuizen opnieuw in het bezit werden gesteld van hun ontvreemde goederen. Bovendien verkregen zij, ter vervanging van de verkochte goederen, de geconfisceerde bezittingen van de uitwijkelingen. De wet van 14 ventôse jaar IX (5 maart 1801) gaf hen ook nog de nationale goederen die particulieren zich wederrechtelijk hadden toegeëigend en het besluit van 7 messidor jaar IX (26 juni 1801) kende hen de kerkelijke goederen toe die ter beschikking van de natie waren gekomen in 1789. Bij besluit van 29 frimaire jaar XI (20 december 1802) verkregen deze instellingen ook de niet in de registers van de domeinen ingeschreven renten van de clerus, de opgeheven verenigingen, openbare instellingen en gemeenten. Op die manier werden de inkomsten van de godshuizen samengesteld uit renten, roerende en onroerende goederen en facultatieve toelagen die op het gemeentelijk budget konden gebracht worden²⁶. Maar pas door de wet van 8 ventôse jaar XII (28 februari 1804) werden de godshuizen de onvervreembare eigenaars van hun goederen. Door het decreet van 15 pluviôse jaar XIII (4 februari 1805) kregen zij het recht op de erfenis van minderjarige wezen die onder hun voogdij stonden en die zonder erfgenamen waren overleden.

Het stelsel van lokale autonomie kon niet blijven bestaan samen met de overdreven centraliserende opvattingen van de wet van 28 pluviôse jaar VIII (17 februari 1800), voor de gemeenten en de departementen. Een keizerlijk decreet van 7 germinal jaar XIII (28 maart 1805) maakte een einde aan de centralisatie van het bestuur van de godshuizen. De onbezoldigde bestuurscommissies werden voortaan jaarlijks bij lottrekking met één vijfde vernieuwd tijdens een algemene vergadering. De eerste vernieuwing zou plaats vinden op 1 vendémiaire jaar XIV (23 september 1805). Het decreet verwees de benoeming in de vervanging van elk uittredend lid naar de minister van

---

²⁵ K. WYTSMAN, *Les anciennes fondations charitables ...*, p. 33-36.

²⁶ Ch. VERGÉ, *Institutions de bienfaisance*, kol. 1670-1674.

Binnenlandse Zaken, op advies van de prefect en volgens een lijst van 5 kandidaten voorgesteld door het bestuur. De kandidaten moesten in het arrondissement gedomicilieerd zijn. De uittreedende leden waren herkiesbaar²⁷.

Op het vlak van de praktische organisatie was het, alles bij elkaar, veelal "oude wijn in nieuwe zakken". Zo stonden de "officieel" afgeschafte kloostergemeenschappen verder in voor het beheer van de gasthuizen. Het dubbelcircuit - collectieve opvang/hulp aan huis - kreeg nu een officieel karakter vermits voor elk een afzonderlijke rechtspersoonlijkheid in het leven was geroepen²⁸. De Revolutie, in het besef dat het duidelijkste resultaat van haar utopische dromen tot desorganisatie van de openbare onderstand leidde, zette de verkoop van de hospitaalgoederen stop. Het Directoire stelde de godshuizen opnieuw in het bezit van hun goederen en renten. Het was een bijna volledige terugkeer naar het verleden, behalve dan met dit verschil dat de oprichting geschiedde met een leken- en gemeentelijk karakter. De clerus was geweerd uit het beheer van de armengoederen²⁹.

De commissies dienden ervoor te zorgen dat, alhoewel zij lekeninstellingen bleven, toch elke eredienst kon gevolgd worden (art. 44 van de wet van 19 germinal jaar X/9 april 1802)³⁰.

---

²⁷ I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions de bienfaisance ...*, p. 62-64; G.J. SERVRANCKX, *Mémoire historique et statistique sur les Hospices civils et autres établissements de bienfaisance de la ville de Louvain*, Leuven, 1843 (ARA, Reprint 2, Brussel, 1995), p. 10-14; E. HELLEBAUT, *Explication doctrinale et pratique du domicile de secours. Loi du 14 mars 1876*, Brussel, 1883, p. 10-11; F. RAVARIN, *Droit français de l'assistance ...*, Parijs, 1885, p. 42-43.

²⁸ R. VERMAERKE, *OCMW: Historiek ...*, p. 409; Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux de bienfaisance. Précis du régime légal de l'assistance publique*, Brussel, 1884, p. 725-729.

²⁹ F. RAVARIN, *Droit français de l'assistance ...*, p. 37-38; I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions de bienfaisance ...*, p. 79-107.

³⁰ F. RAVARIN, *Droit français de l'assistance ...*, p. 75 e.v.

De deelname van particulieren aan de weldadigheid werd door de Eerste Consul bij besluiten van 28 fructidor jaar X (15 september 1802) en 16 fructidor jaar XI (3 september 1803) opnieuw mogelijk gemaakt. Het keizerlijk decreet van 31 juli 1806 bevestigde dit principe door aan de stichters en hun erfgenamen het recht toe te kennen om met beraadslagende stem de zittingen van de besturen bij te wonen of de rekeningen te onderzoeken. De keizerlijke decreten van 18 februari 1809 en van 26 december 1810 gaven aan de hospitaalhuizen en de verplegings- of armenhuizen de burgerlijke rechtspersoonlijkheid³¹. Maar ook de wet van 16 vendémiaire jaar V (7 oktober 1796) had aan de hospitalen reeds de rechtspersoonlijkheid teruggegeven, die ze waren kwijtgespeeld door de centraliserende wetten van de Conventie. Ze hadden haar evenwel slechts teruggekregen op het niveau van de gemeente. Instellingen van een zelfde gemeente konden, dank zij de actie van de leden van de bestuurscommissie, een patrimonium bezitten en goederen recupereren die hen ontnomen waren³².

In het merendeel van de gemeenten waar er geen commissie van godshuizen bestond - en dit was het geval in 7/8 van de gemeenten in België - gelastte het bureel van weldadigheid zich met de taken van de liefdadigheid zowel in de godshuizen als aan huis³³.

De bewaring en de ordening van de archieven van de godshuizen werden toevertrouwd aan de secretarissen. Zij moesten er een inventaris van opmaken in dubbel (één voor de secretaris en één voor de voorzitter), en hem jaarlijks bijwerken. Belangrijke zaken, zoals inschrijvingen op de openbare schuld, obligaties, renten, dienden bewaard te worden in een kist met drie sloten. Alle akten van aankoop, ruil, pachten, rentebrieven, nieuwe titels e.a., moesten overgeschreven worden in een speciaal register. Dit register was vrij van zegelrecht. Elk bestuur was gehouden in een register dagelijks de beraadslagingen van het bestuur te noteren, en alle afgeleverde betalings-

---

³¹ V. WERY, *Mémoire sur l'organisation de l'assistance*, p. 115-116.

³² J. IMBERT, *Le droit hospitalier ...*, p. 111.

³³ B. SEEBOHM ROWNTREE, *Comment diminuer la misère. Études sur la Belgique* (vertaald uit het Engels door A.J.A. HOTERMANS), Parijs, 1910, p. 479-497.

mandaten in een ander register op te tekenen. Wanneer een commissie in een register haar akten van tijdelijk en uitwendig bestuur zou willen optekenen in plaats van apart op gezegeld papier, dan was dit register onderworpen aan het zegelrecht. Doch dit register was niet verplicht (decreet van 4 messidor jaar XIII/23 juni 1805, art. 3 en omzendbrief van de minister van Justitie van 9 maart 1840)³⁴. De ontvanger moest een dagboek bijhouden waarin dag aan dag alle uitgaven en ontvangsten werden ingeschreven. Elk trimester moest hij aan het bestuur van de instelling een voor echt verklaarde staat sturen met de kasverrichtingen. Jaarlijks gaf hij ook rekenschap van zijn beheer (keizerlijk decreet van 7 floréal jaar XIII/27 april 1805), dat ook aan de gemeenteraad werd voorgelegd³⁵.

Het decreet van 7 messidor jaar IX (26 juni 1801), betreffende de renten en nationale domeinen bestemd voor de godshuizen, bepaalde dat de juridische handelingen van de commissies aan een voorafgaandelijk onderzoek van het "raadgevend of adviescomité" waren onderworpen. Deze comités werden opgericht in elk "gemeentelijk arrondissement" en zouden bestaan uit drie leden gekozen door de onderprefect onder de meest bekwame juristen van het arrondissement. Het advies van het comité zou overgemaakt worden aan de raad van de prefectuur³⁶.

Op 2 april 1829 verscheen het besluit betreffende de benoeming van geneesheren in de hospities en burgerlijke hospitalen. De benoeming van geneesheren, chirurgen, vroedvrouwen, apothekers, werd in de steden toevertrouwd aan de regentieraden, op basis van een lijst met drie kandidaten voorgesteld door de besturen van de hospities. In de landelijke gemeenten benoemden de gemeenteraden onder de goedkeuring van de gedeputeerde staten. Voor de

---

³⁴ I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions ...*, p. 139-140.

³⁵ I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions ...*, p. 161-165.

³⁶ E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ou Traité alphabétique de l'assistance à domicile*, Brussel, 1884, p. 223.

rest, onder het Hollands Bewind, bedienden de religieuze congregaties verder de hospitalen³⁷.

De gemeentewet van 1836 heeft de controle gewijzigd. Het schepencollege oefende nog steeds toezicht uit op de godshuizen en waakte er over dat niet afgeweken werd van de wil van de stichters, maar het was de gemeenteraad die besliste, op verslag van het college, of er verbeteringen moesten aangebracht worden of fouten rechtgezet. De gemeenteraad keurde bovendien de door de commissie van de godshuizen uitgevaardigde reglementen goed³⁸.

In de eerste drie maanden van het jaar moesten de commissies "un compte moral, explicatif et justificatif" van hun bestuurlijk handelen tijdens het voorbije jaar voorleggen aan het gemeentebestuur, zowel inzake het beheer van de goederen als betreffende de economische situatie en de toestand van gezondheid en voeding. Een kopie hiervan werd door het gemeentebestuur overgemaakt aan de Bestendige Deputatie van de provincieraad³⁹.

3. Burelen van Weldadigheid

De wetten van 7 frimaire en 20 ventôse jaar V (27 november 1796 en 10 maart 1797) betroffen de steun aan behoeftigen thuis. Zij herriepen de wetten van 19 maart 1793 en van 22 floréal jaar II (11 mei 1794) op de onderstand. In elk kanton werd ter vervanging van de vroegere onderstandshuizen een Bureau van Weldadigheid opgericht. Zij waren onderworpen aan hetzelfde toezicht en gezag als de burgerlijke godshuizen. Ook zij kregen het bezit van alle goederen bestemd voor de hulpverlening. De reeds verkochte goederen zouden door een gelijke hoeveelheid nationale goederen worden vervangen. Genoemde wetten schaften de wet van 28 juni 1793 op de jaarlijkse steun aan kinderen, ouderlingen en behoeftigen niet af, evenmin de wet van 24 vendé-

---

³⁷ I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions ...*, p. 122.

³⁸ E. HELLEBAUT, *Explication doctrinale et pratique du domicile de secours ...*, p. 12-15.

³⁹ I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions ...*, p. 165; J. RENSON, *La bienfaisance publique (Loi organique et lois spéciales et les grandes oeuvres médico-sociales)*, Liège, 1948, p. 98. De *compte moral* werd ingevoerd bij decreet van Napoleon van 7 floréal jaar XIII/27 april 1805.

miaire jaar II (15 oktober 1793) op de werkverschaffing als steun aan gezonde behoeftigen en ter bestrijding van de bedelarij. Sommige van deze wetten vervielen evenwel omdat de wetgever de nodige financiële werkmiddelen niet stemde, andere wetten bleven zonder toepassing omdat zij afhankelijk waren van de uitvoering van de eerste. Er bleven tenslotte enkel de bepalingen betreffende de onderstandswoonst en enkele andere die niet onverenigbaar waren met de nieuwe organisatie van het jaar V⁴⁰.

Burelen van Weldadigheid hadden tot taak de behoeftige zieken en bejaarden aan huis bij te staan met geld of zoveel mogelijk in natura. De inkomsten bestonden voornamelijk uit:

- de goederen die hen werden teruggegeven of toegekend door verschillende wetten en besluiten met latere bevestigingen (16 vendémiaire jaar IV/8 oktober 1795, wet van 20 ventôse jaar V/10 maart 1797, 4 ventôse jaar IX/23 februari 1801, consulaire besluit van 28 prairial jaar IX/17 juni 1801, decreet van 12 juli 1807);
- de goederen die zij sedertdien konden verwerven;
- schenkingen en legaten;
- een deel van de ontvangsten van openbare gemakkelikheden;
- toelagen van de gemeenten;
- inschrijvingen, offerblokken, omhalingen en inzamelingen.

Het bestuur bestond, zoals dat van de godshuizen, uit 5 niet bezoldigde leden. De leden konden komen uit het bestuur van de godshuizen. Ook de pastoors konden in het bestuur benoemd worden, maar zij waren het niet meer van rechtswege. Het mandaat duurde 5 jaren, maar de leden werden elk jaar met één vijfde vernieuwd. De uitredende leden waren herkiesbaar, ten minste zo zij voldeden aan de voorwaarden om gekozen te worden. Het bureel koos in zijn schoot een voorzitter, benoemde een secretaris en een ontvanger. Het bureel kon onder zijn leden een "ordonnateur" aanduiden, belast met het afleveren van betalingsmandaten. De burgemeester woonde, indien hij het nodig vond, de vergaderingen van het bureel bij, nam deel aan de beraadslagingen en zat ze voor. De hulpverlening bestond uit periodieke steun aan de ingeschreven behoeftigen en uit tijdelijke steun in geval van

---

⁴⁰ F. THIELEMANS, *De la charité publique*, p. 80-81.

ziekte aan behoeftigen die er om vroegen en waarvan de situatie hun aanvraag wettigde. Voor de tachtig- en zeventigjarigen, voor de blinden, verlamden en gebrekkigen waren er bovendien bedelingen van brood, vlees, bouillon, rijst of groenten, brandstoffen en klederen. Een speciale dienst voor de zieken bestaande uit 5 geneesheren en commissarissen van weldadigheid bezocht hen en deelde bonnen uit voor medicamenten en baden. Om op de lijst van behoeftigen te worden ingeschreven, volstond het niet om noodlijdend te zijn. Men moest 65 jaar oud zijn. Indien het een ongelukkig gezin betrof, moesten er 3 kinderen zijn. Ging het om een weduwe of weduwnaar dan dienden er 2 kinderen te zijn, of zij moesten ernstig ziek zijn.

Het bureel van weldadigheid stond onder het toezicht van het college van burgemeester en schepenen dat het bureel bezocht wanneer het nodig werd geacht, er over waakte dat de beschikkingen van de schenkers en erflaters werden gerespecteerd, en verslag uitbracht aan de gemeenteraad over aan te brengen verbeteringen en vastgestelde misbruiken.

De taken van de burelen bestonden in het leiden van de werkzaamheden die hun werden voorgeschreven door de gemeentebesturen en het verdelen van de hulp aan huis. In gemeenten waar geen godshuizen bestonden, waren de onkosten voor het onderhoud van zieken, gebrekkigen, wezen, verlaten kinderen, ten laste van de burelen van weldadigheid⁴¹.

De wet van 7 frimaire jaar V (27 november 1796) had de oprichting bevolen van één of meerdere burelen van weldadigheid per kanton. De grondwet van 22 frimaire jaar VII (12 december 1798) verdeelde het grondgebied in departementen, gemeentelijke arrondissementen en gemeenten. Hierdoor verkregen deze laatste opnieuw hun individualiteit, die hen door de kantonale omschrijving was ontnomen. De wet van 28 pluviôse jaar VIII (17 februari 1800) ontnam aan de gemeentebesturen het onmiddellijk toezicht op de burelen van weldadigheid en vertrouwde het, samen met het recht de bestuurders ervan te benoemen, toe aan de onderprefecten. Op 2 prairial jaar VIII (22 mei 1800) vroeg de minister van Binnenlandse Zaken aan de

---

⁴¹ Ch. VERGÉ, *Institutions ...*, kol. 1689-1691; E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 205-207; H. DEROUIN, A GORY, F. WORMS, *Traité théorique ...*, dl. 1, p. 442-447.

prefecten om een centrale commissie voor alle burelen van weldadigheid van eenzelfde arrondissement op te richten. Krachtens zijn omzendbrief van 25 floréal jaar IX (15 mei 1801) werden de burgemeesters van rechtswege lid van het bestuur. Ondanks deze beslissingen werd het bestuur van de openbare onderstand niet per gemeente georganiseerd. Vanaf 28 vendémiaire jaar X (20 oktober 1801) kregen de gemeenten de opdracht voor de burelen van weldadigheid het ressort van de vredegerechten te nemen en bovendien de vrederechters tot lid van het bestuur te benoemen⁴². Deze aanbeveling werd echter niet algemeen opgevolgd. De prefect van het Dijledepartement schikte zich ernaar vanaf 15 prairial jaar X (4 juni 1802). De prefecten van Samber en Maas, de Beneden-Maas, de Ourthe en Jemappes volgden zijn voorbeeld. Maar in de overige departementen van België verkoos men de oprichting van een bureel per gemeente of behield men de bestaande organisatie van een bureel per kantonmunicipaliteit van 5.000 inwoners of meer. Door deze verscheidenheid van uitvoering werd de uniformiteit van het stelsel van het jaar V vernietigd en ontstond er een grotere centralisatie van de hulpverlening aan huis in alle departementen waar de ministeriële omzendbrief van 28 vendémiaire jaar X door de prefecten werd gevolgd.

Een andere wijziging versterkte nog deze centralisatie. Volgens de bestaande wetgeving konden de inkomsten bestemd voor de armen in elk kanton, in elke gemeente, voor geen ander doel gebruikt worden. De regering wilde deze middelen overal in een arrondissement kunnen aanwenden. Bijgevolg werden door de prefecten in elk arrondissement waar zij het nodig achtten, centrale commissies van weldadigheid opgericht. Deze vernieuwing zorgde voor heel wat beroering in het stelsel van het jaar V.

Bij besluit van 15 prairial jaar X (4 juni 1802) werd te Brussel een centrale commissie van weldadigheid opgericht, bestaande uit vijf leden belast met het bestuur en de algemene ontvangsten van de goederen van de armen in het eerste arrondissement van het Dijledepartement. De ontvangsten van alle burelen in het arrondissement werden ontvangen door de algemene ontvanger en verdeeld door de centrale commissie aan de bijzondere burelen van

---

⁴² F. TEMMERMAN, *Hôpitaux, hospices, ...*, in: *Patria Belgica*, t. II, Brussel, 1873, p. 133-136; F. THIELEMANS, *De la charité ...*, p. 80-102.

weldadigheid om te worden verstrekt aan de behoeftigen van hun respectievelijke gemeenten. De centrale commissie zou ook de rekeningen van de burelen ontvangen en bespreken. De (eigendoms)titels en documenten betreffende de armengoederen werden aan de secretaris-conservator van de archieven overgemaakt.

Dezelfde prefect ging in zijn centralisatie nog verder. Hij verenigde in Brussel en Leuven het bestuur van de godshuizen met dat van de burelen van weldadigheid bij besluit van 22 pluviôse jaar XI (11 februari 1803), maar met volledige scheiding van de erfgoederen, een afzonderlijke administratie en rekeningen. In elk arrondissementele hoofdplaats van het Dijledepartement bestond een algemene raad van bestuur van de godshuizen en de onderstand. Deze raad was samengesteld uit 10 leden, een gevolmachtigde-beheerder, speciaal belast met het onderzoek van de rekeningen, en een secretaris-archivaris, die instond voor de bewaring van het archief, onder toezicht van de gevolmachtigde-beheerder. De raad werd verdeeld in 2 secties, één voor de godshuizen en en één voor de onderstand. Elke sectie bestond uit 5 leden.

Het gehele Dijledepartement kreeg dezelfde organisatie, waaraan bij besluiten van 9 prairial jaar XII (29 mei 1804) en 24 juni 1811 wel veranderingen werden aangebracht.

Niet alle prefecten gingen even ver als de prefect van het Dijledepartement. Toch hebben de prefecten van de departementen van de Ourthe (Luik), Samber-en-Maas (Namen), van de Beneden-Maas (Limburg), van Jemappes (Henegouwen) ook het stelsel van het jaar V gedesorganiseerd. De genomen maatregelen bleven er van kracht tot 1822.

Na al deze wijzigingen bleef er van de organisatie van het jaar V niet veel meer over. De municipaliteiten waren ervan uitgesloten. De openbare onderstand verschilde volgens de departementen. In sommige was hij georganiseerd volgens de vrederechten, elders per arrondissement. In andere waren de godshuizen en burelen van weldadigheid verenigd of bestonden ze afzonderlijk. Overal kwam de benoeming van de leden toe aan de minister van Binnenlandse Zaken. Hiervoor kwamen niet altijd de meest

geshikte of de meest toegewijde burgers in aanmerking, maar eerder hoge functionarissen die hun aandacht en zorg aan andere taken wijdden⁴³.

Volgens de ministeriële onderrichtingen die de uitvoering van de wet van 7 frimaire jaar V regelden, moest er een bureel zijn per kanton. Elk centraal bureel had onder zich hulpburelen die in elke gemeente bestonden uit de burgemeester en twee van de hoogst belaste belastingsplichtigen. Deze ondergeschikte besturen kwamen niet tussen bij het aanvaarden van schenkingen en legaten. Zij konden geen gebruik maken van de fondsen zonder de toelating van het centraal bureel.

Over het algemeen bepaalde de centralisatie zich tot de omschrijving van de kantonrechtbanken. Soms, bijvoorbeeld in het Dijledepartement, werd per arrondissement gecentraliseerd. In zijn omzendbrief van 28 vendémiaire jaar X (20 oktober 1801) gaf de minister van Binnenlandse Zaken de voorkeur aan de centralisatie per kanton en bepaalde dat de vrederechter van ambtsweg lid diende te zijn. In elke gemeente kwam een hulpbureel tot stand dat de lijsten van de plaatselijke behoeftigen opstelde en ze ter goedkeuring aan het Centraal Bureel doorstuurde. Dit bureel keerde dan aan de hulpburelen de nodige sommen of steun uit om in aanwezigheid van de maire onder de armen op de lijst te worden uitgedeeld. Alhoewel de hulpburelen van alle goederenbeheer ontslagen waren, diende toch één van de leden de titel van ontvanger te dragen. Hij moest van eventuele giften aan de plaatselijke armen nota nemen en kreeg een opslagplaats of schuur ter beschikking, waar de granen, hem door het Centraal Bureel afgestaan, konden bewaard worden tot de dag der bedeling. Er werden geen registers van de afgeschafte burelen ingeleverd. Ook met de samenstelling van de hulpburelen werd getalmd⁴⁴.

---

⁴³ F. THIELEMANS, *De la charité publique*, p. 102-108; F. TEMMERMAN, *Hôpitaux, hospices, ...*, p. 136-137; F. VANDERHEYDEN en J. DE MUL, *Verhandeling over de herinrichting der openbare weldadigheid*, Brussel, 1913, p. 46-47.

⁴⁴ H. BAILLIEN, *De oude stedelijke instellingen voor openbare weldadigheid te Tongeren*, Hasselt, 1956, p. 116-120; P. POULLET, *Les institutions françaises ...*, p. 914-922. In het departement Nedermaas vaardigde de prefect op 12 paririal (1 juni 1802) een decreet uit waarbij de werkzaamheden van alle weldadigheidsbureaus in het kanton Tongeren werden stopgezet. In de plaats werd een Centraal Weldadigheidsbureau met zetel te Tongeren opgericht. In Tongeren bestonden dus naast de Godshuizencommissie, van 1802-1822 twee

De wet van 7 frimaire jaar V beperkte de hulpverlening tot 3 gevallen: armoede, ziekte en verwaarlozing. Armoede gaf recht op steun aan huis, voor de 2 andere diende hulp gevonden te worden in hospitalen en godshuizen. Slechts in uitzonderlijke gevallen, wanneer er geen andere nuttige hulpmiddelen waren, openden de godshuizen en hospitalen hun deuren voor ouderlingen, gebrekkigen en zieken. De wet preciseerde verder dat gezonde bedelaars die buiten hun geboorteplaats geen verworven verblijfplaats hadden, naar hun gemeente moesten terugkeren. Zo niet zouden zij er manu militari naar toe gebracht worden en veroordeeld worden tot 3 maanden hechtenis⁴⁵.

De wet maakte van de openbare onderstand een verplichting, waarvan de burelen van weldadigheid de gepastheid en de omvang moesten schatten. Zij beoordeelden de aanvragen om steun. Geen enkele autoriteit had het recht zich te mengen in hun motieven om te beslissen. Zij spraken zich slechts uit na onderzoek naar de noodzakelijkheid. De materiële hulp moest zoveel mogelijk in natura verleend worden. Daarnaast boden zij ook morele hulp, om het lot van de hulpbehoevende klasse te verbeteren en de terugkeer van de miserie te voorkomen. Het eerste middel tot herstel en heropleving was werk. Naast de materiële en de morele hulp was er ten derde de medische hulpverlening, hetzij door een eigen hospitaaldienst, hetzij na het afsluiten van samenwerkingsakkoorden met privé instellingen, hetzij door de inrichting van een medische dienst aan huis (wet van 27 november 1891)⁴⁶. Vanaf

---

armbesturen naast elkaar, nl. het Centraal Weldadigheidsbureau, dat de goederen in het ganse kanton bestuurde, en het plaatselijk Hulpbureau, dat de uitdelingen aan de armen van de stad op zich nam. Op 31 mei 1815 werden enkele kleine wijzigingen aan het statuut van dit hulpbureau aangebracht door Willem I. Het werd voortaan *Bureau de Distribution de Secours* genoemd en was samengesteld uit de maire, de pastoor en een notabel. Het Centraal Weldadigheidsbureau zou als voorheen de inkomsten, die met de stedelijke armenzorg verband hielden, aan het distributiebureau overmaken, na afhouding van de bestuurskosten. Het distributiebureau mocht geen bedeling doen zonder de lijst van behoeftigen ter inzage aan het centraal bureau overgemaakt te hebben. Het moest om de drie maanden rekenschap van de uitdelingen geven.

⁴⁵ F. DISCRY, *La réorganisation de la Bienfaisance ...*, p. 18; C. PREUDHOMME, *De onbekende in de stad: het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn*, in: *Gemeentekrediet van België. Driemaandelijks Tijdschrift*, jg. 34, nr. 134, oktober 1980, p. 224-225.

⁴⁶ A. DE MEREN, *Législation sur la bienfaisance publique ...*, p. 61-75.

1891, met de wet op de beteugeling van de landloperij en bedelarij, zag de Openbare Onderstand zijn gezag over de armen enorm uitgebreid vermits hij gerechtigd was om bij de vrederechter de behoeftigen die niet wilden werken te signaleren⁴⁷.

De wet van 27 november 1891 op de kosteloze medische bijstand, vervolledigd door de wet van 27 november 1891 op de openbare onderstand en de wet van 6 augustus 1897 op de intercommunale hospitaaldiensten, legde aan de gemeenten de verplichting op medische zorgen te verstrekken aan behoeftigen op hun grondgebied. De wet van 1891 wilde niets vernieuwen. De commissies van de godshuizen en de burelen van weldadigheid waren en bleven als enige en voornaamste belast met de dienst van openbare weldadigheid⁴⁸.

Het bureel mocht geen onderstand verlenen aan behoeftigen die weigerden hun kinderen te laten vaccineren of die niet konden bewijzen dat hun kinderen beneden de 12 jaar regelmatig de gemeentescholen bezochten. Wie aangeboden werk weigerde, ontving ook geen onderstand. De steunaanvragen dienden gericht te worden aan de secretaris. Elke aanvraag, ook de mondelinge, werd ingeschreven in een register en werd onmiddellijk door de inspecteur onderzocht. De secretaris die met het bijhouden van dit register was belast, vermeldde dag en uur van de aanvraag en van de doorverwijzing naar de inspecteur. Geen enkele behoeftige kon ondersteund worden tenzij krachtens een beslissing van het bureel, behoudens dringende gevallen. De beslissing van het bureel werd genoteerd op het verslag van de inspecteur. Dit verslag, met de nota's e.a., werd met de aanvraag in een dossier op naam van de behoeftige, na toekenning van de onderstand, in het archief bewaard.

Het bureel kon elke onderstand ontnemen aan wie in ontucht leefde of verslaafd was aan drankzucht, aan wie weigerde te voorschriften voor orde en hygiëne na te leven. Behoeftige kinderen boven de 14 jaar waarvan het lager

---

⁴⁷ P. GRELL, *L'organisation de l'Assistance Publique*, p. 108.

⁴⁸ *Réforme du service médical de la bienfaisance*, Brussel, 1921, p. 11-20, 106, 113.

onderwijs onvoldoende werd geacht, moesten officieel avondonderwijs volgen⁴⁹.

Bij diverse gelegenheden had de regering aangedrongen op maatregelen ter gezondmaking van woonwijken en huizen bewoond door de arbeidende klasse en armen. In een omzendbrief van 6 juli 1849 drong de minister van Binnenlandse Zaken er bij de Bestendige Deputaties op aan om de burelen van weldadigheid te doen medewerken aan dergelijke maatregelen. Hun wettelijke opdracht omvatte immers alle middelen voor het verbeteren van het lot van de behoeftigen die niet in tehuizen werden opgevangen. Aldus konden de burelen met een gedeelte van hun toelage ook woningen bouwen voor behoeftige arbeiders (KB van 21 augustus 1877)⁵⁰.

Zoals voor de godshuizen werden de commissies van de burelen van weldadigheid nauw gehecht aan de gemeentelijke administraties, waaruit zij door de verkiezingen voortkwamen. In het jaar XIII (1804-1805) vielen zij in handen van de regering, nadien kwamen zij in handen van de vertegenwoordiger ervan, nl. de prefect. Nog later kwam een gemengd stelsel tot stand. De wet van 20 ventôse jaar V, waarbij op hen de bepalingen van de wet van 16 vendémiaire jaar V (7 oktober 1796), betreffende de godshuizen, van kracht werden, startte een reeks van herstelwetten waardoor het patrimonium van de armen opnieuw samengesteld werd. In afwachting dat de burelen hun teruggegeven inkomsten effectief zouden ontvangen, moesten de voorlopige maatregelen, getroffen om hen toe te laten onderstand te verlenen, gehandhaafd blijven. De wet van 20 ventôse jaar V (10 maart 1797) paste de bepalingen van de wet van 16 vendémiaire jaar V (7 oktober 1796), waarbij aan de godshuizen hun niet onvreemde goederen werden teruggegeven en de door de staat verkochte goederen werden vervangen, ook toe op de burelen van weldadigheid. De wet van 2 floréal jaar V (21 april 1797) waarbij één opcentiem op alle spektakels (ook al bij wet van 7 frimaire jaar V/27 november 1796) werd geheven, werd regelmatig verlengd tot op 9 december 1809 deze materie definitief werd geregeld. Deze situatie werd nogmaals

---

⁴⁹ Reglement van het bureel van weldadigheid van Laken, 27.1.1881; E. HERTOOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 205-212.

⁵⁰ Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux* ..., p. 566-573.

bevestigd door een decreet van 13 februari 1811. Doch een KB van 24 augustus 1821 hief deze rechten van de behoeftigen op vanaf het ogenblik dat ze vervangen werden door plaatselijke belastingen en in elk geval ten laatste tegen 1 april 1822. Krachtens het consulaire besluit van 27 prairial jaar IX (16 juni 1801) werden de goederen, speciaal bestemd voor het onderhoud en het logement van de gehospitaliseerden, van de zusters van de oude corporaties gewijd aan de armen- en ziekenzorg, gevoegd bij de goederen bestemd voor de algemene noden van de hulp aan huis verstrekkende instellingen. Dit besluit verkreeg bij decreet van van 12 juli 1807 een zeer ruime interpretatie. De dotatie van de burelen werd vermeerderd met de goederen die aan verschillende instellingen hadden toebehoord, onder de naam van hulpkassen, liefdadigheidskassen of spaarkassen die de verlichting van de armen tot doel hadden⁵¹.

Het besluit van 9 fructidor jaar IX (27 augustus 1801) maakte de bepalingen van de wet van 4 ventôse jaar IX (23 februari 1801) waardoor alle renten toebehorend aan de republiek en waarvan de erkenning en de betaling waren onderbroken, en alle nationale domeinen die door particulieren waren uitgebaat, toegewezen aan de dichtsbijgelegen godshuizen, ook van toepassing op de burelen van weldadigheid.

Een decreet van 5 prairial jaar XI (25 mei 1803) betrof de omhalingen en de offerblokken toegelaten ten voordele van de godshuizen en de burelen van weldadigheid.

Op 28 prairial jaar XI (17 juni 1803) besloot de minister van Binnenlandse Zaken dat de onderprefecten voor één of meerdere gemeenten, verenigd en met de goedkeuring van de prefect, een bureel van weldadigheid zouden benoemen dat was samengesteld uit 5 leden, hetzij er één bestond hetzij er tevoren geen had bestaan. Zij moesten de rekeningen vragen van alle personen die vóór of na het jaar IV de administratie gedaan hadden, de ontvangst of verdeling van aalmoezen, armentafels, abdijbroden en in het

---

⁵¹ F. RAVARIN, *Droit français de l'assistance* ..., p. 193-209.

algemeen van alle goederen en inkomsten gedaan voor de openbare onderstand⁵².

Onder het Consulaat en het Keizerrijk werd

- 1° het stelsel van het jaar V vertekend en onbruikbaar door het bestuur van de liefdadigheidsinstellingen op een absolute manier te centraliseren;
- 2° de uitgaven voor liefdadigheid daarentegen werden gedecentraliseerd en verwezen van de Staat naar de departementen en gemeenten;
- 3° het onderhoudsfonds, beloofd aan de godshuizen en aan de burelen van weldadigheid, werd aangevuld met goederen en inkomsten die niets kostten aan de schatkist;
- 4° het gevoel van individuele liefdadigheid werd aangewakkerd door oude privileges of afgeschafte rechten opnieuw toe te kennen;
- 5° de hospitaalzusters werden opnieuw geïnstalleerd voor de inwendige dienst van de godshuizen⁵³.

Van de Franse overheersing kunnen vooral onthouden worden de talrijke, maar utopische pogingen van de Conventie om tot een ideale organisatie van de weldadigheid te komen door een volledige centralisatie in handen van de staat, als reactie tegen het Ancien Régime. De wetten van de Conventie kostten aan de liefdadige bijstand het verlies van hun inkomsten. Eenvormigheid kwam tot stand door de wet van 16 vendémiaire jaar V. Zij wist het dynamisch initiatief van de plaatselijke autoriteiten te verenigen met de noodzakelijke controle van de centrale overheid. De hospitaalzusters en de bedienaars van de eredienst werden in 1809 officieel erkend en hun weldadige activiteiten werden beschermd door de keizer. Maar het werk van de Franse bestuurders in België was niet uniform. De definitieve organisatie van de bijstand werd slechts gerealiseerd na veel aarzelen. De verschillende etappes van de modernisering en van de centralisatie werd niet in alle Verenigde Departementen gevolgd aan hetzelfde tempo. Zoals in Frankrijk werd elk liefdadig bestuur toevertrouwd aan de municipaliteiten onder toezicht van de departementale overheid en het hoger bestuur van België. Met het oog op de traagheid of onbekwaamheid van de gemeentelijke

---

⁵² F. TEMMERMAN, *Hôpitaux, hospices, ...*, in: *Patria Belgica*, t. II, p. 138.

⁵³ F. THIELEMANS, *De la charité publique*, p. 99-130.

overheden, diende zij over te gaan in handen van bestuurscommissies, voorzien bij de herstellwet van 16 vendémiaire jaar V (7 oktober 1796)⁵⁴.

Na de val van het keizerrijk en de terugtrekking van de Franse legers en gezagsdragers stelden de nieuwe bewindvoerders zich grotendeels tevreden met het handhaven van de bestaande wetten en instellingen. De grondwet van 1815 voorzag dat de instellingen van weldadigheid en de opvoeding van de armen een belangrijke zorg voor de regering waren. Er moest jaarlijks rekenschap over gegeven worden aan de Staten-Generaal. Een eerste zorg bestond erin de organisatie van de openbare liefdadigheid in overeenstemming te brengen met de nieuwe grondwet. De wijzigingen waren nu talrijker en essentiëler.

Krachtens het KB van 18 februari 1817 zouden de leden van de bestuurscommissies van de godshuizen en de burelen van weldadigheid in de zuidelijke provincies in de toekomst worden benoemd door de gemeentelijke administraties wanneer deze commissies of de burelen slechts instellingen bestuurden die tot één en dezelfde gemeente behoorden, en door de Gedeputeerde Staten van de provincie wanneer zij instellingen bestuurden die tot verschillende gemeenten behoorden, zoals de centrale burelen van weldadigheid het doen. De leden van deze besturen worden elk jaar met één vijfde vernieuwd, conform de wet van 7 germinal jaar XIII (28 maart 1805)⁵⁵.

Op 27 februari 1818 installeerde de regering een Commissie voor de armen, samengesteld uit de minister van Binnenlandse Zaken en 6 leden gekozen uit de Staten-Generaal en de Raad van State. Hun taak was het precies vaststellen van de toestand van de armen om vervolgens de nodige maatregelen voor de verbetering van hun lot voor te stellen. Het doel was niet de middelen te vermeerderen, dan wel het aantal ondersteunden te verminderen. De middelen hiertoe waren onderwijs en werkgelegenheid. Deze commissie lijkt niet succesvol te zijn geweest, want op 3 januari 1822 werd ze vervangen door een nieuwe, bestaande uit 11 leden onder het voorzitterschap van prins

---

⁵⁴ J. IMBERT, *La centralisation administrative des hôpitaux* ..., p. 59-76.

⁵⁵ F. TEMMERMAN, *Hôpitaux, hospices*, ..., in: *Patria Belgica*, t. II, p. 138.

Frederik. De nieuwe commissie publiceerde belangrijke rapporten. Hospitaal-congregaties konden hun erkenning bij de regering aanvragen, zo zij dat nog niet waren (besluit van 9 maart 1818). De leden van de bestuurscommissies van de godshuizen en de burelen van weldadigheid werden benoemd door de plaatselijke overheid, of door de Gedeputeerde Staten indien de commissie een instelling bestuurde die tot meerdere gemeenten behoorde. Het mandaat duurde vijf jaar. De leden werden jaarlijks met één vijfde vernieuwd, conform het decreet van 7 germinal jaar XIII (28 maart 1805), na lottrekking. De kandidaten moesten in het arrondissement gedomicilieerd zijn. De uittredende leden waren herkiesbaar. Het verschil tussen de steden en de plattelandsgemeenten, gemaakt door het besluit van 18 februari 1817, vloeyde voort uit de verschillende organisatie door de vorige wetgeving gegeven aan de instellingen van weldadigheid. Dit verschil werd opgeheven bij besluit van 7 december 1822. De centrale burelen van weldadigheid in de provincies Zuid-Brabant, Luik, Namen, Limburg en Henegouwen hielden op te bestaan vanaf 1 mei 1823. De Gedeputeerde Staten van deze provincies zagen er op toe dat vanaf 1 mei in elke gemeente een bureel van weldadigheid werd opgericht, gelijk aan de volgens de bestaande wetten en algemene reglementen opgerichte instellingen in andere gemeenten van de zuidelijke provincies. Zij zagen er ook op toe dat de burelen van weldadigheid in het bezit werden gesteld van hun bezittingen en inkomsten. De benoeming van de leden van de weldadigheidsinstellingen, het onderzoek van de begroting en de rekeningen, gebeurde in de plattelandsgemeenten door de lokale besturen, onder toezicht van de Gedeputeerde Staten, en door de regentieraden in de steden (besluit van 10 december 1823). De bepalingen van dit besluit werden ook opgenomen, met enkele wijzigingen, in het stedelijk reglement van 19 januari 1824 en in het reglement van de plattelandsgemeenten van 23 juli 1825. De benoeming van de ontvangers en de borg die zij dienden te stellen werd geregeld bij besluit van 21 december 1816. Het besluit van 13 januari 1825 bevestigde dat niet alleen het gemeentebestuur op het platteland, maar ook de Gedeputeerde Staten deze benoemingen moesten goedkeuren. Voor de steden bleef het besluit van 21 december 1816 van kracht. De regentieraden van de steden benoemden eveneens het medisch personeel op basis van een lijst van 3 kandidaten voorgesteld door de godshuiscommissie of het bureel van weldadigheid. In de landelijke gemeenten was de goedkeuring van de Gedeputeerde Staten nodig. Voor het vaststellen van de wedde, en ook voor

het ontslag golden dezelfde bepalingen, op advies van de betrokken besturen (besluit van 2 april 1829 en omzendbrief van 17 april 1829)⁵⁶.

Krachtens de bepalingen van de wet van 6 maart 1818 waren boetes en zelfs gevangenstraf voorzien voor de burgers die weigerden de functies van lid van een weldadigheidsbureel te aanvaarden, doch zij werden zelden toegepast. De koning moedigde het aanvaarden van deze taken zoveel mogelijk aan door het toekennen van gunsten aan de armmeesters zoals vrijstelling van de dienst van de burgerwacht, van militaire logementen, tolrechten, een eervolle onderscheiding in de stedelijke ceremonies, een eervolle vermelding in het provinciaal jaarverslag, een aparte voorbehouden plaats in de kerken.

Op 13 oktober 1830 stelde het Voorlopig Bewind de armmeesters in de uitoefening van hun functie gelijk met de bestuurlijke ambtenaren. Beledigingen waren onderhevig aan straffen voortspuitend uit art. 222 van het strafwetboek en zij hadden het recht hiertegen proces-verbaal op te maken.

Daar de burgemeester de vergaderingen voorzat, koos het bureel in zijn schoot enkel een ondervoorzitter. Een secretaris was noodzakelijk. Daar de archieven met zorg dienden bewaard te worden, werd deze taak aan hem toevertrouwd. Een ontvanger was evenzeer nodig. Krachtens het KB van 21 december 1816 benoemden de bestuurscommissies in de zuidelijke provincies hun ontvangers, onder de goedkeuring van de gemeentelijke overheid indien zij instellingen in één en dezelfde gemeente bestuurden, en met de goedkeuring van de Gedeputeerde Staten wanneer het ging om instellingen in verschillende gemeenten. De burelen konden in hun schoot een lid aanduiden speciaal belast met de controle van de ontvangsten en betalingen en met het houden van een register hierover (besluit van 7 floréal jaar XIII/ 27 april 1805). De bestuurders verifiëerden elke maand, krachtens art. 4 van het besluit van de eerste consul van 19 vendémiaire jaar XII (12 oktober 1803), het werk van de ontvanger, op de registers door hem gehouden⁵⁷.

---

⁵⁶ F. THIELEMANS, *De la charité ...*, p. 130-152.

⁵⁷ G.E. BRIXHE, *Manuel raisonné par ordre alphabétique de l'administration des bureaux de bienfaisance belges*, Brussel, 1852, p. 138-200, 216-232.

De burelen hadden in het vervullen van hun taak, zoals reeds gezegd, een autonomie die slechts beperkt werd door de wetgeving. Bovendien hadden zij een absolute en exclusieve bevoegdheid inzake de verdeling van de openbare onderstand. De gemeenteraad en het college van burgemeester en schepenen beschikten slechts over het toezicht en de voogdij, hen toegekend door de gemeentewet, en zij kenden de noodzakelijke subsidies toe. Alleen in uitzonderlijke gevallen zoals rampen, konden de provincies en de gemeenten ingrijpen. Hun bevoegdheid overschreed de grenzen van de gemeenten niet, alhoewel dit principe niet absoluut was. Volgens het stelsel van de onderstandswoonst was terugbetaling mogelijk⁵⁸.

De revolutie van 1830 wijzigde de wetgeving op de openbare weldadigheid niet. De Belgische grondwet bevat geen bepalingen over deze materie. De gemeentewet van 30 maart 1836 stelde de oprichting van burgerlijke godshuizen niet verplichtend. Zij eiste alleen dat in iedere gemeente een weldadigheidsbureel tot stand kwam, dat dit bureel zou worden benoemd door de gemeenteraad, dat jaarlijks een lid zou aftreden, dat het onder toezicht zou staan van het college van burgemeester en schepenen, dat de begroting en de rekening zouden onderworpen worden aan de gemeenteraad en de Bestendige Deputatie, evenals de benoeming van de ontvanger, behalve in gemeenten met ten minste 5.000 inwoners waar de goedkeuring van de raad zou volstaan. De gemeentesecretaris stelde het proces-verbaal van de installatie op. Hiervan kreeg het bureel en de Bestendige Deputatie een kopie. De gemeentewet bepaalde ook voor wiens onderhoudskosten de gemeente verplicht was te zorgen. In gemeenten met meer dan 2.000 inwoners hield het college toezicht op de oprichting van liefdadigheidscomités door het bureel om de onderstand aan huis te verdelen. Deze bepalingen golden ook voor de besturen van de burgerlijke godshuizen, waar deze bestonden of tot stand kwamen voor het beheren van gast- of godshuizen en tot wiens bevoegdheid verder behoorde het uit besteden of plaatsen van wezen. Al hetgeen de onderstand aan huis betrof, mede medische hulp en artsenijen, niet in een inrichting verstrekt, behoorde tot de werkring van de weldadigheidsburelen. Alle financiën kwamen uit de gemeentekas. Toch ontkende de wet aan de gemeentebesturen, behalve in duidelijk omschreven gevallen die

---

⁵⁸ M. DAMOISEAUX en H. HENRARD, *Guide pratique de l'administration des Bureaux de Bienfaisance & Hospices Civils*, 1913, p. 5-8.

de wet van 1836 aangaf, het recht om zich rechtstreeks met de armenzorg in te laten.

Op 17 januari 1854 legde de regering twee wetsvoorstellen neer, één betreffende de reorganisatie van de liefdadigheidsbesturen en één betreffende giften en legaten uit liefdadigheid. Het eerste voorstel wilde in alle gemeenten waar een bureel van weldadigheid én een godshuis bestond, deze verenigen onder één bestuur, samengesteld uit 5, 6, 8 of 10 leden, volgens de belangrijkheid van de gemeenten, zonder evenwel hun dotatie en hun dienst samen te smelten. In de overige gemeenten - waar geen godshuis bestond - zouden de burelen van weldadigheid behouden blijven met 5 leden, behalve de volgende wijzigingen:

- de benoeming van de leden, zowel van de afzonderlijke burelen als van de samengevoegde commissies van weldadigheid en godshuizen, kwam toe aan de gemeentebesturen, maar was ondergeschikt aan nieuwe voorwaarden van bekwaamheid, onafhankelijkheid en zedelijk gedrag;
- in elk bureel of commissie zetelden van rechtswege de burgemeester van de gemeente en de pastoor van de parochie;
- het voorstel voorzag de oprichting van hulpcomités per sectie in elke gemeente met meer dan 2.000 inwoners. De pastoors of onderpastroors van de parochie maakten noodzakerlijkerwijs deel uit van deze comités;
- de openbare instellingen van weldadigheid hadden het voorrecht kosteloos te pleiten.

Hét belangrijke en volledig nieuwe punt in dit voorstel was de deelneming van de geestelijkheid aan het bestuur van de openbare liefdadigheid⁵⁹.

In Brussel werden de leden van de comités van liefdadigheid op te richten in gemeenten met meer dan 2.000 inwoners door het bureel van weldadigheid, benoemd door het college van burgemeester en schepenen bij reglement van 19 juli 1878, op basis van een dubbele lijst opgemaakt door de algemene raad. De vernieuwing van de samenstelling van het comité gebeurde elk jaar met één derde; de eerste drie jaren bij lottrekking en de volgende jaren volgens de orde van benoeming. De uittredende leden waren herkies-

---

⁵⁹ F. THIELEMANS, *De la charité publique*, p. 152-170.

baar. Elk comité koos in zijn schoot een voorzitter, een ondervoorzitter, een ordonnateur en een schatbewaarder. Hun mandaat duurde één jaar. Bijgegaan door een secretaris, benoemd door de algemene raad, vormden zij het bureel. In afwezigheid van de voorzitter nam het oudste lid het voorzitterschap waar. De comités vergaderden ten minste éénmaal per week op vastgestelde dagen en uren. De beslissingen werden genomen bij meerderheid van stemmen. Bij gelijkheid van stemmen besliste de voorzitter. De voorzitter leidde de debatten en de stemmingen, hij ondertekende de beschikkingen voor onderstand in geld of in natura. Tijdens elke vergadering deed hij, bijgegaan door de ordonnateur en de schatbewaarder, nazicht van het register van de algemene toestand, zag of dit register overeenstemde met het kasboek en de bedelingen in natura, parafeerde bij elke post en verifiëerde de eindcijfers. Samen met de schatbewaarder ondertekende de voorzitter de cheques op de kas van het centraal bestuur. De voorzitter riep ook buitengewone vergaderingen bijeen, indien hij het nodig achtte of wanneer drie leden het vroegen. In geval van hoogdringendheid kon de voorzitter onderstand toekennen onder voorbehoud dat hij het comité hiervan tijdens de eerstvolgende vergadering op de hoogte bracht. De ondervoorzitter had de bevoegdheden van de voorzitter wanneer deze verhinderd was. Hij hielp hem bij het vervullen van zijn taken. De ordonnateur verifiëerde de boeken van ontvangsten en uitgaven van het comité, waakte erover dat ze bijgehouden worden overeenkomstig de genomen beslissingen, elke bedeling van steun in natura op kaarten getrokken uit een stamboek. Hij deed er de naam van de behoeftige op vermelden en ondertekende. Hij controleerde het register van de magazijnier die belast was met de bedelingen in natura en verifiëerde of dit register in overeenstemming was met zijn stamboek en of de waarden in overeenstemming waren met het vastgestelde tarief door de algemene raad. Hij parafeerde elke post en verifiëerde de juistheid van de eindbedragen. De schatbewaarder gaf opdracht tot geldelijke onderstand op kaarten getrokken uit een stamboek, waarop de naam en de woonplaats van de behoeftige vermeld werden. Hij deed nazicht van het kasboek, verifiëerde of het in overeenstemming was met zijn stamboek, parafeerde elke post en verifiëerde de juistheid van de eindbedragen. Uit een stamboek trok hij de cheques die hij trok op de kas van het centraal bestuur en ondertekende ze samen met de voorzitter. Hij deed op deze kas elk bedrag, belastend voor de noden van de lopende dienst, storten. De comités van liefdadigheid waren belast met de bedeling van onderstand aan huis. Bovendien hielden zij zich bezig met alles wat de lichamelijke, morele en verstandelijke verbetering van de behoeftigen

betrof. Zij hielden contact met de armeneesheren, met het bureel voor hygiëne van het gemeentebestuur en met de schoolcomités. Zij signaleerden aan deze schoolcomités de kinderen van behoeftigen die noch de lagere noch de bewaarschool bezochten. Zij beijverden zich voor de opname van deze kinderen in de scholen en kinderkribben en leverden de nodige kleding voor het schoolbezoek van deze kinderen. Zij beslisten over de toekenning van onderstand, op het verslag van hun inspecteurs. Zij konden een bijkomend onderzoek opleggen of door één van hun leden het onderzoek van hun inspecteur laten controleren. Wanneer zij het gepast vonden, overhandigden zij zelf de bonnen voor hulp aan de behoeftigen. De leden van de comités verdeelden onder elkaar de dienst van het toezicht op de ondersteunde gezinnen die in hun omschrijving woonden. Zij stelden zich in verbinding met de werkgevers om inlichtingen te bekomen over de lonen die de onderstand vragende behoeftigen ontvingen. Zij informeerden naar de werkplaatsen waar werk werd aangeboden. Jaarlijks presenteerden zij een verslag over de gang van zaken en de noden van de dienst aan de algemene raad, die het algemeen toezicht had over de comités, en één van zijn leden naar de vergaderingen kon afvaardigen. Deze afgevaardigde nam er dan het voorzitterschap waar, met beslissende stem. De dienst van de openbare onderstand aan huis was verdeeld in verschillende bestuurlijke afdelingen. Elke afdeling telde één of meerdere comités van liefdadigheid. De algemene raad benoemde voor elke afdeling een secretaris, inspecteurs, bedienden en een conciërge. De geneesheren waren belast met het verstrekken van medische zorgen aan de behoeftigen in alle afdelingen. Vroedvrouwen waren aangesteld voor de bevallingen aan huis. Al het administratief en medisch personeel van de afdeling stond onder de secretaris, die instond voor de goede gang van zaken in alle takken van de dienst. Hij woonde met raadgevende stem de vergaderingen van elk comité bij. Hij gaf lezing van de stukken en gaf de processen-verbaal van de zittingen, die worden ondertekend door de voorzitter en de secretaris, in een speciaal register van elk comité, in bewaring. Het bijhouden van de registers en de geschriften was toevertrouwd aan bedienden door de algemene raad ter beschikking van de secretaris gesteld. In geval van uiterste nood was de secretaris gemachtigd om op basis van het rapport van een inspecteur, een "voorlopige" onderstand te verlenen. Hij gaf er reken-schap van op de volgende vergadering van het comité. De secretaris was medeondertekenaar van de betalingsmandaten in speciën en de bonnen voor steun in natura afgeleverd door de voorzitter. Deze bonnen werden getrokken

uit een speciaal stamboek. De secretaris waakte er over dat het comité kennis kreeg, op elke vergadering, van het bedrag van de beschikbare inkomsten. Hiervoor werd een speciaal register aangelegd met als titel *Situation générale du comité de la section*. De secretaris was ook belast met alle zaken betreffende de onderstandswoonst. Hij was tevens bewaarder van de fondsen van elk comité. Hij leverde aan de behoeftigen onderstand af in speciën tegen afgifte van kaarten uitgaand van het comité. Hij was gehouden deze kaarten ongeldig te maken bij middel van een doorslagstempel. Hij hield dagelijks een register bij van alle betalingen, die door dan door een bediende werden overgeschreven in het kasboek van elk comité⁶⁰.

De officiële steunverlening bleek echter ontoereikend. Tussen 1750 en 1850 werden trouwens méér hospitalen, vondelingentehuizen en armenscholen met privé-gelden opgericht dan in alle voorgaande tijdperken samen. Rond het midden van de 19de eeuw werd de openbare armenzorg steeds meer in vraag gesteld. Zij werd verantwoordelijk geacht voor het feit dat de armen werkloos bleven en dat de prijs voor arbeid hoog bleef. De armen zouden zich al te gemakkelijk gewennen aan de bedelingen en hun interesse in een permanente loondienst verliezen.

Liberaal geïnspireerde filantropen bepleitten spaarzaamheid en vooruitziendheid. De liberale regering Frère-Orban wou het sparen via een openbare instelling bij de massa promoten. In 1865 werd daartoe de Algemene Spaaren Lijfrentekas (ASLK) opgericht. Maar uiteindelijk veranderde er in de 19de eeuw nauwelijks iets. Velen bleven afhankelijk van het lokaal georganiseerde onderstandssysteem dat onmisbaar bleef voor de bescherming van de openbare orde.

In 1895 werd een commissie opgericht voor de hervorming van de weldadigheid. In 1920 was echter nog niets gerealiseerd en een nieuwe commissie werd geïnstalleerd. Haar werkzaamheden zouden leiden tot de wet van 10 maart 1925 op de Commissies van Openbare Onderstand. Op dat ogenblik kreeg het stelsel van sociale zekerheid vorm met kinderbijslag, ouderdoms- en overlevingspensioen, ziekte- en invaliditeitsverzekering en drong een

---

⁶⁰ E. HERTOOGS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 223-230.

algemene hervorming van het stelsel van de openbare onderstand zich op. De Napoleontische bepalingen waren tot dan van kracht gebleven⁶¹.

B. ORGANISATIE

1. Het bestuur

a. Benoeming van de leden

De wetten en besluiten die de instellingen van de openbare weldadigheid creëerden, hielden zich nauwelijks bezig met hun inwendige organisatie.

Volgens de wetten van 16 vendémiaire jaar V (7 oktober 1796) en 7 frimaire jaar V (27 november 1796) werden de besturen van de burgerlijke godshuizen en van de burelen van weldadigheid benoemd door de gemeenteraden. Hier kwam regelmatig verandering in. De wet van 28 pluviôse jaar VIII (17 februari 1800) ontnam aan de gemeentebesturen dit benoemingsrecht en kende het toe aan de onderprefecten. In zijn omzendbrief van 28 vendémiaire jaar X (20 oktober 1801) gaf de minister van Binnenlandse Zaken de voorkeur aan een centralisatie per kanton en bepaalde dat de vrederechter van ambtswege lid diende te zijn. Op 28 prairial jaar XI (17 juni 1803) besloot de minister van Binnenlandse Zaken dat de onderprefecten voor één of meerdere gemeenten, verenigd en met de instemming van de prefect, een bureel van weldadigheid zouden benoemen, bestaande uit 5 leden, hetzij er al één bestond, hetzij er tevoren geen had bestaan. Het keizerlijk decreet van 7 germinal jaar XIII (28 maart 1805) verwees de benoeming in de vervanging van elk uittredend lid naar de minister van Binnenlandse Zaken, op advies van de prefect en volgens een lijst van 5 kandidaten voorgesteld door het bestuur. De kandidaten dienden hun domicilie te hebben in het arrondissement. De uittredende leden waren herkiesbaar.

Volgens het KB van 18 februari 1817 zouden in de toekomst de leden van de commissies van de godshuizen en van de burelen van weldadigheid in de

---

⁶¹ *L'assistance publique en Belgique depuis 1793*, p. 25-29.

zuidelijke provincies benoemd worden door de gemeentebesturen, wanneer deze commissies of burelen slechts administraties bestuurden in één en dezelfde gemeente, en door de gedeputeerde staten van de provincie wanneer ze tot verschillende gemeenten behoorden.

Het KB van 10 december 1823 bevestigde dat de benoeming van de leden van de instellingen van weldadigheid zowel op het platteland als in de steden door de gemeentebesturen zou gebeuren.

Het reglement voor het bestuur van steden, goedgekeurd door het KB van 19 januari 1824 en de gemeentewet van 30 maart 1836 behielden de benoeming van de commissies van godshuizen en de burelen van weldadigheid in de bevoegdheden van de gemeenteraden, op twee dubbele kandidatenlijsten, de ene voorgesteld door het bestuur van de instelling en de andere door het college van burgemeester en schepenen. De commissies benoemden het personeel van het bestuur, beslisten over de opname of wegzending van behoeftigen (wet van 16 messidor jaar VII)⁶².

De leden van het bestuur van de godshuizen en de burelen van weldadigheid werden benoemd door de gemeenteraad bij geheime stemming en met gesloten deuren, zonder tussenkomst van enig ander gezag, maar wel onderworpen aan het koninklijk toezicht. De koning kon een benoeming annuleren wanneer ze tegenstrijdig was met de wet of het algemeen belang schaadde. Dit benoemingsrecht van de gemeenteraad was evenwel niet absoluut. De keuzemogelijkheden van de gemeenteraad werden beperkt tot de voorgestelde kandidaten, waarvan niet kon worden afgeweken. De twee kandidatenlijsten konden identiek zijn of van elkaar verschillen. De commissies van de godshuizen of de burelen van weldadigheid stelden eerst hun lijst samen die ze overmaakten aan het college van burgemeester en schepenen, dat dan zijn lijst samenstelde. Deze werkwijze lag niet wettelijk vast, maar werd bestuurlijk aanbevolen en werd ook algemeen gevolgd⁶³.

---

⁶² G.J. SERVVRANCKX, *Mémoire historique et statistique ...*, p. 15-23.

⁶³ Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux de bienfaisance ...*, p. 580-591.

De leden van de commissies van burgerlijke godshuizen en burelen van weldadigheid werden weliswaar benoemd door de gemeenteraad, maar deze had niet de bevoegdheid om hen te ontslaan. Dit kwam toe aan de Bestendige Deputatie van de provincieraad, op voorstel van de commissies of burelen zelf of op voorstel van de gemeenteraad. Boven de Bestendige Deputaties stond de koning als hoogste beroep⁶⁴.

De wet van 3 juni 1859 houdende een nieuwe redactie van art. 84 van de gemeentewet, respecteerde de basisbeginselen van het systeem als gevolg waarvan de wetten van het jaar V en VII aan de gemeentelijke autoriteiten de benoeming van de leden van de commissies van de godshuizen en van de burelen van weldadigheid hebben toegewezen en in het verleden de particuliere besturen van de armengoederen hebben opgeheven en in de toekomst onmogelijk hebben gemaakt⁶⁵.

Volgens het KB van 7 april 1881 was een benoeming ongeldig indien de beslissing niet vermeldde dat de stemming geheim was en met gesloten deuren plaats vond⁶⁶.

b. Duur van het mandaat

De wet van 16 vendémiaire jaar V op de burgerlijke godshuizen, en de wet van 7 frimaire jaar V op de burelen van weldadigheid bepaalden geen duur van het mandaat van de commissieleden en leden van het bureel. Het was pas de wet van 16 messidor jaar VII (4 juli 1799) die de duur vastlegde naar analogie met de duur van de mandaten van de municipaliteiten. De vernieuwing van de besturen gebeurde ook in dezelfde periode. Deze beschikking werd niet meer toegepast en de duur van de functies in hospitaal- en liefdadigheidsgestichten werd onbepaald ten gevolge van de wet van 28 pluviôse jaar VIII (17 februari 1800), waardoor de benoeming en het toezicht op de

---

⁶⁴ Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux de bienfaisance ...*, p. 734-736; E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 690-691.

⁶⁵ K. WYTSMAN, *Les anciennes fondations charitables ...*, p. 77.

⁶⁶ E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 436-438.

bestuurscommissie werd overgedragen van de gemeentelijke administratie aan de onderprefect van elk gemeentelijk arrondissement.

Bij decreet van 7 germinal jaar XIII (28 maart 1805) werd een nieuw stelsel van benoeming ingevoerd en werd een einde gemaakt aan de centralisatie van het bestuur van de godshuizen en de armen. De bestuurscommissies werden voortaan jaarlijks met één vijfde, bij lottrekking, vernieuwd. Het KB van 18 februari 1817 bevestigde deze regeling conform het decreet van 7 germinal jaar XIII. De normale duur van een mandaat bedroeg dus 5 jaar. Deze periode was evenwel slechts een uniforme regel na de vijf jaar die volgden op de eerste installatie van een commissie of bureel. Na deze eerste vijf jaren trad het oudste lid, volgens datum van zijn benoeming, uit. De uittredende leden waren herverkiesbaar⁶⁷.

In de gemeentewet van 1836 stond dat het gemeentebestuur het benoemingsrecht had van de leden van het bureel van weldadigheid. Er werd aan toegevoegd dat deze benoeming gebeurde voor een door de wet bepaalde termijn. In zijn omzendbrief van 22 maart 1837 over de periodieke vernieuwing bevestigde de minister van Justitie dat de bepalingen van het decreet van 7 germinal jaar XIII van kracht bleven. Op 25 november 1863 stuurde de minister van Justitie hierover een omzendbrief naar alle provinciegouverneurs. Het vervangend lid vervulde gewoon de ambtstermijn van zijn voorganger⁶⁸.

c. *Burgemeester*

De burgemeester heeft verschillende rechten en taken in de betrekkingen van de besturen van de godshuizen en de weldadigheid met het gemeentebestuur. Als voorzitter van het college ziet hij er samen met de schepenen op toe dat een bureel van weldadigheid wordt opgericht in zijn gemeente en dat, door de zorgen van dit bureel, liefdadigheidscomités worden opgericht om aan de behoeftigen hulp aan huis te verstrekken, wanneer de gemeente meer dan

---

⁶⁷ Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux de bienfaisance ...*, p. 725-729.

⁶⁸ F. THIELEMANS, *De la charité publique*, p. 102-108; E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 645-650.

2.000 inwoners telt. Hij heeft toezicht op de godshuizen en burelen van weldadigheid, en hiervoor inspecteert hij deze instellingen, doet hij de wil van de schenkers en testamentairs naleven en signaleert hij aan de gemeenteraad verbeteringen of misbruiken. Als voorzitter van de gemeenteraad neemt hij deel, op voorwaarde dat hij niet benoemd is buiten de schoot ervan, aan de benoeming van de leden van de commissie der godshuizen of van het bureel van weldadigheid, aan de goedkeuring van de begrotingen en rekeningen ervan, aan de goedkeuring van hun besluiten en reglementen, aan de goedkeuring van de gemeentelijke subsidies in geval hun eigen inkomsten ontoereikend zijn, aan het geven van adviezen bv. bij schenkingen of legaten, hij geeft advies aan het bureel inzake vervreemdingen, transacties, verdelingen, schenkingen en legaten, verwervingen, verkoop en wijzigingen in het genot van niet ontginde gronden en bossen. Hij neemt deel de vergaderingen van de besturen, wanneer hij dit wenselijk acht, en aan de beraadslagingen. Hij zit dan de vergaderingen voor en heeft een raadgevende stem. Hij beheert het patrimonium van de godshuizen en weldadigheid echter niet en hij mag zich niet mengen in het beheer ervan. In het decreet van 7 floréal jaar XIII (27 april 1805) werd over de burgemeester gesproken als hoofd en "président-né". Zijn stem is doorslaggevend bij gelijkheid van stemmen. De bijeenkomsten van het bureel worden met dag en uur en agenda aan de burgemeester kenbaar gemaakt. Wanneer de vergaderingen op vaste dagen plaats vinden, heeft de burgemeester hiervan weet via het reglement dat door de gemeenteraad wordt goedgekeurd. Krachtens de gemeentewet heeft hij ook het recht zelf een buitengewone bijeenkomst samen te roepen. Wanneer hij dit wil doen, en de voorzitter verzet zich hiertegen, kan de burgemeester beroep doen op de gemeentewet en vragen een speciaal commissaris te zenden, die dan in de plaats van de voorzitter, de convocaties zal versturen⁶⁹.

Burgemeester en schepenen konden voor hun toezicht commissarissen benoemen die ten minste één keer per trimester de gestichten inspecteerden,

---

⁶⁹ E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 201-203; Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux ...*, p. 153-158.

De ministeriële omzendbrief van 25 floréal jaar IX (15 mei 1801) over de doorslaggevende stem van de burgemeester werd niet gevolgd door de minister van Justitie in zijn brief van 11 mei 1881.

rapport uitbrachten en verbeteringen voorstelden in akkoord met de besturen van deze instellingen⁷⁰.

d. Voorzitter

De voorzitter wordt gekozen onder de 5 leden van het bureel. Zijn voorzittersmandaat kan niet langer lopen dan de duur van zijn functies als lid van het bureel. Dikwijls is hij slechts een jaar voorzitter of zelfs nog korter volgens het vigerend reglement. Bij afwezigheid van een reglement wordt voor elke vergadering een voorzitter gekozen. Een soort van beurtrol wordt toegepast onder de 5 leden van het bureel. Voor de bijeenroeping van een buitengewone vergadering ligt het initiatief bij de voorzitter.

Tijdens de zittingen van de commissie brengt de voorzitter de onderwerpen van de dagorde ter discussie, hij leidt de debatten, neemt de stemmen in ontvangst, maakt de uitslag van de beraadslagingen bekend en ondertekent samen met de secretaris de processen-verbaal. Buiten de vergaderingen verzekert hij de uitvoering van de genomen beslissingen. Hij ondertekent de dagelijkse correspondentie. Hij vertegenwoordigt het bureel bij de toewijzingen, verwervingen of vervreemding van goederen, bij het aanvaarden van legaten of schenkingen, hypothecaire contracten, enz.⁷¹.

e. Reglement

De burelen van weldadigheid dienden een reglement op te stellen dat hen verplichtte eens per maand te vergaderen, volgens een vaste vorm een proces-verbaal op te stellen van elke vergadering, een register van beraadslagingen bij te houden, een vaste en regelmatige manier te bepalen voor de verdeling van de onderstand aan de behoeftigen. De beraadslaging over het aanvaarden van een reglement viel onder de toepassing van art. 10 van de wet van 16 messidor jaar VII (4 juli 1799). Deze tekst had betrekking op de burgerlijke godshuizen, maar was ook van toepassing op de burelen van weldadigheid. Niet het college van burgemeester en schepenen maar de

---

⁷⁰ O. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions ...*, p. 121-122.

⁷¹ E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 500-502.

gemeenteraad diende het reglement goed te keuren. De Bestendige Deputatie kwam hier niet tussen⁷².

De openbare instellingen van weldadigheid ressorteerden tot 1832 onder de bevoegdheden van de minister van Binnenlandse Zaken. Bij besluiten van 30 oktober 1832 en 19 januari 1849 kwamen zij onder de minister van Justitie. Het bestuur werd er verenigd met dat van de gevangenen⁷³.

2. Personeel

a. Secretaris

Het dagelijks bestuur wordt verzorgd door de secretaris⁷⁴. Hij houdt de voorgeschreven registers bij. Zijn ambt heeft evenwel geen openbaar karakter. Hij maakt alleen deel uit van de administratie. Zijn handtekening onder de processen-verbaal en andere stukken heeft dus geen enkel kenmerk van echtheid of openbaarheid. Hij kan gekozen worden in de schoot zelf van de commissies van de burgerlijke godshuizen of de burelen van weldadigheid, op voorwaarde dat hij zijn functies gratis uitoefent⁷⁵.

Op het eerste gezicht regelt geen enkele wettelijke bepaling de benoeming van een secretaris van het bureel van weldadigheid. Men moet echter aanvullen met teksten betreffende de besturen van de godshuizen zoals de wet van 16 vendémiaire jaar V. Wanneer de secretaris buiten de schoot van de commissie wordt benoemd, moet hij bezoldigd worden. In sommige gemeenten worden de functies van secretaris en ontvanger gecumuleerd door éénzelfde persoon. De taken van de secretaris zijn niet vastgesteld zoals die van de ontvanger door wet- en regelgeving. Zij bestaan uit al die taken die

---

⁷² E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 614-617.

⁷³ A. DE MEREN, *Législation sur la bienfaisance publique* ..., p. 6; I. VAN OVERLOOP, *Notice historique* ..., p. 125-128.

⁷⁴ H. VAN DE VOORDE, *De armenzorg te Hoboken* ..., p. 23.

⁷⁵ Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux de bienfaisance*..., p. 743-746.

noch door de bestuurscommissie, noch door de voorzitter, noch door de ontvanger worden uitgevoerd. De secretaris neemt deel aan de beraadslagingen. Hij stelt er de processen-verbaal van op. Hij doet de briefwisseling en andere geschriften. Hij ondertekent, samen met de voorzitter, de processen-verbaal en de correspondentie. Hij behandelt de vragen van onderstands-woonst, wanneer het gemeentebestuur zich hiermee niet belast en het bureel van weldadigheid hiervan vrijstelt. De secretaris waakt over de bewaring van de archieven van het bureel. Zijn bevoegdheden vloeien voort uit de noden van de dagelijkse dienst. Zij kunnen het best gepreciseerd worden in een reglement van inwendige orde⁷⁶.

b. Ontvanger

Was het aanstellen van een secretaris niet bij wet verplicht, voor de ontvanger gold deze verplichting wel krachtens de wetten van 16 vendémiaire en 7 frimaire jaar V. De bestuursleden mochten zelf geen geld uitgeven of ontvangen.

De ontvanger werd benoemd door de minister die hierdoor ook de voorstellen van de commissies betreffende de borgstelling en het salaris bekrachtigde⁷⁷.

Het KB van 31 maart 1860 bepaalde dat krachtens de wet van 7 frimaire jaar V, art. 5, gecombineerd met de KB van 21 december 1816, 7 december 1822 en 13 januari 1825, de ontvanger van het bureel van weldadigheid moest benoemd worden door de bestuurscommissie, buiten haar schoot. Deze laatste voorwaarde vloeide voort, naar analogie, uit art. 3 van de wet van 16 vendémiaire jaar V. In de gemeenten die ressorteerden onder een arrondissementscommissaris, moest de benoeming worden goedgekeurd door de gemeenteraad en door de Bestendige Deputatie. In de ontvoogde gemeenten besliste in laatste instantie de gemeenteraad. Dit vloeide voort uit art. 10 en 12 van de wet van 16 messidor jaar VII (4 juli 1799), in combinatie met art. 1 en met diverse bepalingen van de gemeentewet waarbij de tussenkomst van

---

⁷⁶ E. HERTOOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 696-701.

⁷⁷ J. IMBERT, *L'influence de la législation hospitalière française* ..., p. 211-212.

de gemeenteraad bij het toezicht op de genomen beslissingen van het bureel van weldadigheid werd geregeld. Het KB van 21 december 1816 bepaalde dat de bestuurscommissies van de burgerlijke godshuizen en van de burelen van weldadigheid zelf hun ontvangers zouden benoemen, onderworpen aan de goedkeuring van de gemeentelijke overheid wanneer zij instellingen bestuurden in éénzelfde gemeente, en mits de goedkeuring van de Gedeputeerde Staten wanneer zij instellingen in verschillende gemeenten bestuurden. Ook dit KB werd gewijzigd, op 13 januari 1825. Op het platteland waren de benoemingen van de ontvangers en de vaststelling van hun borg onderworpen aan de goedkeuring én van de gemeenteraden én van de provinciale gedeputeerde staten⁷⁸.

Na de afschaffing van de centrale burelen door het KB van 7 december 1822, was voor de benoeming enkel nog de goedkeuring van de gemeentelijke overheid vereist. Hetzelfde principe werd toegepast voor de rekeningen en begrotingen. Maar ook hier werden wijzigingen doorgevoerd. Het KB van 10 december 1823 kende de definitieve vaststelling door het gemeentebestuur slechts toe mits de goedkeuring door de Gedeputeerde Staten. Hierdoor werd een dubbele goedkeuring ingebouwd, nl. én door het gemeentebestuur én door de Gedeputeerde Staten. Een weigering tot goedkeuring door het gemeentebestuur had dus geen waarde wanneer deze beslissing niet gesanctionneerd werd door de Gedeputeerde Staten. Wanneer de Gedeputeerde Staten een rekening of een begroting, door het gemeentebestuur afgewezen, wel goedkeurden, dan volstond de goedkeuring door de Gedeputeerde Staten. Een KB van 13 januari 1825 bepaalde dat dit systeem van 1823 van een dubbele goedkeuring van de rekeningen en begrotingen ook van toepassing was op de benoeming van de ontvangers. Zo was de toestand in de gemeenten bevoogd door de arrondissementscommissarissen. In de ontvoogde gemeenten was de beslissing van het gemeentebestuur souverain wanneer ze de benoeming door het bureel afwees. Het KB behandelde ook de benoeming en borgtocht van de ontvangers van instellingen van weldadigheid op het platteland. De gemeentewet van 1836 bepaalde wel de nieuwe regels voor de

---

⁷⁸ I. VAN OVERLOOP, *Notice historique sur les institutions de bienfaisance ...*, p. 119-120; E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 606-612.

gemeenteontvangers, maar bepaalde niets voor de ontvangers van godshuizen en burelen van weldadigheid⁷⁹.

De ontvangers van de hospitaalgestichten en liefdadigheidsinstellingen moesten solvabel zijn en zij stelden hiervoor een borg. Zij moesten de Belgische nationaliteit hebben, maar niet noodzakelijk resideren in de betreffende gemeente. Niets verhinderde, uit wettelijk oogpunt, dat eenzelfde persoon de ontvangsten deed van meerdere openbare instellingen in verschillende gemeenten. De borg kon geldelijk zijn of uit onroerend goed, hypothecaire inschrijvingen, staatsobligaties, bestaan. Het bedrag van de borg en de beslissing over de solvabiliteit van de borgstellers moesten goedgekeurd worden door de gemeenteraad. De Bestendige Deputatie bepaalde definitief de borgsom⁸⁰.

De ontvanger was belast met de ontvangsten en de uitgaven, waarvoor hij verantwoordelijk was, conform het decreet van 7 vendémiaire jaar XII (30 september 1803). Hij noteerde ze in een speciaal kasboek dat maandelijks werd afgesloten. Hij stelde de rekeningen op, legde ze op de vastgestelde tijd voor aan het bureel dat ze dan met de bewijsstukken overmaakte aan het gemeentebestuur. Hij nam deel aan alle vergaderingen waarop hij werd uitgenodigd, deed de boekhouding, stelde een algemene lijst op van de goederen van het bureel met hun jaarlijkse opbrengsten en vermeldde de eventuele wijzigingen. Om zijn taken te vergemakkelijken werden hem afschriften van alle contracten, nieuwe titels, verklaringen, pachten, vonnissen en andere akten betreffende de domeinen waarvan de ontvangst van de opbrengsten hem waren toevertrouwd, tegen ontvangstbewijs bezorgd. De ontvangers kwamen ook tussenbeide in de voogdij over goederen van minderjarigen en in het beheer van bezittingen van krankzinnigen die in hospitaalgestichten verbleven⁸¹.

---

⁷⁹ E. HERTOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 606-612.

⁸⁰ E. HERTOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 213; Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux de bienfaisance* ..., p. 654-667.

⁸¹ E. HERTOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 205-212.

Op 19 vendémiaire jaar XII (12 oktober 1803) besliste de eerste consul dat de ontvangers van gemeenten, hospitalen, liefdadigheidsburelen, onderstandshuizen en andere instellingen van weldadigheid, onder welke naam ook bekend, alle noodzakelijke ijver aan de dag moesten leggen voor de inning en de heffing van de genoemde inkomsten, en voor het innen van legaten en schenkingen, en andere middelen toegewezen aan de dienst van deze instellingen, tegen alle schuldenaars ten achter met betalingen en op verzoek van hun bestuur exploitoren te doen, betekenissen, vervolgingen en bevelschriften, de besturen te verwittigen bij verval van pachten, verjaringen te verhinderen, te waken over de bewaring van de domeinen, rechten, privileges en hypotheeken, hiervoor de inschrijving op de hypotheekkantoren te eisen van alle titels die er ontvankelijk voor zijn en een register bij te houden van genoemde inschrijvingen en andere vervolgingen en bemoeiingen. Elke maand zullen de besturen nazicht doen van de registers van de ontvangers. De ontvangers van de burelen van liefdadigheid en van andere instellingen van weldadigheid werden gelijkgesteld met de rekenplichtigen van de openbare financiën en hun verantwoordelijkheden. Zij waren aan dezelfde wetten onderworpen. Op dit besluit volgde een ministeriële onderrichting over de eventuele bevoegdheid van de ontvangers om voor de rechtbanken rechtsvorderingen aan te spannen over de belangen van de armen. Dit kon enkel krachtens een besluit van de besturen. Bij consulaire besluit van 4 pluviôse jaar XII (25 januari 1804) werd bepaald dat voor het aanvaarden van legaten boven de 300 F. de ontvangers van de armen en van de godshuizen, alle bewarende handelingen zouden stellen die zij nodig achtten, op de afgifte van de testamenten. Het regeringsbesluit van 16 germinal jaar XII (6 april 1804) betrof in het bijzonder de borgtocht van de ontvangers van de instellingen van liefdadigheid. Een omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken van 25 thermidor jaar XII (13 augustus 1804) bepaalde de manier waarop de ontvangers, in de gevallen dat zij er door de rechtbanken niet toe verplicht waren, zouden kunnen instemmen, bij wijze van verzoening en regeling, met de opheffing van verzet, de schrapping, wijziging of beperking van inschrijving. Het besluit van de algemene commissarissen van de geallieerde mogendheden van 24 februari 1814 betrof de waarborgsom van de ontvangers van de openbare financiën en werd later weerhouden in het KB van 28 september 1816⁸².

---

⁸² G.E. BRIXHE, *Manuel raisonné par ordre alphabétique ...*, p. 389-401.

De ontvangers van de liefdadigheidsinstellingen moesten jaarlijks, in de loop van het eerste trimester, rekenschap geven van hun ontvangsten en uitgaven (decreet van 7 floréal jaar XIII/27 april 1805). Krachtens een besluit van 7 december 1814 dienden deze ontvangsten en uitgaven jaarlijks geregeld te worden zoals die van de gemeenten. Het KB van 10 december 1823 gelastte de gemeentebesturen, onder goedkeuring van de Bestendige Deputatie, met het reglement van de rekeningen van de instellingen van weldadigheid. De steden konden geen beroep doen op deze goedkeuring. Het nazicht en de goedkeuring van de rekeningen bleef krachtens het reglement van 19 januari 1824 op de stedelijke administratie toegewezen aan de gemeenteraden. De gemeentewet heeft deze kwestie definitief geregeld. De rekeningen van de burelen van weldadigheid waren onderworpen aan de goedkeuring door de gemeenteraad. Bij klachten kon beroep worden ingediend bij de Bestendige Deputatie van de provincieraad. Voor de gemeenten die onder de arrondissementscommissarissen ressorteerden, werden de rekeningen steeds voorgelegd aan de Deputatie.

Wanneer de uitgave de begroting om één of andere reden overschreed, diende het bestuur een speciale toelating te vragen bij de overheid die de begroting had goedgekeurd (KB van 7 december 1814).

De bewijsstukken bij de rekeningen, goedgekeurd door de gemeenteraad, konden slechts door dit bestuur worden opgevraagd (besluit ministerie Binnenlandse Zaken, 19 augustus 1850). Over deze materie handelde ook de omzendbrief van de minister van Justitie van 27 juli 1877.

Het decreet van 11 frimaire jaar VII (1 december 1798) verklaarde de rechtbanken onbevoegd om kennis te nemen van het reglement van de rekeningen van liefdadigheidsinstellingen. Volgens het decreet van 7 floréal jaar XIII (27 april 1805) stuurden de burelen van weldadigheid elk jaar aan het college van burgemeester en schepenen, bij het einde van het dienstjaar, een *compte moral* met de algemene toestand van het bureel en een overzicht van het bestuur in het voorbije jaar. Dit moreel verslag, dat de jaarlijkse rekening voorafging, gaf de voornaamste feiten die het bestuur interesseer-

den: het verdelen van de onderstand, de medische zorgverstrekking, de goederen van de armen, de rekenplichtigheid van schenkingen en legaten⁸³.

Vanaf 25 november 1825 voerde men het boekhoudingssysteem van vóór de Revolutie opnieuw in. Na 1826 werd dan ook geen *compte moral*, ingevoerd bij decreet van Napoleon in 1805, meer opgesteld. De publicatie ervan werd wel vanaf 1870 hernomen⁸⁴.

Bij stopzetting van zijn activiteiten gaf de ontvanger krachtens het decreet van 16 juli 1793 aan zijn opvolger een rekening van klerk tot meester. De overdracht van de dienst gebeurde in aanwezigheid van het bureel dat op die datum het journaal en de registers van ontvangsten en uitgaven afsloot. Hierna gebeurde de installatie van de nieuwe ontvanger die van zijn voorganger het incasso volgens het journaal ontving. Terzelfdertijd gebeurde de overdracht van de titels, mandaten en andere rekenkundige stukken, volgens een inventaris opgemaakt in tweevoud. Een eerste exemplaar was voor de overdrager, het tweede was bestemd voor de opvolger. Bij ongewettigde afwezigheid van de overdragende ontvanger, en bij vermoeden dat hij gevlucht was, werden de registers en het nazicht van de kas gedaan met tussenkomst van de vrederechter op verzoek van het bureel. Alle documenten betreffende het beheer van de afwezige ontvanger werden dan verzegeld in afwachting van onderrichtingen van het gemeentebestuur. Dit bestuur bracht de provinciegouverneur op de hoogte opdat iemand zou aangesteld worden om van ambtswege de rekening van klerk tot meester op te stellen. Bij overlijden van de ontvanger namen zijn erfgenamen zijn verantwoordelijkheden tegenover het bureel over en stelden de rekening op. Konden zij dit niet zelf, dan mochten zij op hun kosten een derde met dit doel aanstellen. De rekening van klerk tot meester werd gesloten door het bureel dat de zorg had voor het nazicht. Ze werd in viervoud opgemaakt, waarvan één voor de oude en één voor de nieuwe ontvanger, één voor het archief van het bestuur en een vierde werd gevoegd bij de algemene rekening van het dienstjaar, met de bewijsstukken, opdat de ontvangsten en uitgaven zouden kunnen worden

---

⁸³ E. HERTOOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 235-240.

⁸⁴ A. DE MEREN, *Législation sur la bienfaisance publique* ..., p. 6.

aangezuiverd met de andere van hetzelfde dienstjaar. De kwijting gegeven door de nieuwe aan de oude ontvanger belette niet dat deze laatste verantwoordelijk bleef voor eventuele fouten die achteraf in zijn beheer zouden vastgesteld worden⁸⁵.

c. Ordonnateur

De ordonnateur beheerde de goederen en belangen van de godshuizen en de weldadigheidsburelen en de uitgaven. Hij leverde de mandaten op betalingen af. Hij verifieerde de boeken van ontvangsten en uitgaven, waakte over het dagelijks en per verordening bijhouden van de registers, volgens de genomen beslissingen, elke steunverlening in natura op kaarten te trekken uit een stamboek. Hij vermeldde er de naam van de behoeftige op en ondertekende. De ordonnateur controleerde het magazijnboek om er zich rekenschap te geven of de verleende steun in natura degelijk in het register was vermeld. Hij parafeerde bij elke post en verifiëerde de juistheid van de cijfers. Elke vergadering deed de voorzitter, bijgestaan door de ordonnateur, het boek met het algemeen overzicht, stelde vast of dit in overeenstemming was met het register van de bedelingen in natura, parafeerde bij elke post en verifiëerde de juistheid van de becijferde eindtotalen.

d. Econoom

De econoom, benoemd door de prefect, zorgde voor het materieel, de roerende goederen, levensmiddelen, rekeningen aan de bestuurscommissie. De economen van de verschillende hospitalen waren niet onderworpen aan de ontvanger. Zij kregen hun consignes rechtstreeks van de commissie zelf, die hun wedde bepaalde in overeenstemming met die van het gemeentepersoneel⁸⁶.

---

⁸⁵ E. HERTOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 241-244.

⁸⁶ Ch. VERGÉ, *Institutions de bienfaisance*, kol. 1670-1674; E. HERTOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 205-212; J. IMBERT, *L'influence de la législation hospitalière* ..., p. 211-212.

e. Inspecteurs

De inspecteurs dienden minstens 25 jaar oud te zijn. Zij, noch hun echtgenotes, mochten een handel drijven, een onderneming hebben of in eender welke handelszaak belangstelling hebben, zonder toelating van het bureel, op straf van ontslag. Zij moesten in de gemeente gedomicilieerd zijn. Hun taak bestond in 1° het verifiëren door een onderzoek aan huis van de noden van de behoeftigen die zich tot het comité wendden; 2° het uitoefenen van een voortdurende controle op de arme huisgezinnen in de gemeente en het signaleren van alle tegespoed waaraan moest verholpen worden; 3° de behoeftigen te overtuigen aan het werk te gaan en hun kinderen naar de gemeentescholen te sturen; 4° te zorgen dat de thuis verzorgde zieken regelmatig doktersbezoek kregen. Hun opmerkingen werden in een rapport ter goedkeuring voorgelegd aan de voorzitter van het bureel; 5° dringende onderzoeken op elk verslag van de geneesheren of vroedvrouwen; 6° het uitdelen van de steun toegekend bij beslissing van het bureel en waarvan zij als inspecteurs een dubbel hadden ontvangen. Elke zaak werd hen door de secretaris toevertrouwd. Zij wonnen inlichtingen in over het gedrag, de moraliteit en de inkomsten van de hulpvragenden, zij onderzochten of ondersteunden recht hadden op alimentatie krachtens art. 203-211 van het burgerlijk wetboek, aangesloten waren bij een kas voor onderlinge bijstand of door andere liefdadigheidsinstellingen gesteund werden. Zij beschikten over gedrukte formulieren, die zij na invulling bezorgden aan de secretaris. Deze dagtekende ze voor ontvangst en ondertekende. Bij dringende gevallen wendden de inspecteurs zich tot de secretaris die een beslissing nam⁸⁷.

f. Medisch personeel

In het jaar IX (1800-1801) stelde de overheid zich gunstiger op tegenover de hospitaalcongregaties. Alle hospitaalcommissies haastten zich met de aanwerving van religieuzen en verwierven de onroerende bezittingen die vroeger dienden tot onderhoud van de zusters. Tot het einde van het Frans regime

---

⁸⁷ E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 205-212.

kenden de congregaties van hospitaalzusters een heropbloei in de Verenigde Departementen⁸⁸.

Het statuut van het medisch personeel was gekopieerd op dat van de "Binnenlandse" of Franse departementen. In plaats van per raadpleging te worden betaald, ontvingen zij een jaarwedde. De geneesheren werden rechtstreeks benoemd door de commissies, maar onder toezicht van de prefect, met uitzondering van de hoofdgeneesheren en hoofdchirurgijnen van wie de promotie door de minister gebeurde⁸⁹.

Benoemingen en ontslagen van "geneesheren van de armen", chirurgen en andere bedienden van de gezondheidsdienst, werden gedaan door de burelen van weldadigheid, met goedkeuring van de gemeenteraden. Zo de gemeenteraad weigerde de benoeming goed te keuren, was er geen hoger beroep mogelijk. Deze bepaling was niet meer dan een bijzondere toepassing van de art. 10 en 12 van de wet van 16 messidor jaar VII (4 juli 1799). De benoemde geneesheren dienden hulp te verstrekken aan alle in de gemeente door het bureel gesteunde zieken, welke ook hun onderstandswoonst was. Volgens het voorlopig algemeen reglement van de lagere gemeentescholen, dd. 16 augustus 1879, moesten deze geneesheren, die vergoed werden door het bureel van weldadigheid of de gemeente, ook minstens één keer per jaar de openbare scholen bezoeken en een rapport over de gezondheidstoestand van de leerlingen opstellen. Een supplementaire vergoeding kon hem door het gemeentebestuur toegekend worden voor een bezoek aan scholen met uitsluitend niet-behoefte leerlingen⁹⁰.

De behoeftigen hadden de vrije keuze van geneesheer. Elk trimester stuurden de dokters aan het bureel een staat met de namen en de woonplaats van de zieken, de datum van het begin en de aard van de ziekte, het aantal bezoeken of raadplegingen en het resultaat van de behandeling. Bij dit driemaandelijks

---

⁸⁸ J. IMBERT, *Le droit hospitalier ...*, p. 278-289. Zie ook J. IMBERT, *L'influence de la législation hospitalière française ...*, p. 201-211.

⁸⁹ J. IMBERT, *L'influence de la législation hospitalière française ...*, p. 204.

⁹⁰ E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 434-435, 698-699.

verslag voegde elke geneesheer zijn algemene of bijzondere opmerkingen om de hygiënische toestand van de behoeftige te verbeteren.

Alleen de apothekers van de gemeente, aangeduid door het bureel, mochten door de met het bureel verbonden geneesheren de voorgeschreven medicamenten afleveren tegen de door de Bestendige Deputatie aangenomen tarieven. Zij dienden hun rekeningen in samen met de geneesmiddelenvoorschriften waarop de naam en de woonplaats van de behoeftige moest staan en die zij hadden afgeleverd⁹¹.

3. Goederen

De wet van 20 ventôse jaar V (10 maart 1797) verklaarde dat alle beschikkingen van de wet van 16 vendémiaire jaar V (7 oktober 1796) van toepassing waren op de burelen van weldadigheid. Deze wet bevestigde dat de godshuizen in het bezit bleven van hun goederen. De burelen van weldadigheid waren echter nieuwe instellingen, opgericht bij wet van 7 frimaire jaar V. Hoe konden zij in het bezit "blijven" van goederen die zij nooit in bezit hadden? Zij werden als de nieuwe vertegenwoordigers van de armen, in het bezit gesteld van de goederen die vroeger het domein van de armen uitmaakten. Ten gevolge van dit systeem stelde het consulaire besluit van 28 prairial jaar IX (17 juni 1801) de burelen van weldadigheid in het bezit van de goederen verbonden aan liefdadigheidsstichtingen, en die beheerd werden door de hospitaalcongregaties⁹².

C. ONDERSTANDSWOONST

Het decreet van de Nationale Conventie van 24 vendémiaire jaar II (15 oktober 1793) betreffende de maatregelen tot uitroeiing van de bedelarij, maakte gewag van de onderstandswoonst. Dit was de plaats waar een

---

⁹¹ E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 205-212.

⁹² H. DEROUIN, A. GORY, F. WORMS, *Traité théorique* ..., dl. 1, p. 442-447.

behoefstig persoon recht had op openbare onderstand. De natuurlijke plaats van de onderstandswoonst was de geboorteplaats. De geboorteplaats voor de kinderen was de gebruikelijke woonplaats van de moeder bij hun geboorte. Om een onderstandswoonst te verkrijgen was een verblijf van één jaar vereist in een gemeente. Tot de leeftijd van 21 jaar kon iedere burger zonder plichtplegingen het recht van onderstandswoonst vragen in zijn geboorteplaats. Boven de 21 jaar was een verblijf van 6 maanden vereist. Wie huwde in een gemeente en er 6 maanden woonde, bekwam de onderstandswoonst. De verplichting van de onderstandswoonst opgelegd bij wet van 24 vendémiaire jaar II, toegepast op de behoeftigen die hetzij hulp aan huis hetzij hun opname in een godshuis vroegen, was niet van toepassing op ouderlingen, gebrekkigen en zieken. Voor deze categorieën gold slechts het feitelijk domicilie en zij werden ondergebracht in het dichtstbijzijnde godshuis. Deze bepalingen bleven in België van kracht tot de wet van 28 november 1818 nieuwe beschikkingen invoerde. De gemeente waar een behoeftige kon deelnemen aan de openbare onderstand was zijn geboorteplaats. Bij een verblijf van 4 opeenvolgende jaren in een andere gemeente dan de geboorteplaats, en waar men gedurende deze periode alle opgelegde belastingen had betaald, zou deze gemeente in de plaats van de geboorteplaats fungeren als onderstandswoonst. Personen die op "dit moment" in een gemeente openbare onderstand genoten, hadden deze gemeente als onderstandswoonst. Gehuwde vrouwen en weduwen hadden als onderstandswoonst die van hun echtgenoten, minderjarigen, die van hun vader, onwettige minderjarigen, die van hun moeder.

De wet van 28 november 1818 op de onderstandswoonst was van toepassing op alle soorten van behoeftigen, dus ook op de vondelingen. Deze wet had tot gevolg dat elke gemeente belast werd met het onderhoud van de armen die er krachtens de onderstandswoonst beroep op deden. Een ander gevolg was dat de gemeenten niet verplicht waren onderstand te verlenen aan de anderen. Vondelingen of verlaten kinderen hadden meestal onbekende ouders, of vreemdelingen. Hun onderstandswoonst kon dus niet vastgesteld worden, of in het geval van vreemdelingen was er geen onderstandswoonst. De "onvolledige" wet van 28 november 1818 werd aangevuld met verschillende besluiten: KB van 2 februari 1822 over de kosten van kinderen van opgesloten behoeftigen, KB van 6 augustus 1822 waarbij de tekorten van onderhoudskosten van vondelingen van vóór 1822 ten laste van de gemeenten waren, KB van 6 november 1822 waarbij wezen en verlaten kinderen zonder

gekende onderstandswoonst werden gelijkgesteld met vondelingen, KB van 17 juni 1823 over de onderstandswoonst van vondelingen, KB van 24 maart 1824 houdende het bevel vreemdelingen in bedelaarskolonies en zonder onderstandswoonst over de grens te zetten, KB van 2 juni 1825 over de gemeentelijke subsidies aan instellingen van weldadigheid, KB van 15 januari 1826 over de toepassing van art. 6 van de wet van 28 november 1818 op alle vreemdelingen, KB van 13 april 1826 over het recht van openbare onderstand van personen die onder hoog politietoezicht werden geplaatst. Onderhoud en behandeling van de krankzinnigen waren bij besluit van 11 april 1818 ten laste van de burelen van weldadigheid en andere besturen van onderstand aan huis. Deze beschikkingen werden echter niet uitgevoerd. Men stelde zich tevreden met een lichte verbetering van het regime van de bestaande instellingen. Het patrimonium bestond uit giften en legaten, successie- en registratierechten en rechten van de dode hand, gemeentelijke subsidies, verborgen goederen, rechten op spektakels, openbare bals e.a., intekeningen, inzamelingen, boeten, schuldvorderingen ten laste van Oostenrijk, lasten van de godshuizen en de burelen van weldadigheid⁹³.

De wet van 28 november 1818 voerde opnieuw het recht op terugbetaling in van verleende steun bij de gemeente van onderstandswoonst. Deze wet veralgemeende ook, door haar toepassing in geheel het land, de voorwaarden vereist voor het verkrijgen van een nieuwe onderstandswoonst. Het besluit van 2 juli 1826 bepaalde dat elke gemeente binnen een termijn van 14 dagen diende geïnformeerd te worden van voorgeschoten steun, op straffe van vervallenverklaring van het recht op terugbetaling. Vanaf nu begonnen de lasten hierdoor zwaarder te wegen op de financiën van de liefdadigheidsbesturen, met hun weerslag op de gemeentelijke financiën. Er ontstonden allerlei misbruiken van gemeenten die zich trachtten te onttrekken aan hun verplichtingen. Van de ene kant werd het stelsel niet toegepast door de godshuizen van de grote steden. Zij hadden een systeem van compensatie voor de onderhoudskosten van behoeftigen in de ziekenhuizen. Anderzijds maakte de veelvuldige fraude de herziening van de wet noodzakelijk. De

---

⁹³ F. THIELEMANS, *De la charité ...*, p. 130-152.

gemeenten of de hospitalen lieten de vreemde behoeftigen over het algemeen zonder hulp behalve in de meest dringende gevallen⁹⁴.

De wet van 18 februari 1845 moest aan de misbruiken een einde stellen. In de eerste plaats werd bevestigd dat een behoeftige ondersteund zou worden, zonder onderscheid van zijn onderstandswoonst, in die gemeente waar zijn behoeftigheid zich manifesteerde. Deze steun was definitief als zijn onderstandswoonst de gemeente was die hem steun verleende. De steun was voorlopig, t.t.z. op last van terugbetaling, indien de behoeftige zijn onderstandswoonst in een andere gemeente had. De verblijfsduur voor een nieuwe onderstandswoonst werd verlengd tot 8 jaar. De oorspronkelijke onderstandswoonst was de geboorteplaats. Wie toevallig geboren was in een andere gemeente, had als onderstandswoonst de gemeente waar zijn vader of moeder woonde. Was deze onbekend, dan was de toevallige geboorteplaats onderstandswoonst. Hieruit volgde dat het de geboorteplaats was die moest bewijzen dat de behoeftige door een andere gemeente moest onderhouden worden. Deze bewijzen konden zijn: de behoeftige of zijn ouders vóór zijn meerderjarigheid, hadden gedurende acht jaar in een andere gemeente gewoond; een vrouw kon van onderstandswoonst veranderen door haar huwelijk (een gehuwde vrouw had de onderstandswoonst van haar echtgenoot en de minderjarige kinderen die van hun ouders, een weduwe of uit de echt gescheiden vrouw behielden onderstandswoonst verworven door haar huwelijk). Het waren de instellingen van de gemeente op wiens grondgebied de kandidaat steungenieter verbleef, die oordeelden over de noodzakelijkheid van de hulpverlening. De wet van 1845 legde bovendien de te volgen procedure vast voor het behandelen van betwistingen tussen de verschillende besturen, hetzij inzake onderstandswoonst, hetzij over terugbetaling van de verleende onderstand⁹⁵.

---

⁹⁴ A. DE CORSWAREM, *Commentaire de la loi du 27 novembre 1891* ..., p. 7-8; F. TEMMERMAN, *Hôpitaux, hospices*, ..., p. 143; G.E. BRIXHE, *Manuel raisonné par ordre alphabétique* ..., p. 270-282; E. HELLEBAUT, *Explication doctrinale* ..., p. 22-23.

⁹⁵ E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 329-332; A. DE CORSWAREM, *Commentaire de la loi du 27 novembre 1891* ..., p. 7-9; Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux de bienfaisance* ..., p. 345-351.

In sommige steden zochten de liefdadigheidsbesturen zelf de onderstandswoonst op. Adviezen werden hen toegestuurd en zij wonnen inlichtingen in op het gemeentehuis. Andere gemeentebesturen lieten een volledig dossier opstellen dat nadien aan het betrokken bestuur werd overgemaakt. Elders werd een gemengd systeem toegepast: 1° de onderstandswoonst van de ondersteunde behoeftigen in de gemeente zelf werd opgezocht door de liefdadigheidsbesturen. Maar deze namen geen enkele verantwoordelijkheid wat betreft de bekomen inlichtingen; 2° het onderzoek van de onderstandswoonst van ondersteunde behoeftigen in andere gemeenten werd afgewenteld op de gemeentelijke overheid die de last aanvaardde of afwimpelde na de liefdadigheidsinstellingen gehoord te hebben waaraan de last zou kunnen opgelegd worden⁹⁶.

De wet van 1845 werd vervangen door een nieuwe wet van 14 maart 1876. Zij behield grotendeels de principes en grondslagen van de voorgaande wetgeving. De voornaamste wijzigingen die zij aanbracht betroffen de duur van de verblijfplaats, die werd teruggebracht op 5 jaar, de gelijkschakeling van vreemdelingen met de autochtonen voor het verwerven van een onderstandswoonst, de terugbetaling van de behandelingskosten van ten gevolge van een arbeidsongeval gekwetst personeel, en de oprichting van een gemeen fonds.

Dit gemeen fonds was één van de voornaamste nieuwigheden. Onder het regime van de wet van 18 februari 1845 op de onderstandswoonst bleef de behoeftige ten laste van zijn gemeente van afkomst, zo hij niet, na een verblijf van acht achtereenvolgende jaren, een nieuwe onderstandswoonst had verkregen. Ook al was hij lange tijd afwezig, ook al was hij vervreemd, zolang hij niet gedurende deze acht jaren in een andere gemeente verbleef, was zijn oorspronkelijke verblijfplaats zijn onderstandswoonst. Tegen deze onrechtvaardigheid moest opgetreden worden. Vooral kleinere landelijke gemeenten werden hierdoor getroffen. Een wetsontwerp had in 1873 voorgesteld dat wanneer een behoeftige vrijwillig meer dan 5 jaar afwezig was uit zijn gemeente van onderstandswoonst, hij niet langer meer volledig ten laste was voor de onderstandswoonst, maar nog maar voor één vierde van de

---

⁹⁶ Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux de bienfaisance...*, p. 745.

kosten van de onderstand, verleend na deze afwezigheid van vijf jaar. De overige drie vierden zouden betaald worden door een fonds, in elke provincie opgericht bij middel van bijdragen van de gemeenten a rato van hun bevolkingscijfer. Dit bevolkingscijfer zou niet gebaseerd zijn op de tienjaarlijkse tellingen, maar jaarlijks vastgesteld worden op 31 december volgens de bevolkingsregisters. De idee van een gemeen fonds werd voor het eerst naar voor gebracht in 1834 om te voorzien in de onderhoudskosten van vondelingen en wezen, en later, in 1842, voor het onderhoud van behoeftige krankzinnigen. Ook in 1872 was er sprake van in een wetsvoorstel van minister Cornesse op de onderstandswoonst.

Het doel van dit fonds was het betalen van 3/4 van de onderhoudskosten van 1° de behoeftigen waarvan vader of moeder niet [meer] in het land wonen of waarvan de woonplaats nog niet is ontdekt, 2° de behoeftigen die gedurende meer dan 5 jaren hun onderstandswoonst verlaten hebben zonder er een nieuwe verkregen te hebben door een verblijf van 5 opeenvolgende jaren, 3° krankzinnige behoeftigen, blinden of doofstommen waarvan 3/4 van de onderhoudskosten ten laste van de Staat vallen. Bij de verschillende provinciebesturen werd een register aangelegd waarin alle gemeenten hun rekening hadden met een debet en een krediet. De comptabiliteit van het gemeen fonds werd geregeld bij KB van 20 december 1876⁹⁷.

De wet van 14 maart 1876 trad in werking op 1 januari 1877. Zij hief de wet van 18 februari 1845 op de onderstandswoonst en de wet van 30 juli 1834 op de onderhoudskosten van vondelingen en verlaten kinderen, waarvan de bepalingen werden omgewerkt in de nieuwe wet, op. De wet van 1876 wijzigde evenwel niet de statuten van de particuliere stichtingen. Zij raakte evenmin aan de bepalingen van de gemeentewet en van de provinciewet. Zij bepaalde: "De kosten ten laste van de gemeenten voor de onderstand van vondelingen, verlaten kinderen en wezen, en de onderhoudskosten van krankzinnigen, doofstommen, blinden en behoeftigen in de bedelaarskolonies of verbeteringsgestichten, en alle andere onkosten van de openbare weldadigheid, zullen gedragen worden door de godshuizen en de burelen van welda-

---

⁹⁷ Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux de bienfaisance* ..., p. 345-351, 484-494.; G.J. SERVIRANCKX, *Mémoire historique et statistique sur les Hospices civils* ..., p. 42-44; E. HERTOOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 329-332; A. DE CORSWA-REM, *Commentaire de la loi du 27 novembre 1891* ..., p. 7-9.

digheid, ongeacht de gemeentelijke subsidies ingeval van onvoldoende inkomsten". De onderstandswoonst is de gemeente waar de behoeftige "kan deel nemen" aan de openbare onderstand. Geen enkele bepaling van de wet van 1876 spreekt van een "recht" op openbare onderstand. Er bestond alleen een morele verplichting. De wet maakte een essentiële onderscheid tussen de onderstandswoonst van herkomst of de onderstandswoonst door geboorte en de verworven onderstandswoonst. Voor de deelneming aan de openbare onderstand was dus essentiële het verblijf, het ononderbroken wonen gedurende een periode van ten minste 5 jaren, zelfs wanneer de behoeftige zijn wettelijk domicilie in een andere gemeente had. Een behoeftige kon, volgens art. 16 van de wet van 1876 toegelaten worden tot de openbare onderstand in een gemeente waar hij zelfs geen onderstandswoonst van herkomst had noch een onderstandswoonst verworven door een verblijf van 5 achtereenvolgende jaren. Maar deze voorlopige onderstand zal terugbetaalbaar zijn door de gemeente van onderstandswoonst⁹⁸.

De wet van 27 november 1891 op de openbare onderstand ging ook uit van het principe dat elke gemeente haar armen onderhoudt. Zij bracht de duur van de verblijfplaats terug van 5 naar 3 jaar. Het recht van terugbetaling werd beperkt tot enkele specifieke gevallen: de behoeftige opgenomen in een ziekenhuis, een kind jonger dan 16 jaar, een wees van vader en van moeder, een ouderling boven de 70 jaar⁹⁹.

---

⁹⁸ E. HERTOQS, *Code des bureaux de bienfaisance ...*, p. 254-265; L. BAUWENS en L. CARPENTIER, *Loi du 27 novembre 1891 sur l'assistance publique. Nouveau commentaire pratique*, Frameries, 1905, p. 13-50.

⁹⁹ Ch. DE GRONCKEL, *Hospices civils et bureaux ... Supplément*, p. 122-125.

Hoofdstuk II

COMMISSIES VAN OPENBARE ONDERSTAND

A. EEN NIEUWE WETGEVING

Naar het einde van de 19de eeuw groeide steeds meer de overtuiging dat de wetgeving op de weldadigheid niet meer voldeed. De scheiding tussen de burgerlijke godshuizen en de burelen van weldadigheid gaf aanleiding tot veel organisatorische moeilijkheden. Bovendien waren er scherpe tegenstellingen: de Burelen van Weldadigheid ontbrak het veelal aan inkomsten terwijl de Burgerlijke Godshuizen door schenkingen en legaten rijkdom vergaarden. De armenzorg bleef steken in weldoenerij en naastenliefde. Een hervorming drong zich op. In 1895 werd een Koninklijke Commissie voor Hervorming van de Openbare Onderstand opgericht. De commissie was gegroeid uit twee grondgedachten: het doel van de openbare weldadigheid was niet meer alleen verzorgend, maar ook preventief. De instelling moest zich aanpassen aan de nieuwe sociale noden. Volgens de commissie waren er armen die niet konden werken, armen die geen werk vonden en armen die niet wilden werken. Het werk van de commissie leidde in 1900 tot een (voor)wetsontwerp. Voortaan zou er geen onderscheid meer zijn tussen de commissies van burgerlijke godshuizen en burelen van weldadigheid, met een samengevoegd patrimonium. Intercommunale verenigingen waren mogelijk. Ook voor speciale opdrachten konden verenigingen worden opgericht, die eveneens rechtspersoonlijkheid hadden. Hierboven zou een Centrale Inspectie staan en een Bijzonder Provinciaal Fonds. Een Hoge Raad voor de Openbare Onderstand zou geïnstalleerd worden. In 1919 deden zich heel wat veranderingen voor op het politieke vlak (het algemeen enkelvoudig stemrecht, de sprong voorwaarts van de socialisten bij de verkiezingen en de deelneming van de socialisten aan de regering) en op het sociale vlak (de "achtuurenwet" die de werkweek tot 48 uren beperkte, de inkomstenbelasting, het ouder-

dompensioen). Voortaan cumuleerde de hoge burgerij niet meer alle machten. De arbeidersklasse kreeg eindelijk dezelfde politieke rechten die gedurende 89 jaar het exclusieve privilege van de burgerij waren geweest¹⁰⁰. Pas op 10 maart 1925 werd de wet op de Openbare Onderstand goedgekeurd.

De organieke wet bepaalde dat "de C.O.O. een door de burgerlijke overheid gemandateerde instelling is met als doel de behoefte in de maatschappij te helen, de zieken te verzorgen en de staat van behoefte in welbepaalde gevallen te voorkomen". Het "bureel van liefdadigheid" en het "godshuis" werden verenigd in één instelling, de Commissie van Openbare Onderstand (COO). Tot 1976, toen de wet op de OCMW's tot stand kwam, is er wat de conceptie en de werking van de COO betreft weinig veranderd. De leidende ideeën van de beginfase werden nooit ten gronde herdacht. Voortdrijvend op het caritasbeginsel en het principe van de lokale organisatie behield de COO vele banden met het verleden¹⁰¹.

De wet van 1925 had als basisprincipe dat de samenleving binnen de grenzen van de noodzaak de behoeftigen moet bijstaan. Een eerste karakteristiek was de gemeentelijke basis. De onderliggende gedachte aan deze gemeentelijke inrichting ging terug op een oude idee, namelijk de onderstandswoonst. Elke gemeente ondersteunde haar armen. De bedoeling van de onderstandswoonst was duidelijk: controle op de vloed van armen, beperken of vermeerderen van het aantal individuen die konden worden ingeschreven in de registers van onderstand. Net zoals in de 17de eeuw belette men de armen van de ene parochie naar de andere te gaan en te trachten zich in een parochie te vestigen met de meeste voordelen en er weer te vertrekken wanneer deze waren uitgeput.

De functie van de onderstandswoonst kon niet begrepen worden dan als geassocieerd met de tweede karakteristiek van de onderstand: de souveraine

---

¹⁰⁰ C. VAN OVERBERGH, *Phase actuelle de la réforme de la bienfaisance en Belgique*, Brussel, 1903, p. 6-22; P. GRELL, *L'organisation de l'Assistance Publique*, p. 49, 91-99.

¹⁰¹ E. LAMBRECHTS, V. DEHAES, *Van C.O.O. naar O.C.M.W. ...*, p. 29.

macht van de gemeentelijke instellingen wat betreft de toekenning van de hulp. De verplichting tot onderstand was voor de gemeente niet meer dan een zuiver administratieve plicht. De wetgever erkende geen recht op onderstand.

Naast de gemeentelijke basis was er het palliatief karakter. De Openbare Onderstand had een moraliserende doctrine die bestond in het indelen van de armen op individuele basis: zij die wilden werken en zij die het niet wilden, zij die in de gemeente woonden en zij die er niet woonden, enz.¹⁰².

Vertrekkend vanuit de liefdadigheid vormde de wet van 10 maart 1925 de weldadigheid om tot een openbare onderstand. De wet wilde essentiëel tegemoet komen aan de noden van de behoeftigen. Het ging er niet om het individu toe te laten een rol te spelen in de maatschappij conform met de notie van de menselijke waardigheid. De organieke wet van 1925 zou een zekere nationale solidariteit met het geheel van de behoeftige bevolking institutionaliseren¹⁰³.

Het algemeen grondbeginsel vervat in de wet van 1891 volgens hetwelk de onderstand moest verstrekt worden daar waar hij nodig was, bleef behouden. De draagkracht van dit beginsel werd nader bepaald door de lokalisatie van de hulpverlening op gemeentelijk plan, onder voorbehoud van het recht van terugvordering geregeld door de wettelijke bepalingen inzake onderstandsdomicilie. De gemeente had geen rechtstreekse verplichting van onderstand. Hieruit volgde dat zij evenmin een rechtstreekse bevoegdheid op dit punt had. De gemeente kon derhalve niet het recht opeisen tot algemene verdeling van onderstand over te gaan. Het recht van toezicht van het college van burgemeester en schepenen bracht niet mede dat dit college zou mogen in de plaats treden van de commissie en de steunverlening regelen. Evenmin zou de lijst van de behoeftigen opgesteld door de commissie kunnen gewijzigd worden of zou dit college kunnen beslissen dat de commissie moest tussenkomen in de kosten van verpleging in de gasthuizen van behoeftige mutualisten. De gemeente mocht het bedrag van een door de commissie toegekende steun

---

¹⁰² P. GRELL, *L'organisation de l'Assistance Publique*, p. 98-115.

¹⁰³ *La pauvreté: réponses à un défi. Le rôle des C.P.A.S.*, p. 30.

niet verminderen. Het was de commissie zelf die over de steunverlening besliste. Dit recht kwam dus niet toe aan haar leden afzonderlijk, en nog minder aan haar agenten of ondergeschikten. De steunverlening was in beginsel individueel en gebeurde nadat de noodzaak ervan was gebleken door onderzoek. De commissie mocht de uitkering van steun afhankelijk stellen van bepaalde voorwaarden die niet in strijd waren met de wet of onverenigbaar met een redelijke en billijke opvatting van het openbaar onderstandswezen¹⁰⁴.

De wet voorzag de ondersteuning van behoeftigen in het algemeen (behoefstig was wie niet in zijn onderhoud kon voorzien) en van de vrouw die één of meer kinderen beneden de 16 jaar ten laste had in het bijzonder. Die steun bestond uit hulpmiddelen in geld of in natura of door opname in een gesticht. Als tegemoetkoming in de verplegingskosten mocht niet meer dan 2/3 van het pensioen worden gevraagd. De geneeskundige verzorging kon aan huis of door hospitalisatie gebeuren¹⁰⁵.

Het begrip "onderstand verlenen" evolueerde met de dag in een steeds breder en socialer opvatting. Dit bleek duidelijk uit de wet van 8 april 1958 tot wijziging van art. 70 van de wet van 10 maart 1925 op de Openbare Onderstand, waaruit volgde dat de commissie zelfs te zorgen had voor alle zieken en gekwetsten die zich op haar grondgebied bevonden en die dringend dienden geplaatst te worden in een gepaste verzorgingsinstelling. Naast plaatsing moesten zij ook zorgen voor dringend vervoer en dat nog vóór onderzoek naar hun gehele of gedeeltelijke behoefte¹⁰⁶.

De wet van 1925 heeft een nieuwe vorm van het bestrijden van de ellende ingevoerd door aan de commissie toe te laten in bepaalde vormen aan de openbare verzorging mee te werken en de voorbehoedende onderstand te beoefenen. Krachtens het besluit van de Regent van 2 april 1948 mocht de

---

¹⁰⁴ R. VAN LENNEP, *Het onderstandswezen in België...*, p. 108-110.

¹⁰⁵ R. VAN LENNEP, *Begrippen van het onderstandwezen ...*, p. 10-23.

¹⁰⁶ Th. VAN KERSCHAUVER, *De Commissie van Openbare Onderstand als orgaan*, Nazareth, 1959, p. 16-17.

COO ook in de morele en de intellectuele behoeften van de noodlijdenden voorzien, daar waar deze van de materiële nood onafscheidbaar waren¹⁰⁷.

De COO-wet zorgde er voor dat de eeuwenoude scheiding tussen hulp-aan-huis en de hulp-in-instellingen werd opgeheven. In elke gemeente was een commissie van openbare onderstand verplicht die in de plaats kwam van de Burgerlijke Godshuizen en de Burelen van Weldadigheid én hun vermogen verenigde. De COO werd opgericht door het college van burgemeester en schepenen met als opdracht: "de ellende verzachten en voorkomen, en de dienst der ziekenverpleging in te richten". Vooral de opdracht om "ellende te voorkomen" was in 1925 sensationeel. Omdat de sociale voorzieningen nog in de kinderschoenen stonden was het belang van de openbare hulpverlening des te groter.

De preventieve taak kwam evenwel maar zeer gebrekkig uit de verf: ze was louter facultatief en kon enkel binnen de door de wet omschreven gevallen (bv. aanwenden van kapitalen voor bouwen of aankopen van sociale woningen, bijdragen leveren aan verenigingen met sociale doeleinden, inschakelen in sociale voorzorg van geholpen personen via tewerkstelling, subsidies en terugvorderbare voorschotten aan verzorgingsinstellingen, levenslang onderhoud in bejaardenhuis mits afstand van kapitaal). Alleen in de grotere centra was er sprake van enig preventief beleid.

De individuele bijstand gebeurde meestal in speciën maar niet zelden ook in natura. Bejaardenzorg bleef - zelfs voor de validen - nog vaak beperkt tot het klassieke rustoord, al kwam her en der thuisverzorging stilaan van de grond. De COO's ontplooiden een grote activiteit in de oprichting en het beheer van openbare ziekenhuizen. Zij werden ook een belangrijke schakel in de urgentieketen (vervoer en dringende medische hulpverlening). De COO's kregen ook een voogdijtaak ten aanzien van vondelingen, verlaten en minderjarige kinderen, tot en met de opvoeding en materiële opvang in kindertehuizen.

---

¹⁰⁷ P. DEGAND, M. RENAUDIÈRE, A. VANDEWEGHE, L. VANDEPUT, *Openbare Onderstand...*, p. 48-50.

B. ORGANISATIE

De Openbare Onderstand was samengesteld uit de commissie en de administratie. De ene was een bestuursorgaan waarvan de leden, politiek verkozenen, zich manifesteerden als leidinggevenden, terwijl de andere een uitvoerend en beherend orgaan was. De secretaris speelde een belangrijke rol in de complexe betrekkingen tussen beide.

1. De commissie

De commissie was het hoogste orgaan van de Openbare Onderstand. Er werd collegiaal beslist bij meerderheid van de aanwezige stemmen. De stemming gebeurde mondeling, behalve voor benoemingen, schorsingen en ontslagen waarvoor een geheime stemming was en een absolute meerderheid nodig waren. In de praktijk delegeerde een commissie omdat ze niet permanent zetelde, een gedeelte van haar bevoegdheden. Het permanent bureau, voorzien in commissies met minstens 8 leden bestond uit 3 tot 5 personen, gekozen uit de leden van de commissie. Er konden bijzondere comités worden opgericht. De hospitaalinstellingen werden door een bijzonder comité beheerd. Er was ook krachtens het algemeen arbeidsreglement een comité voor veiligheid en gezondheid, met vertegenwoordigers van de directie en het personeel.

a. De beheerders

De beheerders waren de leden van de commissie. Hun aantal stond in verhouding tot het aantal inwoners van de gemeente en varieerde van 5 in gemeenten met minder dan 5.000 inwoners tot 12 bij een bevolking van meer dan 150.000. Hun mandaat was een verkiesbare functie waarvan de aanvaarding pas effectief werd na de eedaflegging. Het was een politiek mandaat. De leden werden niet gekozen in eerste plaats op basis van een bijzondere bekwaamheid, maar volgens hun politieke gezindheid. Zij werden benoemd door de gemeenteraad. Van de ene kant waren de leden gecoöpteerd van de meerderheidspartij (of van de coalitie) bij de gemeenteraadsverkiezingen en de verdeling van de beheersmandaten van de COO gebeurde op dezelfde manier als die van schepenen of gemeenteraadsleden. Van de andere kant had

de plaatselijke bevolking niet de mogelijkheid personen te mandateren met het oog op een precieze politiek van bijstand. De vertegenwoordiging van de minderheden werd gerealiseerd door het stelsel van meerderheid van stemmen. Elk gemeenteraadslid beschikte over meerdere stemmen: 3 wanneer er 5 leden te verkiezen waren, 4 stemmen voor de verkiezing van 6 leden, 5 bij de verkiezing van 8 leden, 6 voor 10 leden en 8 bij de verkiezing van 12 leden. Elk stembulletin bevatte slechts de naam van één effectief kandidaat en de naam van een vervanger. De stemming was geheim. Alle aanwezige en regelmatig benoemde gemeenteraadsliden namen aan de stemming deel.

De leden werden benoemd voor een termijn van zes jaar die een einde nam op 30 juni volgend op de installatie van de nieuwe gemeenteraad. De uittredende leden waren herkiesbaar. Eenmaal benoemd bleven de beheerders onder het toezicht van de gemeenteraad staan die hun mandaat kon inkorten. Een ontslaggever bleef in functie tot de eedaflegging van zijn opvolger. Op voorstel van de commissie of de gemeenteraad en in akkoord met de Bestendige Deputatie van de provincie konden de beheerders ontslagen worden "voor ernstige nalatigheid of duidelijk wangedrag". Een beroep hiertegen bij de Raad van State was mogelijk binnen de 15 dagen na de bekendmaking van de afzetting of het ontslag.

Om als lid van een commissie van Openbare Onderstand benoemd te worden moest men Belg zijn, tenminste 25 jaar oud, niet uitgesloten zijn om redenen voorzien in de gemeentewet en in de gemeente gedomiciliëerd zijn. De gevallen van uitsluiting stonden vermeld in art. 66 van de gemeentekieswet. Onverenigbaarheden konden voortvloeien uit cumuls (toezichthoudende functies als voogdijoverheid), bloedverwantschap en de beperking van het aantal gemeenteraadsliden die een COO-mandaat mochten uitoefenen.

Het mandaat was onbezoldigd. Er waren geen zitpenningen. Zelfs verplaatsingskosten mochten niet in rekening worden gebracht. De COO mocht ten hoogste uit 1/3 gemeenteraadsliden bestaan. Alvorens in dienst te treden legden de leden van de COO in handen van de burgemeester de eed af. Daar waar het nodig was moesten de COO bijzondere comités oprichten en aan deze comités de zorg opdragen om de behoeftigen te bezoeken en hun onderstand uit te delen.

b. De voorzitter

De COO's kozen in hun midden een voorzitter. Zijn functie eindigde met het einde van zijn mandaat. Hij zat de vergaderingen van de commissie en het permanent bureau voor en zijn stem was er doorslaggevend in geval van gelijkheid van stemmen. De burgemeester was van rechtswege voorzitter van de commissie. Hij nam aan de vergaderingen ervan deel wanneer hij dat nuttig achtte, maar hij kon zijn bevoegdheid delegeren aan een schepen. Hij had een beraadslagende stem. Op vraag van de voorzitter riep de secretaris de commissie bijeen telkens de noodwendigheden van de dienst dit vereisten, maar tenminste éénmaal per maand. Ook op verzoek van de burgemeester en van één derde van de leden in functie, werd de commissie bijeen geroepen. De voorzitter was de enige bezoldigde beheerder, met een wedde die in belangrijke COO's gelijk was aan die van een schepen.

2. Het personeel

Het personeel kon ingedeeld worden in administratieve beambten, sociale beambten, verzorgend personeel, technisch personeel en arbeiders.

De aanwerving gebeurde in functie van het door de voorgedijoverheden goedgekeurd kader. Voor de hogere graden geschiedde de aanwerving door een mondeling of geschreven proef. De persoon moest slagen in een examen om op de kandidatenlijst geplaatst te worden. De commissie behield zich het recht om te kiezen tussen de kandidaten. Meer algemeen gebeurde de aanwerving van de lagere graden door een vergelijkend examen. De volgorde van de resultaten werd gerespecteerd. Bij de indiensttreding volgde eerst een jaar stage, waarna eventuele verlenging, en dan de definitieve benoeming.

De wet wijdde een gemeenschappelijk artikel aan de secretaris en de ontvanger, die het administratief bestuur van de commissie uitmaakten. Zij werden benoemd door de commissie die hun wedde bepaalde. Wanneer de secretaris deel uitmaakte van de commissie ontving hij geen wedde. Zowel de secretaris als de ontvanger legden de eed af. Maar de secretaris had geen precieze bevoegdheid, behalve dan het ondertekenen van de betalingsmandaten. Hij moest zelf zijn bevoegdheidszone bepalen met inachtneming van het normatief stelsel van de commissie. Hij moest rekening houden met de "gevoelig-

heid" van de voorzitter en de leden van de beheerders. De cumul van de functies van secretaris en ontvanger kon slechts uitzonderlijk door de gemeenteraad worden toegelaten. De keuze van de secretaris was onderworpen aan de goedkeuring van de gemeenteraad.

De ontvanger kon nooit gekozen worden in de schoot van de commissie. Hij moest een waarborg stellen, die bepaald werd door de commissie en goedgekeurd door de gemeenteraad. Zijn taken bestonden in: het doen van de ontvangsten; op reguliere mandaten de bevolen uitgaven betalen in overeenstemming met het bedrag van elk begrotingsartikel; het stellen van alle bewarende of andere afbrekende handelingen van de verjaringstermijn en de vervaldagen; doen overgaan tot inbeslagnemingen; vorderen bij de hypotheekbewaarder van inschrijvingen, vernieuwingen van inschrijvingen of de vernieuwing van alle titels die ervoor ontvankelijk waren; de commissie waarschuwen voor de vervaldag van de pachten, achterstallige betalingen en alle inbreuken op de domeinen, rechten, privileges en hypotheken hierop.

De begroting werd opgemaakt door de COO en vóór 15 september ingezonden voor goedkeuring. De rekening werd opgemaakt door de ontvanger en vóór 15 april volgend op het dienstjaar, ingezonden. In de niet ontvoogde gemeenten waren zij onderworpen aan het advies van de gemeenteraad en de goedkeuring door de bestendige deputatie. In de ontvoogde gemeenten waren zij onderworpen aan de goedkeuring door de gemeenteraad. Er was eventueel beroep bij de bestendige deputatie mogelijk binnen de 30 dagen.

Op het einde van elk trimester was de COO gehouden de kas en de boeken van de ontvanger op te nemen en het proces-verbaal van die opnemingsop te maken.

Naast het administratief personeel was er ook een belangrijke groep verplegend personeel en geneesheren, maatschappelijk assistenten, opvoeders, gezinshelpsters, enz. "De commissies benoemen, schorsen en ontslaan alle andere agenten, onder voorbehoud van de toepassing van de wet van 6 augustus 1909 op de vastheid van betrekking in de weldadigheidssector".

Overeenkomstig art. 33 van de wet van 10 maart 1925 op de COO werden de geneesheren, heelmeesters, specialisten der gasthuizen, godshuizen, lazarettten e.a. inrichtingen van onderstand door de COO benoemd, die

tevens hun jaarwedde bepaalde. Uit de hogergenoemde wet van 1909 blijkt dat de geneesheren verbonden aan een ziekenhuis van de COO zich in een statutaire rechtstoestand bevonden. Of daarnaast de COO ook geneesheren in contractueel verband mocht aanwerven, bleek een twistpunt te zijn. Enkel voor een occasionele medewerking van bepaalde geneesheren was een contractuele aanwerving mogelijk, maar de wettigheid van een contractuele aanwerving van een arts voor een permanente functie werd betwist. In de praktijk bleek echter dat in vele COO-ziekenhuizen de verplichting van de statutaire tewerkstelling niet werd nageleefd, zelfs niet voor permanente functies. De geneesheren werkten soms als zelfstandigen. De meest verscheiden juridische modellen werden daarbij gebruikt: huurcontracten van lokalen of apparatuur, aanwervings-, beheers- of verenigingscontracten, tot en met contracten sui generis. Deze feitelijke toestand beantwoordde geenszins aan de normen voorgeschreven in de wet van 1925¹⁰⁸.

3. De verschillende diensten

Elke commissie zette de infrastructuur op die zij noodzakelijk achtte voor de realisatie van de haar in de organieke wet opgelegde taken. Een COO bestond doorgaans uit een centrale administratie met verschillende diensten en één of meer instellingen die zij beheerde. Het beslissingsrecht was in handen van de commissie. De lopende zaken werden afgehandeld door de secretaris¹⁰⁹.

De Openbare Onderstand kwam de personen die in nood waren ter hulp. Hiervoor werd gesteund op twee grote sectoren: instellingen en diensten. De instellingen waren talrijk en varieerden van COO tot COO. Gewoonlijk, in de grotere gemeenten waren er ziekenhuizen, rusthuizen, kinderhomes, sociale huisvesting en soms instellingen voor verzorging in gespecialiseerde domeinen (tuberculozen, gehandicapten, enz.).

---

¹⁰⁸ M. MEYNTJENS-APERS, m.m.v. Th. VANSWEEVELT, *Het juridisch statuut van de O.C.M.W.-ziekenhuisgeneesheren*, Brugge, 1991, p. 17-19.

¹⁰⁹ P. GRELL, *L'organisation de l'Assistance Publique*, Brussel, 1976, p. 5-6.

a. De personeelsdienst

Deze dienst hield zich in essentie bezig met het statuut van zijn agenten, van de sociale en de medische dienst (veiligheid en gezondheid), van het personeel en de wedden.

b. De rekendienst

De rekendienst hield de budgettaire en de analytische boekhouding bij. De wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen legde de analytische boekhouding op aan de hospitalen en gelijkgestelde verzorgingsinstellingen. De dienst hield zich ook bezig met de tarificatie, het nazicht en klassement van de ziekenhuiskosten, de rekeningen van de mutualiteiten, enz.

c. Patrimonium

Het vermogen van de COO was samengesteld uit het vermogen van de vroegere weldadigheidsinstellingen.

Het inkomen bestond uit eigen inkomsten, d.w.z. van eigen goederen, terugbetalingen, giften en omhalingen, toegevoegde inkomsten door toelagen van de gemeente, de provincie en de staat. Er werd ook onderscheid gemaakt tussen het gewone en het buitengewone inkomen. Dit had belang voor wat betreft de bestemming van de gelden. Het buitengewoon inkomen omvatte de verrijking van het vermogen dat tot plaatsing of herplaatsing of verwerving van nieuwe goederen moest worden gebruikt. Het gewoon inkomen was samengesteld uit alle andere inkomsten, nl. de opbrengsten van verhuringen, de verkoop van zekere opbrengsten, de interesten van kapitalen, de giften, legaten en schenkingen, de opbrengsten van omhalingen en zekere inbeslagnemingen, de terugbetaling van voorschotten en betalingen van kosten, de subsidies of toelagen, de opbrengsten van zekere verlaten goederen. Handelingen die een verarming inhielden zonder tegenprestatie waren verboden. Inzake de toegelaten handelingen moest onderscheid worden gemaakt tussen de toelating, d.i. een vooraf ingewonnen machtiging, en de goedkeuring of de bekrachtiging van een gestelde daad. Wanneer de toelating of goedkeuring werd geweigerd, was de overeenkomst volkomen nietig voor beide partijen.

De goederen van de COO werden beheerd volgens de wetten op de gemeentelijke goederen onder voorbehoud van de bepalingen van de organieke wet van 1925 en van de beschikkingen die een bestuurlijke voogdij op drie niveaus instelden: de gemeente, de provincie en de staat. De verschillende handelingen, vervreemding, verkavelingen, verwerving, pachten, erfpachten, ruilingen, leningen, dadingen en de vaste beleggingen van kapitalen waren onderworpen aan bijzondere wetten. Vervreemding, deling en ruiling van onroerende goederen waren onderworpen aan het advies van de gemeenteraad en van de bestendige deputatie, en aan de machtiging van de koning (al naargelang de waarde van het goed). De verkoop van onroerende goederen geschiedde openbaar, tenzij de akte van machtiging de onderhandse verkoop toeliet. Giften en legaten waren onderworpen aan hetzelfde advies en aan dezelfde goedkeuring van de bestendige deputatie en eventueel ook aan de goedkeuring van de koning. De COO's waren gemachtigd geldinzamelingen te houden op openbare plaatsen, in gebouwen (bv. in de kerk) en bussen te plaatsen. Ook geldinzamelingen aan huis waren toegelaten. Verhuringen waren onderworpen aan het advies van de raad en goedkeuring van de bestendige deputatie of van de koning al naargelang de termijn meer of minder dan 9 jaar was. Voor gebouwen gold dat al naargelang de grootte van de werken machtiging diende gevraagd te worden (advies van de gemeenteraad en machtiging van de bestendige deputatie). Voor grote werken was aanbesteding vereist. De toewijzing ervan was onderworpen aan de goedkeuring van de gemeenteraad. Een deel van de opbrengst van de begrafenisvergunningen kwam ten goede aan de COO.

d. De technische dienst

De technische dienst stond in voor de studie en de uitwerking van bouw- en verbouwingsprojecten van ziekenhuizen en onroerende goederen en verwervingen van roerende goederen en materiaal. De werken werden uitgevoerd door eigen personeel of door particuliere aannemers na openbare aanbesteding.

e. De sociale dienst

Hoewel de sociale dienst in onmiddellijk contact stond met het cliënteel van de COO werd hij wel beschouwd als deel uitmakend van het centraal bestuur

ten zelfden titel als de andere diensten. Het verlenen van bijstand werd altijd voorafgegaan door een onderzoek. De sociale dienst behandelde:

- de aanvraag voor steun: met contacten met de aanvragers en onderzoek van hun situatie, tussenkomsten bij geneesheren, gemeentelijke diensten, organisaties van sociale zekerheid, werkgevers, e.a., steunvoorstellen, toekenning van steun en verdere begeleiding;
- de voogdij over kinderen: met contacten met het kind, onderzoek van de mogelijkheden van onderhoud van het kind in de familie, beroep op gespecialiseerde diensten (psycholoog, begeleidingscentrum), zoeken naar een adequate plaatsing en verdere begeleiding;
- de plaatsing van ouden van dagen: contacten en onderzoek naar hun noden; contacten na de plaatsing, met familie en de plaatsingsinstelling;
- de sociale diensten in verzorgingsinstellingen: opvang, contacten met opgenomen personen en hun familie, hulp aan de familie, tussenkomst bij de sociale en familiale wederaanpassing na het verlaten van de instelling.

Algemeen bestond de sociale dienst uit maatschappelijk werkers (maatschappelijke assistenten en gegradueerde maatschappelijke verplegers, verpleegkundigen, gezinshelpsters en bejaardenhelpsters). In kleinere COO's was er gewoonlijk slechts één persoon voor het geheel van het sociale werk. Dikwijls nam de secretaris ook deze taak op zich.

f. De hulpdienst en hospitalisatie

Deze dienst werkte nauw samen met de sociale dienst of was er zelfs een onderdeel van. De dienst hield zich direct bezig met de steunverdeling aan regelmatige cliënten en zorgde ook voor de aansluiting van de behoeftigen bij instellingen van sociale zekerheid, voor de betaling van de medische en apothekerskosten, de verzorging aan huis, e.a. Bij de ziekenhuishulp verzekerde de dienst talrijke administratieve taken met betrekking tot de hospitalisatie. Hij zorgde voor de plaatsing van zieken en herstellenden in rusthuizen, preventoria, sanatoria. Voor elk geval werd een financieel onderzoek gedaan.

C. TOEZICHT EN VOOGDIJVERHEDEN

De COO was in wezen een zelfstandig lichaam met eigen werking. Haar autonoom optreden was de algemene regel. Het toezicht of de voogdij erop

uitgeoefend was de uitzondering. De voogdij kon tegenover de COO drie vormen aannemen:

- 1° de speciale bestuurlijke voogdij had betrekking op die handelingen van het bestuur die door de wetgever op een uitdrukkelijke wijze werden opgesomd. Ze drukte zich uit door middel van goedkeuring of machtiging en vanzelfsprekend door het weigeren van de goedkeuring of van de machtiging (art. 27, 46-52, 54, 59-61, 72, 75, 93, 96);
- 2° de algemene bestuurlijke voogdij werd algemeen genoemd omdat alle daden van de ondergeschikte besturen er virtueel aan onderworpen waren. Alle daden waarvoor de speciale voogdijmacht van een hogere overheid niet meer moest of kon tussenkomen konden het voorwerp van een nietigverklaring vormen. De algemene voogdij werd uitgeoefend naar de regels vervat in de art. 86 en 87 van de gemeentewet;
- 3° de voogdij bij dwangmaatregel was het rechtstreeks ingrijpen door de hogere overheid wanneer het gedecentraliseerd bestuur in gebreke bleef of weigerde de taak uit te voeren die haar werd opgelegd. In dit geval handelde de hogere overheid in de plaats van het ondergeschikt bestuur (art. 62 en 65 van de wet van 10 maart 1925; art. 88 van de gemeentewet; art. 84, 110 en 127 van de provinciewet)¹¹⁰.

Van verschillende zijden werd er over de COO toezicht of voogdij uitgeoefend:

- het toezicht van het schepencollege op de commissie was allesomvattend, maar sloot niet het recht in directieven te geven, een opvatting op te dringen of zich op enigerwijze in de plaats van de commissie te stellen;
- het toezicht van de burgemeester was nog rechtstreekser dan dat van het schepencollege. Hij kon telkens de vergaderingen bijwonen en voorzitten met een beraadslagende stem;
- het toezicht van de gemeenteraad was geen "algemeen" toezichtsrecht op de COO. Zijn recht was uitsluitend "speciaal" en slechts van occasionele aard. Het bestond erin over zekere comptabiliteitsstukken, akten of beslissingen van de commissie advies uit te brengen, of deze goed of niet

---

¹¹⁰ P. DEGAND, M. RENAUDIÈRE, A. VANDEWEGHE, L. VANDEPUT, *Openbare Onderstand. Wet van 10 maart 1925. Commentaar, ...*, p. 53-59.

- goed te keuren. Dit toezicht was geen "rechtstreeks" toezicht op de COO zoals dat van het schepencollege;
- het toezicht van de Bestendige Deputatie en van de gouverneur was speciaal en niet algemeen. Het was meer een voogdijtoezicht dan een controletoezicht omdat het uitsluitend berustte op hun voogdijmacht en niet op hun hiërarchische macht (art. 86, 87 en 88 van de gemeentewet konden ze beide toepassen op de handelingen en beslissingen van de commissies);
  - het toezicht van het centraal bestuur dat bij middel van KB sommige handelingen en beslissingen van de commissie kon machtigen, goedkeuren of niet goedkeuren of ook wel beslissingen kon vernietigen. Het centraal bestuur had echter, naast zijn speciaal toezichtsrecht, ook een algemeen en rechtstreeks toezichtsrecht op de COO's, net zoals de schepencolleges, en wel door bemiddeling van een inspectiedienst. De organieke wet voorzag dat door een KB een dienst van toezicht op de Openbare Onderstand kon worden opgericht. Het KB van 28 oktober 1930 voorzag hier effectief in. De inspectiedienst omvatte de controle van de werking van de verschillende takken van de onderstand zoals onderstand ten huize, hospitalisatie, preventieve onderstand, enz. De opziensers hadden het recht de gestichten te bezoeken en, in het algemeen, alle inlichtingen in te winnen welke zij voor het vervullen van hun opdracht nodig hadden¹¹¹.

Toezicht op de activiteiten

De COO was volgens de organieke wet een openbare instelling met rechtspersoonlijkheid. Het was een gedecentraliseerde openbare dienst die door de wil van de wetgever autonomie genoot. Het was een gemeentelijke dienst met een sociale zending waarvan hij in zekere zin het monopolie had. Deze autonomie van de COO werd gecompenseerd door het recht van de gemeentelijke autoriteiten om er de handelingen van te controleren, zonder zich evenwel in de plaats van de commissies te kunnen stellen of zich te mengen. De voogdij, zowel van de Staat, provincie en gemeente, had de legaliteit en het algemeen belang tot doel. Het college van burgemeester en schepenen beperkte zich tot toezicht houden, het rapporteren van onregelmatigheden aan

---

¹¹¹ Th. VAN KERSCHAUER, *De Commissie van Openbare Onderstand ...*, p. 161-166.

de gemeenteraad, opdat deze een effectieve controle zou kunnen uitoefenen op de commissie, nl. op het moment van de goedkeuring van het budget en de rekening. Het college had ook het recht de instellingen te bezoeken, alle documenten in te zien en te waken over het respecteren van de wetten en de naleving van de wil van schenkers en testamenten.

Daar de gemeenteraad ook de mogelijkheid gelaten werd om een aantal gemeenteraadsleden aan te duiden als lid van de commissie, kon de gemeenteraad in feite een permanente controle uitoefenen. De gemeenteraad behield zich bv. het recht voor om alle dienstkaders en de voorwaarden van aanwerving en bevordering goed te keuren (ook de goedkeuring van de Bestendige Deputatie was nodig), om reglementen van inwendige orde van de COO's af te wijzen. Concreet betekende dit dat de gemeenteraad in staat was de opnemingsvoorwaarden in de instellingen van de COO te wijzigen, de bezoeken, de rechten en verplichtingen van de kostgangers, enz., of zelfs, de effectieven te wijzigen en beperken. De handelingen van de COO werden ook in het oog gehouden en gecontroleerd op andere domeinen zoals het beheer van de goederen, bouwactiviteiten e.a.

Financiële voogdij

Geen enkele commissie financierde zichzelf. De gemeente moest hen de nodige subsidies geven. De wet van 10 maart 1925 schreef voor dat de begroting en de rekening van de COO onderworpen waren aan de goedkeuring van de gemeenteraad en de Bestendige Deputatie. Bij niet goedkeuring kon de COO in beroep gaan bij de koning¹¹².

Uitoefening van het toezicht en middelen

De hogere overheid moest haar bevoegdheid uitoefenen binnen een bepaalde termijn. Het gemis aan strijdige beslissing door de hogere overheid stond gelijk met een gunstig advies, een goedkeuring of machtiging naar gelang wat vereist was.

---

¹¹² P. GRELL, *L'organisation de l'Assistance Publique*, p. 158-190; R. VAN LENNEP, *Het onderstandswezen in België ...*, p. 84-95.

Bij ministerieel rondschrijven van 15 februari 1926 werden de commissies de verplichting opgelegd jaarlijks een verslag in te dienen.

Krachtens art. 95 van de organieke wet kon een dienst van toezicht op de openbare onderstand ingericht worden. Het KB van 18 oktober 1930 riep deze inspectiedienst in het leven bij het ministerie van Justitie. Hij bestond uit een algemene opziener en een opziener. De inspectie omvatte geheel de werking van de commissie. Het betrof hier evenwel geen inmenging maar toezicht. Het recht van toezicht van de administratieve instanties werd hierdoor niet opgeheven. Het ministerieel rondschrijven van 6 november 1930 herhaalde dat art. 95 in algemene bewoordingen was opgesteld en dat derhalve alle diensten mochten gecontroleerd worden. De inspecteurs mochten alle inlichtingen vragen die nodig waren ter vervulling van hun taak.

De bestuurlijke geschillen werden beslecht door de bestendige deputatie behoudens beroep bij de Raad van State of door de Raad van State indien het gemeenten van verschillende provincies betrof of geschillen tussen bestendige deputaties¹¹³.

D. BEROEP

De behoefte die zich benadeeld voelde, had het recht bezwaar in te dienen tegen de beslissingen van de commissie. Deze bezwaren werden voorgelegd aan een verzoeningscomité dat bestond uit 1 afgevaardigde van het schepencollege en 2 afgevaardigden van de COO. De COO moest zich bij een nieuwe beslissing neerleggen bij het advies van dit comité. Tegen een beslissing van een intercommunale commissie kon bezwaar ingediend worden bij een comité van verzoening bestaande uit een afgevaardigde van de Bestendige Deputatie van de provincie en twee afgevaardigden van de COO. De leden werden aangeduid bij afzonderlijke stemming (art. 94 van de organieke wet, ook KB 29 maart 1928).

---

¹¹³ R. VAN LENNEP, *Het onderstandswezen in België...*, p. 130-133.

E. INTERCOMMUNALE COO'S

De dienst van de armenzorg was onder invloed van de revolutionaire ideeën op het einde van de 18de eeuw genationaliseerd. De Staat, die de verpletterende last van de openbare liefdadigheid op zich nam, bleek niet bij machte zijn rol van nationale hulpverstrekker te vervullen. De armenzorg werd geleidelijk gedecentraliseerd en op lokaal vlak heringericht door de wetten van 16 vendémiaire jaar V en 7 frimaire jaar V op de commissies der burgerlijke godshuizen en de burelen van weldadigheid. Onder het stelsel van de organieke wet van 10 maart 1925 bestond er in de plaats van de twee vroegere instellingen in elke gemeente een Commissie van Openbare Onderstand. De openbare onderstand had een uitgesproken gemeentelijk karakter. Maar deze toestand vormde een hinderpaal voor de intercommunalisatie van de COO's die door de plaatselijke machten niet gunstig onthaald werd. Het was slechts na een geleidelijke ontwikkeling, in hoofdzaak veroorzaakt door de onmogelijkheid voor de commissies hun rol te vervullen bij gebrek aan de nodige geldmiddelen, dat de wetgever van 1925 de mogelijkheid van de oprichting van intercommunale COO's heeft gecreëerd.

Krachtens de voorschriften van de wet van 6 augustus 1897 betreffende de oprichting van intercommunale hospitalisatieinrichtingen was, vóór de wet van 10 maart 1925, enkel de samenwerking tussen de gemeenten met het oog op de oprichting van godshuizen en hospitalisatieinrichtingen mogelijk.

De wet van 1925 vervulde de bepalingen van de wet van 1897 en voorzag de oprichting door de Koning van verenigingen die het onderhoud van onderstandsdiensten of van speciale onderstandsinstellingen tot doel hadden. Deze vertoonden een wezenlijk verschil met de andere intercommunale verenigingen met bijzondere doelstelling, in die zin dat ze niet meer door de gemeenten worden gevormd maar door de COO's van eenzelfde provincie. De toestemming van de gemeenten voor de oprichting van deze verenigingen was nochtans vereist. Anderzijds liet de wet van 10 maart 1925 de oprichting van intercommunale verenigingen van de onderstand met algemene doelstelling toe. Deze bestonden in het verenigen van al de activiteiten en alle geldmiddelen van twee of meer COO's. De oprichting van deze verenigingen was facultatief. De koning kon slechts de beslissing door de bevoegde instanties in zake intercommunalisatie machtigen of bekrachtigen.

De wet van 8 juni 1945, houdende wijziging van de wet van 10 maart 1925, verleende aan de koning het recht om van ambtswege de oprichting van intercommunale verenigingen met algemene doelstelling, tegen de wil van de betrokken gemeentebesturen te bevelen¹¹⁴. Deze hadden dan binnen eenzelfde gebied dezelfde bevoegdheden en verplichtingen als de gemeentelijke COO's en stonden onder het toezicht van de bestendige deputatie. De gouverneur was lid van rechtswege zoals de burgemeester voor de gemeentelijke COO. Voor hun oprichting waren nodig: een voorstel van de betrokken gemeenteraden, een advies van de plaatselijke COO, een advies van de bestendige deputatie en een KB.

Met instemming van de betrokken gemeenteraden konden twee of meer COO's van eenzelfde provincie door de koning gemachtigd worden om zich te verenigen voor het oprichten van bijzondere diensten of inrichtingen (sanatorium, wezenhuis, ouderlingentehuis, enz.). De koning kon ze van ambtswege oprichten bij de wet van 8 juni 1945. Deze instellingen vielen in het algemeen onder toepassing van de bepalingen betreffende de intercommunale COO's¹¹⁵.

F. PROVINCIAAL ONDERSTANDSFONDS

Er werd in elke provincie een onderstandsfonds opgericht om tegemoet te komen bij ontoereikende geldmiddelen en wanneer de uitgaven de gemeentebegroting overdreven belastten. Het beheer ervan was toevertrouwd aan de bestendige deputaties. De fondsen zouden praktisch afgeschaft worden door de wet van 24 december 1948 die hen hun middelen ontnam. Door dezelfde

---

¹¹⁴ P. DEGAND, M. RENAUDIÈRE, A. VANDEWEGHE, L. VANDEPUT, *Openbare Onderstand...*, p. 60-63.

¹¹⁵ *Het gemeentelijk beheer*, ACW-reeks nr. 3, p. 156-165; R. VAN LENNEP, *Het onderstandswezen in België. Begrippen over het wettelijk stelsel*, Antwerpen, Brussel, Gent, Leuven, (1951), p. 128-129.

wet werd evenwel het gemeentefonds voor openbare onderstand opgericht, dat later werd opgeslorpt door het nieuwe gemeentefonds¹¹⁶.

Stichtingen van bedden in onderstandsinrichtingen bleven, met dezelfde rechten voor de stichters of hun erfgenamen wat betreft het voordragen of afwijzen van een behoeftige, wat betreft ook het medezeggenschap in het bestuur, het bijwonen van vergaderingen of het onderzoek en het nazicht van de rekeningen betreffende de stichtingen, samen met de COO, volgens de vastgestelde regels en het advies van de bestendige deputatie. Voor nieuwe stichtingen is het hetzelfde advies en dezelfde goedkeuring vereist als inzake schenkingen aan de COO.

G. HET SPECIAAL ONDERSTANDSFONDS

De wet op het speciaal onderstandsfonds (SOF) van 27 juni 1956, gewijzigd door de wet van 2 april 1965 was eigenlijk de vervanging van art. 16 tot 20 van de wet op de onderstandswoonst, die een gemeen fonds voorzag, maar de wet op de provinciale en gemeentelijke financiën van 1948 heeft de kosten van deze ziekenverpleging die vroeger ten laste van het gemeen fonds was, aan de Staat overgedragen. Was de COO als enige officiële instelling belast met de beslissing over steun aan behoeftigen, dan trad in 1956 door het SOF daarin verandering op. De beslissing over de tegemoetkoming aan een hele reeks behoeftige zieken werd niet aan de COO maar aan de minister van Volksgezondheid, niet een gemeentelijke - lokale -, maar een nationale instantie gegeven. De aanvraag voor de tegemoetkoming gebeurde wel bij de COO, maar kon ook bij de gouverneur ingediend worden. De COO werd alleen "geraadpleegd"¹¹⁷.

---

¹¹⁶ A. COPIN, *De organieke wet betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn*, in: *Gemeentekrediet van België*, jg. 31, nr. 119, januari 1977, p. 54-67.

¹¹⁷ P. JOORIS, *De sociale hulp in verband met de hervorming van de Commissie van Openbare Onderstand*, Uitgave *Hospitalia* van het Verbond der Verplegingsinstellingen van Caritas Catholica, Heule, 1967, p. 32-38.

H. IDENTIFICATIEDIENST

De wet voorzag de oprichting van een identificatiedienst met als doel de versnippering, de cumul, de slechte en ongelijke verdeling van de hulpverlening te voorkomen, de werken of instellingen van weldadigheid te beschermen tegen uitbuiting, en de werking van de vrije en officiële verenigingen voor dienstbetoon te coördineren. Uit de voorbereidende werkzaamheden bleek dat de COO zelf deze dienst kon oprichten, maar hij kon ook intercommunaal opgericht worden of door de koning. Deze dienst hield eenzelveheidsboekjes waarin alle ondersteuningën werden aangetekend. Bij KB van 31 maart 1927 werd een identificatiedienst opgericht waarvan de werking zich over alle gemeenten van de Brusselse agglomeratie uitstreckte. In feite was dit de enige dienst die werd opgericht¹¹⁸.

---

¹¹⁸ A. COPIN, *De organieke wet betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn*, in: *Gemeentekrediet van België*, jg. 31, nr. 119, januari 1977, p. 54-67.

Hoofdstuk III

OPENBARE CENTRA VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN

A. DE OPENBARE ONDERSTAND HERVORMEN: EEN NOODZAAK

De wet van 1925 had meerdere uitstekende principes gevestigd zoals de fusie van de commissies van burgerlijke godshuizen met de burelen van weldadigheid tot commissies van onderstand. Zij werden benoemd op een wijze waardoor zij alle opinies vertegenwoordigden en stonden open voor vrouwen. Er konden intercommunale commissies opgericht worden en intercommunale instellingen. Er werd een provinciaal onderstandsfonds opgericht. De regering kon een inspectie van de onderstand organiseren en identificatiediensten oprichten. De betrokken steunvragers hadden recht op beroep. De taak van de weldadigheid werd uitgebreid tot een verzorgende en zelfs een preventieve onderstand¹¹⁹.

De balans van de wet van 10 maart 1925 werd nochtans nogal teleurstellend beoordeeld: de fusie van de burelen van weldadigheid met de commissies van de burgerlijke godshuizen werd in de jaren 1955 opnieuw in vraag gesteld om redenen van technische en juridische aard, inefficiëntie van de tussenkomsten van de COO's in de sector van de sociale voorzorg, dikwijls op sociaal gebied betwistbare organisatie van de diensten voor de verdeling van de materiële steun aan huis, de quasi totale mislukking van de intercommunale organisatie, een zelfde mislukking van de coördinatie van de onderstand, een financieel stelsel dat in principe en in zijn oorspronkelijk ontwerp veroordeeld was. Veel heeft de wetgever aan deze situatie niet verbeterd: een

---

¹¹⁹ R. SAND, *La Belgique Sociale*, Brussel, 1933, p. 146-147; R. VAN LENNEP, *Begrippen over het Onderstandswezen in België*, Leuven, 1981, p. 6.

wet van 8 juni 1945 op de intercommunales die dode letter is gebleven, een KB van 6 december 1951 met slechts een voorlopige remedie voor de echt kritieke toestand van de universitaire ziekenhuizen zonder een oplossing te geven aan het probleem van hun statuut, een wet van 19 maart 1954 tot wijziging van de wet van 10 maart 1925 maar die niet ten gronde het bijzonder zware stelsel van de voogdij wijzigde en tenslotte een wet van 24 december 1948 waarbij een gemeentelijk fonds werd opgericht, maar die geen oplossing bood voor de organisatie en het beheer van de openbare ziekenhuizen¹²⁰.

Aan de organieke wet op de COO's werden wel diverse wijzigingen aangebracht en er kwamen andere wetten tot stand die verband hielden met de werking en de opdrachten van de commissies zoals de wet van 27 juni 1956 betreffende het Speciaal Onderstandsfonds, de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's en de wet van 7 augustus 1974 betreffende het bestaansminimum. Vooral deze laatste wet was innoverend. Er werd een "recht" op een bestaansminimum toegekend. Dit recht was afdwingbaar voor de arbeidsrechtbank.

De eerste voorstellen tot wijziging van de wet van 10 maart 1925 dateren uit 1937. Zij beoogden echter geen ingrijpende aanpassingen. Met uitzondering van de wijzigingen aangebracht aan art. 66 aangaande de dringende geneeskundige hulpverlening, hadden de voorstellen alleen betrekking op de verbetering en de aanpassing van de structuur (intercommunales), de organisatie (onverenigbaarheden, vergoedingen, zitpenningen, leeftijd, aantal leden) en het beheer van de COO's. Voorstellen betreffende de opdrachten van de commissie werden niet eens in overweging genomen. De termen "behoefte" en "onderstand" bleven behouden¹²¹.

In de jaren 1960 achtte men de tijd rijp voor een grondige face-lift. De VBSG nam met haar Afdeling "Openbare Onderstand" daarin het voortouw.

---

¹²⁰ A. BUTTGENBACH, *La réforme de l'assistance publique*, in: *Revue de l'administration et du droit administratif de la Belgique*, jg. 102, dl. XCVII, 1955, p. 102-126.

¹²¹ A. DE GRAEVE, P. DHAENENS, *Maatschappelijk Welzijn. Commentaar bij de wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn*, Heule, 1996, p. 2-3.

In 1964 organiseerde zij een "Ronde Tafel" met verregaande voorstellen om de COO's te vervangen door "Openbare Diensten voor Sociaal Dienstbe-
toon". Deze voorstellen dienden als basis voor besprekingen in de Hoge Raad voor de Onderstand. In 1970 resulteerden ze in een voorontwerp van wet tot hervorming van de commissies¹²².

B. DE ORGANIEKE WET OP DE OCMW'S

Lang dus voordat de wet van 8 juli 1976 tot stand kwam werd in brede beleidskringen, die met de COO-problematiek te maken hadden, de noodzaak tot hervorming van de openbare onderstand aangevoeld. Men was van oordeel dat de COO-wet niet voldoende vruchten had afgeworpen o.a. wegens onvoldoende sociale vorming van de administratie en van de commissieleden, de vage taakomschrijving van de COO en het politieke karakter van die instelling die aanleiding gaven tot paternalisme en willekeur. Er bestonden aanzienlijke verschillen inzake de omvang van de hulpverlening en het recht op beroep was zo goed als onbestaand. De procedure van controle en toezicht was omslachtig waardoor een grote vertraging ontstond in de behandeling van de dossiers. Ook een aantal maatschappelijke verschuivingen maakten een hervorming noodzakelijk¹²³.

De organieke wet van 8 juli 1976 verving de in hoofdzaak economische, maar ook pejoratieve en vernederende visie van onderstand aan behoeftigen door een dynamische en omvattende notie: sociale hulpverlening in alle vormen. In de plaats van de logica van de onderstand kwam de logica van het recht op onderstand: recht op sociale hulp, recht op menselijke waardigheid, recht op een bestaansminimum¹²⁴. Het begrip "maatschappelijke dienstverlening" kreeg een belangrijke verruiming. In de wet van 1925 lag

---

¹²² M. VERMAERKE, *OCMW: Historiek ...*, in: *De Gemeente*, 1995, 8-9, p. 410-411.

¹²³ E. LAMBRECHTS en V. DEHAES, *Van C.O.O. naar O.C.M.W. Terreinafbakening ...*, p. 30.

¹²⁴ *La pauvreté: réponses à un défi. Le rôle des C.P.A.S.*, p. 30-32.

het accent op materiële en geneeskundige hulp. Een aantal (grotere) COO's had die nieuwe elementen reeds in hun dienstverlening opgenomen, zodat in zekere mate nu een feitelijke ontwikkeling wettelijk werd vastgelegd.

Een belangrijke vernieuwing was ook de invoering van de afdwingbaarheid van het recht op maatschappelijke dienstverlening. Dit principe was onrechtstreeks door de wet op het bestaansminimum van 7 augustus 1974 aanvaard, maar het werd nu bevestigd en uitgebreid tot elke vorm van dienstverlening. De beroepskamers die in de plaats kwamen van de vroegere verzoeningscomités, waren een belangrijk instrument om dit principe te realiseren. De nieuwe wet hechtte veel belang aan de sociale dienst, verpersoonlijkt in de maatschappelijk werker die voortaan verplicht tot het personeelskader van het OCMW behoorde. Hij bracht deskundigheid in het hulpverleningsproces, hetgeen vooral nodig was in kleinere gemeenten. De nieuwe wet stimuleerde tot samenwerking tussen het OCMW en de andere openbare en privé instanties. Positief was ook de mogelijkheid tot het oprichten van overlegcomités waar de maatschappelijk werkers van verschillende centra hun activiteiten konden coördineren en overleg plegen over behoeften en middelen om hierin te voorzien¹²⁵.

In elke provincie werd een beroepskamer opgericht waarvan het aantal, de zetel, het rechtsgebied en de werking door de Koning werden bepaald. Elke beroepskamer was samengesteld uit vijf leden waaronder een door de Koning benoemde voorzitter, gekozen uit de magistraten van het rechtsgebied van de betrokken kamer. De minister tot wiens bevoegdheid het maatschappelijk welzijn behoort, benoemde de vier overige leden, waarvan twee uit de kandidaten voorgedragen door de bestendige deputatie op dubbele lijsten¹²⁶.

De organieke OCMW-wet bepaalde dat op initiatief van de burgemeester tenminste om de drie maanden een overleg moest plaats hebben tussen het

---

¹²⁵ E. LAMBRECHTS, V. DEHAES, *Van C.O.O. naar O.C.M.W. Terreinafbakening ...*, p. 39-40; zie ook A. LESIW, M.C. THOMAES-LODEFIER, *Le fonctionnement du C.P.A.S., Union des Villes et Communes de Wallonie, Association de la Ville et des Communes de la Région de Bruxelles-Capitale*, 1995, 198 p.

¹²⁶ A. COPIN, *De organieke wet betreffende de Openbare Centra ...*, p. 54-67.

vast bureau of een afvaardiging van de raad, en een afvaardiging van het college van burgemeester en schepenen. Zij vormden samen het overlegcomité. Het KB van 31 december 1983 schrapte "op initiatief van de burgemeester". Het comité onderzocht het ontwerp van begroting van het OCMW en van de ziekenhuizen van het centrum. Ook de volgende aangelegenheden moesten vooraf aan het overlegcomité voorgelegd worden:

- vaststelling of wijziging van de personeelsformatie;
- vaststelling of wijziging van het personeelsstatuut, voor zover zij een financiële weerslag hadden;
- aanstelling van bijkomend personeel;
- oprichting of uitbreiding van diensten of instellingen;
- oprichting van verenigingen van OCMW's;
- criteria van de bijdrage van de hulpvrager in de kosten van de dienstverlening;
- tarieven voor de collectieve voorzieningen;
- beslissingen waardoor de tegemoetkomingen van de gemeente aan het OCMW zouden verhogen;
- beslissingen waardoor het tekort aan de ziekenhuizen zou verhogen¹²⁷.

Bij wet van 29 december 1988 werd ingegrepen in de verhouding OCMW-gemeente. De OCMW-voorzitter diende aanwezig te zijn op de gemeenteraad bij de bespreking van de begroting en de rekeningen van het OCMW. Bij de bespreking van de begroting moest hij een beleidsnota overhandigen aan de gemeenteraad en bij de bespreking van de rekeningen een jaarverslag.

In de algemene beleidsnota werd aangegeven wat het beleidsplan voor de volgende jaren was en welke uitgaven dit meebracht. Uiteraard dienden ook de normale lopende uitgaven te worden vermeld. De wijzigingen in het patrimonium moesten eveneens worden opgegeven. Telkenjare kon de planning worden bijgestuurd en worden herzien in functie van wat kon gerealiseerd worden. Deze beleidsnota is veel meer dan de begroting met toelichting die een zuiver technische voorstelling is van de beleidsinzichten. De begroting, opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de OCMW-

---

¹²⁷ D. LUYTEN, *OCMW en armenzorg. Een sociologische studie van de sociale grenzen van het recht op bijstand*, Leuven (KU, Faculteit Sociale Wetenschappen, Departement Sociologie), 1993, p. 133.

secretaris, is het voorwerp van diverse besprekingen binnen het OCMW én met een afvaardiging van het schepencollege n.a.v. het wettelijk verplicht overleg. De beleidsnota behandelt de inhoudelijke luiken van het OCMW-beleid, zoals bv. de individuele steunverlening, hulp aan gezinnen, gezondheidszorg, financiële planning.

De aanwezigheid van de voorzitter en de opgelegde beleidsnota hebben tot doel het debat omtrent de beleidslijnen van het OCMW-bestuur in de openbaarheid te brengen, het controlerecht voor de gemeenteraad mogelijk te maken, en om de discussie te houden bij het essentiële en bij bepaalde begrotingsartikelen.

Bij de rekening dient voortaan ook een jaarverslag te worden gevoegd. De bedoeling ligt voor de hand: weten wat er van de intenties van de politieke meerderheid van het OCMW kan worden gerealiseerd. Dit is nu reeds gedeeltelijk mogelijk aan de hand van een uitvoerige analyse van de rekeningen. Toch blijven de rekeningen beperkt tot een technische benadering zonder politieke vertaling. Het jaarverslag bevat elementen die moeten toelaten het beleid te evalueren, zoals statistische gegevens, een overzicht van de beleidsresultaten. Met het jaarverslag wordt in ieder geval het verslag bedoeld dat door de minister P. Pouillet aan de COO's opgelegd werd bij omzendbrief van 11 februari 1926.

Zowel het gemeentebestuur als het OCMW zijn verantwoordelijk voor het lokale welzijnsbeleid. Het jaarverslag en de beleidsnota zijn de beleidsinstrumenten. Het is vooral het werk van de secretaris en van de maatschappelijk werkers om dit beleidskader in te vullen. Van de maatschappelijk werkers mag de inhoudelijke inbreng verwacht worden, van de secretaris komen eerder de managementsaspecten zoals inzetten van personeel, uitwerken van actieprogramma's. In de grotere OCMW's zal de secretaris eerder de rol vervullen van coördinator en bemiddelaar¹²⁸.

---

¹²⁸ A.-M. LAMBRECHT, *Openbaarheid inzake het O.C.M.W.-beleid. Wat men de "verklarende nota" (bij de begroting) en "het jaarverslag" (bij de rekening) - Wet van 29.12.1988?*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 1, maart 1989, p. 11-16; F. DE RYNCK, R. MAES, *Beleidsopbouw in de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn*, in: *OCMW-Visies*, jg. 5, nr. 4, december 1990, p. 2-14; M. SUYKENS, *O.C.M.W. en beleidsnota*, in:

De wet van 29 december 1988 wijzigde de OCMW-wet van 8 juli 1976 ook inzake:

- de verkiezingsprocedure van de leden van de raad;
- de onverenigbaarheden met het mandaat van lid van de raad;
- verbodsbepalingen en onverenigbaarheden voor het personeel van de OCMW's¹²⁹.

Zowel de wet op de COO's als de wet op de OCMW's voorzag dat twee of meer aangrenzende gemeenten in een zelfde provincie en met hetzelfde taalstelsel, een intercommunaal OCMW konden oprichten. Toen dit niet gebeurde, werden door de wet van 5 augustus 1992 alle bepalingen in verband met intercommunale OCMW's opgeheven. De oprichting van verenigingen of het afsluiten van overeenkomsten bleef wel mogelijk.

De wet van 5 augustus 1992 heeft, zonder te raken aan de basisprincipes, de organieke wet van 7 juli 1976 vrij ingrijpend gewijzigd. De wet wilde de specificiteit van de OCMW's handhaven en tegelijkertijd de regels voor controle en toezicht door de gemeenten verscherpen. Naast aanpassingen van juridisch-technische aard ingegeven door de praktijk en de ontwikkeling van de wetgeving op andere terreinen, een verlichting van de werking en taken van het OCMW en de uitbreiding van de rechtszekerheid van het personeel, was de eerste doelstelling een verbetering van de relatie OCMW-gemeente. Deze relatieverbetering wilde de wetgever bereiken door een wijziging van het overlegpatroon tussen gemeente en OCMW en in hoofdzaak door een uitbreiding van de gemeentelijke voogdij ten aanzien van het OCMW.

Wat betreft de relatie gemeente-OCMW is er een opmerkelijke basis om tot meer dialoog te komen. De materies voor overleg zijn uitgebreider wat de OCMW-aangelegenheden betreft. Anderzijds moet ook de gemeente voortaan een aantal gemeentelijke materies voorleggen zoals personeelsaangelegenheden en inrichting van bepaalde diensten. Burgemeester en voorzitter krijgen nieuwe bevoegdheden in elkaars beheersinstanties. De burgemeester kan de

---

OCMW-Visies, jg. 8, nr. 3, september 1993, p. 15-18.

¹²⁹ M.-L. BATAILLE, *De organieke wet betreffende de OCMW's: grote en kleine wijzigingen*, in: *De Gemeente*, 1989/2, p. 105-111.

vergadering van de OCMW-raad voorzitten, eventueel punten van de agenda laten verdagen, om ze nadien aan het overleg te onderwerpen. De voorzitter kan anderzijds in het schepencollege worden uitgenodigd of zich laten uitnodigen, wanneer punten op de agenda staan die het OCMW aanbelangen.

Het bijzonder toezicht wordt beperkt. Het schorsingsrecht van het college van burgemeester en schepenen wordt uitgebreid. Er dient gelet op kortere termijnen (40 dagen in plaats van 3 maanden) die voortaan gelden.

Voor de werking van het OCMW is de verplichting van een vast bureau voor alle OCMW's zeer belangrijk. Voortaan moeten alle beslissingen van het vast bureau en van de bijzondere comités ter kennis gebracht worden van de toezichthoudende instanties, met uitzondering van de beslissingen tot individuele dienstverlening en verhaal (vroeger alleen de beslissingen van de OCMW-raad).

Inzake de begroting van het OCMW zijn er versoepelingen. In dringende onvoorziene omstandigheden kan de raad van het OCMW, mits toelating van het schepencollege, zo nodig in extra-uitgaven voorzien. Anderzijds kan het OCMW in de loop van het begrotingsjaar interne aanpassingen doorvoeren binnen eenzelfde begrotingsenveloppe.

Sedert de wet van 5 augustus 1992 bepaalt art. 46 § 1 van de OCMW-wet formeel dat de ontvanger onder het gezag van de voorzitter staat. Ingevolge dezelfde wet geldt voor de OCMW-personeelsleden dezelfde tuchtprocedure als voor het gemeentepersoneel. De opheffing van art. 115 § 1 van de OCMW-wet impliceert dat het OCMW in geen enkele omstandigheid nog de machtiging behoeft van het schepencollege om gerechtelijke procedures te voeren.

In 1992 had de wetgever toegegeven aan de vraag van de gemeentebesturen om meer toezicht over hun OCMW's. In 1993 duiken nieuwe onheilen op die de OCMW's uit de lokale gemeenschap willen bannen. De bijzondere wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur

speelde o.a. de regelen tot inrichting van de OCMW's door aan de Gemeenschappen¹³⁰.

De wet van 2 september 1992 houdende bepalingen betreffende de OCMW's, voerde o.m. de volgende maatregelen door:

- het voorafgaand overleg met de gemeente was vereist voor OCMW-beslissingen i.v.m. de begroting, de personeelsformatie en het -statuut, de oprichting van diensten, instellingen en verenigingen;
- het overleg werd bilateraal: ook de gemeente moest voortaan bepaalde dossiers overleggen met het OCMW, nl. dossiers i.v.m. het personeelsstatuut en de oprichting of uitbreiding van diensten met een sociaal doel;
- het OCMW en de gemeente hadden meer vrijheid om de samenstelling van het overlegcomité en de modaliteiten van het overleg te bepalen;
- gebrek aan overleg werd gesanctioneerd;
- het overlegcomité moest erover waken dat elk jaar een verslag werd opgesteld "met betrekking tot de schaalvoordelen en het opheffen van overlappingsen en het dooreenlopen van activiteiten van het OCMW en de gemeente";
- de burgemeester kon elk agendapunt van de OCMW-raad naar het overlegcomité verwijzen; zo konden later diepergaande conflicten voorkomen worden;
- de burgemeester kon (i.p.v. zit van rechtswege voor) de OCMW-raad voorzitten; hij kon zijn verwijzingsrecht slechts éénmaal uitoefenen voor eenzelfde punt, het gold bovendien niet voor de individuele hulpverlening;
- de OCMW-voorzitter kon de vergaderingen van het college van burgemeester en schepenen bijwonen om gehoord te worden over aangelegenheden betreffende het OCMW, hij ontving de agenda van de vergaderingen van het college;
- het bijzonder toezicht werd afgeschaft voor vele beslissingen van ondergeschikt belang;
- indien het OCMW naliet tijdig zijn begroting op te stellen, kon de gemeente ingrijpen;

---

¹³⁰ *De Gemeente*, 1992, 12, p. 572-573; *De beleidsnota als bijdrage tot openbaarheid van bestuur*, in: *OCMW-Visies*, jg. 8, nr. 1, maart 1993, p. 23-30; *Redactioneel*, in: *OCMW-Visies*, jg. 8, nr. 4, december 1993, p. 1-2.

- indien het gemeentelijk belang, en inzonderheid de financiële belangen van de gemeente geschaad werden, kon het college de beslissing van het OCMW schorsen; de eindbeoordeling hing vanzelfsprekend niet van de gemeente zelf af; het OCMW kon zijn beslissing eventueel herzien, zo niet moest de bestendige deputatie het conflict beslechten¹³¹.

In het wetsontwerp houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving was sprake van een "plaatselijke commissie voor sociale integratie", die door het OCMW, in overleg met het gemeentebestuur kon opgericht worden. Deze commissie kon op eigen initiatief of op vraag van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn of van het gemeentebestuur, advies uitbrengen over de verhoogde toelagen aan OCMW's met meer dan 500 of 1.000 rechthebbenden op het bestaansminimum, alsook over de middelen die aangewend moesten worden tot bestrijding van de armoede of ter voorkoming van de bestaansonzekerheid. Deze commissie betekende voor de gemeente een bijkomend controle-instrument op de OCMW's¹³².

De wet van 12 januari 1993 houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving kende een dubbele rol toe aan de maatschappelijk werker. Hij is de partner in het integratiecontract dat hij mee opstelt en waarbij hij als begeleider en verdediger van de steuntrekker optreedt. Aan de andere kant moet hij de steuntrekker evalueren en desgevallend tegen die partner een sanctie voorstellen. De functie van maatschappelijk werker wordt geherwaardeerd. Hij legt de eed af, zijn sociaal onderzoek krijgt bewijskracht.

Art. 1 van de OCMW-wet, dat voor iedereen een menswaardig bestaan waarborgt, blijft overeind. Dit betekent dat, ondanks gehele of gedeeltelijke schorsing van het recht op een BM of van een financiële hulpverlening, het OCMW tot materiële hulpverlening is gehouden, zoals onder meer huisvesting en maaltijden.

---

¹³¹ D. LUYTEN, *OCMW en armenzorg. Een sociologische studie ...*, p. 134-135.

¹³² D. LUYTEN, *OCMW en armenzorg. Een sociologische studie ...*, p. 135.

Ook het BM is geen onvoorwaardelijk recht. Art. 6 van de wet op het BM maakt de volledige uitsluiting van de aanvrager of van de begunstigde mogelijk.

De beroepskamers worden afgeschaft. De arbeidsrechtbanken zijn bevoegd voor alle geschillen inzake het recht op maatschappelijke dienstverlening en inzake het recht op het BM¹³³.

Het urgentieprogramma geldt als de eerste peiler van een grondige hervorming van de OCMW-wetgeving, sociale bijstand en BM. Het richt zich op de volgende punten:

1. de opheffing van de wet tot beteugeling van de landloperij en bedelarij;
2. individuele inpassingsprojecten (voor jongeren) op contractuele basis tussen de gebruiker, het OCMW en de eventuele externe instanties;
3. tenlasteneming van een groter deel van het BM voor steden en gemeenten met een abnormaal hoge concentratie van rechthebbenden;
4. eenmaking van de beroepsmiddelen.

Vóór 1 juni 1993 diende in elk OCMW een model van integratiecontract voorhanden te zijn, door de Raad voor Maatschappelijk Welzijn goedgekeurd¹³⁴.

Steeds meer OCMW's gingen zelf een jurist aanwerven. Zo ontstond het zgn. "stafmodel" waarbij de jurist als een staflid van de sociale dienst werd ingeschakeld¹³⁵.

---

¹³³ F. BLONDEEL, *De wet van 12 januari 1993 houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving*, in: *OCMW-Visies*, jg. 8, nr. 1, maart 1993, p. 3-8.

¹³⁴ De omzetting van het urgentieprogramma in wetteksten leidde tot wijziging van de organieke wet van 8 juli 1976 (art. 26bis, 28, 44, 57bis, 60, 62, 69-74, 89), van de wet op het BM (art. 2, 6, 18, 18), van de wet van 2 april 1965 (art. 2), van het *Gerechtelijk Wetboek* (art. 580, 591, 728, 792, 1048, 1051, 1073, 1075), van de Gemeentekieswet (art. 134bis), en tot de opheffing van wetsbepalingen inzake landloperij en bedelarij (wet van 7 november 1891); F. BLONDEEL, *Wetsontwerp houdende een urgentieprogramma ...*, p. 65-73.

¹³⁵ F. BUNDERVOET, *Portret van een nieuwe OCMW-dienst: De juridische bijstand*, in: *OCMW-Visies*, jg. 6, nr. 3, september 1991, p. 11-15.

C. ORGANISATIE

De bestuursorganen van het OCMW zijn de raad, de voorzitter, het vast bureau en de bijzondere comités.

1. Raad voor Maatschappelijk Welzijn

Het OCMW wordt bestuurd door de raad voor maatschappelijk welzijn. De raad regelt alles wat tot de bevoegdheid van het OCMW behoort, tenzij de wet het anders bepaalt. De raad kan bepaalde van zijn bevoegdheden overdragen aan het vast bureau of de bijzondere comités, die worden opgericht. De beslissingen die de wetgever uitdrukkelijk aan de raad heeft toevertrouwd, zijn niet overdraagbaar. Het betreft:

- voorstellen tot schorsing of afzetting van leden;
- verkiezing van de voorzitter en aanwijzing van zijn vervanger;
- samenstelling van een vast bureau en/of bijzondere comités;
- toekennen van een wedde aan de voorzitter en presentiegelden aan de leden;
- opstellen van huishoudelijke reglementen;
- vaststellen van de personeelsformatie, benoeming van secretaris en ontvanger, vaststellen van bepaalde administratieve en geldelijke statuten;
- aanwerven of benoemen van personeel (behoudens toepassing van art. 56 over aanwervingen in geval van rampen); vaststellen van benoemings- en bevorderingsvoorwaarden voor het personeel;
- vaststelling van het bedrag van de zekerheidstelling van de ontvanger;
- bepalen van de regelen volgens dewelke de beoefenaars van de geneeskunde hun beroep mogen uitoefenen;
- afwijking op cumulverbod voor het personeel;
- opleggen van tuchtstraffen aan het personeel en instellen van beroep ter zake;
- contractuele aanwerving;
- aanwerving in geval van rampen;
- opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (wijze van gunning);
- opmaken en wijzigen van de begroting;
- vaststellen van de rekening;

- instellen van beroep in die aangelegenheden;
- overhandiging aan de ontvanger van de jaarlijkse staat van schuldvoor-
dingen;
- nazien van de kas van de ontvanger;
- rechtsgedingen;
- verenigingen.

De beslissingen die aan machtiging of goedkeuring van een toezichthoudende overheid onderworpen zijn, zijn eveneens niet delegerbaar aan het vast bureau of een bijzonder comité¹³⁶.

De raad voor maatschappelijk welzijn wordt voor zes jaar verkozen door de gemeenteraad, opdat de verschillende strekkingen in de gemeenteraad erin zouden zijn vertegenwoordigd, en mag voor ten hoogste één derde uit gemeenteraadsleden mag bestaan.

De raad is een belangrijke schakel in het hulpverleningsproces. De leden van de raad hebben immers niet alleen het beheer en de organisatie van de centra in handen, maar zij beslissen ook over de individuele hulpverlening.

2. De voorzitter

De voorzitter leidt de activiteiten van het centrum, zorgt voor het voorafgaand onderzoek van de zaken die aan de raad, aan het vast bureau en aan de bijzondere comités worden voorgelegd, roept deze vergaderingen bijeen en stelt de agenda vast. Hij is belast met de uitvoering van de beslissingen; deze van het vast bureau en de comités worden ter kennis van de raad voor maatschappelijk welzijn gebracht. Hij vertegenwoordigt het centrum in de gerechtelijke en buitengerechtelijke handelingen. Hij, of zijn vervanger, ondertekent samen met de secretaris alle uitgaande stukken. De secretaris en de ontvanger leggen in zijn handen de eed af. Bij mondelinge stemming in de raad stemt hij als laatste en bij staking van stemmen is zijn stem beslissend. Hij geeft toelichting bij de begroting op de vergadering van de gemeente-

---

¹³⁶ L.M. BATAILLE, M.-C. LODEFIER, *De werking van het O.C.M.W. Praktische handleiding ten behoeve van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn en de bestuurders van het O.C.M.W.*, VBSG, Brussel, 1989, p. 67-69.

raad. Hij roept het overlegcomité bijeen en stelt de agenda ervan op. In dringende gevallen kan hij binnen de perken bepaald door het huishoudelijk reglement van de raad tot hulpverlening beslissen, mits hij zijn beslissing aan de bekrachtiging van de raad onderwerpt. Hij vertegenwoordigt het OCMW bij de beroepskamer. Hij kan niet strafrechterlijk aansprakelijk gesteld worden voor beslissingen genomen door het OCMW.

3. Het vast bureau

De raad voor maatschappelijk welzijn kan uit zijn midden een vast bureau oprichten. Dit werd verplicht in 1988 voor de Brusselse randgemeenten, Komen-Waasten en Voeren, en in 1992, bij wet van 5 augustus, voor alle OCMW's, maar opnieuw facultatief in het Duitse taalgebied. De oprichting is verplicht in de acht gemeenten met een bijzonder taalstatuut.

Ingevolge de nieuwe OCMW-wet is het vast bureau niet meer automatisch belast met het vertegenwoordigen van het OCMW in het overlegcomité met de gemeentelijke overheid.

De bepalingen van de artikelen 30 tot 34 van de organieke wet, betreffende de vergaderingen, zijn eveneens toepasselijk op de vergaderingen van het vast bureau. Er is niet voorzien dat het vast bureau minimaal een aantal keer per maand dient te vergaderen. Er kan daaromtrent een bepaling worden opgenomen in het huishoudelijk reglement van het OCMW. Het vast bureau kan ook vergaderen naar gelang de noodwendigheden of op vraag van de raadsleden die lid zijn van het vast bureau in toepassing van de geldende bepaling voor de vergadering van de raad voor maatschappelijk welzijn.

De secretaris woont, zonder beraadslagende stem, de vergaderingen bij van het vast bureau. Hij is belast met het opmaken van de notulen.

De voorzitter van de raad is van rechtswege en met beraadslagende stem voorzitter van het vast bureau. Het vast bureau kan een ondervoorzitter aanwijzen belast met het voorzitterschap van de vergaderingen in de plaats van het oudste lid in jaren zoals voorzien in art. 25 van de OCMW-wet.

Krachtens art. 40 van de organieke wet is de raad voor maatschappelijk welzijn verplicht een huishoudelijk reglement op te stellen, dat onderworpen wordt aan de goedkeuring van de gemeenteraad. Het is mogelijk om in dit reglement eveneens de bevoegdheden van het vast bureau vast te leggen. De OCMW's kunnen echter ook beslissen om de omschrijving van die bevoegdheden die door de raad aan het vast bureau en aan de bijzondere comités worden overgedragen niet te bepalen in het huishoudelijk reglement maar veeleer in een afzonderlijke raadsbeslissing.

Het vast bureau behandelt de zaken van dagelijks bestuur en heeft andere wel omschreven bevoegdheden, overgedragen door de raad. Wat dagelijks bestuur inhoudelijk precies betekent, bepaalt de wet niet. Rekening moet gehouden worden met het feit dat deze bevoegdheid van het vast bureau geldt onverminderd de bevoegdheden van de voorzitter, die belast is met het voorafgaand onderzoek van de zaken die aan de beraadslagende organen van het OCMW worden voorgelegd en van de secretaris, die de zaken onderzoekt onder het gezag van de voorzitter.

Kunnen als "zaken van dagelijks bestuur" worden aangemerkt: de vereffeningen die geschieden overeenkomstig door het OCMW goedgekeurde overeenkomsten of lastenboeken, ongeacht het bedrag, op voorwaarde nochtans dat de vereffeningen niet worden betwist; de betaling van verzekeringspremies voor door het OCMW onderschreven polissen; het aanvaarden van leveringen verricht ten gevolge van een beslissing van het OCMW; het terugbetalen van waarborggelden aan personen, zoals leveranciers of huurders, die hun verplichtingen ten aanzien van het OCMW zijn nagekomen; het betalen van de diverse belastingen die bij nazicht, geen bezwaren opwerpen. Het is mogelijk om aan het vast bureau onder meer de bevoegdheden toe te kennen die verband houden met de sociale dienstverlening van het OCMW. Deze mogelijkheid bestond reeds voor de wetswijziging van 5 augustus 1992.

Het vast bureau kan aan de benoemde personeelsleden tuchtstraffen als waarschuwing, berisping, inhouding van wedde en schorsing voor een termijn van ten hoogste één maand opleggen. Deze bevoegdheid geldt niet

voor de secretaris, de adjunct-secretaris, de plaatselijke ontvanger en de bijzonder rekenplichtige¹³⁷.

4. De bijzondere comités

De oprichting van bijzondere comités is niet verplicht, tenzij het OCMW één of meer ziekenhuizen bestuurt. Er kan geen ander bijzonder comité worden opgericht zolang er geen bijzonder comité voor de sociale dienst werd aangesteld. De opdracht van het bijzonder comité voor de sociale dienst bestaat vooral in het behandelen van de dossiers betreffende de individuele maatschappelijke dienstverlening. Er kan ook een comité zijn voor het beheer van het bejaardentehuis en voor het beheer van het ziekenhuis. Deze comités hebben geen enkele uit de wet voortvloeiende bevoegdheid, met uitzondering van het beheerscomité voor het ziekenhuis. Hun bevoegdheden worden hen toegewezen door de raad. Het beheerscomité voor het ziekenhuis is bevoegd om alle daden van dagelijks bestuur te stellen, voor zover nochtans deze krachtens de wet niet uitdrukkelijk aan de raad zijn voorbehouden.

5. Het overlegcomité

Het overlegcomité, waarvan de voorwaarden en modaliteiten geregeld zijn bij KB van 16 mei 1984 en herzien bij KB van 21 januari 1993, is samengesteld uit het vast bureau of een afvaardiging aangeduid door de raad voor maatschappelijk welzijn en evenveel leden aangeduid door het college van burgemeester en schepenen uit hun midden voor de gemeente. Het overlegcomité komt ten minste om de drie maanden bijeen. Het ontwerp van begroting van het OCMW en van de ziekenhuizen die van het OCMW afhangen, moet voorgelegd worden aan het overlegcomité. Over een aantal andere aangelegenheden, o.m. het vaststellen van de personeelsformatie en van het personeelsstatuut, kan het OCMW slechts beslissen nadat ze vooraf aan het overlegcomité zijn voorgelegd.

---

¹³⁷ *Het vast bureau*, in: *De Gemeente*, 1993, 1, p. 60-65. Binnen het OCMW is alleen het vast bureau belast met het toezicht op het personeel. Dit toezicht wordt beschouwd als "zaak van dagelijks bestuur"; Th. VANDEN PUTTE, *Het toezicht op het O.C.M.W.-personeel*, in: *OCMW-Visies*, jg. 8, nr. 1, maart 1993, p. 49-56.

6. Personeel

Elk OCMW heeft een secretaris, een ontvanger en ten minste één maatschappelijk werker. De raad voor maatschappelijk welzijn bepaalt de personeelsformatie.

a. De secretaris

De secretaris woont, zonder beraadslagende stem, de vergaderingen bij van de raad en van het vast bureau waarvan hij de notulen opmaakt. Hij houdt de registers van de beslissingen en de notulen bij, en ondertekent ze met de voorzitter. Onder het gezag van de voorzitter onderzoekt hij de zaken, leidt hij de administratie van het centrum en is hij het hoofd van het personeel. Hij maakt voorontwerpen van begrotingen en begrotingswijzigingen op. Hij is verantwoordelijk voor de boeking van de vastgestelde rechten en van de vastgelegde uitgaven en voor het opmaken van de bevelschriften tot betaling en tot invordering, die hij samen met de voorzitter ondertekent. Hij gedraagt zich naar de onderrichtingen van de voorzitter, de raad en het vast bureau. Hij is gemachtigd tot de rechtstreekse toegang en het gebruik van het identificatienummer van het rijksregister van de natuurlijke personen. Hij bewaart het archief. Dit houdt in dat de raad voor maatschappelijk welzijn hem de lokalen en de middelen moet verschaffen om deze opdracht uit te voeren. Hij moet zich hierbij houden aan de bepalingen van de archiefwet van 24 juni 1955. Uit het antwoord op een parlementaire vraag van Kamerlid Van Parys dd. 10 november 1988, blijkt dat de secretaris persoonlijk verantwoordelijk is voor het bewaren van het gehele archief met inbegrip van het medisch archief van een OCMW-ziekenhuis¹³⁸. "De leden van de raad voor maatschappelijk welzijn hebben het recht om ter plaatse kennis te nemen van alle akten, stukken en dossiers betreffende het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn". De secretaris moet het archief voor de leden toegankelijk stellen.

---

¹³⁸ Over de wijzigingen in het profiel van de secretaris, zie: R. DEPRE, *Het gewijzigd profiel van de O.C.M.W.-secretaris - Tussen hamer en aambeeld*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 3, september 1989, p. 14-20.

De secretaris maakt de notulen van de vergaderingen op. Hij doet dit geheel onafhankelijk en onder eigen verantwoordelijkheid. Ook al laat de raad toe dat de secretaris een bediende opdraagt hem hierbij te helpen, toch wordt niet aanvaard dat de secretaris deze hem bij wet opgelegde opdracht volledig aan een derde toevertrouwt. Meestal maakt hij een losbladig ontwerp van de notulen dat hij ter goedkeuring voorlegt aan de raad. Hij schrijft de tekst pas over in het register nadat die definitief is afgesloten en goedgekeurd. De wet verhindert echter niet dat de notulen onmiddellijk in het register ad hoc worden opgemaakt, vóór de goedkeuring ervan. In dat geval, als de tekst die zo in het register is ingeschreven, aanleiding geeft tot klachten en de raad er wijzigingen in wil aanbrengen, moet dat gebeuren hetzij door opmerkingen in de kantlijn, hetzij door het overschrijven van de notulen zoals ze werden gewijzigd, hetzij door de vermelding van de wijzigingen in de notulen van de vergadering tijdens dewelke erover werd beslist, terwijl een door de voorzitter en de secretaris ondertekende referentienota in de kantlijn van de gewijzigde notulen wordt bijgevoegd¹³⁹.

De inhoud van de notulen is niet wettelijk vastgelegd. Het wezenlijk doel ervan bestaat erin de getroffen beslissingen vast te leggen. Een beslissing dient in ieder geval te vermelden: de wettelijke en/of reglementaire bepalingen waarop gesteund wordt, de motivering, het resultaat van de stemming en het beschikkend gedeelte.

De goedgekeurde en ondertekende notulen zijn authentieke akten, waarvan de bewijskracht slechts kan worden tenietgedaan door een aanklacht wegens valsheid. Het uitgesproken vonnis zal het authentieke bewijs van de genomen beslissingen leveren.

Aangezien de secretaris de administratie leidt en het archief bewaart kan men zich afvragen of hij ambtshalve de medische dossiers kan opvragen vanwege de geneesheren of psychologen om te onderzoeken of de wettelijke voorschriften worden toegepast. In hoeverre kan het medisch beroepsgeheim ingeroepen worden om de bevoegdheid van de secretaris te beperken? Vol-

---

¹³⁹ *OCMW-Visies*, jg. 3, nr. 4, december 1988, p. 59 (Vragen en Antwoorden - Kamer, 30.9.1988).

gens een arrest van het Verbrekingshof van 30 oktober 1978 ontslaat art. 458 van het Strafwetboek de geneesheer niet alleen getuigenis af te leggen nopens feiten die van nature geheim zijn of hem als dusdanig uitdrukkelijk of stilzwijgend zijn toevertrouwd door de patiënt, maar het stelt hem bovendien vrij tot het overleggen van het medische dossier waarin zulke feiten zijn opgetekend. In deze omstandigheden is het duidelijk dat de geneesheer het beroepsgeheim kan invoeren als hij weigert de medische dossiers aan de secretaris van het OCMW over te leggen. Wanneer voor het OCMW de wettelijke opdracht inhoudt dat het kennis moet hebben van sommige inlichtingen meer bepaald van administratieve, financiële of boekhoudkundige aard, zal de geneesheer ze kunnen verstrekken, evenwel met beperking tot wat voor de wettelijke formaliteiten strikt geëist is. Art. 47 van de OCMW-wet spreekt van "bijzondere en uitzonderlijke redenen van vertrouwelijke aard"¹⁴⁰.

De wetgeving betreffende de ziekenhuissector is nooit erg vriendelijk geweest voor de COO/OCMW-secretaris. Hij werd geweerd uit het beheerscomité van het ziekenhuis. Opmerkingen werden afgedaan met de repliek dat de secretaris alle vergaderingen van de Bijzondere Comités/Beheerscomités kan bijwonen. Een aantal secretarissen liet zich toch benoemen in het ziekenhuiscomité, bv. als verantwoordelijke voor de administratief-financiële diensten, of als verantwoordelijke voor de technische diensten van het ziekenhuis¹⁴¹.

b. De ontvanger

De ontvanger wordt benoemd door de raad. Vooraleer in dienst te treden legt hij de eed af. De ontvanger is plaatselijk voor een gemeente met minstens 20.000 inwoners en in dat geval wordt het ambt voltijds uitgeoefend. Indien het ambt niet met een volledige dagtaak moet worden uitgeoefend is de ontvanger gewestelijk. Hij heeft onder zijn persoonlijke en financiële verantwoordelijkheid o.a. tot taak om de ontvangsten van het centrum te innen en tegen regelmatige bevelschriften de uitgaven te doen. Hij dient alle handelin-

---

¹⁴⁰ A. DE GRAEVE, P. DHAENENS, *Maatschappelijk Welzijn. Commentaar ...*, p. 210-211.

¹⁴¹ *Promoveert de programmawet de O.C.M.W.-ziekenhuisdirecteur tot super-sekretaris?*, in: *OCMW-Visies*, jg. 3, nr. 4, december 1988, p. 37-39.

gen tot stuiting van verjaring en verval te verrichten, tot alle beslagleggingen te doen overgaan, de inschrijving of de herinschrijving van privileges en hypotheken, evenals de vernieuwing van elke titel die daarvoor vatbaar is te vorderen, te waken over het vervallen van de huurovereenkomsten, de achterstallen en elk feit dat de rechten van het centrum schaadt te melden. De ontvanger oefent ten aanzien van de goederen van de kinderen die onder de voogdij van het centrum zijn geplaatst, dezelfde functies uit als ten aanzien van de goederen van het centrum. De belangrijke en reële verantwoordelijkheid van de ontvanger wordt bekrachtigd in bijzondere bepalingen die voorschrijven, enerzijds dat de ontvanger een zekerheid moet stellen waarvan het bedrag door de raad wordt vastgesteld binnen de grenzen vastgesteld bij KB, en anderzijds dat een eindrekening zal worden opgemaakt overeenkomstig de regelen vastgesteld door de Koning. De ontvanger, of zijn plaatsvervanger, is gemachtigd tot de rechtstreekse toegang en het gebruik van het identificatienummer van het rijksregister van de natuurlijke personen. Er bestaat geen wettelijk beletsel om de ontvanger te belasten met de inbewaarneming van gelden en waarden van in een rustoord geplaatste bejaarden.

De secretaris kan ten opzichte van de ontvanger niet optreden als hoofd van het personeel. Wat de gewestelijke ontvanger betreft bepaalt art. 142, § 1, van de nieuwe gemeentewet uitdrukkelijk dat hij zijn ambt uitoefent onder het gezag van de gouverneur of van de afgevaardigde arrondissementscommissaris. Als ambtenaar van het ministerie van Binnenlandse Zaken fungeert de gewestelijk ontvanger via het provinciaal bestuur vooral in de kleinere gemeenten en OCMW's, en hij wordt als dusdanig ervaren als een inbreuk op de gemeentelijke en OCMW-autonomie. Hij wordt benoemd door de provinciegouverneur. Wat de plaatselijke OCMW-ontvanger betreft bepaalt de OCMW-wet dat de ontvanger onder het gezag staat van de voorzitter¹⁴².

---

¹⁴² A. DE GRAEVE, P. DHAENENS, *Maatschappelijk Welzijn. Commentaar ...*, p. 210. De VBSG verdedigde het standpunt om de gewestelijke ontvanger af te schaffen; zie *De gewestelijke ontvangerij en de O.C.M.W.'s. Een onderzoek van O.C.M.W.-Visies*, in: *OCMW-Visies*, jg. 3, nr. 3, september 1988, p. 21-24; *De Gemeente*, 1988, nr. 5, p. 202.

c. De maatschappelijk werker

Elke raad voor maatschappelijk welzijn moet onder zijn personeel een maatschappelijk werker benoemen. Hij heeft tot taak de personen en gezinnen te helpen bij het te boven komen of verbeteren van de noodsituaties waarin zij zich bevinden. Daartoe zullen hem taken opgedragen worden door de secretaris in uitvoering van beslissingen van de raad, het vast bureau of het bijzonder comité voor de sociale dienst. In ieder afzonderlijk geval moet hij voorbereidende onderzoeken verrichten voor het nemen van beslissingen, documentatie en raadgevingen verstrekken en de maatschappelijke begeleiding van de betrokkenen verzekeren. De raad, het vast bureau of het bijzonder comité van de sociale dienst zullen geen beslissing nemen in een geval van individuele dienstverlening dan na de maatschappelijk werker, belast met de behandeling van het dossier, gehoord te hebben en zo deze er, wegens bijzondere en uitzonderlijke redenen van vertrouwelijke aard, uitdrukkelijk om verzocht heeft. De maatschappelijk werker betaalt in principe geen financiële steun uit. Enkel de ontvanger is daarvoor bevoegd. Hij kan wel door de ontvanger worden aangesteld als beheerder van een provisie, met het oog op de materiële uitbetaling van dringende financiële steun. Hij handelt dan onder controle en verantwoordelijkheid van de ontvanger. De maatschappelijk werker heeft bovendien een coördinatieopdracht voor de medewerking van personen, van inrichtingen of diensten en zal ook de algemene behoeften signaleren en maatregelen voorstellen om hieraan tegemoet te komen.

Bij verschil van mening tussen de maatschappelijk werker en de instelling over de wijze van dienstverlening kan er een conflict ontstaan. De wetgever verplicht in zulk geval de maatschappelijk werker zich te gedragen naar de richtlijnen van de organen van het centrum, waarbij aan de sociale dienst toch voldoende vrijheid van handelen wordt verleend in verband met de werkmethodes die hij wil gebruiken.

De functie van maatschappelijk werker moet niet noodzakelijkerwijs als volledige prestatie worden uitgeoefend. Bij de goedkeuring van de personeelsformatie aanvaardt de administratieve overheid bij algemene regel dat ten minste één maatschappelijk werker met volledige dagtaak wordt aangeworven per 5.000 inwoners. Dit minimum moet worden aangepast in functie van de bestaande diensten, van de bevolkingsdichtheid, van de lokale behoeften, van de mogelijkheid om aan de maatschappelijk werker sommige

taken toe te vertrouwen die behoren tot de sociale opdracht van de gemeente (pensioenen, vergoedingen voor gehandicapten, enz.).

Wat betreft bekwaamheidstitels wordt voor een maatschappelijk werker het diploma van maatschappelijke assistent(e) of het diploma van gegradueerde socia(a)l(e) verple(e)g(st)er vereist.

De verantwoordelijke van de sociale dienst neemt deel aan de vergaderingen van het bijzonder comité van de sociale dienst. Hij/zij kan ook uitgenodigd worden op de vergaderingen van de raad of van het vast bureau wanneer problemen behandeld worden die de sociale dienst aanbelangen¹⁴³.

Art. 47 § 2 van de OCMW-wet stipuleert dat de verantwoordelijke van de sociale dienst de raad voor maatschappelijk welzijn inlicht over de algemene behoeften die hij bij het vervullen van zijn taak vaststelt en dat hij voorstellen moet doen om er aan tegemoet te komen. Daarmee maakt hij de belofte waar van ieder bestuur dat "het beleid van het OCMW zich zal richten naar de behoeften van de bevolking". Het onderzoek van de behoeften bevat het opstellen van een sociale kaart, het beschrijvend onderzoek, het activerend behoeftenonderzoek en het evaluatieonderzoek. Voortbouwend op de sociale kaart zet men beperkte onderzoeken op om de dienstverlening uit te bouwen in functie van de behoeften van de bevolking. Het beschrijvend en het activerend onderzoek zijn gericht op de bevolking. Het evaluatieonderzoek is gericht op de werking van de bestaande dienstverleningen¹⁴⁴.

d. De geneesheren

Bij indienstneming van geneesheren zijn grosso modo 3 rechtsverhoudingen mogelijk tussen het OCMW-ziekenhuis en de geneesheer: 1) de geneesheer kan statutair benoemd zijn; 2) de geneesheer kan een arbeidsovereenkomst voor bedienden hebben; 3) de geneesheer kan contractueel toegelaten worden

---

¹⁴³ L.-M. BATAILLE, M.-C. LODEFIER, *De werking van het O.C.M.W. ...*, p. 120-123.

¹⁴⁴ R. RENIER, *Nu zorgen voor later. De OCMW-bekommernis voor ouderen*, Koning Boudewijnstichting. Programma Welzijnzorg, Brussel, 1983, p. 43-65.

tot het ziekenhuis zonder dat dit een arbeidsovereenkomst is. Dit laatste is een aannemingsovereenkomst als zelfstandige. Alhoewel volgens de rechtspraak en de rechtsleer de statutaire benoeming de belangrijkste plaats moet innemen in de rechtsverhouding tussen het OCMW-ziekenhuis en de geneesheer, blijkt uit de praktijk dat in het grootste deel van de OCMW-ziekenhuizen de geneesheren hoofdzakelijk verbonden zijn door een toelatingscontract. Concreet bepaalt de raad voor maatschappelijk welzijn volgens welke regelen de geneesheren de geneeskunst mogen beoefenen in het ziekenhuis. De geneesheer die contractueel is toegelaten in het ziekenhuis, zonder arbeidsovereenkomst, behoort niet tot de personeelsformatie van het ziekenhuis. In de andere gevallen wel. Uit een in 1987 uitgevoerde enquête in de Vlaamse OCMW's en in de 19 gemeenten van Brussel-Hoofdstad bleek dat de meeste geneesheren werden tewerkgesteld met een toelatingscontract als zelfstandige, maar naarmate de OCMW's groter zijn worden zij meer en meer statutair benoemd¹⁴⁵.

7. Organogrammen

De OCMW's van grote steden hebben een uitgebreider en ingewikkelder organogram dan kleinere OCMW's. Zij hebben te maken met een groter en soms ander cliënteel, waardoor hun dienstverlening én hun organisatie/administratie ook aanpassingen ondergaat.

In Antwerpen ressorteren onder de algemeen secretaris de algemene diensten (kabinet van de secretaris, algemene zaken, inspectie-coördinatie, juridische zaken en het secretariaat), het rekencentrum, het archief, bibliotheek en museum, de algemene controle met een inspecteur-generaal. Daarnaast bestaat de centrale administratie uit 7 directies (financiën, sociaal dienstbezoek, werken en bedrijven met de technische dienst, aankopen en aanbestedingen, gebouwen en eigendommen, verplegingskosten en personeelszaken). Eveneens onder de algemeen secretaris vallen de instellingen (ziekenhuizen, bejaardentehuizen, kinderstellingen, gezinstehuizen en dienstencentra, en de scholen zoals hogere instituten voor verpleegkunde en kinesitherapie). De ontvanger staat in voor de ontvangerij en de kasdiensten van de instellingen.

---

¹⁴⁵ M. MEYNTJENS-APERS, m.m.v. Th. VANSWEEVELT, *Het juridisch statuut van de O.C.M.W.-ziekenhuisgeneesheren*, p. 20-27, 233.

In Brussel staan onder de Raad voor Maatschappelijk Welzijn en het vast bureau het beheerscomité (revalidatiecentrum Heizel-G. Brugmann, instituut Pacheco) en de bijzondere comités (sociale dienst, financiën, actie in open milieu, personeel, hotelwezen, informatica, patrimonium, werken en leveringen, revalidatiecentrum Heizel-G. Brugmann, instellingen, rusthuizen, verenigde godshuizen, residenties en tehuizen, administratieve commissie van de "Ecole d'infirmières"). Van de secretaris-generaal hangen af zijn kabinet, de "antichambre", programmatie, interne audit-controle der waren, D.I.M., vormingscentrum en de archieven. Hij wordt bijgestaan door een adjunct-secretaris-generaal met zijn kabinet, algemene zaken-protocol-bijeenkomsten, reprografie. Onder de secretaris-generaal ressorteren 6 departementen telkens onder een directeur-generaal of een eerste adviseur voor het departement personeel (sociale hulp, instellingen en medische zorgen, werken, organisatie, financiën, personeel).

In Gent vallen onder de Raad en het vast bureau, met daartussen de kabinetten, de ontvanger die met zijn stafdienst verantwoordelijk is voor de boekhouding en het vermogensbeheer, en de secretaris, die met zijn kabinetmedewerker en de stafdiensten instaat voor de veiligheid, dienst budgettering, voorlichting en drukkerij, vorming, Socico en de medico-sociale cel. Onder de secretaris ressorteren ook de departementen Interne Diensten (secretarie en informatica, aankoop en logistiek, personeel, gebouwen en techniek) en Sociale Zaken (ouderenbeleid en thuiszorg, algemene maatschappelijke dienstverlening, centrale administratie).

8. Instellingen

De meeste OCMW's hebben verschillende instellingen voor dienstverlening ter beschikking: bejaardentehuizen, rust- en verzorgingstehuizen, bejaardenflats, jeugdinstellingen, dienstencentra, ziekenhuizen. Sommige hebben scholen voor de opleiding van verpleegkunde en kinesitherapie.

Het KB van 27 februari 1961 stelde de regels vast inzake het afzonderlijk beheer van de ziekenhuizen beheerd door COO's/OCMW's. Dit afzonderlijk beheer sluit in dat

- de verantwoordelijkheid voor het beheer, voor rekening en onder het gezag van de raad voor maatschappelijk welzijn, bij een bijzonder comité berust;
- voor de verplegingsinstelling een eigen boekhouding gehouden wordt welke naast de budgettaire boekhouding, een balans, een exploitatierkening en een winst- en verliesrekening bevat;
- voor de verzorgingsinstelling een bijzondere doorlopende inventaris gehouden wordt.

Krachtens de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen moet elk ziekenhuis, ongeacht of het beheerd wordt door publieke of privé-personen, een eigen beheer en boekhouding hebben waaruit de kostprijs van iedere dienst moet blijken. Het eventuele deficit op de beheersrekeningen van de OCMW-ziekenhuizen wordt aangezuiverd volgens de methode voorzien in de wet. Dit komt erop neer dat het deficit verdeeld wordt onder de gemeenten: 10 % blijft ten laste van de gemeente waarvan het OCMW het ziekenhuis beheert, het saldo wordt door de andere gemeenten gedragen naar rata van het aantal inwoners dat in het ziekenhuis wordt opgenomen¹⁴⁶.

Bij KB van 15 december 1978 werd met ingang van 1 januari 1980 een nieuw boekhoudkundig plan opgelegd aan tehuizen, rustoorden voor bejaarden, enz. Maar de overheid vaardigde geen precieze richtlijnen uit voor de concrete toepassing. Vermits de bijlage bij het KB van 1978 zich beperkt tot een opsomming van de verschillende rubrieken van het boekhoudkundig plan en de codes van kostprijs en kostenplaatsen, wilden sommige OCMW's op nauwkeuriger richtlijnen wachten. In dat geval staan de gegevens over de tehuizen gewoon in hun begroting. Andere instellingen wachtten niet op preciseringen, maar pasten de bepalingen toe van het KB van 27 februari 1961 in verband met het afzonderlijk beheer, het bijhouden van inventarissen en de boekhouding der ziekenhuizen van COO's (nu OCMW's).

Vóór 1984 moesten de OCMW-ziekenhuizen een dubbele boekhouding hanteren. De KB van 16 mei 1984 en 20 december 1984 vervingen dit systeem door één enkele analytische begroting, dit in het verlengde van de analytische boekhouding waaraan de ziekenhuizen zijn onderworpen.

---

¹⁴⁶ C. PREUDHOMME, *De onbekende in de stad: het Openbaar Centrum ...*, p. 228-229.

Volgens het KB nr. 244 van 31 december 1983 tot wijziging van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's

- a. worden de ziekenhuizen die afhangen van een OCMW, beheerd door een beheerscomité;
- b. is voormeld beheerscomité bevoegd om, namens de Raad voor Maatschappelijk Welzijn, besluiten te nemen inzake de opdrachten voor werken en voor leveringen van goederen en diensten:
  - tot het door de raad vastgesteld bedrag,
  - en voor zover het geen besluit betreft dat onderworpen is aan het bijzonder administratief goedkeuringstoezicht;
- c. wordt van iedere beslissing die door het beheerscomité namens de Raad voor Maatschappelijk Welzijn genomen wordt, binnen 15 dagen een afschrift aan de raad gezonden¹⁴⁷.

Het KB van 2 augustus 1985, gewijzigd bij KB van 21 december 1989, regelt het afzonderlijk beheer en de boekhouding van de ziekenhuizen. Het beheer berust bij een bijzonder comité dat bestaat uit de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn, de geneesheer verantwoordelijk voor de organisatie van de geneeskundige diensten, de personen belast met de leiding van het verzorgingspersoneel, van de technische diensten, de administratieve leiding en een gelijk aantal raadsleden als er medische en administratieve verantwoordelijken zijn. Met uitzondering van de voorzitter bestaat het beheerscomité uit 6, 8 of 10 leden. De directeur is door de beheerder belast met de algemene leiding van de dagelijkse werking van het ziekenhuis en legt aan hem verantwoording af. Het algemeen beleid van het ziekenhuis, uitgestippeld door de beheerder, moet concreet worden vertaald in de dagelijkse werking. De directeur doet beroep op de verantwoordelijken van de belangrijkste departementen van het ziekenhuis. Het gaat om de verantwoordelijken van het medisch departement, van het paramedisch departement, van het administratief-financiële en van het technisch departement van het ziekenhuis. Samen vormen zij het directiecomité. De oprichting van dit comité is echter niet wettelijk verplicht. De directeur van het ziekenhuis, de hoofdgeneesheer en de directeur van de verpleegkunde zetelen met raadgevende stem. Eventu-

---

¹⁴⁷ M. MEYNTJENS-APERS, m.m.v. Th. VANSWEEVELT, *Het juridisch statuut ...*, p. 17-27, 205-233.

eel kunnen de financieel-administratieve directeur en de technische directeur eveneens met raadgevende stem zetelen.

De raad voor maatschappelijk welzijn duidt, met uitzondering van de voorzitter, onder zijn leden een gelijk aantal leden aan. Zij hebben een beraadslagende stem. De gemeente wier OCMW een ziekenhuis beheert, kan een vertegenwoordiger, met raadgevende stem, afvaardigen naar het beheerscomité, maar nooit meer dan één. Ook de vertegenwoordigers in het halfjaarlijks overlegcomité met de gemeenten die bijdragen in het tekort van het ziekenhuis, met uitzondering van de vertegenwoordiger van de gemeente wier OCMW het ziekenhuis beheert, kunnen een afgevaardigde sturen naar het beheerscomité¹⁴⁸.

Het afzonderlijk beheer toevertrouwd aan het bijzonder comité sluit de macht in om alle daden van dagelijks bestuur te stellen, om personeel aan te werven onder het contractuele stelsel en binnen de perken van de behoorlijk goedgekeurde organieke kaders en verordeningen. De raad voor maatschappelijk welzijn kan bovendien aan het bijzonder comité eigen bevoegdheden overdragen, maar dan zijn de beslissingen van het comité onderworpen aan het algemeen administratief toezicht. Indien deze beslissingen overeenkomstig de OCMW-wet een advies, goedkeuring of machtiging vereisen, moeten deze beslissingen rechtstreeks worden onderworpen aan het oordeel van de toezichhoudende overheden zoals dit het geval zou zijn geweest indien de raad de beslissing had genomen. De beslissingen van de raad, betreffende de overdrachten, kunnen steeds ingetrokken worden.

De wet op de ziekenhuizen, daterend van 23 december 1963, werd op 7 augustus 1987 gecoördineerd. De bepalingen van de GZHW strekken tot aanvulling van de OCMW-wet, en met name de regeling van de rechtsverhoudingen tussen het OCMW en de beoefenaars van de geneeskunst, de tuchtregeling, de contractuele aanstellingen, de interimarissen en het afzonderlijk beheer van de OCMW-ziekenhuizen. De GZHW voorziet in een structurering van de medische activiteit op 3 niveaus:

---

¹⁴⁸ M. MEYNTJENS-APERS, *De rechtsverhouding tussen de gemeente en het O.C.M.W.*, Brugge, 1987, p. 104-113.

1. de hoofdgeneesheer is medisch-organisatorisch verantwoordelijk voor het geheel van het medisch departement, i.s.m. de geneesheren-diensthoofden en de medische staf. Hij wordt benoemd en/of aangewezen door de beheerder, maar m.b.t. dit benoemingsbesluit heeft de medische raad een versterkt advies;
2. de geneesheren-diensthoofden zijn medisch-organisatorisch verantwoordelijk op het niveau van de onderscheiden medische diensten. Zij worden benoemd/aangewezen door de beheerder;
3. de ziekenhuisgeneesheren vormen samen de medische staf die een goede medische dienstverlening moet verzekeren.

Ten einde de medische activiteit systematisch te toetsen en de kwaliteit ervan te bevorderen, dienen de nodige organisatorische maatregelen genomen te worden en de vereiste instrumenten te worden uitgebouwd: het aanleggen van een medisch dossier, een medisch archief, onderlinge toetsing door medical audit.

De medische raad, verplicht vanaf 1 januari 1988, is het vertegenwoordigend orgaan langs hetwelk de ziekenhuisgeneesheren betrokken worden bij de besluitvorming in het ziekenhuis. De raad brengt geregeld verslag uit aan de vergadering van de ziekenhuisgeneesheren. Deze vergadering komt ten minste 10 keer per jaar bijeen om het verslag te horen van de medische raad. Zij komt bovendien samen op verzoek van één vijfde van de stemgerechtigde ziekenhuisgeneesheren indien de medische raad aan de beheerder een advies moet verstrekken over één van de aangelegenheden waarover hij een versterkte adviesbevoegdheid heeft.

Het permanent overlegcomité is de emanatie enerzijds van het beheersorgaan en anderzijds van de medische raad en zorgt voor rechtstreeks overleg tussen de beheerder en de medische raad.

Het regeringsbeleid ten aanzien van de OCMW-ziekenhuizen is verschillend van het beleid ten aanzien van het OCMW zelf. Zo is er bv. geen overleg nodig voor de aangelegenheden van art. 26bis van de OCMW-wet wanneer de exploitatie van het ziekenhuis in evenwicht is. Het ziekenhuispersoneel heeft een eigen personeelsstatuut. De mogelijkheid bestaat tot contractuele aanwervingen binnen de personeelsformatie zonder machtiging van de

minister. Het college van burgemeester en schepenen heeft geen schorsingsbevoegdheid voor de beslissingen van het afzonderlijk beheerscomité van het ziekenhuis waarvan de exploitatie in evenwicht is¹⁴⁹.

Het besluit van de Vlaamse Executieve van 25 januari 1989 betreffende de boekhouding, de jaarrekening en het rekeningstelsel voor de serviceflatgebouwen, de woningcomplexen met dienstverlening en de rusthuizen is er gekomen in navolging van het boekhoudkundig plan van de ziekenhuizen en is in feite gebaseerd op het minimum genormaliseerd rekeningstelsel dat al sedert de wet van 17 juli 1975 van toepassing was in de privé-sector. Onder druk van de bedrijfsrevisoren, die nu reeds een verplichte controle uitoefenen in de OCMW-ziekenhuizen, is het rekeningstelsel vrij snel ingevoerd voor de rusthuizen, woningcomplexen met dienstverlening en serviceflatgebouwen. Zij wensten namelijk een uniform rekeningstelsel dat gebaseerd was op dat van de privé-sector, omdat dit hun controle zou vergemakkelijken. Het was dus te verwachten dat de controle, waarover sprake in art. 43 van het Besluit, door de Gemeenschapsminister eveneens zal toevertrouwd worden aan de bedrijfsrevisoren en dit ten laatste m.b.t. de jaarrekening van het boekjaar 1992, omdat elkeen tegen die datum moet overgeschakeld zijn op het nieuw rekeningstelsel. Het besluit van de Vlaamse Executieve van 10 juli 1985 regelde de erkenning en subsidiëring van dienstencentra en legde de dubbele boekhouding op, waarbij niet alleen de kosten of opbrengsten geboekt worden, maar terzelfdertijd de schulden of vorderingen, die als gevolg hiervan ontstaan¹⁵⁰.

Door de bijzondere wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur behoort het grootste gedeelte van de organieke regelgeving, o.a. betreffende het budgettair en financieel beheer van de OCMW's vanaf 30 juli 1993 tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen. Art. 87 van de

---

¹⁴⁹ M. MEYNTJENS-APERS (m.m.v. Th. VANSWEEVELT), *Het juridisch statuut ...*, p. 17, 43 e.v., 346-376; M. MEYNTJENS-APERS, *De rechtsverhouding ...*, Brugge, 1987, p. 98-113; *Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn. Tweede bedrijf*, VBSG - Afdeling Maatschappelijk Welzijn, Brussel, 1983, p. 115-116.

¹⁵⁰ P. VERBEKE, *Het nieuw boekhoudkundig plan voor de rusthuizen, woningcomplexen met dienstverlening en serviceflatgebouwen*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 3, september 1989, p. 3-13.

OCMW-wet bepaalde dat de voorschriften die gelden inzake de gemeentecomptabiliteit toepasselijk zijn op de OCMW's. Het Algemeen Reglement op de Gemeentelijke Comptabiliteit, het zgn. Regentbesluit van 1945, werd opgeheven. Het KB van 2 april 1990 voorzag in een nieuw algemeen reglement op de gemeentelijke comptabiliteit. Voordien reeds werd de Gemeentewet gewijzigd bij wet van 27 mei 1989 om een nieuwe algemene boekhouding voor de gemeentebesturen in te voeren. Volgens de art. 238, 239 en 240 van de Nieuwe Gemeentewet zijn de gemeenten verplicht om vanaf 1 januari 1995 deze nieuwe boekhouding toe te passen, dus ook de OCMW's. Zonder aanpassing van art. 87 moeten ook de OCMW's overschakelen op de patrimoniale boekhouding¹⁵¹.

Eind 1993-begin 1994 was het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap gestart met de voorbereiding van de nieuwe OCMW-boekhouding (NOB), ter vervanging van de bestaande functioneel-economische boekhouding (FEB). Er werd geopteerd om de analytische boekhouding, reeds toegepast in ziekenhuizen en rusthuizen, in te voeren. Deze boekhouding moet een beleidsinstrument worden voor de OCMW's en de Vlaamse overheid. Aldus zou inzicht mogelijk zijn in het vermogen en de bedrijfs-economische resultaten van de OCMW's.

Op 16 juni 1995 werd een werkgroep geofficialiseerd als Vlaamse Commissie voor de hervorming van de boekhouding van de OCMW's. De invoering zou ten vroegste per 1 januari 1999 gebeuren. Het gaat om een veralgemening van de analytische boekhouding zoals die in de privé-sector bestaat, met de toepassing van de regels van het dubbel boekhouden. Er werd dus afgestapt van de FEB die een kasboekhouding is. Men werkte met de jaarrekening die omvat:

- de balans (staat van de bezittingen en de schulden);
- de resultatenrekening (resultante van de kosten en de opbrengsten in de loop van het jaar);

---

¹⁵¹ P. VAN SCHUYLENBERG, *Naar een volwassen samenwerking tussen O.C.M.W.'s en privaat welzijnswerk*, in: *OCMW-Visies*, jg. 9, nr. 3, september 1994, p. 3-8; ook in: *De Gemeente*, 1994, 11, p. 623-629; *De Gemeente*, 1994, 1, p. 49, 56.

- het jaarverslag bestaande uit een algemeen gedeelte over het OCMW, een beschrijvend gedeelte over de in dat boekjaar ontplooidde activiteiten, een financieel gedeelte met analyse van balansen en resultatenrekeningen van de afgelopen 5 jaren.

De jaarrekening moet een getrouw beeld geven van het vermogen, de financiële positie en het resultaat van het OCMW¹⁵².

In november 1997 diende de Vlaamse regering een ontwerpdecreet op de OCMW's in bij het Vlaams Parlement. Naast een vereenvoudiging van het administratief toezicht dat afgestemd wordt op de toezichtsregeling die geldt voor de gemeenten, worden de mogelijkheden tot samenwerking of verzelfstandiging van OCMW-ziekenhuizen verruimd.

Bij besluit van 17 december 1997 van de Vlaamse regering werd de boekhouding en de administratieve organisatie van de OCMW's geregeld.

9. De financiering van het OCMW

De middelen waarmee het OCMW werkt, komen uit diverse bronnen: betaling van prestaties (poetsdienst, warme maaltijden), terugvordering van uitgaven (van onderhoudsplichtigen, via het Speciaal Onderstandsfonds, terugvordering ten laste van het OCMW van het onderstandsdomicilie en ten laste van de staat, van ziekenfondsen), tussenkomsten of subsidies van de staat of van de Vlaamse gemeenschap (tussenkomst in het bestaansminimum, in de opvang van politieke vluchtelingen, toelagen voor de bouw van bejaardenwoningen), inkomsten van roerende en onroerende goederen (interesten op kapitaal, verhuur van woningen, pacht van landeigendommen). Behoudens deze inkomsten worden de Vlaamse OCMW's gefinancierd door de Vlaamse gemeenschap via het Sociaal Impulsfonds (SIF) en door de gemeente waar het centrum gelegen is.

---

¹⁵² J. VAN DE STEEN, *Van FEB naar NOB: meer management in de Vlaamse OCMW's?*, in: *OCMW-Visies*, jg. 11, nr. 2, juni 1996, p. 15-23; zie ook: J. LUTS, *De hervorming van de O.C.M.W.-boekhouding*, in: *OCMW-Visies*, jg. 6, nr. 3, september 1991, p. 30-34.

De basiswetgeving m.b.t. het OCMW - de wet van 8 juli 1976 - is nog altijd "nationale" materie. Maar behalve voor de OCMW-wetgeving, het Bestaansminimum, de wet van 2 april 1965 of voor informatieverstrekking horen de OCMW's thuis bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, meer bepaald bij de Administratie voor Gezin en Maatschappelijk Welzijn, sedert het besluit van de Vlaamse Executieve van 28 januari 1987. De Vlaamse Gemeenschap heeft het administratief toezicht op de Vlaamse OCMW's tot haar uitsluitende bevoegdheid op grond van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen. Dit toezicht op de handelingen van de OCMW's en het onderzoek van klachten en geschillen leiden tot adviezen, machtigingen of goedkeuringen, en tot het schorsen of vernietigen van beslissingen. De toezichthoudende overheid kan in bepaalde gevallen in de plaats van de OCMW's optreden. Binnen de genoemde Administratie werd de dienst OCMW een volwaardige afzonderlijke dienst. De inspectiedienst werd geïntegreerd in het bestuur. Hij is bij decreet van 5 maart 1985 bevoegd voor de OCMW's, de bejaardenzorg, Gezins- en Bejaardenhulp, het Welzijnswerk, met een controlerende, adviserende, informerende en signalerende taak. De dienst OCMW berekent de bedragen die de Vlaamse OCMW's jaarlijks krijgen uit het BFMW¹⁵³. Met ingang van 1 januari 1989 gelden nieuwe criteria voor de verdeling van het BFMW onder de OCMW's van het Vlaams Gewest, bij besluit van de Vlaamse Executieve van 27 juli 1988. De uitkering van het Fonds wordt afhankelijk gesteld van de verplichting tot registratie van de sociale dienst. Vanaf 1 januari 1989 wordt een nieuw registratieformulier in gebruik genomen.

De instelling van het SIF bij decreet van 14 mei 1996 verwees het decreet van 31 juli 1990 tot instelling van het BFMW, gewijzigd bij decreet van 6 juli 1994, naar de prullenmand. De opdracht van het SIF bestaat erin het gemeentelijk beleid inzake het herstel van de leef- en omgevingskwaliteit van de achtergestelde buurten en steden, en het gemeentelijk beleid inzake de bestrijding van de kansarmoede en de bevordering van het welzijn te ondersteunen. Vanaf 1997 zullen de OCMW's geen BFMW-gelden meer ontvangen.

---

¹⁵³ *Twee O.C.M.W.-"thuishavens" op het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap: De dienst O.C.M.W. en de inspectiedienst*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 1, maart 1989, p. 31-34.

gen. Willen zij toch kunnen blijven rekenen op deze financiering, dan moeten zij samen met het gemeentebestuur een "gemeentelijk beleidsplan" opstellen, dat goedgekeurd wordt door de Vlaamse regering. De afschaffing van het BFMW doet geen afbreuk aan de verplichting om de activiteiten van de sociale dienst te registreren en de geregistreerde gegevens naar de Vlaamse regering door te sturen. Voortaan zullen de OCMW's opnieuw via hun gemeentebestuur de nodige werkingsmiddelen ontvangen. Het sociaal lokaal beleid wordt nu financieel bepaald door het SIF, en dit op basis van een tiental "maatstaven van sociale achterstelling". Door de creatie van het Sociaal Impulsfonds wordt het OCMW én functioneel én financieel opnieuw totaal afhankelijk van het gemeentebestuur.

Aan het SIF gingen vooraf: het Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn, het Vlaams Fonds voor de Integratie van Kansarmen (VFIK), een jaarlijkse dotatie voor de niet-VFIK-gemeenten.

1. Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn

Het BFMW werd opgericht op basis van art. 105 van de organieke OCMW-wet van 8 juli 1976, met als doel de OCMW's rechtstreeks te ondersteunen. Het BFMW is een afsplitsing van het Gemeentefonds. De Koning bepaalt de grootte van het fonds. De normen, de criteria van de verdeling worden eveneens door de Koning vastgelegd.

Vanaf 1 oktober 1980 behoort het BFMW tot de bevoegdheid van het Vlaams Gewest. Elke Gewestexecutieve stelt het percentage vast dat aan het BFMW wordt toegekend. De Gemeenschapsexecutieve bepaalt de normen, de criteria die de percentages zullen verdelen onder de OCMW's. In Vlaanderen zijn Gemeenschap en Gewest institutioneel versmolten. De Vlaamse Gemeenschapsraad en -executieve oefenen naast de eigen bevoegdheden ook de bevoegdheden van de Vlaamse Gewestraad en -executieve uit. Dit betekent dat de Vlaamse Executieve in de hogergenoemde materie de rol van de Koning volledig overneemt.

Het decreet van 31 juli 1990 van de Vlaamse Raad aangaande het BFMW wijzigt art. 105 impliciet. Het BFMW is geen afsplitsing meer van het Gemeentefonds. Voortaan wordt "een BFMW ingesteld waarvan de jaarlijkse dotatie wordt ingeschreven op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap".

Het BFMW wordt omgeslagen onder de OCMW's van het Vlaams Gewest die de activiteiten van hun sociale dienst registreren.

2. *Vlaams Fonds voor de Integratie van Kansarmen*

Het VFIK kwam tot stand ingevolge het decreet van 31 juli 1990, gewijzigd door de decreten van 22 december 1993 en 21 december 1994. Door de invoering van het VFIK werd de inbreng van het gemeentebestuur in het lokaal en sociaal beleid formeel gestructureerd. Jaarlijks werd een krediet verdeeld over gemeenten en OCMW's, die zich in een bijzondere situatie bevinden inzake aanwezigheid van kansarmen t.o.v. andere gemeenten. In 1995 ontvingen 18 Vlaamse gemeenten en OCMW's VFIK-gelden. Het Fonds werd sinds 1995 afgebouwd. De VFIK-projecten moesten uiterlijk op 30 juni 1997 beëindigd zijn.

3. *Bijzondere dotatie*

De niet-VFIK-gemeenten ontvingen een jaarlijkse dotatie. De verdeling van de gelden gebeurde op basis van het aantal inwoners en het fiscaal onvermogen. Voor het bekomen van de bijzondere dotatie werden geen inhoudelijke voorwaarden gesteld¹⁵⁴.

Sedert de goedkeuring van de bijzondere wet van 16 juli 1993 ter vervollediging van de federale staatsstructuur zijn de Gemeenschappen bevoegd voor het grootste gedeelte van de organieke regelgeving m.b.t. de OCMW's. De Vlaamse Raad kan middels decreten de organieke wet op de OCMW's wijzigen, aanvullen, bepalingen schrappen en dergelijke meer. Dit betekent

---

¹⁵⁴ E. WAUTERS, *Het Sociaal Impulsfonds*, in: *OCMW-Visies*, jg. 11, nr. 2, juni 1996, p. 3-9; A. GHOOS, *O.C.M.W. en bejaarden: Een kwaliteitskontraat voor de toekomst*, in: *OCMW-Visies*, jg. 5, nr. 1, maart 1990, p. 1-4; *OCMW-Visies*, jg. 8, nr. 1, maart 1993, p. 14-22.

dat voortaan één en dezelfde overheid bevoegd is voor de structurering van de werking van de OCMW's en het algemeen welzijnswerk¹⁵⁵.

10. Beheer van de goederen

Krachtens de wet worden de goederen van de centra beheerd en bestuurd op de wijze vastgesteld door de wettelijke bepalingen voor de gemeentegoederen, onder voorbehoud van de bepalingen van de organieke wet. Daar deze bepalingen een relatief volledig geheel vormen, heeft deze verwijzing naar de gemeentewet slechts een aanvullende waarde. Deze wet kan alleen ingeroepen worden voor beheerszaken waarvoor de voorschriften van de wet betreffende de OCMW's een leemte vertonen.

Verwerving, vervreemding, verdeling en ruiling van onroerende goederen zijn in principe onderworpen aan het advies van het college van burgemeester en schepenen en aan de goedkeuring van de provinciegouverneur.

De goederen van een OCMW kunnen onderverdeeld worden in onroerende en roerende goederen of naargelang de functie van de goederen:

- het openbaar domein: goederen welke dienen om het OCMW toe te laten zijn zending te vervullen (kantoorgebouwen, ziekenhuizen, rustoorden e.d). Deze goederen kunnen niet in beslag genomen worden, zijn niet vatbaar voor verjaring en kunnen slechts vervreemd worden bij verandering van bestemming;
- het privé-domein: goederen die het OCMW bezit als rechtspersoon (gronden, weiden, huizen). Zij worden verhuurd of verpacht of zelfs in bruikleen afgestaan. De privé-goederen zijn niet voor beslag vatbaar. Zij kunnen vervreemd worden en kunnen ook door verjaring van eigenaar veranderen, volgens de algemeen geldende wetgeving terzake.

Alle goederen van openbare besturen zijn onderworpen aan een bijzonder eigendomsrecht, verschillend met dat van privé personen. De art. 537-543 van het Burgerlijk Wetboek behandelen deze kwesties.

---

¹⁵⁵ P. VAN SCHUYLENBERGH, *Naar een volwassen samenwerking tussen O.C.M.W.'s en privaat welzijnswerk*, in: *OCMW-Visies*, jg. 9, nr. 3, september 1994, p. 3-8; ook in: *De Gemeente*, 1994, 11, p. 623-629.

D. TAKEN

Het OCMW kadert in hetzelfde juridisch stelsel als zijn voorganger, maar de algemene structuur van de organieke wet wordt helemaal herzien. Het begrip behoefte wordt vervangen door een persoonlijk en opeisbaar recht op maatschappelijke bijstand voor iedereen, in eender welke vorm. Het werkterrein van de OCMW's wordt uitgebreid tot de hele bevolking. Deze dienstverlening wordt verzekerd door een autonoom organisme dat dicht bij de bevolking staat en de belanghebbende een bijkomende waarborg verschaft door mogelijk beroep bij de arbeidsrechtbank. De raad voor maatschappelijk welzijn beschikt over een grote vrijheid voor het afbakenen van de taken van het OCMW en het bepalen van de uitvoeringsmodaliteiten¹⁵⁶.

De opdracht van de wetgever luidt: "Het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn heeft tot taak aan de personen en de gezinnen de dienstverlening te verzekeren waartoe de gemeenschap gehouden is". Het verzekert niet alleen lenigende of curatieve maar ook preventieve hulp. Deze dienstverlening kan van materiële, sociale, geneeskundige, sociaal-geneeskundige of psychologische aard zijn. Indien het evenwel vreemdelingen betreft die noch gemachtigd noch toegelaten zijn tot een verblijf van meer dan drie maanden in het Rijk of om er zich te vestigen of vreemdelingen die onwettig in het Rijk verblijven, wordt de dienstverlening beperkt tot de materiële en geneeskundige dienstverlening die nodig is om in het levensonderhoud te voorzien. In dat geval kan de materiële dienstverlening door uitkeringen in natura worden verzekerd. Deze bepaling is niet van toepassing op de kandidaatvluchteling. De organieke wet bepaalt verder dat door de wetgever en de uitvoerende macht en door de gemeentelijke overheid bijkomende taken aan het OCMW kunnen worden opgedragen.

De OCMW's hebben als opdracht welzijn te garanderen voor elke burger. De hoofdplicht hierin is en blijft de armoedebestrijding. Traditioneel werd armoede bestreden met geld. Maar financiële bijstand alleen volstaat niet.

---

¹⁵⁶ C. PREUDHOMME, *De onbekende in de stad: het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn*, p. 223-224.

Andere structurele voorzieningen en werkmethoden zijn noodzakelijk: individuele begeleiding, tewerkstellings- en opleidingsprojecten, juridische diensten, budgetbegeleiding, projecten van groepswork, wijkwerking, huisvesting, gezondheid, plaatsing. Het OCMW wordt geconfronteerd met andere noden en doelgroepen. De bejaardenzorg is traditioneel de belangrijkste dienstverlening en is overal uitgebouwd (thuiszorg, dienstencentra, rusthuizen, bejaardenwoningen, enz.). Maar ook bevolkingscategorieën als migranten, gehandicapten, kinderen en jeugd komen aan bod. Ieder OCMW heeft bovendien een aantal nationale opdrachten. De belangrijkste zijn: de installatie van een sociale dienst, het toekennen van het bestaansminimum en van voorschotten op onderhoudsgeld.

Thuisdiensten nemen een belangrijke plaats in het hele pakket van OCMW-hulp en -voorzieningen. De eerste wetgevende maatregelen daaromtrent dateren van 1949, met de oprichting van de diensten voor gezinshulp. Daarop volgde de bejaardenhulp en in 1973 de samenvoeging van beide diensten in één wettelijk kader. De sector van de dienstverlening aan bejaarden kende verdere expansie met o.a. de maaltijdbedeling, de poetsdiensten en recenter nog met de noodoproepsystemen¹⁵⁷.

De OCMW-Sociale Diensten werden verplicht om vanaf 1 januari 1989, bij besluit van de Vlaamse Executieve van 27 juni 1988, een cliëntenregistratie te voeren volgens een nieuw model, voorgedragen door de Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, op straffe van schrapping van de betoelaging uit het Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn. De officiële doelstelling van deze registratie is tweeledig: de maatschappelijk werker meer inzicht verschaffen in het eigen werk en informatie verzamelen om beleidsvoering en planning op lokaal, regionaal en landelijk niveau te vergemakkelijken¹⁵⁸.

---

¹⁵⁷ V. DEHAES, E. LAMBRECHTS, K. PAUWELS, M. WYNS, *Hulpverlening op de eerste lijn. Een schets op grond van de OCMW-clientregistratiegegevens in de periode 1990-1992*, in: *OCMW-Visies*, jg. 11, nr. 1, maart 1996, p. 17-32.

¹⁵⁸ St. WILLEMSE, *De registratie sociale diensten OCMW*, in: *OCMW-Visies*, jg. 7, nr. 3, september 1992, p. 61-62.

De opdrachten worden uitgevoerd "volgens de meest aangepaste methoden van het maatschappelijk werk" en "met eerbiediging van de ideologische, filosofische of godsdienstige overtuiging van de betrokkenen". Alle methoden worden hier bedoeld, met inbegrip van het "sociaal case-work", de sociale begeleiding, het groepswerk en zelfs het sociaal opbouwwerk.

Van meetaf aan leverden de OCMW's grote inspanningen om - met de naamsverandering - het negatief COO-imago bij de bevolking weg te werken. De sociale diensten speelden daarin een sleutelrol: de behandeling van individuele hulpvragen kon voortaan gepaard gaan met deskundig sociaal onderzoek en een professionele afwikkeling. De maatschappelijk werkers waren de spilfiguren die stelselmatig de waaier van OCMW-hulpverlening verbreedden: zij vervulden een eerstelijnsrol waarin plaats was voor informatie- en adviesverstrekking, administratieve ondersteuning, psycho-sociale begeleiding met eventuele oriëntering naar meer gespecialiseerde tweedelijnsdiensten. In tal van OCMW's kwam er ook ruimte voor bijzondere activiteiten zoals budgetbegeleiding, rechtshulp, sociale tewerkstelling, woonbegeleiding en crisisopvang.

Ook binnen de meer traditionele werking rond bejaardenzorg kwamen forse verschuivingen tot stand: de initiatieven van thuishulp namen toe (gezins- en bejaardenhulp, poets- en klusjesdiensten, mindermobielen-centrales, e.a.). Op grotere schaal kwamen dienstencentra tot stand en alternatieve vormen van opvang waardoor bejaarden langer in het thuismilieu konden blijven.

Daarnaast bleven veel OCMW's als van oudsher nog sterk actief in de ziekenhuissfeer, al werden daar in de jaren 1980 grondige reorganisaties en saneringen doorgevoerd¹⁵⁹.

In andere wetten opgenomen opdrachten: de voornaamste is de wet van 7 augustus 1974 betreffende het bestaansminimum. Verder kan het OCMW initiatieven nemen op basis van decreten, koninklijke besluiten en besluiten van de verschillende regeringen. Zo kunnen de OCMW's taken op zich nemen in de bejaardenzorg, het algemeen welzijnswerk, centra voor levens-

---

¹⁵⁹ M. VERMAERKE, *OCMW: Historiek ...*, in: *De Gemeente*, 1995, 8-9, p. 410-411.

en gezinsvragen, diensten voor gezins- en bejaardenhulp, centra voor geestelijke gezondheidszorg, centra voor residentieel welzijnswerk, en plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen¹⁶⁰.

In art. 57 tot 68 van de organieke wet worden de voornaamste taken van het OCMW nader omschreven:

1. Het voorafgaand sociaal onderzoek met een diagnose van het bestaan en de omvang van de behoefte aan dienstverlening en met voorstellen voor de passende middelen om daarin te voorzien.
2. Het verstrekken van informatie, alle nuttige raadgevingen en inlichtingen en eventueel ook het doen van de nodige stappen om de cliënt alle rechten en voordelen te verlenen waarop hij krachtens de Belgische of buitenlandse wetten aanspraak kan maken. Die informatietaak moet vooral de mensen wegwijs maken in de sociale wetgeving, of ze kan aanleiding geven tot het verstrekken van eerstelijnsrechtshulp.
3. De materieel-financiële hulpverlening. Een vorm van indirecte financiële hulpverlening bestaat erin de betrokkenen zo nodig lid te maken van verzorgingsinstellingen naar keuze. Daarbij kan hen een persoonlijke bijdrage worden gevraagd. Vooraleer een beslissing te nemen over directe financiële hulpverlening dient het OCMW te onderzoeken of de wet op het bestaansminimum van toepassing is. Hierbij moet de rechthebbende blijk geven van zijn werkbereidheid tenzij dit om gezondheidsredenen of om dwingende sociale redenen onmogelijk blijkt. Buiten het BM kan het OCMW zorgen voor:
  - periodieke steun ter aanvulling van het BM;
  - periodieke steun aan wie niet voor het BM in aanmerking komen;
  - voorschotten in afwachting van het verkrijgen van een uitkering van de sociale zekerheid of van andere inkomsten;
  - materiële hulp voor specifieke behoeften in de vorm van eenmalige geldelijke steun of in de vorm van steun in natura.
 Met uitzondering van het BM dat wordt toegekend op grond van strikt wettelijke bepalingen, beslist elk centrum autonoom over de toekenning

---

¹⁶⁰ B. DERKONINGEN, *Van jeugdbescherming naar jeugdbijstand: het dekreet inzake bijzondere jeugdbijstand (27 juni 1985)...Een visie vanuit het O.C.M.W.*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 2, juni 1989, p. 39-42.

- van geldelijke steun. De centra zijn bovendien gerechtigd de kosten van de hulpverlening te verhalen op de onderhoudsplichtigen van de cliënt.
4. Psycho-sociale begeleiding, morele of opvoedende begeleiding worden gegeven indien de cliënt dit wenst met het doel hem te helpen zelf zijn moeilijkheden te boven te komen.
  5. Voogdij over minderjarigen. Iedere minderjarige over wie niemand het ouderlijk gezag, de voogdij of de materiële bewaring heeft, wordt toevertrouwd aan het OCMW van de gemeente waar hij zich bevindt.
  6. Geneeskundige verzorging bij ongeval of ziekte. Ook deze opdracht was al aan de COO toevertrouwd. Zij was in de vroegere wetgeving voor elke burger en niet voor de behoeftige alleen bedoeld. Bij ongeval of ziekte van een persoon buiten de openbare weg is het OCMW ertoe gehouden onmiddellijk geneeskundige verzorging te bieden en zo nodig de betrokkene naar een geschikte verpleeginrichting te brengen.
  7. De collectieve hulpverlening. Het OCMW verleent individuele hulp maar richt, wanneer het dit noodzakelijk acht, instellingen of diensten op met een sociaal, curatief of preventief karakter en beheert ze.

Het OCMW mag bij de uitvoering van deze taken geen onderscheid meer maken tussen behoeftigen en niet behoeftigen. Alleen directe financiële hulpverlening wordt nog steeds alleen aan behoeftigen verstrekt¹⁶¹.

In het takenpakket van het OCMW kan men dus een viertal samenstellende delen onderscheiden:

- mensen wegwijs maken in de chaos van de sociale rechten, voorzieningen en diensten;
- financiële ondersteuning;
- toebedelen van diensten;
- psycho-sociale hulpverlening.

De financiële steunverlening is hiervan het best gekend. Er zijn drie facetten:

- het bestaansminimum;

---

¹⁶¹ V. DEHAES, E. LAMBRECHTS, *Van C.O.O. naar O.C.M.W.: een nieuwe start? Een onderzoek naar het functioneren ...*, p. 52-58; B. HUBEAU, J. VANDE LANOTTE, *O.C.M.W. en rechtshulp*, Antwerpen, 1987, p. 7-9.

- steunbarema's of socio-vitaal minimum. Het bestaansminimum is enkel een vitaal minimum;
- speciale bijkomende steun, bv. dokters- en apothekerskosten, tijdelijke tussenkomst hoge huurkosten, e.a.).

In het socio-vitaal minimum kan meer rekening gehouden worden met specifieke behoeften en wordt ook de sociale dimensie van het leven met een klein inkomen ingecalculeerd, d.w.z. men voorziet naast de essentiële uitgaven ook socio-culturele uitgaven, die moeten toelaten om volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijk leven.

Aan bepaalde typegezinnen en/of aan typeproblemen binnen één OCMW of meerdere uit dezelfde regio kan men dezelfde financiële steun toekennen (= steunbarema's). Er zijn verschillende basissen voor berekeningen. Sommige OCMW's hanteren budgetstudies waarin per gezinstype indelingen worden gemaakt volgens enkele grote rubrieken: voeding, kleding, woning, verwarming, vervoer, vrije tijd. Andere werken met verbruikseenheden: quets (een pasgeborene heeft 1 quet nodig, hierbij komt dan 0,1 quet per jaar, een volwassene vanaf 19 jaar: 3,5 quets). Per quet rekent men dan een bepaald bedrag, vermeerderd met de index. Andere OCMW's koppelen hun financiële steun aan één of andere sociale uitkering¹⁶².

Het bestaansminimum wordt aangevraagd door de betrokkene, of wordt ambtshalve door het OCMW toegekend. De aanvraag gebeurt mondeling of schriftelijk bij het OCMW dat overeenkomstig de wet van 2 april 1965 bevoegd is om aan die personen steun te verlenen. Het OCMW kan het BM weigeren of stopzetten bij nalatigheid, weigering van medewerking en informatie. Het verstrekken van het BM heeft voorrang op de gewone materiële hulp. Het OCMW schrijft de aanvragen BM in het daartoe gehouden register, chronologisch, zonder tussenruimte, doorhaling of kanttekening. De aanvrager ondertekent en krijgt een ontvangstbewijs van zijn aanvraag. Het OCMW stelt een formulier op, vraagt inlichtingen bij de openbare besturen (bv. belastingen) en doet sociaal onderzoek. De gemotiveerde uitspraak

---

¹⁶² A. PALS-GHOOS, *OCMW: voor iedereen, in elke gemeente*, Koning Boudewijnstichting, programma Welzijnzorg, met VBSG, Brussel, 1982, p. 20-23, 29-39, 49-56.

over de toekenning of herziening volgt binnen de 30 dagen. De beslissing wordt bij aangetekende zending binnen de 8 dagen medegedeeld¹⁶³.

Ondanks de gemeentelijke fusies, die gelijktijdig met de OCMW-hervorming werden doorgevoerd, telt 37 % van de Vlaamse gemeenten nog minder dan 10.000 inwoners. Om de bezwaren tegen een te beperkte schaalomvang te ontlopen en de eigen actiemiddelen te vergroten, hebben een aantal centra een intercommunale sociale dienst opgericht. Deze initiatieven, worden aangetroffen in de provincies Antwerpen, Limburg en West-Vlaanderen. In meer dan de helft van de gevallen is de dienst zelf niet hiërarchisch gestructureerd. Het sociaal personeel werkt er rechtstreeks onder het gezag van de secretaris. In de overige gevallen werd de functie van diensthoofd van de sociale dienst gecreëerd¹⁶⁴.

E. TOEZICHT EN CONTROLE

Het OCMW is een openbare instelling met eigen rechtspersoonlijkheid. Het beslist, binnen de perken van zijn bevoegdheid, op autonome wijze. Het toezicht is de uitzondering. De toezichthoudende overheden waken er over dat het OCMW de wet of het algemeen belang niet schaadt.

Voor de uitoefening van een doelmatig toezicht op de OCMW's en de coördinatie van de plaatselijke maatschappelijke dienstverlening, beschikt de gemeente over talrijke en belangrijke middelen.

1. Het overleg

---

¹⁶³ P. SENAËVE, D. SIMOENS, *O.C.M.W.-dienstverlening en bestaansminimum. Praktische handleiding inzake de individuele maatschappelijke dienstverlening*, Brugge, 1990, p. 46-51.

¹⁶⁴ V. DEHAES, E. LAMBRECHTS, *Van C.O.O. naar O.C.M.W.: een nieuwe start? Een doorlichting van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn in de kleine en middelgrote gemeenten*, Brussel, 1982, p. 8-23, 150-151.

Sinds het KB nr. 244 van 31 december 1983 is er verplicht overleg voor elke belangrijke OCMW-beslissing die invloed op de gemeentelijke tussenkomst zou kunnen hebben. Het initiatief moest zelfs bij de voorzitter van het OCMW liggen, omdat de ervaring leerde dat de burgemeester van de mogelijkheid tot voorafgaand overleg met het OCMW over belangrijke beslissingen en het gemeenschappelijk vastleggen van de krachtlijnen van het sociaal beleid, geen gebruik maakte. Het overleg is dus het verplicht ontmoetingspunt om door voortdurend contact de begrotingspolitiek en het maatschappelijk beleid van de gemeente en haar OCMW te bepalen.

2. De burgemeester en de raad voor maatschappelijk welzijn

De burgemeester of zijn afgevaardigde kan met raadgevende stem de vergaderingen van de raad voor maatschappelijk welzijn bijwonen. In de vroegere COO had hij reëel stemrecht. Ook de bepaling dat de burgemeester, bij aanwezigheid, automatisch de raad voorzit, is in de nieuwe wetgeving verdwenen. Hierdoor kan de burgemeester zich distantiëren van de beslissingen van de raad en, indien hij dit nodig acht, voor de vergadering van de gemeenteraad en het schepencollege een afwijkende visie verdedigen¹⁶⁵.

3. De maatregelen inzake toezicht

Alle beslissingen en belangrijke OCMW-beraadslagingen zijn aan het gemeentelijk toezicht onderworpen:

- goedkeuring door de gemeenteraad van elke belangrijke beslissing van het OCMW: begroting, die sinds de wet van 29 december 1988 door de voorzitter op de gemeenteraad aan de hand van de algemene beleidsnota wordt toegelicht, begrotingswijzigingen, rekeningen, personeelsformaties, statuten, oprichting en uitbreiding van diensten en instellingen;
- schorsingsbevoegdheid van het college t.a.v. elke beslissing van het OCMW die de gemeentefinanciën schaadt. Dit quasi vetorecht van het college wordt ingesteld door het KB nr. 244; beslissingen tot individuele steunverlening en verhaal zijn hiervan uitgezonderd;

---

¹⁶⁵ V. DEHAES, E. LAMBRECHTS, *Van C.O.O. naar O.C.M.W.: een nieuwe start. Een onderzoek naar het functioneren ...*, p. 100-110.

- toezicht op het OCMW door een afgevaardigde schepen die alle instellingen mag bezoeken en ter plaatse zelf kennis kan nemen van alle stukken en documenten van het OCMW; er over waken dat de centra de wet naleven en niet afwijken van de wilsbeschikking van schenkers en erflaters betreffende de wettelijk gevestigde lasten;
- bijzonder administratief toezicht onder de vorm van advies, goedkeuring of machtiging op alle belangrijke handelingen van het OCMW;
- algemeen toezicht op alle beslissingen van de raad voor maatschappelijk welzijn.

Van iedere beslissing van de raad voor maatschappelijk welzijn, uitgezonderd de beslissingen tot individuele dienstverlening en verhaal, wordt binnen de vijftien dagen een afschrift gezonden aan het college van burgemeester en schepenen en aan de provinciegouverneur. De gouverneur kan de uitvoering schorsen van een besluit waarbij het OCMW de wet schendt of het algemeen belang schaadt. Het schorsingsbesluit wordt dadelijk betekend aan het centrum. De Koning en, voor de OCMW's wier ressort volgens de jongste tienjaarlijkse volkstelling minder dan 20.000 inwoners telt, de provinciegouverneur, kunnen ook een beslissing vernietigen. Het vernietigingsbesluit van de gouverneur kan, onverminderd de onmiddellijke toepassing ervan, door de Koning vernietigd worden.

De wet voorziet in het zenden door de gouverneur van een bijzonder commissaris wanneer een OCMW nalaat zijn wettelijke plichten of opdrachten te vervullen. De commissaris handelt op de persoonlijke kosten van de raadsleden of personeelsleden die laattijdig voldoen aan de waarschuwingen. In alle gevallen is beroep mogelijk bij de Koning¹⁶⁶.

De zorgwekkende toestand van de gemeentefinanciën hangt, naast van andere factoren, eveneens af van een reeks factoren waarop het Gewest geen vat heeft, o.a. de tekorten van de OCMW's en ziekenhuizen. Voor deze gevallen hebben de Gewesten, die nochtans moeten toezien op het begrotingseven-

---

¹⁶⁶ *O.C.M.W.: een eigen plaats in het gemeentelijk welzijnsbeleid. Denkoefening*, in: *De Gemeente*, 1990, p. 185-197; L.-M. BATAILLE, M.-C. LODEFIER, *De werking van het O.C.M.W. ....*, p. 69-76.

wicht van de gemeenten, niets te zeggen en de gemeenten staan machteloos wanneer een OCMW, dat zelfstandig optreedt, naar geen rede wil luisteren.

De gemeenten staan alleen voor de moeilijkheden inzake het toezicht op en de controle van het beheer van de OCMW's en van hun ziekenhuizen. Zij krijgen geen hulp van de toezichhoudende overheden, behalve de Waalse gemeenten, die steun krijgen van het Gewest, dat ter zake niet de minste bevoegdheid heeft, maar zich genoodzaakt zag bepaalde gemeenten van het bankroet te redden.

De kostprijs van de OCMW's en het tekort van de ziekenhuizen gaan het gewoon toezicht te boven.

Er blijkt dus heel duidelijk een overlapping van bevoegdheden en verantwoordelijkheden: in het kader van de nationale organieke wetten oefent de Gemeenschap een toezicht uit op de instellingen waarvan het grootste gedeelte van de activiteiten onder het nationaal bijzonder toezicht blijven, maar waarvan de lasten een grote weerslag hebben op de gemeenten, die zelf onder het toezicht van de Gewesten werden geplaatst. Dit wordt duidelijk geïllustreerd door het hiernavolgend overzicht van de voornaamste toezichten die gewoonlijk voorkomen in het Waalse Gewest bij het vastleggen van de normen en de controle op de beslissingen van de OCMW's en van hun ziekenhuizen:

Nationale wetgever: organieke wetten.

Nationale regering (Koning en minister van Sociale Zaken): besluiten tot uitvoering van de organieke wetten; vastleggen van het bedrag, de toekenningsvoorwaarden en de financiering van het bestaansminimum; regels en financiering van de toelagen aan gehandicapten en hun tewerkstelling; individuele dossiers voor toelagen aan gehandicapten; vastleggen van de voorwaarden, het minimumbedrag en de financiering van het wettelijk gewaarborgd inkomen voor bejaarden.

Nationale regering en minister van Binnenlandse Zaken: dotatie van het Gemeentefonds en verdeling tussen de Gewesten.

Nationale ministers: goedkeuring van de toewijzing van door de betrokken ministers gesubsidiëerde openbare aannemingen.

Gemeenschapsraad: regelt via decreet de aan de Gemeenschappen toegewezen aangelegenheden, behalve de aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de nationale regering behoren.

Gemeenschapsexecutieve en minister belast met het toezicht op de OCMW's: algemeen vernietigingstoezicht; bijzonder toezicht en uitvoering van de wetten en decreten via besluiten en reglementen voor de aangelegenheden die aan de Gemeenschap werden toevertrouwd en die door de Executieve aan de minister werden overgedragen, nl. de verdeling van het BFMW onder de OCMW's.

Gemeenschapsexecutieve en minister voor Sociale Zaken: bijzonder toezicht en uitvoering van de wetten en decreten via besluiten en reglementen voor de aangelegenheden die werden toevertrouwd aan de Gemeenschap en die door de Executieve aan de minister werden overgedragen (bijzondere maatschappelijke hulp - jeugdbescherming - gezinshulp).

Gemeenschapsminister die bevoegd is voor het toezicht op de OCMW's: toezicht op en controle van de werking van de OCMW's en van de verschillende diensten en inrichtingen die er van afhangen, behalve de ziekenhuizen; toelating tot het opstellen van ontwerpen van bouwwerken en onderhoud van gebouwen voor meer dan 1.000.000 F., met inbegrip van de ziekenhuizen.

Gemeenschapsministers: goedkeuring van de toekenning van door de betrokken minister gesubsidiëerde openbare aannemingen.

Gewestexecutieve: vastleggen van het aandeel van het Gemeentefonds dat moet worden toegekend aan het BFMW.

Gewestexecutieve en minister belast met het toezicht: vaak goedkeuring van gemeentebegrotingen (deze omvatten de toelagen van de gemeenten aan de OCMW's).

Bestendige deputatie: nietigverklaring van de verkiezing van de leden van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn; schorsing en afzetting van de leden van de Raad; goedkeuring van en beroep tegen tuchtmaatregelen tegen het personeel van het OCMW; goedkeuring van de begrotingen en de jaarrekeningen die door de gemeenteraad werden afgekeurd of gewijzigd.

Provinciegouverneur: machtigingen voor vervreemdingen, verwervingen en huur van onroerende goederen en voor leningen, belegging van kapitalen, optrekken van gebouwen; machtiging inzake schenkingen en legaten, het bestaan van openbare aannemingen, het bepalen van de personeelsformatie en van het administratief en geldelijk statuut, het stellen van de zekerheid van de ontvangers, het aanstellen van bijzondere commissarissen.

Gemeenteraad: wijziging en goedkeuring van de begrotingen; goedkeuring van de jaarrekeningen.

College van burgemeester en schepenen: algemene adviserende bevoegdheid en vernietigingsbevoegdheid voor alle beslissingen van het OCMW, behalve die in verband met de individuele maatschappelijke hulp; toezicht op en controle van het OCMW en zijn inrichtingen; goedkeuring van de toekenning van openbare aannemingen vanaf 1 miljoen frank, behalve in geval van betoelaging.

4. Toezicht op de OCMW-ziekenhuizen

Op de inrichtingen van de OCMW's wordt in principe hetzelfde toezicht uitgeoefend als op de OCMW's. Maar in de praktijk zijn de uitzonderingen voor de OCMW-ziekenhuizen zo talrijk en belangrijk dat ze de regel worden. In feite worden de beslissingen voor de kostprijs van de ziekenhuizen door de nationale regering genomen. Dit geldt voor de exploitatienormen en de veiligheidsnormen. De minister van Sociale Zaken kan eventueel met de aan zijn kabinet toegevoegde staatssecretarissen,

- samen met de Koning de besluiten tot uitvoering van de wet op de ziekenhuizen en van de organieke OCMW-wet in verband met het afzonderlijk beheer van de ziekenhuizen voorbereiden en ondertekenen;
- het bijzonder toezicht op de ziekenhuizen uitoefenen;
- het saneringsplan van het deficitair ziekenhuis goedkeuren, opleggen en controleren;
- de analytische boekhouding controleren;
- beslissen over de prijs van de hospitalisatiedag;
- het eventueel tekort bepalen;
- de verdeling van het tekort vastleggen en over de ambtshalve afnemering van de tussenkommende gemeentekassen beslissen.

De bestendige deputatie en de gouverneur oefenen dezelfde bevoegdheden uit als voor de OCMW's, maar hun bevoegdheid inzake begrotingen en rekeningen is beperkt, vermits de minister van Sociale Zaken de opgelegde analytische boekhouding controleert.

De Gemeenschap heeft dezelfde bevoegdheden als voor de andere activiteiten van de OCMW's, maar haar optreden is beperkt door het bijzonder toezicht van de minister van Sociale Zaken op de ziekenhuizen.

De bevoegde nationale overheden hebben de neiging de regels van administratief recht die de werking van de gemeenten en de OCMW's bepalen, weg te werken, zelfs voor de ziekenhuizen van de OCMW's. Zo bepaalden omzendbrieven van 6 november 1963 en 4 september 1974 dat de regels van de gemeenteboekhouding die ingevolge art. 60 van de wet van 10 maart 1925 van toepassing werden op de COO's, niet verplicht zijn voor de bijzondere boekhouding van de verzorgingsinstellingen die er van afhangen. Door een aantal KB gebaseerd op art. 94 § 1 van de organieke wet op de OCMW's, waardoor de Koning bepaalde regels inzake afzonderlijk beheer, het houden van inventarisboeken, kan vastleggen, werden de meeste traditionele regels nagenoeg volledig afgeschaft. Deze KB hebben zelfs de door de organieke wet vastgelegde wettelijke bevoegdheden van de ontvanger gewijzigd, wat de krachtens art. 94 aan de Koning toegestane bevoegdheden lijkt te buiten te gaan¹⁶⁷.

F. DE STAATSHERVORMINGEN

Bij wet van 2 augustus 1963 werd België ingedeeld in vier taalgebieden: het Nederlandstalige, het Franstalige, het Duitstalige en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, dat beperkt bleef tot de negentien gemeenten van de Brusselse agglomeratie. Er werd een arrondissement gecreëerd van zes randgemeenten rond Brussel met faciliteiten voor de Nederlandstaligen.

Door de grondwetsherziening van 24 december 1970 werden in België drie cultuurgemeenschappen opgericht: de Nederlandse, de Franse en de Duitse. De indeling van de Belgische staat in cultuurgemeenschappen was gekoppeld aan de indeling in taalgebieden. De indelingen van 1963 werden nu grond-

---

¹⁶⁷ KB van 16 mei 1984 tot vastlegging van bepaalde regels betreffende de ziekenhuisbegroting; KB van 20 december 1984 tot vastlegging van de regels volgens dewelke de uitgaven en de ontvangsten van OCMW-ziekenhuizen en gelijkgestelde moeten geboekt worden; KB van 2 augustus 1985 tot vastlegging van bepaalde regels i.v.m. het afzonderlijk beheer en de boekhouding van de ziekenhuizen die afhangen van een OCMW, van een intercommunale vereniging of van een vereniging opgericht overeenkomstig hoofdstuk XII van de organieke OCMW-wet van 8 juli 1987; L. SPAUTE, *De gemeenten ...*, in: *Gemeentekrediet ...*, jg. 40, okt. 1986, p. 81-84.

wettelijk verankerd. Het arrondissement van zes Brusselse randgemeenten werd ingedeeld bij het Nederlandse taalgebied en toegevoegd aan het arrondissement Halle-Vilvoorde. Er werd een artikel 107quater ingeschreven, dat bepaalde dat België drie gewesten omvat: het Vlaamse, het Waalse en het Brusselse Gewest. Zoals de cultuurgemeenschappen autonomie inzake culturele aangelegenheden hadden gekregen, zouden de gewesten autonomie inzake economische aangelegenheden krijgen. De uitvoering van artikel 107quater zou echter gedurende de hele jaren zeventig onmogelijk blijken door problemen over de afbakening en de bevoegdheden van het Gewest Brussel.

Bij de staatshervorming van 1980 werd de autonomie van de cultuurgemeenschappen uitgebreid tot de zogenaamde persoonsgebonden aangelegenheden. In de grondwet werd de term "cultuurgemeenschap" vervangen door "gemeenschap". Daarnaast werd de term "Nederlandse" vervangen door "Vlaamse". Concreet bestaan er in België sedert 1980 dus drie gemeenschappen: de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap. Artikel 59bis van de grondwet bepaalde dat de Vlaamse en de Franse Gemeenschap een eigen wetgevend orgaan - parlement of raad - én een uitvoerend orgaan - regering of executieve - kregen. In 1983 kreeg de Raad van de Duitstalige Gemeenschap decreterende bevoegdheid voor dezelfde aangelegenheden als de andere twee gemeenschappen, met uitzondering echter van het taalgebruik waarvoor de nationale overheid bevoegd bleef. De Duitstalige Gemeenschap kreeg eveneens een executieve.

Ook in 1980 was de tijd nog niet rijp voor de oprichting van het Gewest Brussel. De bijzondere wet van 8 augustus 1980 richtte alleen het Vlaamse en het Waalse Gewest op. Zoals de gemeenschappen kregen ook de gewesten een eigen raad en een executieve. Samenstelling, werking en bevoegdheden van de gewestraden en -executieven werden vastgelegd in de bijzondere wet van 8 augustus 1980. De grondwetgever van 1980 voorzag echter in de mogelijkheid de gewestbevoegdheden door de gemeenschappen te laten uitoefenen. Aan Vlaamse werd hiervan onmiddellijk gebruik gemaakt, wat concreet betekent dat er aan Vlaamse zijde sinds de staatshervorming van 1980 één Vlaams parlement - de Vlaamse Raad - voor de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest en één Vlaamse regering voor de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest bestaan. Aan de andere kant van de taalgrens daarentegen bestaan sinds 1980 een Franse Gemeenschapsraad en

een executieve voor de Franse Gemeenschap naast een Waalse Gewestraad en een executieve voor het Waals Gewest. Brussel heeft slechts één Gewestexecutieve waarvan de bevoegdheden beperkt zijn in vergelijking met de twee andere Executieven, omdat die nog steeds gebaseerd zijn op de wet van de voorlopige gewestvorming van 5 juli 1979.

De bevoegdheden van de gemeenschappen en gewesten werden vastgelegd in de grondwet en in de bijzondere wet van 8 augustus 1980. De gemeenschappen namen alle bevoegdheden over van de vroegere cultuurraden. Bovendien werd de lijst met culturele aangelegenheden uitgebreid en werden de gemeenschappen bevoegd voor de persoonsgebonden aangelegenheden. De bevoegdheden van de gemeenschapsraden hebben dus betrekking op aangelegenheden die onmiddellijk verband houden met personen en hun taalgebruik. Geografisch strekt het bevoegdheidsdomein van de gemeenschappen zich uit tot dat van de cultuurgemeenschappen uit 1970.

De bevoegdheden van de gewesten hebben betrekking op plaats- of grondgebonden aangelegenheden.

In de praktijk betekent dat voor de gemeenten, inzake persoonsgebonden aangelegenheden: het beleid betreffende de zorgenverstrekking in en buiten de verplegingsinrichtingen. Er blijven ter zake heel wat aangelegenheden onder de bevoegdheid van de nationale instellingen zoals de organieke wetgeving, de ziekte- en invaliditeitsverzekering en de basisregelen betreffende de financiering van de ziekenhuisinfrastructuur. Wat de bijstand aan personen betreft zijn de Gemeenschappen bevoegd voor het beleid inzake onthaal en integratie van inwijkelingen, evenals voor het beleid inzake maatschappelijk welzijn met uitzondering evenwel van de regelen tot inrichting van de OCMW's. Met name de Gemeenschapsexecutieve oefent het toezicht uit op de beslissingen van deze laatste.

De staatshervorming van 1988-1989 verliep in verschillende fasen waarvan de eerste in het teken stond van de uitbreiding van de bevoegdheden van de gemeenschappen en gewesten. Daarbij werd o.a. de volledige onderwijsbevoegdheid overgedragen aan de gemeenschappen. In een tweede fase werd bij wet van 12 januari 1989 het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest opgericht. Het bleef beperkt tot de negentien gemeenten en kreeg een eigen rechtstreeks

verkozen parlement of Raad met ordonnantiegevende bevoegdheid. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft dezelfde materiële bevoegdheden als het Vlaamse en het Waalse Gewest en het heeft een eigen, paritair samengestelde regering. De bevoegdheden van de Brusselse agglomeratie werden overgenomen. In de schoot van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad werden een Vlaamse en een Franse Gemeenschapscommissie opgericht. Zij nemen op het grondgebied van het Gewest bepaalde taken van de Vlaamse en Franse Gemeenschap waar. Samen vormen zij de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, die bevoegd is voor de persoonsgebonden aangelegenheden in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en die niet onder één bepaalde gemeenschap ressorteren.

In 1988 heeft de wetgever nog een aantal gedetailleerde regelingen moeten treffen om in de rand- en taalgrensgemeenten uit de taalmoeilijkheden te geraken. De zogenaamde pacificatiewet van 9 augustus 1988 wijzigde hiertoe een hele reeks organieke wetten. In de gemeenten Komen-Waasten, Voeren en de randgemeenten zijn er rechtstreekse verkiezingen van de schepenen en de raad en het vast bureau van de OCMW's, evenals een proportionele samenstelling van het schepencollege en de raad en het vast bureau van de OCMW's. Die organen beslissen in principe bij consensus en er is een speciale regeling voor het waarnemend ambt van burgemeester en OCMW-voorzitter. Voor de rand- en de taalgrensgemeenten is er een verplichte kennis van de taal van het taalgebied voor elke plaatselijke mandataris. Een gewone wet van 16 juni 1989 heeft voor de Brusselse gemeenten nog waarborgen ingevoerd ten voordele van de Vlaamse minderheid: de gemeenteraad kan een bijkomend schepenambt invoeren ter bescherming van de minderheid en, als er geen Vlaming zitting heeft in de OCMW-raad, krijgt een Vlaams gemeenteraadslid toegang tot alle OCMW-dossiers.

Het Sint-Michielsakkoord van 29 september 1992 en de aangepaste versie ervan in het Sint-Quintinusakkoord van 31 oktober 1992 dienden als basis voor de vierde staatsvorming van 1993 en de aanpassingen van de grondwet van 5 mei en 18 juni 1993 en de bijzondere wetten van 5 mei en 18 juni 1993. De gemeenschappen zagen hun bevoegdheid o.a. inzake welzijnszorg uitgebreid tot de organieke regels betreffende het OCMW. De provincie Brabant werd gesplitst in Vlaams- en Waals-Brabant. Het arrondissement Brussel-Hoofdstad valt voortaan buiten de indeling in provincies. Aan Waalse kant werd de mogelijkheid gecreëerd om de Franse Gemeenschap en

het Waalse Gewest te laten samensmelten met de Franse Gemeenschapscommissie, die bepaalde bevoegdheden van de Franse Gemeenschap kan uitoefenen en dus decreterende bevoegdheid krijgt. Decreten hebben kracht van wet en kunnen dus de van kracht zijnde wettelijke bepalingen afschaffen, wijzigen of vervangen¹⁶⁸.

Sinds het begin van de staatshervorming bleef de OCMW-wet van 8 juli 1976 een nationale materie. Art. 5 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen bepaalde expliciet: "De persoonsgebonden aangelegenheden bedoeld in art. 59bis, § 2bis, van de Grondwet zijn: II. Wat de bijstand aan personen betreft: 2° Het beleid inzake maatschappelijk welzijn met uitzondering van: a) de regelen tot inrichting van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn; ...". Deze bepaling sloot uit dat de gemeenschappen enige wijziging konden aanbrengen aan de wet van 8 juli 1976. Dit veranderde bij de bijzondere wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, die art. 5, § 1, II, 2° van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 als volgt wijzigde: "De persoonsgebonden aangelegenheden bedoeld in art. 59bis, § 2bis [lees art. 128, § 1, coördinatie van de Belgische Grondwet op 17.2.1994] van de Grondwet zijn: II. Wat de bijstand aan personen betreft: 2° Het beleid inzake maatschappelijk welzijn, met inbegrip van de organieke regels betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, met een aantal uitzonderingen".

Alle andere bepalingen van de wet van 8 juli 1976 behoren exclusief tot de bevoegdheid van de gemeenschappen en kunnen enkel gewijzigd of aangepast worden door:

- de Vlaamse Raad voor het Nederlandse taalgebied;
- de Waalse Gewestraad voor het Franse taalgebied (bij decreet van 19 juli 1993 werden de bevoegdheden inzake OCMW's overgedragen van de Franse Gemeenschap naar het Waalse Gewest);
- de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad;

---

¹⁶⁸ N. JACQUEMIN, M. VAN DEN WIJNGAERT, m.m.v. M.GOOSSENS, *O Dierbaar België. Ontstaan en structuur van de federale staat*, Antwerpen, 1996, p. 24-69; L. SPAUTE, *De gemeenten en het administratief toezicht vandaag*, in: *Gemeentekrediet van België*, jg. 40, oktober 1986, nr. 158, p. 71-73.

- de Raad van de Duitstalige Gemeenschap voor het Duitse taalgebied.

Voor de uitvoeringsbesluiten zijn respectievelijk de Vlaamse Regering, de Waalse Gewestregering, het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad en de Regering van de Duitstalige Gemeenschap bevoegd.

Het beleid inzake maatschappelijk welzijn, met inbegrip van de organieke regels betreffende de OCMW's, wordt thans een gemeenschapsaangelegenheid. De uitzonderingen hebben betrekking op:

1. de vaststelling van het minimumbedrag, toekenningsvoorwaarden en financiering van het wettelijk gewaarborgd inkomen overeenkomstig de wetgeving tot instelling van het recht op een bestaansminimum;
2. bepaalde aangelegenheden geregeld in de organieke OCMW-wet van 8 juli 1976. Daartoe behoren de basisrechten, nl. het recht van elke persoon op maatschappelijke dienstverlening, de taken van het OCMW en het beroep. Bovenop dit federaal minimum kunnen de Gemeenschappen aanvullende rechten toekennen. Federaal blijft eveneens de terugbetaling door particulieren van de kosten van de maatschappelijke dienstverlening, het principe dat elke gemeente van het Rijk bediend wordt door een OCMW met rechtspersoonlijkheid en de regeling van het beroep;
3. de regels die bepalen welk OCMW voor welke personen dient in te staan en welke kosten eventueel ten laste van de Staat zijn (wet van 2 april 1965 op het ten laste nemen van door de COO's verleende steun);
4. de specifieke regelingen voor de verkiezing en de samenstelling van de OCMW-raden en bureaus in bepaalde gemeenten, die tot stand kwamen in het kader van de communautaire pacificatie. Het gaat hier meer specifiek om de OCMW's van de 19 Brusselse gemeenten, de 6 randgemeenten, Voeren en Komen-Waasten.

De federale overheid blijft ook bevoegd voor de regeling van de betrekkingen tussen de openbare overheden en de syndicale organisaties van het OCMW-personeel.

Afgezien van genoemde uitzonderingen worden de gemeenschappen bevoegd voor o.m. de regeling van de samenstelling en de werking van de OCMW-raden, van de personeelsaangelegenheden, van het beheer, van de financiering en van het administratief toezicht. Inzake het administratief toezicht is

het nuttig te herinneren aan art. 83 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980. Dit artikel houdt in dat elke bevoegdheid die aan een minister of aan de Koning werd toegekend, toekomt aan de Gemeenschapsregeringen.

De Hoge raad voor maatschappelijk welzijn werd opgericht ingevolge art. 116 van de organieke wet van 8 juli 1976 dat geen deel uitmaakt van de limitatief opgesomde materies, die federaal blijven. De raad moet advies geven aan de minister bevoegd voor het maatschappelijk welzijn, over alle aangelegenheden waarvoor deze minister bevoegd is in verband met maatschappelijk welzijn. De federale minister van Maatschappelijke Integratie stelde dat de Hoge raad voor maatschappelijk welzijn zal blijven adviseren en dat waarnemers van de gemeenschappen zullen worden uitgenodigd op de vergaderingen van de federale Hoge raad voor maatschappelijk welzijn¹⁶⁹.

Reeds van het begin van 1995 zijn er verschillen in de organieke wet tussen Vlaanderen, Wallonië, het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en het Duitse taalgebied. Dit is o.a. het geval voor art. 7 dat de verkiesbaarheidsvereisten regelt. Dit artikel werd bij decreet van de Waalse Gewestraad van 6 april 1995 vervangen voor het Franse taalgebied, waardoor in Wallonië een ander art. 7 van toepassing is dan in Vlaanderen, in Brussel-Hoofdstad en in het Duitse taalgebied. Hetzelfde decreet voegde een art. 20ter in, waardoor, enkel in Wallonië, een lid van de raad voor maatschappelijk welzijn dat wegens een handicap niet in staat is zijn mandaat alleen uit te oefenen, zich mag laten bijstaan door een vertrouwensman. Een nieuw art. 110bis verduidelijkt de termijnen waarbinnen de toezichthoudende overheid, overeenkomstig art. 110, haar advies, machtiging of goedkeuring moet verlenen. Ook de art. 9, 20, 37, 111 en 112 werden bij dit decreet gewijzigd. Er bestaat een art. 87 (de voorschriften die gelden inzake gemeentecomptabiliteit zijn toepasselijk op de OCMW's) voor het Franse taalgebied (decreet van de Waalse Gewestraad van 22 december 1994) voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad (ordonnantie van 27 oktober 1994) en voor het Duitse taalgebied (decreet van de Raad voor de Duitstalige Gemeenschap van 19

---

¹⁶⁹ R. MAES, *De gevolgen van het Sint-Michielsakkoord en van de vierde staats hervorming voor de lokale besturen*, in: *De Gemeente*, 1994, 2, p. 74-82; A. DE GRAEVE, P. DHAENENS, *Maatschappelijk Welzijn. Commentaar ...*, p. 6-9.

december 1994). Alleen voor het Nederlandse taalgebied blijft art. 87 in zijn originele redactie bestaan, alhoewel bij besluit van de Vlaamse Regering werd bepaald dat de voorschriften inzake gemeentecomptabiliteit die geregeld worden bij KB van 2 augustus 1990, op de OCMW's slechts toepasselijk zullen zijn op een door de Vlaamse Regering vast te stellen datum (besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 1994). De Raad van de Duitstalige Gemeenschap paste als eerste de wet van 8 juli 1976 aan aan de nieuwe staatsstructuur (decreet van de Raad van de Duitstalige Gemeenschap van 2 mei 1995). Men beperkte zich niet tot louter technische aanpassingen, zoals het vervangen in alle artikelen die niet langer tot de bevoegdheid van de federale overheid behoren, van de woorden "Koning" door "Regering". De wijzigingen gingen duidelijk verder. Zo werd o.a. de bevoegdheid van de bestendige deputatie en van de provinciegouverneur overgedragen aan de regering van de Duitstalige Gemeenschap (art. 18, 20bis, 21, 22, 40, 46, 53, 88, 89, 92, e.a.). Door het wijzigen van art. 27 wordt het oprichten van een vast bureau opnieuw facultatief. De begrotingswijzigingen moeten slechts voorgelegd worden aan het overlegcomité zodra ze van aard zijn om de tegemoetkoming van de gemeente te "verhogen". De woorden "verlagen", die ingevoerd werden bij de wet van 2 augustus 1992, werden geschrapt (art. 26bis, § 1, 7°). De OCMW's van het Duitse taalgebied zijn ook niet langer verplicht een verslag op te stellen met betrekking tot de schaalvoordelen en het opheffen van overlappingsen of het dooreenlopen van activiteiten van het OCMW en de gemeente (art. 26bis, § 5 is opgeheven wat het Duitse taalgebied betreft)¹⁷⁰.

---

¹⁷⁰ A. DE GRAEVE, P. DHAENENS, *Maatschappelijk Welzijn. Commentaar ...*, p. 6-9.

DEEL II
ARCHIEFBEHEER EN ARCHIEFZORG

Hoofdstuk I

BEWARING EN INZAGERECHT

Om onderzoek in de archieven van het bureel van weldadigheid te vergemakkelijken, was een goede ordening en bewaring "van alle documenten" noodzakelijk. Er diende een jaarlijks bijgewerkte inventaris in dubbel te worden opgemaakt, die zou bewaard worden door de secretaris en door de voorzitter. De ontvanger kon hiermee niet worden belast omdat art. 2 van het besluit van 19 vendémiaire jaar XII (12 oktober 1803) voorzag dat hij zich door het bestuur een afschrift van alle contracten, titels, verklaringen, pachten, vonnissen e.a. akten betreffende de domeinen waarvan hij de ontvangsten deed, kon laten bezorgen. De archieven werden dus toevertrouwd aan de secretaris. Zij moesten berusten in een behoorlijk aangepast en beveiligd lokaal. Bij besluit van 27 prairial jaar XI (17 mei 1803) waren de gemeentebesturen gehouden gratis aan de burelen van weldadigheid, zo deze het wensten, een lokaal in het gemeentehuis ter beschikking te stellen. Dit lokaal zou kunnen uitgerust worden voor archiefbewaring. Op die manier kon de secretaris ook gemakkelijk onderzoek verrichten, zelfs tijdens de zittingen van het bureel¹⁷¹.

In het algemeen droeg de ontvanger zorg voor de bewaring van het archief. Ook het provinciebestuur schreef dit voor en steunde hiervoor op art. 1 van het zelfde besluit van 19 vendémiaire jaar XII (12 oktober 1803), waarbij de ontvangers opgedragen werd, onder hun persoonlijke verantwoordelijkheid, nauwlettend toe te zien op de ontvangst van de inkomsten, maatregelen te nemen tegen wanbetalers, te waken over de bewaring van de domeinen, inschrijvingen in het hypotheekkantoor, e.a. en hiertoe alle akten, registers en andere documenten nodig voor hun verplichtingen, in handen van hun boekhouders te laten. Gezien de veelvuldige taken van de ontvanger werd de archiefbewaring aan een derde toevertrouwd, maar de ontvanger moest vrij

---

¹⁷¹ E. HERTOGS, *Code des bureaux de bienfaisance* ..., p. 154-155.

toegang hebben tot de archieven en afschriften ter beschikking krijgen. Een register, waarvan elke bladzijde geparafeerd was door een lid van het bureel, kon de verklaring bevatten, ondertekend door de ontvanger, van de akten getrokken uit het depot, waarvan de terugplaatsing nadien moest geverifieerd worden, in de marge, door de archivaris. Dit was de praktijk, wanneer de ontvangers geen gebruik maakten van de mogelijkheid die art. 2 van het besluit van 19 vendémiaire jaar XII hen bood, om zich door de administratie afschriften te laten bezorgen. Dit besluit vroeg van de ontvangers een ontvangstbewijs en wilde dat zij een register bijhielden van alle hypothecaire inschrijvingen. Hierom vertrouwde men de bewaring van de archieven toe aan de secretaris, iemand die duidelijk het vertrouwen genoot van het bestuur, geen belangen had en het minder druk had dan de ontvanger.

Alle voorzorgen dienden te worden genomen om stukken die het depot tijdelijk verlieten, opnieuw te integreren. Een beslissing van het bureel was vereist voor het verlaten van elk stuk van het depot, tegen ontvangstbewijs en verplichting van teruggave, met vermelding van de reden van ontlening, de bevoegdheid van de ontlener, datum, vermelding van de instantie die het document geproduceerd had, summier inhoudsopgave van het stuk, materiele toestand en andere informatie om het signalement van de akte te vervolledigen en eventueel het bekomen van een nieuwe expeditie te vergemakkelijken. Onderaan de kopie van de beslissing van het bureel, ondertekend door de voorzitter en de secretaris, werd de in ontvangstneming geschreven, gedaateerd en ondertekend, en in het depot geplaatst waar het document werd weggenomen. Melding werd gemaakt in de "sommier" van de titels of het om een erin genoteerde akte ging en in de algemene inventaris zowel van de beslissing als van het ontvangstbewijs. Bij de terugkomst van het stuk diende het bureel, na verificatie van de staat van het document, opdracht te geven de kopie van de eerste beslissing aan de belanghebbende te overhandigen, met het ontvangstbewijs, als ontlasting en de teruggave moest er op vermeld zijn. Deze vermelding én de vermelding op de "sommier" moest door de voorzitter en secretaris geparafeerd worden¹⁷².

---

¹⁷² G.E. BRIXHE, *Manuel raisonné par ordre alphabétique* ..., p. 86-91.

Daar de wet van 10 maart 1925 tot regeling van de openbare onderstand geen enkele bepaling inhield met betrekking tot het archief en het inzagerecht van de COO-leden, werd algemeen aanvaard dat art. 69 van de Gemeentewet (geen akte of stuk betreffende het bestuur mag aan het onderzoek van de raadsleden onttrokken worden) van toepassing was op de COO's.

In Frankrijk geldt voor de raadpleging een normale termijn van 30 jaar voor nationale, departementale en gemeentelijke archieven, ziekenhuisarchieven, archieven van openbare en privaatrechtelijke instellingen en organisaties belast met het beheer van openbare diensten of zendingen. Hierop zijn vier uitzonderingen:

- een termijn van 150 jaar te rekenen vanaf de geboortedatum van de betrokkenen voor documenten met persoonlijke medische informatie. Deze termijn slaat uiteraard op de medische dossiers van hospitalen en sociale zekerheid, maar ook op militaire inschrijvingsregisters;
- een termijn van 120 jaar te rekenen vanaf de geboortedatum van de betrokkenen voor personeelsdossiers, niet alleen wat betreft het carrière-dossier, maar ook voor elk persoonlijk dossier met vertrouwelijke gegevens (leerlingendossiers, adoptiedossiers);
- een termijn van 100 jaar te rekenen vanaf een vonnis of afsluiting van het dossier voor documenten van gerechtelijke procedures en strafinrichtingen, registers van de burgerlijke stand, registratie, minuten en repertoria van notarissen, documenten met individuele persoonlijke gegevens verzameld door officiële enquêtes voor de statistiek;
- een termijn van 60 jaar te rekenen vanaf de akte, voor documenten met gegevens die het privéleven betreffen of de nationale veiligheid of defensie aangaan¹⁷³.

Volgens art. 4 van de Archiefwet van 24 juni 1955 bepaalt een reglement van orde, vastgesteld door de bevoegde minister, de voorwaarden waaronder in het Rijksarchief neergelegde stukken kunnen geraadpleegd worden. Bescheiden meer dan 100 jaar oud, bewaard door de openbare instellingen, kunnen in het Rijksarchief worden neergelegd. Ook bescheiden minder dan 100 jaar oud, die geen nut meer hebben voor de administratie, kunnen op het Rijksarchief worden neergelegd op verzoek van de openbare overheden aan

---

¹⁷³ J. FAVIER, *La pratique archivistique française*, Parijs, 1993, p. 399-400.

wie ze toebehoren. Maar dergelijk reglement van orde bestaat niet. Voor het Rijksarchief geldt in feite dat inzage van archieven van meer dan 50 jaar oud mogelijk is, tenzij ze vertrouwelijke gegevens bevatten of er speciale voorwaarden voor de raadpleging bestaan (strafrechtelijke dossiers, bepalingen opgenomen in neerleggingscontracten). In afwachting van een ministerieel besluit dat de raadpleging regelt, kan de Wetenschappelijke Raad van het Rijksarchief volgens een zelf opgemaakte reglementering toelating geven tot raadpleging van documenten jonger dan 50 maar ouder dan 30 jaar.

De organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's regelt het inzagen en bezoekrecht binnen het OCMW voor de OCMW-raadsleden, de ministeriële inspecteurs, de afgevaardigde van het schepencollege en de bijzondere commissaris. De secretaris die het archief, met inbegrip van het "medisch archief" van het OCMW-ziekenhuis, bewaart, moet in principe ook het "medisch archief" aan de raadsleden toegankelijk stellen (art. 30, 36, 45, 108, 109, 113).

Het inzagerecht m.b.t. het overleg wordt ook geregeld door het KB van 16 mei 1984 tot bepaling van voorwaarden en modaliteiten van het overleg. Het sociaal onderzoek maakt deel uit van de aan het inzagerecht onderworpen documenten. Voor de dossiers inzake individuele steunverlening geldt het inzagerecht onverminderd voor alle raadsleden. Niettemin wilde de wetgever de inzage van deze dossiers beperken zonder dat de wettelijke bevoegdheid van de OCMW-raad om te beslissen over de aard van de hulpverlening in het gedrang mocht komen.

Hier kan niet voorbijgegaan worden aan de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, de bepalingen en reglementen inzake openbaarheid van bestuur en van de raadpleging van bestuursdocumenten, zoals de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur, het KB van 23 juni 1994 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 11 april 1994, het KB van 27 juni 1994 tot regeling van de samenstelling en de werkwijze van de "Commissie voor de toegang tot bestuursdocumenten", de wet van 19 december 1997 betreffende de openbaarheid van bestuur in

provincies en gemeenten, het decreet van 18 mei 1999 betreffende de openbaarheid van bestuur¹⁷⁴.

Hoewel reeds in de wetten van de Franse Republiek, meer bepaald in het decreet van 7 messidor jaar II (25 juni 1794) - dat volgens een advies van de Raad van State nog steeds geldig is in België - de openbaarheid van overheidsarchieven was ingeschreven, werd dit recht tot aan de grondwetsherziening van 1993 zeer restrictief geïnterpreteerd. Voor OCMW's is de principiële beperking van de openbaarheid nog groter dan voor andere openbare instellingen. Vooral de cliënten- en patiëntendossiers bevatten privacygevoelige informatie. Het OCMW is zelfs niet verplicht inzage in het dossier te verlenen aan de betrokkene, dus zeker niet aan een buitenstaander¹⁷⁵.

Gegevens uit de persoonlijke dossiers met betrekking tot de sociale dienstverlening mogen ook niet voor de rechtbank gebruikt worden¹⁷⁶. Er bestaat geen specifiek beroepsgeheim voor de sociale dienst van het OCMW. De maatschappelijk werkers beroepen zich wel op een eigen deontologie¹⁷⁷. Aangezien maatschappelijk werkers ook gebonden zijn door het beroepsgeheim, vallen hun dossiers onder de geheimhoudingsplicht waardoor het volgens hen absoluut niet opportuun is derden inzage te verschaffen.

---

¹⁷⁴ G. BAETEMAN en M.-J. VLASSELAER, *De bescherming van het privéleven ten aanzien van de gegevensverwerking. Eerste praktische commentaar op de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens*, Deurne, 1993; R. JANVIER, ed., *Openbaarheid en openheid van bestuur: (on)begrensde mogelijkheden?*, Brugge, 1991, vooral p. 61-83: Hoe "openbaar" is het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn?; zie ook H. COPPENS, *Archiefbeheer...*, p. 349-357.

¹⁷⁵ *O.C.M.W.-zakboekje 1990*, p. 96-97.

¹⁷⁶ F. LOGE, *Het beroepsgeheim met betrekking tot de individuele dossiers van de O.C.M.W.'s*, in: *De Neutrale Mutualist*, dec. 1987.

¹⁷⁷ F. PUT, *Inzagerecht, bezoekrechten en geheimhouding binnen het O.C.M.W.*, in: *OCMW-Visies*, jg. 4, nr. 2, juni 1989, p. 17-38.

In verband met de rechten van de patiënt ten aanzien van zijn medisch dossier werd ook het recht op rechtstreekse inzage en op het bekomen van afschriften ingeschreven¹⁷⁸.

De patiënt, de behandelende arts en de onderzoeker (dit kunnen personen of instellingen, verzekeraars, werkgevers, overheid of hulpverleners zijn) hebben verschillende, conflicterende, belangen. Moet de betrokkene (altijd) worden ingelicht over het verzamelen en verwerken van medische persoonsgegevens? Heeft hij het recht tot vernietiging? Heeft hij altijd inzage? Wie heeft toegang tot de gegevens voor hulpverlening? Wie geeft toegang en onder welke voorwaarden? Een patiënt verwacht van een arts dat hij vertrouwelijk omspringt met zijn dossier. De behandelende arts heeft er voordeel bij dat onderzoek de medische wetenschap vooruit helpt, maar hij mag het vertrouwen van zijn patiënt niet beschamen. De onderzoeker wil in het algemeen belang over alle nodige gegevens voor zijn onderzoek beschikken. De wet van 8 december 1992 op de privacy verbiedt artsen medische persoonsgegevens door te geven aan onderzoekers, tenzij met schriftelijke toestemming van de patiënt. Deze Belgische privacy-wet op het vlak van medische persoonsgegevens wordt achterhaald en ongenueanceerd genoemd. Onderzoek moet zoveel mogelijk gebeuren met absoluut anonieme gegevens. Is dit niet mogelijk, dan kan de onderzoeker aan de arts feitelijk anonieme, dus gecodeerde gegevens vragen, zonder dat daarvoor de uitdrukkelijke toestemming van de patiënt vereist is. Die kan zich wel verzetten. Als het echt noodzakelijk is dat het onderzoek plaatsvindt met persoonsgegevens - waarbij de onderzoeker dus precies weet van welke persoon de gegevens afkomstig zijn - is de uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene vereist. Ook deze principes moeten af en toe genuanceerd worden, bv. in geval de patiënt is overleden¹⁷⁹.

---

¹⁷⁸ B. SCHUTYSER, *Eigendomsrecht en medische dossiers*, 1988, p. 50. L. Hancké pleitte voor het opstellen van een basiswetgeving inzake patiëntenrechten betreffende het medisch dossier en het inzagerecht van de patiënt; L. HANCKÉ, *Is er nood aan wetgevende initiatieven?*, in: *Vlaams Tijdschrift voor Gezondheidsrecht*, maart-april 1989, p. 175-182.

¹⁷⁹ S. CALLENS, *Goed geregeld? Het gebruik van medische gegevens voor het onderzoek*, (Faculteit Geneeskunde K.U. Leuven), Antwerpen, Apeldoorn, 1995, 538 p.

Hoofdstuk II

ADMINISTRATIEVE BEWAARTERMIJNEN

Steeds opnieuw vragen de OCMW's aan het Rijksarchief hoelang een bepaald type document bewaard moet blijven. De bewaartermijn vloeit voort uit het administratief nut van de bescheiden en staat in functie van de bewijs- en verantwoordingsplicht van openbare besturen. Dit is een zaak van de archiefvormende instelling. Het Rijksarchief beslist over de definitieve bestemming, dus over wat niet vernietigd mag worden of bewaard moet blijven. Na hun ontstaan worden documenten nog een tijd door de administratie gebruikt. Deze periode heet de administratieve gebruiksperiode. In de regel loopt deze periode tot het definitief afsluiten van een zaak. Wegens een voorbeeldfunctie of als precedent worden sommige dossiers langer onder de hand gehouden. De administratieve bewaartermijn daarentegen is een reglementaire periode die bepaalt wanneer de vernietigbare stukken mogen gelicht worden en de te bewaren stukken naar het statisch archief en de archiefbewaarplaats moeten worden gebracht. De bewaartermijn is tenminste even lang als de administratieve gebruikstermijn. Het is vooral de bewijswaarde en de verplichting tot democratische verantwoording die de duur van de administratieve bewaartermijn bepalen. Voor overheidsarchieven zoals OCMW's zijn een aantal bewaartermijnen bij wet- en regelgeving vastgelegd. De meeste schikkingen betreffen financiële verrichtingen, zoals bv. de onderrichtingen in het KB van 2 augustus 1990 waarbij alle stukken die gediend hebben tot de rekeningen, de bewijsstukken, 30 jaar moeten bewaard worden en de jaarrekeningen zelfs permanent. Het Rekenhof hanteert bewaartermijnen van 5, 6, 10, 15, 30 jaar en de onbeperkte bewaring, krachtens het KB van 25 november 1952 houdende vaststelling der termijnen waarna het in het Rekenhof neergelegd archief mag vernietigd worden. Voor zover niet door wet- of regelgeving vastgelegd, moeten de beslissingen over de administratieve bewaartermijn in een OCMW genomen worden door de secretaris, die verantwoordelijk is voor het archief, liefst ook in samenspraak met de Raad, omdat de bewaartermijnen van invloed zijn op de openbare

verantwoording, en na consultatie van de verschillende diensten en advies van de archiefbeheerder. In OCMW's waar nog geen administratieve bewaartermijnen werden vastgesteld neemt men als norm de administratieve gebruiksperiode verhoogd met een veiligheidsmarge van 1 à 5 jaar¹⁸⁰.

De meeste OCMW's hebben duidelijk problemen met het bepalen van de administratieve bewaartermijnen. Op de verschillende directies of afdelingen heerst grote onzekerheid omtrent de voorgeschreven bewaringstermijn en waar er duidelijkheid is, wordt de termijn niet altijd gerespecteerd. Het gevolg hiervan is dat bescheiden onopzettelijk vernietigd kunnen worden, ondanks het feit dat de toelating van het Rijksarchief vereist is, en dat andere stukken waarvan de bewaring niet langer nodig is, in de archiefbewaarplaatsen blijven. Hierna volgen enkele richtlijnen en adviezen. De termijnen zijn opgelegd bij wet en/of opgesteld voor gemeentebesturen. Zij zijn ook voor de OCMW's bruikbaar omdat bv. het personeel hetzelfde statuut heeft als het gemeentepersoneel, en het patrimoniumbeheer op dezelfde manier dient te gebeuren als voor de gemeentegoederen.

A. PERSONEEL

Personeelsdossiers dienen best 100 jaar na geboortedatum bewaard te blijven. Dossiers van personeel dat geen pensioenrechten heeft opgebouwd, worden 10 jaar bewaard. Bescheiden uit het personeelsdossier die niet van belang zijn voor de verdere loopbaan, worden 10 of 5 jaar bewaard, naargelang het stukken zijn van boekhoudkundige aard in uitvoering van zelfgemaakte rechtsregelingen of niet.

Stukken van boekhoudkundige aard m.b.t. individuele personeelsleden in uitvoering van zelf gemaakte regelingen worden 10 jaar bewaard wanneer het geen verantwoordingsstukken zijn bij de rekeningen. Dit zijn o.m. werkbriefjes, salarisspecificaties, stukken inzake inhoudingen en afdrachten (loonbelasting, sociale lasten), stukken inzake uitkeringen (behoud van loon in bijzon-

---

¹⁸⁰ H. COPPENS, *Archiefbeheer in gemeenten en O.C.M.W.'s*, p. 160-163, 189.

dere omstandigheden, wachtgelden, kindertoelagen, voor ziekten, ongevallen, bevallingen, vakantiegeden), stukken inzake toelagen en vergoedingen (voor overwerk, woning-, huur- en verhuur- en logiesvergoedingen, verplaatsingskosten, reis- en verblijfskosten, voor kleding en uitrusting, studie). Zijn ze wel verantwoordingsstukken dan gelden de voorschriften terzake (zie boekhouding).

Stukken van niet-boekhoudkundige aard m.b.t. individuele personeelsleden in uitvoering van zelf gemaakte regelingen, worden 5 jaar bewaard. Dit zijn o.m. ontheffingen, verhuisplicht, verlengingen buitengewoon verlof.

Voor bescheiden van niet-benoemde, niet geslaagde of niet in dienst getreden kandidaten kan een termijn van 5 jaar gehanteerd worden.

Stukken i.v.m. de materiële organisatie: 5 jaar bewaren.

Medische dossiers van de bedrijfsgeneeskundige dienst en de dienst medisch toezicht: de 3 recentste inentingsfiches, fiches van medisch onderzoek bewaren zolang de betrokkene in de instelling werkt; ongevallenfiches: 3 jaar na vertrek uit de instelling; het medisch dossier van de werknemer: 15 jaar vanaf zijn vertrek uit de instelling en 30 jaar voor werknemers die aan bijzondere risico's zijn blootgesteld.

Personeelsregisters en personeelsoverzichten, verslagen van en over het eigen orgaan (personeelsbulletin, jaarlijkse verslagen, enz.) blijven bewaard. De stukken ingekomen en opgemaakt ter voorbereiding van deze bescheiden: 10 jaar bewaren¹⁸¹.

De personeelsdienst kan ook een afdeling "pool-geneesheren" hebben, die zorgt voor het op peil houden van het geneesherenbestand, de verrekening

---

¹⁸¹ V. LAUREYS, *Personeel*, in: G. MARÉCHAL, eindred., *Bewaring en vernietiging van gemeentearchieven ...*, dl. II, p. 10-19, 94-99.

van de wedden, de supplementen, de vaste en provisionele onkostenafdrachten en de algemene pool¹⁸².

B. SECRETARIAAT

Installatiedossiers van de wettelijke bestuursorganen (samenstelling, bevoegdheden, aanstelling en eedaflegging van de raadsleden), en andere reeksen die met de vergaderingen van de bestuursorganen samenhangen (uitnodigingsbrieven, agenda, aanwezigheidsregister). Verslagen van de gemeenteraad, van de Algemene vergadering van het Centrum voor Algemeen Welzijnswerk, van de Raad van Bestuur en het Verhuurcomité van de Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij, van de vergaderingen van het Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap (PWA): 6 jaar tot de installatie van de nieuwe organen of de duur van het mandaat.

Beslissingen van stafvergaderingen en directiecomités, informele overlegorganen die ontstonden om de overleg- en communicatiestructuur binnen het OCMW te optimaliseren, en waarbij betrokken zijn de cliënten, medewerkers en leidinggevenden, kunnen belangrijk zijn om de interne werking van het OCMW mee helpen verklaren. Omdat deze beslissingen niet in de notulen zijn opgenomen, wordt een permanente bewaring voorgesteld, na een verblijf van de duur van de legislatuur of 6 jaar in het kantoor.

De boeken (boekhouding), het meerjarenplan, het budget en de jaarrekening worden ten minste 30 jaar bewaard (Besluit van de Vlaamse regering van 17.12.1997).

De notulen van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn, van het Vast Bureau en de Bijzonder Comités (Sociale Dienst, e.a.), zittingsverslagen, verslagen van de overlegorganen (Overlegcomité, Syndicaal Overlegcomité, Syndicaal

---

¹⁸² In Antwerpen ressorteert deze afdeling onder de directie Financiën, maar de afdeling wedde van de directie personeelszaken staat in voor de opmaak van de loonfiches, de weddestaten en de RSZ-kwartaalaangiften; P. DE COMMER, *Het modern archiefbeheer van de centrale bestuursadministratie van het O.C.M.W. van Antwerpen...*, p. 9-11.

Onderhandelingscomité, Lokale Adviescommissie), dossiers voorbereid door het secretariaat ter ondersteuning van de beslissingen, dossiers van verwerking, vervreemding, erfdienstbaarheden, (ruil)verkavelingen e.d. van onroerende goederen, dienen permanent bewaard te worden.

De jaarverslagen en beleidsnota's, de reglementen, blijven bewaard¹⁸³.

C. BOEKHOUDING

Volgens de organieke wet van 8 juli 1976 op de OCMW's zijn de voorschriften inzake gemeentecomptabiliteit ook van toepassing op de OCMW's. Het Regentbesluit van 10 februari 1945 houdende algemeen reglement op de gemeentelijke comptabiliteit regelde de gehele gemeentelijke boekhouding. Art. 227 bepaalt dat de minister van Binnenlandse Zaken de modellen voor de boekhoudkundige documenten kan vastleggen. Hij deed dit bij rondschrijven van 2 mei 1946. De modellen die vanaf 1947 moesten gebruikt worden, werden afgebeeld met de publicatie van het rondschrijven in de bestuursmemorials van de provincies. Hierdoor werd ook verder, bij de bewaar- en vernietigingslijst, het onderscheid gemaakt vóór en na 1947. Het besluit van de Regent geeft een wettelijke termijn van 30 jaar op voor de administratieve verantwoordelijkheid¹⁸⁴.

Net zoals de gemeenten kennen de OCMW's een boekhouding van de ontvanger en een boekhouding van de secretaris. Gemeenten en OCMW's respecteren het besluit van de Regent van 1945 en het daaropvolgens ministerieel schrijven van 1946. De comptabiliteit omvat drie voorgeschreven boekhoudingen:

- de boekhouding van de erkende vorderingen en de aangewende uitgaven of de boekhouding van de secretaris;

---

¹⁸³ S. HENDRIX, *Analyse van de documentproductie* ..., p. 44-49; G. MARÉCHAL, *Bewaring en vernietiging* ..., dl. III, p. 29-43, 166-171.

¹⁸⁴ G. MARÉCHAL, *Bewaring en vernietiging van gemeentearchieven*..., dl. I, p. 61.

- de boekhouding van de geldverhandelingen en de aflegging van de rekeningen of de boekhouding van de ontvanger;
- de boekhouding van de goederen of het voorraadbeheer die wordt gehouden door de beambten die voor het stockbeheer verantwoordelijk zijn.

Betreffende de ziekenhuizen werden door het KB van 27 februari 1961 een aantal regelen uitgevaardigd inzake hun afzonderlijk beheer. Een analytische of bedrijfsboekhouding diende gehouden te worden en dit naast de budgettaire comptabiliteit zoals wettelijk voorgeschreven voor het OCMW. De ontvanger fungeert als penningmeester voor de verzorgingsinstellingen.

Bij KB van 27 juni 1983 moesten de OCMW's van het dienstjaar 1985 af, hun begroting en rekening opmaken volgens de voorgeschreven functioneel-economische classificering. Deze methode werd reeds vanaf 1968 en 1969, achtereenvolgens door de vier grote steden en alle andere gemeenten, toegepast. Door de automatisering van de boekhouding en de kasverrichtingen was de strikte scheiding tussen boekhouding van de ontvanger en van de secretaris niet langer houdbaar. De wederzijdse controle, die met de tweevoudige boekhouding werd beoogd, was ook overbodig geworden¹⁸⁵.

Secretariaat of dienst financiën (rekendienst)

De vastgestelde begroting met bijlagen en wijzigingen, sommier van onroerende goederen, het boek der aangegane leningen, de boeken der leningen met uitgifte van titels aan toonder, het boek met aanvragen voor de bijdragen van de hogere besturen, het boek der pensioenen en renten, blijven bewaard.

Het grootboek moet 10 jaar bewaard blijven op voorwaarde dat het grootboek van de ontvanger bewaard wordt.

De bewaartermijn van het mandatenboek of het register van de dubbels der door de raad uitgeschreven orders ter betaling, de dubbels van documenten

---

¹⁸⁵ P. DE COMMER, *Het modern archiefbeheer van de centrale bestuursadministratie van het O.C.M.W. van Antwerpen* ..., p. 7-8.

die bij de ontvanger berusten (o.m. uittreksels Gemeentekrediet), dossiers die om beheersredenen gevormd worden maar die uit kopieën bestaan (zoals dossiers der werken en dossiers der leningen), hulpboeken der ontvangsten en uitgaven (van gemeentelijke inrichtingen en diensten) is 10 jaar.

Ontvangerij

Het grootboek van de ontvanger, de goedgekeurde dienstjaarrekening, de eindrekening van klerk tot meester, de inventaris bij de ambtsaanvaarding van een nieuwe ontvanger, worden bewaard (KB 15.2.1977).

De maandstaten of maandelijks standopgaven, de jaarlijkse standopgave grootboek, dagboek of journaal, dagkasboek of kasjournaal, postchequeboek, bankboek, hulpdagkasboeken, standopgaven van de kasvoorraad volgens het dagboek met de ontvangst- en uitgavestatens, maandelijks balans tussen dagkasboek en grootboek, dagelijks kasverslag, losse kwijtingen, kwijtingboek, documenten kas, P.V. van kasnazicht, bewijsstukken bij de kasontvangsten (postchequestroken, bankrekeningstroken), bundels benaerstiging (dossiers in onwaarde m.b.t. niet-solvabele debiteuren en dossiers dagvaardingen m.b.t. solvabele debiteuren), bezoldiging advocaten, dossiers hypotheeken (door het OCMW genomen op bezittingen van geplaatste bejaarden en in mindere mate betreffende behoeftigen), dossiers loonbeslag, dossiers leningen, is de administratieve bewaartermijn bepaald op 30 jaar na de goedkeuring van de rekening waarop ze betrekking hebben.

Van de verantwoordingsstukken, nl. de betalingsbevelen en de invorderingsstatens werd de administratieve bewaartermijn van 30 jaar tot 10 jaar teruggebracht door het besluit van de Vlaamse regering van 17 december 1997. De verantwoordingsstukken van vóór 1947 blijven bewaard. Mandaatboeken: maximaal 10 jaar bewaren.

Boekhoudkundige bewijsstukken die geen verantwoordingsstukken bij de rekeningen zijn hebben een administratieve bewaartermijn van 10 jaar. Indien de personeelsdossiers niet volledig zijn kan het aangewezen zijn de bewaartermijn van de stukken inzake lonen te verlengen tot 50 jaar, met het oog op mogelijke opzoekingen m.b.t. de in dienstverband geleverde arbeidsprestaties (samenstelling pensioendossier). Wanneer bestekken en tekeningen van grote

werken verloren zijn, worden best de verantwoordingsstukken die erop betrekking hebben, bewaard.

Deze termijnen gelden ook voor de bescheiden van de bijzondere ontvangers¹⁸⁶.

De Nieuwe OCMW-Boekhouding (NOB)

De NOB spruit voort uit het Besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 1997 betreffende de boekhouding en de administratieve organisatie van de OCMW's. Het decreet trad pas effectief in werking op 1 januari 2001, na vooraf in enkele OCMW's per provincie te zijn uitgetest. Vanaf die datum moeten dus alle 307 OCMW's in Vlaanderen de NOB invoeren. In hoofdzaak en beknopt gaat het om

- 1) een kostprijs- en prestatieboekhouding. De vroegere kasboekhouding registreerde enkel de ontvangsten en uitgaven. Nu gaan alle OCMW's over op de algemene of dubbele boekhouding, die ook de kosten en opbrengsten, respectievelijk het actief en het passief in rekening brengt;
- 2) de uitbouw van een coherente financiële cyclus, in plaats van de vroegere begroting en dienstjaarrekening. De cyclus bestaat uit de meerjarenplanning, het budget, de boekhouding (die uitmondt in de rekening) en de audit (nakomingsaudit en operationele audit). De audit wordt uitgeoefend door de diensten van de gouverneur;
- 3) vernieuwingen inzake administratieve organisatie. De Raad voor Maatschappelijk Welzijn moet zelf zorgen voor efficiënte procedures, methodes en richtlijnen en beschikt hiervoor over het administratief handboek;
- 4) invoering van het budgethouderschap, waardoor financiële verantwoordelijkheid kan worden gedelegeerd naar organen of ambtenaren, in tegenstelling met het vroegere gecentraliseerde financiële beleid;
- 5) een audit in plaats van administratief toezicht. In de eerste plaats wordt overleg belangrijker dan toezicht. Een interne auditcommissie, bestaande uit de voorzitter, de secretaris en de ontvanger, beoordeelt of het gevoerde

---

¹⁸⁶ G. MARÉCHAL, *Het O.C.M.W.-archieef: taak en uitdaging voor de secretaris*, in: *OCMW-Visies*, jg. 6, nr. 1, maart 1991, p. 28-29; G. MARÉCHAL, *Bewaring en vernietiging...*, dl. 1, p. 61-81; P. DE COMMER, *Bewaar- en vernietigingslijst van archiefbescheiden gevormd en beheerd door het kantoor van de ontvanger*, (Antwerpen, 1994).

beleid beantwoordt aan de vastgestelde doelstellingen. De ontvanger brengt een driemaandelijkse financiële rapportering aan de Raad voor Maatschappelijk Welzijn. Ook de externe audit krijgt ruime controle- en rapporteringsbevoegdheden.

De NOB heeft natuurlijk ingrijpende gevolgen voor de archiefproductie. Sommige vroegere reeksen verdwijnen helemaal of komen enkel nog voor in elektronische vorm:

- grootboeken van uitgaven en ontvangsten zijn geen wettelijke verplichting meer. Ze kunnen wel nog afgedrukt worden, maar hun inhoud komt al volledig voor in de resultatenrekening van de jaarrekening;
- kas- en dagboeken zijn ook niet meer wettelijk verplicht. De Vlaamse regering wil dat nog minimaal vier dagboeken worden bijgehouden, maar dit gebeurt volledig geautomatiseerd. Wel worden nog dagelijks journaals van de diverse rekeningen bijgehouden;
- het vroegere driemaandelijkse kasverslag of het PV van kasnazicht wordt vervangen door het uitgebreider driemaandelijks financieel rapport van de ontvanger aan de Raad voor Maatschappelijk Welzijn;
- het gebruik van mandaten en invorderingsstaten, die zovele jaren werden uitgeschreven, wordt verlaten.

Het vroeger klassement van de twee omvangrijke reeksen, mandaten en invorderingsstaten, gebeurde na de uitvoering van de financiële verrichting op basis van twee olopende nummers. Met de invoering van de NOB gebeurt de klassering op de datum van de betaling zelf, en dus heel wat later in de procedure. Andere, vroeger aparte reeksen, o.a. de dossiers betreffende afgehandelde rappels, dossiers inzake geplaatste bejaarden, de zgn. "rekening voor orde" en de invorderingsstaten voor toelagen van Gesco's, gingen op in dit centrale klassement.

Het besluit betreffende de NOB verminderde bovendien de administratieve bewaartermijn voor de bewijsstukken drastisch van 30 naar 10 jaar.

Maandelijkse controlelijsten van de Sociale Dienst betreffende personen die door het OCMW werden uitbetaald met opgave van het bedrag, verliezen hun administratief nut na het verstrijken van de maand waarop ze betrekking hebben: 1 jaar bewaren.

Controlelijsten circulaire cheques Gemeentekrediet, met vermelding van de cliënten die in betreffende maand uitkeringsgerechtigd waren, moeten als interne werkdocumenten slechts 1 à 2 jaar na de maand waarop ze betrekking hebben bewaard te worden.

Fiches en aangiften van belastingen volgens het protocolakkoord van 5 december 1980 tussen de ministeries van Financiën en Binnenlandse Zaken en volgens art. 57 en 327 van het Wetboek van Inkomstenbelasting 1992, betreffende commissies, honoraria, makelaarslonen tot een bepaald bedrag, leveringen werken, betaalde huurgelden, onteigeningsvergoedingen en toelagen, subsidies, leningen, enz. eveneens tot een bepaald bedrag, worden naar het Documentatiecentrum Bedrijfsvoorheffing gestuurd, dat ze 5 jaar bijhoudt (het KB van 25.11.1952 houdende vaststelling der termijnen waarna het in het Rekenhof neergelegd archief mag vernietigd worden, bepaalt de termijn op 6 jaar).

Afgehandelde dossiers cliënten Sociale Dienst (en thuiszorg) betreffende terugbetalingen door cliënten, met een invorderingsstaat, het terugbetalingsformulier en een opvolgingsstaat: maximaal 10 jaar bewaren. De dossiers worden afgesloten na de betalingen. Het basisdossier wordt bewaard op de Sociale Dienst. De bewijzen van betaling zitten ook in het algemeen klassement van de ontvangsten.

Dossiers ambulante zorgen en hospitalisatiekosten van personen die geen onderstandsdomicilie verworven hebben zoals bedoeld in art. 4.2 van de wet van 2 april 1965, betreffen dikwijls personen die al een dossier op de Sociale Dienst hebben. Het OCMW heeft 1 jaar de tijd om de medische kosten terug te vorderen van het ministerie (zie voor een termijn van 6 jaar het KB van 25.11.1952).

Dossiers oninbaarstellingen (dubieuze debiteuren) betreffen meestal cliënten van de Sociale Dienst. Deze debiteuren worden uit het klassement van de cliëntendossiers gelicht, en met een verslag van de maatschappelijk werker over de redenen van oninbaarstelling, voor de Raad van Maatschappelijk Welzijn gebracht. Overeenkomstig art. 2277 van het Burgerlijk Wetboek verjaren de vorderingen tot terugbetaling volgens art. 15 van de wet van 7 augustus 1974: minimum 5 jaar bewaren.

Controlelijsten bestaansminimum en steun "politieke vluchtelingen" zijn interne controle-instrumenten. Deze maandelijkse lijsten worden naar het ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu gestuurd met vragen voor terugbetaling van de verleende steun en BM. Het ministerie stuurt op zijn beurt maandelijkse controlelijsten met de terugbetalingen. Sociale dossiers kunnen door het ministerie 1 jaar gecontroleerd worden, de hier genoemde lijsten 3 jaar. Ook op deze lijsten is het genoemd KB van 25.11.1952 van toepassing.

Lijsten met boekhoudkundige controles voor openstaande vorderingen en schulden jegens cliënten of leveranciers verliezen als interne controledocumenten hun administratief nut na het afsluiten van het betreffende boekjaar.

Dossiers onderhoudsgelden betreffen de terugbetaling van voorschotten op en de invordering van onderhoudsgelden verschuldigd aan kinderen. Het ministerie kan deze dossiers 3 jaar controleren. Voor deze interne controledocumenten is ook het KB van 25.11.1952 van kracht met een termijn van 6 jaar.

PWA-Cheques worden door het OCMW voor uitgevoerde taken uitgereikt aan werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen. Ze worden niet opgenomen in het algemeen klassemment bij de bewijsstukken, maar apart geklasseerd. De Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling oefent een jaarlijkse controle uit. De cheques zijn 1 jaar na aankoop door de gebruiker geldig. De invorderingen van de uitgevende firma zijn bewijsstukken bij de ontvangsten¹⁸⁷.

Sommige OCMW's hebben een directie Verplegingskosten die instaat voor de facturatie van door de verzorgingsinstellingen geleverde prestaties. Deze diensten kunnen ook door elke instelling gefactureerd worden. Bij een afdeling tarificatie worden de volgende reeksen aangetroffen: maandelijkse overzichtsstaten van geleverde prestaties per verpleegster en per dokter, D-staten of verzamelschriften voor verstrekte hulp per patiënt (met identificatiegegevens, datum en nomenclatuur van de verstrekking, naam van de verstrekker en voorschrijver, honoraria), rekeningen ten laste van de zieken-

---

¹⁸⁷ S. HENDRIX, *Analyse van de documentproductie in het OCMW...*, p. 58-74.

fondsen, maandelijks verpleegstersstatistieken per instelling, maandelijks doktersstatistieken¹⁸⁸.

D. WERKEN EN GOEDEREN

Per opdracht worden ontwerp- en aanbestedingsdossiers gevormd (met de besluiten tot wijziging van de opdracht voor aanneming van werken en de verschillende stukken betreffende de uitvoering van de opdracht en het bestek). Er kunnen ook reeksen bestaan van uitgevoerde en niet-uitgevoerde werken en werken in eigen beheer uitgevoerd door de technische dienst, die ook zorgt voor het onderhoud van de gebouwen en technische installaties.

Gezien bij werken de verantwoordelijkheid van de aannemer in regel 10 jaar na de definitieve oplevering duurt, is dit ook de minimale administratieve bewaartermijn voor de dossiers van die werken. Het Regentbesluit van 10 februari 1945 schrijft voor een sommier of register m.b.t. de inkomsten en uitgaven van het patrimonium bij te houden. De bewaartermijn is 30 jaar. Met de automatisering kan elk jaar een listing geprint worden¹⁸⁹.

E. FACILITAIRE DIENSTEN

Hieronder vallen de technische diensten, het Comité Veiligheid, Gezondheid en Verfraaiing der werkplaatsen (VGV).

Voor de technische dienst verwijzen we ook naar "Werken en gebouwen". Aan deze dienst is soms een studiebureel verbonden dat verantwoordelijk is

---

¹⁸⁸ P. DE COMMER, *Het modern archiefbeheer van de centrale bestuursadministratie van het O.C.M.W. van Antwerpen...*, p. 41-42.

¹⁸⁹ G. MARÉCHAL eindred., *Bewaring en vernietiging* ..., dl. II, p. 60-68. In het OCMW van Antwerpen wordt een termijn van 2 à 5 jaar gehanteerd, behalve voor ontwerp- en aanbestedingsdossiers; P. DE COMMER, *Het modern archiefbeheer* ..., p. 38-41, 87.

voor de opmaak van de lastenkohieren en de plannen. De technische dienst staat ook in voor het vervoer, aanleg en onderhoud van tuinen, installaties en magazijn.

Bestelbons worden in verschillende exemplaren opgemaakt waarvan een op de facilitaire dienst blijft. De dienst bewaart van elke aankoop de bestel-aanvraag, de bestelbon en een kopie van de factuur. Kopieën van de bestelbon, de factuur, de leveringsbon worden met een vraag voor betaling aan de dienst financiën gestuurd. De dubbels worden 5 jaar bewaard.

Het administratief nut van stocklijsten (keukenproducten, verzorgingsmateriaal, wasproducten, onderhoudsproducten en kantoorbenodigdheden vervalst na hoogstens een week. Menu's van de keuken zijn één week geldig.

Het Comité VGV produceert wettelijk voorgeschreven maand- en jaarverslagen, verslagen van de vergaderingen van het Comité en ongevalensteekkaarten. De administratieve bewaartermijn van de maandverslagen en ongevalensteekkaarten is beperkt omdat zij in de jaarverslagen worden opgenomen. De verslagen van de vergaderingen van het Comité hebben een administratieve bewaartermijn van 10 jaar. Ze worden ook in het jaarverslag opgenomen.

Op de dienst VGV kunnen ook veiligheidsdossiers zijn per instelling of per onderwerp (bv. asbest, medische gassen) en technische dossiers met documentatie, briefwisseling en dienstnota's.

F. SOCIALE DIENST

De sociale dossiers vertegenwoordigen een hoofdtaak van de OCMW. Er werden door de VBSG reeds studies gedaan over het cliënteel (leeftijden, verhoudingen mannen/vrouwen e.a.). Voor de sociale dossiers is een administratieve bewaartermijn niet wettelijk voorzien. Men kan hier opteren voor een termijn van 30 jaar na het overlijden van de cliënt. Bij een onbekende sterfdatum kan een termijn van 110 jaar na de geboortedatum gehanteerd worden.

De documenten in het sociaal dossier kunnen zijn: het intake-formulier ingevuld bij het eerste contact met de identificatiegegevens van alle personen die op het adres van de aanvrager wonen. Hieraan kan ook een fotokopie van de identiteitskaart gehecht zijn; een uitprint van het rijksregister, een schriftelijke aanvraag, contactbladen waarop de maatschappelijk werker werkinformatie bij de hulpverlening noteert en die naast allerlei gegevens ook eigen bedenkingen bevatten; correspondentie cliënt-Sociale Dienst, het sociaal verslag, aangifte van bestaansmiddelen, een integratiecontract, verklaring bestaansminimum, een formulier voor arbeidsbegeleiding, medicamentenblad, registratieformulieren betreffende de contacten met de maatschappelijk werker, betaalstaten, formulieren voor teruggave door het ministerie van hulpverlening aan vreemdelingen, verklaring van ontvangst van voorschotten, formulieren betreffende de terugbetaling van steun in voorschotten, voorschotbrieven, onderzoeken naar onderhoudsplicht, de betekening, uitnodigingen aan de cliënt om gehoord te worden, subdossier budgetbegeleiding, subdossier verblijf in ziekenhuis of opvangtehuis, subdossier rechtzaak, briefwisseling met externe instellingen, documenten betreffende vreemdelingen¹⁹⁰.

De inhoud van de sociale dossiers is met de automatisering grondig gewijzigd. Alle steunaanvragen worden rechtstreeks in het nieuwe bestand ingevoerd, en ook reeds gesteunden kunnen worden ingevoerd. In de oude omslagen blijft de briefwisseling met de betrokkenen en de informatie die alleen "op papier" rechtsgeldigheid bezit. De resterende archiefvorming gebeurt uitsluitend op de cliëntenregistratie. De reeks sociale dossiers bestaat aldus uit twee reeksen, die beide bewaard dienen te worden¹⁹¹.

---

¹⁹⁰ V. KERCKHOVE, *De sociale dossiers van het Kortrijkse O.C.M.W. Een voorstel tot een bewaar- en vernietigingslijst*, onuitgeg. verhandeling KUL-VUB-RUG, Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer, Brussel, 1999, p. 94-106; zie ook V. KERCKHOVE, *De sociale dossiers: een voorstel inzake bewaren en vernietigen*, in: *OCMW-Visies*, 2/2000, p. 21-27.

¹⁹¹ Daarnaast kunnen ook reeksen briefwisseling (met 2de exemplaar van bescheiden in het sociaal dossier), bundels beroepskamer en bundels arbeidsrechtbank bestaan; P. DE COMMER, *Het modern archiefbeheer...*, p. 31-32.

De meeste maatschappelijk werkers, hoofden van de Sociale Dienst en de sociale coördinatoren wensen een volledige bewaring, enkele verkiezen een flinke snoeibeurt in de dossiers. Hun wens spruit eerder voort uit de angst zich niet te kunnen verantwoorden wanneer dit nodig zou blijken. Dat deze dossiers ooit het onderwerp van een onderzoek zouden kunnen uitmaken, lijkt hen uitgesloten.

In haar studie over de sociale dossiers van het OCMW te Kortrijk pleit V. Kerckhove voor een gestandaardiseerde opmaak van de dossiers. Zij stelt een werkproces voor in twee fasen. De eerste situeert zich bij het afsluiten van het dossier. Dit is het aangewezen moment om het dossier te schonen van overbodige documenten en schadelijke materialen. De tweede fase is deze van de selectie en vernietiging zelf. Hét probleem is echter het moment waarop dit moet gebeuren. Het voorstel is een maximale leeftijd verhoogd met de maximale administratieve bewaartermijn. Concreet kan de selectie op het volledige dossier uitgevoerd worden op het moment dat het dossier naar het statisch archief wordt overgebracht. Zij stelt de leeftijdsgrens op 100 jaar en de maximale administratieve bewaartermijn op 5 jaar. Het overbrengen van het dossier naar het statisch archief 110 jaar na de geboortedatum van de cliënt moet dan zeker aan de gestelde eisen voldoen. Maar slechts een beperkt aantal dossiers komt nu al in aanmerking, zodat het nut ervan niet direct blijkt. Bovendien zijn de dossiers die het eerst voor selectie in aanmerking komen, minder omvangrijk dan de huidige, zodat de plaatswinst en de overzichtelijkheid van de dossiers niet erg groot zal zijn¹⁹².

Voor dossiers van Beroepskamers en Arbeidsrechtbanken wordt een termijn van 30 jaar vooropgesteld¹⁹³.

---

¹⁹² V. KERCKHOVE, *De sociale dossiers van het Kortrijkse O.C.M.W...*, Brussel, 1999; zie ook V. KERCKHOVE, *De sociale dossiers...*, in: *OCMW-Visies*, 2/2000, p. 21-27.

Het systeem van schoning van de dossiers, en dit bij voorkeur vóór de dossiers naar het statisch archief worden overgebracht, lijkt in het OCMW van Kortrijk niet haalbaar. In Antwerpen daarentegen functioneert het zeer goed. Bij het overlijden van de cliënt gaat het dossier naar het statisch archief.

¹⁹³ P. DE COMMER, *Het modern archiefbeheer ...*, p. 86.

De gemeente die zorgen verstrekke waarvan de terugbetaling verplicht was, moest de gemeente die zij veronderstelde het onderstandsdomicilie te zijn, binnen een bepaalde termijn op de hoogte stellen. Dit schriftelijk bericht kon zowel door de gemeentelijke administratie als door de hulpverstrekkende instantie worden overgemaakt. De hulpverstrekkende gemeente moest slechts de gemeentelijke administratie van de plaats waar het onderstandsdomicilie is, kennen. Dit verklaart waarom dergelijke berichten in gemeentearchieven kunnen voorkomen. Mits gemeenschappelijk akkoord kon de briefwisseling ook rechtstreeks tussen de onderstandsinstellingen plaatsvinden.

De kosten waarvan de terugbetaling verplicht was, werden terugbetaald op voorleggen van een kostenstaat die binnen een voorgeschreven termijn aan de debet-gemeente werd overgemaakt. Ook deze staat mocht uitgaan van de gemeenteadministratie of van de weldadigheidsinstelling en gericht zijn aan de verschuldigde gemeente of weldadigheidsinstelling. Dit verklaart hun aanwezigheid in het gemeentearchief.

De wet van 2 april 1965, gewijzigd bij de wet van 9 juli 1971, vereenvooudigde de zaken. Alleen de kosten van behandeling met of zonder hospitalisatie, van een behoeftige in een verplegingsinstelling kunnen nog worden verhaald op de COO/OCMW van het onderstandsdomicilie of op de Staat wanneer het een behoeftige zonder onderstandsdomicilie betreft. Met de uitvoering van de wet van 1965 zullen op de gemeenten dan ook geen stukken meer voorkomen betreffende het onderstandsdomicilie, tenzij eventuele vragen om inlichtingen bij de bevolkingsdienst en betwistingen over de inschrijving in het bevolkingsregister. Deze betwistingen worden beslecht op het ministerie van Binnenlandse Zaken waar dan ook het eventuele bewaarniveau ligt. Geschillen betreffende terugbetalingen worden beslecht door de bestendige deputatie en in hoger beroep door de Raad van State, wanneer het om een geschil gaat tussen COO/OCMW van eenzelfde provincie, en in eerste en laatste aanleg door de Raad van State in andere gevallen¹⁹⁴.

---

¹⁹⁴ G. MARÉCHAL, *Bewaring en vernietiging ...*, dl. III, p. 105-109.

Lijsten van aanvragen voor de terugbetaling van het bestaansminimum door het ministerie, controlelijsten van het ministerie voor het bestaansminimum, lijsten van aanvragen voor de terugbetaling van steun aan de categorieën personen bedoeld in art. 5 van de wet van 2 april 1965 door het ministerie, moeten 6 jaar bewaard blijven (zie KB van 25.11.1952).

Dossiers onderstandswoonst in een verpleeginstelling buiten de gemeente van een behoeftige uit de gemeente, bevatten meestal slechts twee formulieren, nl. een aanvraag van het OCMW van indeplaatsstelling en een uittreksel uit het bevolkingsregister waarmee het OCMW zijn onderstand bevestigt: maximum twee jaar administratief bewaren.

Dossiers onderstandswoonst in een verpleeginstelling binnen de gemeenten van een behoeftige buiten de gemeente, bevatten een bericht naar het vermoedelijke OCMW van onderstandswoonst, een aanvraag tot betaling van de verplegingskosten, een uittreksel uit de bevolkingsregisters van de "vreemde" gemeente ter bevestiging van het onderstandsdomicilie en een brief van het verplegende OCMW dat het de kosten in eerste instantie op zich neemt. De terugvordering van de kosten kan gedurende 1 jaar.

Naast de dossiers van onderstandswoonst kunnen ook reeksen inkomlijsten gevormd worden. Dit zijn periodieke listings m.b.t. personen waarvoor onderstandsdomicilie wordt ingeroepen. Andere reeksen betreffen het vrijwarend advies aan andere OCMW's (met naam, adres en geboortedatum van de betrokkene en de in rekening te brengen prestaties), terugkerend advies (met antwoorden van andere OCMW's en de reeks oninbare rekeningen).

Thuiszorg

Thuiszorg bevat de gezinszorg (de vroegere Gezins- en Bejaardenhulp), de poetsdienst, warme maaltijden, klusjesdienst, dienst noodoproep en de minder mobielencentrale.

- Cliëntendossiers omvatten o.m. het aanvraagformulier, documenten van het verplicht sociaal onderzoek en bewijzen van de gezinssamenstelling, inkomsten, eigendommen, kinderbijslag, medische attesten. De dossiers

worden jaarlijks herzien en blijven best nog 2 jaar na afsluiten in de kantoren. Eventuele selectie pas na 10 jaar.

- Prestatiestaten: de individuele staten (werkroosters, bedelingslijsten van warme maaltijden, fiches voor de klusjesdienst) moeten slechts bewaard worden tot de betalingen gedaan zijn. De gegevens worden verwerkt in overzichtslijsten: 2 à 3 jaar bewaren.

Formulieren F53 met de prestaties van gezins- en bejaardenhelpsters, getekend door de cliënt, worden naar het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, Gezinszorg) gestuurd voor het verkrijgen van subsidies. Het ministerie kan één jaar inspecteren ter controle van deze lijsten. De formulieren worden 6 jaar bewaard volgens het KB van 25.11.1952.

De samenvattende staten (maandelijkse staat per helpster, jaarlijkse staat per cliënt, driemaandelijkse invorderingsstaat) dienen ook 6 jaar bewaard te worden (KB 25.11.1952).

- Zorgenplannen coördineren de hele hulpverlening in samenspraak met de betrokkenen. Een zorgenplan bevat de persoonsgegevens van de cliënt, de probleemstelling, het takenblad en het medicatieschema. In feite gaat het om een verpleegkundig dossier, waarvoor een termijn van 5 jaar wordt voorgesteld. Het KB van 25.12.1952 voorziet voor (mogelijke) subsidiedossiers 6 jaar.

Ouderenzorg

De afdeling beschikt voor het bejaardenbeleid over rustoorden, rust- en verzorgingstehuizen (RVT), serviceflats en bejaardenwoningen.

- Residentendossiers bevatten een aantal deeldossiers zoals het medisch dossier, het verpleegkundig dossier, het sociaal dossier, het financieel dossier en het administratief dossier. Vier categorieën wetgeving hebben invloed op de bewaartermijnen van ziekenhuisdocumenten: de sociale, de ziekte- en invaliditeitsverzekering, de fiscale en de ziekenhuiswetgeving. Dit leidt vaak tot verschillende bewaartermijnen voor dezelfde documenten. Het medisch dossier dient 30 jaar bewaard te worden op basis van het KB van 3 mei 1999. De wetgever spreekt niet over het verpleegkundig dossier. Algemeen wordt een periode van 5 jaar aangeraden. Veelal wordt dit dossier geïntegreerd in het medisch dossier.

Facturen van de verblijfskosten (met medicatiekosten) blijven 5 jaar bewaard. Het betreft dubbels waarvan ook op de afdeling Financiën een kopie aanwezig is.

Dezelfde termijn geldt voor facturen onderhoudsplichtigen, lijst onderhoudsplichtigen, facturen aandeel OCMW, lijst personen ten laste (aandeel bejaarden), lijst domiciliëringen.

Maandelijks verzamelstaten apotheker verliezen na ten hoogste twee jaar hun administratief nut.

Binnengekomen facturen van residenten bv. voor dokter, kapper, enz., die betaald worden via het Systeem I, worden in het financieel dossier bewaard. Deze vorderingen verjaren na twee jaar (art. 2277bis van het *Burgerlijk Wetboek*).

Rekeninguittreksels zichtrekening en/of spaarrekening van residenten vallen ook onder de verjaringstermijn van 2 jaar.

Het administratief dossier bevat een kopie van het opnameformulier, de aanvraagformulieren voor het RIZIV en de individuele kostennota's, voor de personen ten laste het origineel van de verblijfsfacturen: twee jaar bewaren.

- Voor elke bewoner van het rustoord en het RVT krijgt het OCMW subsidies van het RIZIV. Hiertoe worden driemaandelijks individuele kostennota's opgesteld per patiënt, met vermelding van de zelfbehoevendheid. Deze nota's zijn bestemd voor de mutualiteiten. Driemaandelijks wordt een verzamelstaat per mutualiteit opgemaakt. Het administratief nut vervalt na één jaar. Vorderingen inzake RIZIV verjaren na twee jaar te tellen vanaf het einde van de maand waarop de uitkering betrekking heeft (wet van 9 augustus 1963 inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering, art. 106). Voor de verzamelnota's geldt ook een termijn van 2 jaar.
- Lijsten centrale rekening en kasboek centrale rekening geven een gedetailleerd overzicht van de verrichtingen die langs de centrale rekening omgebeuren (bv. het maandelijks zakgeld van de cliënten). Het kasboek is een soort van dagboek waarin gecentraliseerd alle uitgaven en inkomsten van de centrale rekening worden genoteerd. Het besluit van de Vlaamse regering van 17.12.1997 stelt een verplichte bewaring van 10 jaar.
- Sociale dossiers van de residenten bevatten naast de documenten van het verplicht sociaal onderzoek, met inbegrip van het financieel vooronderzoek, het wachtdossier (aanvraagformulier, formulier verzorging en medisch advies), briefwisseling, kopieën van eventuele facturen, beteke-

- ning raadsbeslissingen. De dossiers bevatten geen vitale informatie en de betrokkenen hebben een dossier bij het OCMW: 10 jaar bewaren.
- Maandelijks afgedrukte wachtlijsten voor opname mogen na enkele maanden vernietigd worden. De bijhorende administratieve (wacht)dossiers blijven 5 jaar bewaard.
  - Dossiers korte opvang: 10 jaar na afsluiten bewaren.
  - Dossiers "geplaatste personen" opgemaakt krachtens de wet van 2 april 1965 op de ten laste neming. Het OCMW waar een behoeftige is ingeschreven in het bevolkingsregister (of het vreemdelingen- of wachtregister) is altijd het steunverlenend centrum, ook wanneer die behoeftige wordt opgenomen in een rustoord voor bejaarden of een RVT van buiten de gemeente. De dossiers bevatten het sociaal dossier (financieel vooronderzoek en de beslissing tot ten laste neming door het OCMW), beslissingen van het BCSD, kopieën van facturen voor onderhoudsplichtigen en briefwisseling. Ze worden 5 jaar na afsluiten bewaard. De door het OCMW genomen beslissingen zijn ook elders bewaard.
  - Verslagen bewonersvergadering. Bewonersraden moeten worden opgericht ingevolge het decreet van 5 maart 1985 houdende regeling van de erkenning en subsidiëring van de voorzieningen van bejaarden. De raden vergaderen minstens één keer per trimester. De verslagen zijn een belangrijke graadmeter van de sfeer in het rustoord. Daarom wordt permanente bewaring voorgesteld¹⁹⁵.

G. DOCUMENTEN IN ZIEKENHUIZEN

In uitvoering van de ziekenhuiswet is een bewaringsverplichting voorzien in art. 5 van het KB van 20 december 1973, houdende bepaling van de regels volgens welke het inrichtend bestuur van het ziekenhuis aan de minister tot wiens bevoegdheid de Volksgezondheid behoort mededeling doet van de financiële toestand, de bedrijfsuitkomsten en alle statistische gegevens die

---

¹⁹⁵ S. HENDRIX, *Analyse van de documentproductie in het OCMW ...*, p. 98-118; P. DE COMMER, *Het modern archiefbeheer ...*, p. 41-42.

met zijn inrichting verband houden: 5 jaar voor "de stukken tot staving bedoeld in art. 2 en 3:

- de gegevens betreffende de financiële toestand en de bedrijfsuitkomsten (de proef- en saldibalans, opgesteld vooraleer tot de verdeling van de lasten van de voorlopige kostenplaatsen over te gaan; een tabel waarin de in de boekhouding toegepaste verdeelsleutels overzichtelijk worden weergegeven; de balans met de rubrieken voorzien in de klassen I, II, III, IV, VI, IX en gebeurlijk VIII van het boekhoudplan opgelegd bij KB van 9 november 1973; de verlies- en winstrekening waarin de baten en de lasten per definitieve kostenplaats afzonderlijk worden opgegeven.
- de statistische gegevens;
- betreffende de patiëntenopneming worden afzonderlijke gegevens dagelijks bijgehouden.

Krachtens het *Wetboek der Inkomstenbelastingen*, art. 221, is de belastingplichtige gehouden de boeken en bescheiden, aan de hand waarvan het bedrag van de belastbare inkomsten kan worden vastgesteld, ter beschikking van de administratie te bewaren tot het verstrijken van het vijfde jaar of boekjaar volgend op het belastbaar tijdperk.

Het MB van 14 januari 1977 bepaalde: "De inrichting voor geneeskundige verzorging moet de duplicaten van de getuigschriften voor verstrekte hulp en van de verpleegnota's bewaren gedurende zes jaar... Op verzoek van de administratie der directe belastingen moet de inrichting voor geneeskundige verzorging haar, zonder verplaatsing, die duplicaten en de voorraad niet gebruikte formulieren van getuigschriften voor verstrekte hulp en overeenstemmingsstroken voorleggen". Deze bepaling geldt ook voor de staten P (die deel uitmaken van de verpleegnota).

Document "verklaring van opneming" en de documenten 15, 16, 47b, 48b en 49c als bijlagen bij het KB van 24 december 1963 houdende verordening op de geneeskundige verstrekkingen, alsmede kennisgeving van ziekenhuisverpleging en betalingsverbintenis (model 721bis/1) worden tenminste twee jaar bewaard.

De medische dossiers worden 30 jaar bewaard. Een gelijkaardige termijn is mogelijk voor de verpleegkundige en paramedische patiëntendossiers¹⁹⁶.

De Vereniging van Openbare Verzorgingsinstellingen (VOV) publiceerde in 1988 hierover de volgende gegevens:

A. RIZIV-documenten: getuigschriften voor verstrekte hulp - overeenstemmingsstrook (6 jaar), globale getuigschriften voor verstrekte hulp, verzamelfactuur, verpleegnota (3 jaar), vorderingen inzake RIZIV (2 jaar).

B. Geneesmiddelenvoorschriften en -register: recepten en aanvragen van vergiften (10 jaar), geneesmiddelen enkel verkrijgbaar op medisch voorschrift - magistrale bereidingen (10 jaar).

De geneesmiddelen onderworpen aan de wet betreffende het verhandelen van verdovende middelen en slaapmiddelen, worden in een speciaal register ingeschreven. De registers, microfilms en fotokopieën die ze vervangen, worden gedurende 10 jaar bewaard in het officina (KB 31.5.1985, art. 29).

C. De stukken tot staving van de financiële toestand, bedrijfsuitkomsten, het verslag van de revisor (10 jaar), statistische gegevens (5 jaar).

De gegevens betreffende de financiële toestand en de bedrijfsuitkomsten omvatten:

- de eindbalans, de resultatenrekening, de staten en inlichtingen;
- de voorlopige balans van de rekeningen;
- een tabel met de samenstellende elementen van de verdeelsleutels, toegepast in de beheersboekhouding;
- detail van kosten en opbrengsten, voor elke rekening van kosten en voor elke kostenplaats, bedoeld in bijlage 2 van het KB van 14 augustus 1987 tot bepaling van de minimumindeling van het algemeen rekeningenstelsel voor de ziekenhuizen;
- het aantal verpleegdagen gedurende het beschouwde boekjaar, en de uitsplitsing van deze dagen per betalingsinstelling;

---

¹⁹⁶ A. VANDEN BUSSCHE, *Bewaringstermijnen voor documenten in ziekenhuizen*, in: *Hospitalia*, 1983/2, p. 65-66. De auteur is stafmedewerker van VVI. Art. 2262 van het *Burgerlijk Wetboek* bepaalt dat "alle rechtsoverdrachten, zowel zakelijke als persoonlijke, verjaren door verloop van dertig jaren...". Hierop steunt ook de bewaringstermijn voor de patiëntendossiers.

- de lijst van de afschrijvingen voor onroerende goederen, grote onderhoudswerken, inrichting van gebouwen, voor medische en niet-medische uitrusting en meubilair, rollend materieel, kosten voor eerste inrichting, aanloopkosten en immateriële vaste activa;
- de lijst van de financiële kosten voor investeringsleningen;
- de lijst van de financiële kosten voor kredieten op termijn;
- de samenvattende tabel van de oppervlakten van het ziekenhuis met hun bestemming;
- de gedetailleerde lijst van de personeelskosten evenals de samenvattende lijst van het bestand;
- de lijst van de kosten en opbrengsten van de onderdelen B1 en B2 van het budget van financiële middelen van het ziekenhuis.

De statistische gegevens hebben betrekking op de algemene kenmerken van de inrichting, het personeel, de medische en wetenschappelijke staf, de medische organisatie, de medisch-technische diensten en de speciale diensten, de zware diensten, de sociale activiteiten, de functionele readaptatie, het aantal bedden, het aantal opgenomen patiënten voor dewelke geen verpleegdag mag gerekend worden tijdens het statistiekjaar, de geregistreeerde verblijfsduur bij uittreding¹⁹⁷.

Het Verbond der Verzorgingsinstellingen besteedde eveneens aandacht aan deze problematiek.

1. Boekhoudkundige documenten, financiële en statistische gegevens:
Verantwoordingsstukken voor de boekingen (facturen, ereloonnota's, kredietnota's, enz.): methodisch opgeborgen en 10 jaar bewaard in origineel of in afschrift. Stukken die niet strekken tot bewijs jegens derden worden 3 jaar bewaard. Financiële gegevens worden 10 jaar bijgehouden, statistische gegevens 5 jaar.
Boeken en bescheiden aan de hand waarvan het bedrag van de belastbare inkomsten kan worden vastgesteld: 5 jaar volgend op het belastbaar tijdperk.
2. Individuele facturen, verzamelfacturen en getuigschriften voor verstrekte hulp (6 jaar), documenten waaruit blijkt dat de verstrekkingen zijn

---

¹⁹⁷ VOV, *De bewaringstermijn van documenten in het ziekenhuis*, in: *Inlichtingsbrief 64*, juni 1988, p. 22-30.

verricht of voorgeschreven door de arts en die vereist zijn bij het gebruik van de globale getuigschriften voor verstrekte hulp en van de verzamel-factuur: ten minste 3 jaar.

3. Maandelijks lijsten van geneesheren met wachtdienst: 2 jaar.
4. Documenten "verklaring van opneming", "aanvraag om verlening van ziekenhuisverpleging" en "kennisgeving van einde ziekenhuisverpleging": door RIZIV aangeraden een termijn van ten minste 3 jaar te hanteren, omwille van controleopdracht en verjaringstermijnen.
Deze termijn is ook aan te raden voor het bewaren van de aanvraag om verlenging en de kennisgeving van einde ziekenhuisverpleging. Het RIZIV sprak voor deze documenten van een periode van ten minste 2 jaar (brief van 6.6.1980 aan het Nationaal Verbond van Medisch-Sociale Verenigingen).
5. Protocollen van radiografieën en van laboratoriumonderzoeken, verslagen, tracé's en grafieken: ten minste 2 jaar.
Wanneer deze bescheiden worden bewaard in het medisch dossier zullen de bewaartermijnen van de wet op de ziekenhuizen van toepassing zijn.
6. Voorschriften voor analyses inzake klinische biologie: 3 jaar.
7. Medische dossiers: 30 jaar. In het kader van eventuele schadeclaims van patiënten die zich ingevolge hun hospitalisatie benadeeld achten, is het van belang dat de dossiers, als bewijsmateriaal, voldoende lang bewaard blijven. Voor een louter burgerlijke aansprakelijkheidsvordering geldt de algemene verjaringstermijn van 30 jaar. Indien de gedraging van de verweerder waarop het slachtoffer van het ongeval zich steunt om schadevergoeding te vorderen tevens een misdrijf uitmaakt op grond waarvan het Parket een vervolging kan instellen, wordt de verjarings-termijn herleid tot 5 jaar. In casu zal de laatstvermelde situatie meestal van toepassing zijn.
Verpleegkundige dossiers: 5 jaar.
8. Arbeidsrechtelijke documenten:
  - Sociale documenten (personeelsregister, speciale personeelsregis-ters, individuele rekeningen en de bijlagen ervan, overeenkomsten voor tewerkstelling van studenten): 5 jaar (KB 8.8.1980). Persoon-lijk verstrekkingsregister van kinesitherapeuten en verpleegkundigen (5 jaar) (KB 24.12.1963); ziekenhuisafdelingen voor wiegedood: alle polysomnografische tracé's ten minste 2 jaar.
  - Algemeen Reglement op de Arbeidsbescherming (ARAB):

- inentingsfiche: duur van de tewerkstelling;
- medisch dossier: 15 jaar na het vertrek van de werknemer uit de instelling; 30 jaar voor werknemers die aan bepaalde bijzondere risico's zijn blootgesteld;
- ongevallenfiches: 3 jaar vanaf de dag waarop het slachtoffer in de onderneming heeft opgehouden te werken.
- RSZ-kwartaalaangiften: 3 jaar vanaf de uiterste datum van verzending.
- werkonderbreking (bv. jaarlijkse vakantie): tot 31 december van het 3de jaar dat volgt op het jaar waarin de vakantie moet verleend worden¹⁹⁸.

De toepasselijke reglementering voorziet grotendeels het bijhouden van "papieren" bewijsstukken. Elektronische gegevensbewaring kan enkel voor zover de betrokken overheidsinstanties dit expliciet aanvaarden. Het RIZIV bv. aanvaardt dat de protocollen van radiografieën en laboratoriumonderzoeken op magnetische dragers of via een digitale opslag bewaard worden op voorwaarde dat de Dienst voor Geneeskundige Controle er altijd toegang toe heeft. De juridische omkadering in België met betrekking tot de elektronische gegevensbewaring is nog altijd gebrekkig. In het Groothertogdom Luxemburg werden bij wet van 22 december 1986 maatregelen getroffen om de moderne media juridisch aanvaardbaar te maken. De Raad van Europa keurde op 11 december 1981 een aanbeveling goed betreffende harmonisering van de wetgeving inzake het eisen van een geschrift en de toelaatbaarheid van reproducties van documenten en computer-registraties. In België diende H. Coveliers op 15 januari 1990 een wetsvoorstel in met een aantal wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek, waardoor o.m. micrografische reproducties en registraties op computermedia bewijskracht krijgen. Dit voorstel voorziet ook dat boekhoudkundige documenten via computerregistratie kunnen bewaard worden.

De specifieke bewaartermijnen van documenten moeten worden onderscheiden van de basisbeginselen inzake bewijs, zoals voorzien in art. 1341

---

¹⁹⁸ VVI, *Bewaringstermijn van documenten in ziekenhuizen. Overzicht*, 1989; ook VVI, *Inlichtingsnota*, 1992; W. VERCRUYSSSEN, *De wettelijke termijnen inzake het bewaren van documenten in ziekenhuizen*, in: *Hospitalia*, Driemaandelijks tijdschrift van de V.Z.W. Verbond der Verzorgingsinstellingen, april-juni 1994, 2, p. 55-59.

van het Burgerlijk Wetboek. "Bewaartermijnen" zijn geen "verjaringstermijnen". De algemeen bevrijdende verjaringstermijn, zoals voorzien in art. 2262 van het *BW*, bedraagt 30 jaar. In tal van gevallen is evenwel een kortere verjaringstermijn voorzien. De meest relevante verjaringstermijn voor de ziekenhuizen is artikel 2277bis *BW*, dat bepaalt dat zowel de vorderingen met betrekking tot de honoraria als met betrekking tot de ermee gepaard gaande verblijfskosten verjaren na twee jaar, te rekenen vanaf het einde van de maand waarin de verzorging is verstrekt. Hierdoor geldt eenzelfde termijn als in de relatie zorgverstrekker-ziekenfonds, waar conform art. 106, § 1, 3° van de ZIV-wet eveneens een verjaringstermijn bepaald is van twee jaar. Het verstrijken van de hier bedoelde korte verjaringstermijn impliceert nog niet dat alle bewijsstukken na die termijn mogen worden vernietigd. In het kader van de ziekenhuiswet is een maximale bewaartermijn van tien jaar voorzien voor boekhoudkundige verantwoordingsstukken¹⁹⁹.

H. DOCUMENTEN IN RUSTHUIZEN EN RVT's

1. Medisch en verpleegkundig dossier van de bewoners: 30 jaar.
Röntgenopnamen van bewoners behoren tot het medisch dossier en moeten, samen met de protocollen, ten minste 2 jaar worden bewaard.
2. Administratief dossier:
  - verstrekkingdossier van verpleegkundigen en kinesitherapeuten: 5 jaar na laatste verstrekking;
  - getuigschriften van verstrekte hulp: 6 jaar;
  - boekhouding: verantwoordingsstukken, 10 jaar (stukken die niet strekken tot bewijs jegens derden, 3 jaar);
  - sociale documenten:
    - personeelsregister, speciale personeelsregisters, individuele rekeningen en de bijlagen ervan, de overeenkomsten voor tewerkstelling van studenten: 5 jaar;
    - de 3 recentste inentingsfiches, fiches van medisch onderzoek: bewaren zolang de betrokkene in de instelling tewerkgesteld blijft;

---

¹⁹⁹ W. VERCRUYSSSEN, *De wettelijke termijnen...*, in: *Hospitalia*, 1994, 2, p. 55.

- het medisch dossier van de werknemer: 15 jaar vanaf zijn vertrek uit de instelling;
- ongevallenfiches: 3 jaar vanaf de dag dat het slachtoffer heeft opgehouden te werken in de instelling;
- RSZ-kwartaalaangiften: 3 jaar vanaf de uiterste datum van verzending van de aangifte;
- documenten ter verrechtvaardiging van de dagen werkonderbreking: bewaren tot 31 december van het derde jaar dat volgt op het jaar waarin de vakantie zou moeten worden toegekend²⁰⁰.

---

²⁰⁰ VVI, *Het bewaren van documenten in rusthuizen en R.V.T.'s*, in: *Inlichtingsnota 92/44*.

Hoofdstuk III

SELECTIE

A. ALGEMENE REGELS EN CRITERIA

Het belang van de kennis van bevoegdheden, zorgvelden, taakgebieden, bestuurshandelingen en werkprocessen en van de interne ontwikkeling van overheidsinstellingen voor de beroepspraktijk van de archivaris wordt reeds lang niet meer in vraag gesteld. De aandacht van de archivaris dient in de eerste plaats uit te gaan naar de organisatie en naar het belang van de door de wetgever opgedragen taken en pas in tweede instantie naar de juridische en historische draagwijdte en betekenis van de prestaties en handelingen²⁰¹.

De uitbreiding van de functies van de overheid, vooral na de Tweede Wereldoorlog, de groeiende impact van de overheid op de maatschappij, de toenemende bureaucratisering, de toename van de reproductiemogelijkheden hebben gezorgd voor een enorme aangroei van het archiefvolume. Integrale bewaring blijkt niet langer mogelijk. De kostprijs van dure opslagruimte is hierbij niet de enige reden. Veel bescheiden bezitten alleen een kortstondige administratieve of juridische waarde. Ze dienen enkel om tijdens een korte periode bepaalde informatie van administratieve aard vast te leggen. Voor eventueel later wetenschappelijk onderzoek zijn ze van geen of gering belang. Het archief dient in goede, geordende en toegankelijke staat te worden bewaard. Efficiënt archiefmanagement is niet haalbaar wanneer alles wordt bewaard. Selectieve vernietiging moet de archiefbeheerder toelaten zijn

---

²⁰¹ J.H. DE VEY MESTDAGH, *Archiefselectie in de loop der tijden*, in: *Nederlands Archievenblad*, 1962, 66, p. 80; H.J. VAN MEERENDONK, *Handleiding voor selectie en vernietiging van archiefbescheiden*, 's Gravenhage, 1985, p. 49-51; F.C.J. KETELAAR, *Archiefselectie en historisch onderzoek*, in: *Nederlands Archievenblad*, 1991, 95, 2, p. 119-122.

volle aandacht te richten op het waardevolle archief. Integrale bewaring is bovendien niet absoluut nodig voor later wetenschappelijk onderzoek. Het overbrengen van de informatie op andere dragers door de documenten te verfilmen of te digitaliseren biedt wel een oplossing voor het ruimteprobleem, wanneer de originelen achteraf worden vernietigd, maar is ook een dure aangelegenheid. Bovendien moet de wetgever zich nog uitspreken over de juridische waarde van films en databestanden. Voorlopig is dit geen haalbaar alternatief. Ook de hoge kosten voor het toegankelijk maken blijven ongewijzigd.

Nadat archiefbescheiden hun functie van werk- en bewijsmiddel hebben verloren, behouden ze voornamelijk een algemeen culturele functie. Naast de historische en sociale onderzoekers hebben ook de archiefvormende instellingen en de recht- en bewijszoekende burger een blijvend belang bij het permanent bewaren van het essentiële deel van het archief.

Het selectiebeleid moet erop gericht zijn dat een zulkdanig deel van het archief wordt bewaard dat later de rol van de instelling ten opzichte van de maatschappij kan worden gereconstrueerd. Het geselecteerde archief moet het mogelijk maken een genuanceerd beeld te schetsen van de wijze waarop de instelling heeft gefunctioneerd. Daarnaast moet het ook mogelijk zijn in het algemeen historisch onderzoek te verrichten naar de maatschappij in het verleden.

Selectie bestaat erin de voor vernietiging in aanmerking komende archiefdocumenten af te zonderen van deze die permanent moeten bewaard worden. Het selecteren of het maken van een keuze tussen vernietigen en bewaren kan gebeuren op grond van inhoudelijke criteria, door middel van een steekproef of door middel van specimens. De permanent te bewaren dossiers en mappen kunnen ook geschoond worden, d.i. ontdaan van blanco's en dubbels, maar ook het verwijderen van schadelijke materialen (metalen papierklemmen e.d.).

Selectie op grond van inhoudelijke criteria impliceert een waardebepaling van elke bestuurshandeling en eventueel van elk dossier of van elk stuk in dat dossier. Algemene criteria voor de waardering zijn de juridische of bewijswaarde, de informatieve waarde (voor het historisch onderzoek), de plaats

van de handeling/stukken binnen de organisatie, de relatie van de organisatie tot andere organisaties, de ouderdom van de stukken.

Dienen permanent bewaard te worden:

1. Achiefstukken die de hoofdlijnen van de organisatie weergeven:
  - stukken die handelen over statuten, oprichting, fusies, afschaffing, personeels- of ledenbestand, organisatorische ontwikkelingen, ontwikkeling van bevoegdheden en bedrijfs- of werkprocessen;
  - stukken die een licht werpen op interactieve relaties met andere organisaties: samenwerking, administratief toezicht;
  - stukken die een inzicht geven in de financiering van de instelling (inkomsten en uitgaven) en de ontwikkeling van het patrimonium (grond, gebouwen, uitrusting).
2. Archiefstukken die een beeld van het gevoerde beleid geven. Daartoe kunnen behoren:
  - stukken m.b.t. de beleidsvoorbereiding;
  - stukken i.v.m. beleidsbepaling (besluitvorming), in het bijzonder de notulen;
  - stukken m.b.t. tot de regelgeving (reglementen, instructies);
  - stukken die een beoordeling achteraf van het beleid bevatten (rapporten).
3. Stukken die een inzicht verschaffen in de uitvoering van de taken:
  - stukken waarin verantwoording naar buiten wordt afgelegd;
  - stukken voortvloeiend uit handelingen met een langdurig karakter of met een precedentswaarde (vergunningen, openbare werken);
  - stukken die de democratische controle op de overheid op lange termijn moeten mogelijk maken, rekening houdend met de openbaarheid van bestuur en de beperkende maatregelen;
  - de uitvoerende stukken noodzakelijk om de hoofdlijnen van de activiteiten van de organisatie te reconstrueren;
  - basisregistraties, waarvan de permanente bewaring veelal wettelijk is geregeld;
  - samenvattende rapporten en statistieken over de taakuitoefening;
  - stukken die een overzicht geven van handelingen en documenten en die als toegang tot het archief kunnen gebruikt worden (repertoria, registers van briefwisseling, databanken).

4. Stukken die essentiële gegevens voor de reconstructie van het verleden bevatten. Deze keuze is moeilijk omwille van de subjectiviteit. Er moet, in overleg, een zo breed mogelijke keuze worden gemaakt opdat bepaalde onderzoeksthema's niet bij voorbaat worden uitgesloten. Voor routinematige massale bestanden zal een strenge steekproefsgewijze selectie onvermijdelijk zijn. Bijzondere aandacht moet gaan naar series met inlichtingen over personen, hun identiteit, gezin en omgeving, hun maatschappelijke en economische positie. Uitzonderlijke perioden en incidenten verdienen ook een prioritaire behandeling.
5. Stukken die onmisbaar zijn voor de context van andere archiefbescheiden, en die dan samen als één geheel worden bewaard. Hierom worden ook agenda's, repertoria, inventarissen bewaard.

Archieven die alleszins voor vernietiging in aanmerking komen zijn stukken van geringe juridische of informatieve waarde (uitvoerende stukken zonder enige invloed op het beleid, zoals begeleidende brieven, rappels, beleefdheidsbriefwisseling, uitnodigingen voor bijeenkomsten, stukken die betrekking hebben op het verstrekken van kantoorbehoeften en andere materiële voorzieningen; uitvoerende stukken die het product zijn van handelingen waarvan de afwikkeling nauwkeurig in de wet- en regelgeving verankerd is, zoals bv. wedden van overheidsambtenaren, de berekening van de ligdagprijs in een ziekenhuis; voorbereidende stukken en kopieën die in een betere vorm voorhanden zijn op een ander niveau binnen de instelling; stukken waarin handelingen aan bod komen waarvoor de eindbeslissing elders wordt genomen of stukken waarvoor de instelling als brievenbus of doorgeefluik heeft gefungeerd; stukken die de instelling enkel ter informatie werden toegestuurd en niet van invloed waren op de taakuitoefening zoals circulaires, folders, prospectussen; stukken over zaken die geen doorgang hebben gevonden, tenzij men precies de reden waarom wil kenbaar maken; dubbels, kopieën, blanco-formulieren; stukken waarvan de informatie elders beter en beknopter is opgeslagen (bv. stukken die in samenvattende rapporten en statistieken zijn verwerkt en dikwijls zelfs werden gepubliceerd; zuiver boekhoudkundige stukken die in algemene rekeningen en staten werden verwerkt; stukken m.b.t. het personeelsbeheer zoals aanwezigheidsfiches, controlebladen voor nachtronden, verlofaanvragen) en stukken die omwille van wettelijke bepalingen moeten worden vernietigd (bv. effecten en coupons die terugbetaald of

vervallen zijn en die volgens het KB van 2 augustus 1990 door het aanbren-gen van een bijzondere stempel moeten vernietigd worden)²⁰².

B. SELECTIE VAN MASSALE BESTANDEN BIJ STEEKPROEF

Het nemen van specimens is aangewezen voor series die in hun geheel zouden mogen vernietigd worden. Er blijft dan toch nog een spoor van de activiteiten of handelingen²⁰³.

Stuksgewijs selecteren op basis van de informatieve waarde van de inhoud is een arbeidsintensieve en subjectieve methode, die ook al wegens perso-neelstekort niet meer haalbaar is.

Selectie kan ook gebeuren op taken en handelingen waarbij in feite een staalkaart wordt aangelegd van dossiers ter illustratie.

Een andere reductiemethode is een selectie per archiefvormer: bv. van het OCMW van één of meer steden en gemeenten worden alle dossiers bewaard, terwijl de dossiers van de andere OCMW's integraal worden vernietigd. Maar welke OCMW's op basis van welke criteria selecteren? Kleine, middelgrote en grote steden en gemeenten hebben een verschillende politieke samenstelling van bestuur die ook terug te vinden is in de samenstelling van

---

²⁰² Een reden voor vernietiging zou ook de bescherming van de persoonlijke levenssfeer kunnen zijn, indien bij wet voorgeschreven en bij kennisgeving aan het Rijksarchief. In bepaalde omstandigheden, bijvoorbeeld bij een vijandelijke inval, dienen sommige archiefbe-scheiden om redenen van staatsveiligheid vernietigd te worden. Het om andere redenen vernietigen van bescheiden is onwettig; zie *Strafwetboek*, art. 241-244.

²⁰³ H. COPPENS, *Archiefbeheer in gemeenten en O.C.M.W.'s*, Brussel, 1997, p. 133-173. Een selectielijst kan onmogelijk in alles voorzien. Bij twijfel worden de algemene selectiecri-teria toegepast en/of de hulp van het Rijksarchief ingeroepen. De lijst mag ook niet blinde-lings worden toegepast. De instelling kan ook meer bewaren dan noodzakelijk is of in de lijst wordt opgegeven. Bij archiefbestanden die door omstandigheden zoals oorlog, brand, overstroming sterk gereduceerd werden, kunnen de waardeordenen worden aangepast aan de plaatselijke omstandigheden.

de raden voor maatschappelijk welzijn. Er zijn ook verschillen in cliënteel, soorten steunaanvragen en gevoerd beleid.

De alfabetische steekproef op persoonsnamen wordt algemeen ontraden omwille van de beperkte representativiteit van bepaalde letters en de keuze ervan.

In de archivalische literatuur werd de representatieve steekproef als mogelijke oplossing voor de selectie van massale bestanden naar voren geschoven. De toepassing ervan is echter aan zeer hoge technische eisen onderworpen. Aan belangrijke randvoorwaarden - een grondig inzicht in de structuur van het bestand (karakteristieken van het bestand, kennis van gerelateerde gegevensbestanden), zekerheid over de homogeniteit van de informatie en kennis van de verschillende onderzoeksmogelijkheden - kan niet worden voldaan. Organisatorische en "seizoensgebonden" factoren en toevalligheden hebben een belangrijke rol gespeeld bij de samenstelling en interne samenhang van de bestanden. Soms is dringende hulp vereist zonder een voorafgaand grondig onderzoek naar de hulpbehoefte van de cliënt. Crisisperiodes hebben hun weerslag op de steunaanvragen, zowel voor materiële en financiële hulp en het bestaansminimum, als kwantitatief.

Met de systematische steekproef wordt geen representativiteit nagestreefd maar worden de massabestanden tot beheersbare proporties gereduceerd. Bij een chronologisch criterium worden alle dossiers betreffende een bepaalde periode permanent bewaard, de overige worden vernietigd. De keuze van de frequentie is erg belangrijk. Men kan de dossiers van één maand per jaar bewaren, bv. de dossiers gevormd in januari van het eerste jaar, de dossiers van februari van het tweede jaar, enz. Deze optie laat chronologische vergelijkingen toe maar slechts met een groot interval, nl. om de 12 jaar. Bovendien is ook de kans op recurrenties groter. Kiest men een kleiner interval van twee maanden per jaar, dan stelt zich het probleem van welke maanden.

Bij een systematische aselecte steekproef wordt het eerste te trekken dossier aselect, toevallig, bepaald. De rest van de steekproef verloopt systematisch (bv. om de 50). Een probleem is de keuze van het interval of de systematiek. De keuze van het bewaarpercentage is medebepalend voor het resultaat van

de steekproef. Nu is er wel betrouwbare informatie over de karakteristieken van de populatie waaruit een steekproef dient genomen te worden voorhanden, weliswaar na 1976, maar de archivaris verkeert in de materiële onmogelijkheid om zijn steekproef binnen een redelijke termijn behoorlijk te testen. Populatiekarakteristieken kunnen zijn: het aandeel van de verschillende types steunaanvragen, de verhouding tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke cliënten, hun leeftijdscategorieën (zie statistieken, jaarverslagen, publicaties). Indien de procentuele opsplitsing van de verschillende types steunaanvragen (BM, voorschotten, gerechtelijke bijstand, enz.) voor 1.000 weerhouden dossiers dezelfde is als voor 20.000 dan zou de steekproef betrouwbaar zijn.

De methode van de systematische steekproef is eenvoudig en op relatief korte termijn uitvoerbaar²⁰⁴.

A.J.M. den Teuling betoogt in Nederland dat steekproefsgewijze bewaring van archieven vooralsnog onzin is. Het ultieme criterium voor de bewaring is het cultuurhistorische argument, en dat criterium is subjectief.

Bij massale bestanden speelt het bewaarniveau doorgaans geen rol: zij zijn vrijwel altijd uniek. De cliëntendossiers van de sociale dienst worden nooit in duplo aangelegd op een beslissings- respectievelijk een uitvoeringsniveau, maar altijd op één niveau en in enkelvoud. De dossiers van de sociale dienst, patiëntendossiers, personeelsdossiers van overheidsorganen, hebben een termijngebonden administratief-juridische waarde, die elk op zich slechts een beperkte informatieve waarde hebben. Normaal is er één dossier voor één geval. Beoordeelt men dit materiaal naar het belang voor de archiefvormende overheid, dan is de beslissing na afloop van de administratieve geheugen- en bewijsfunctie voor de overheid zelf zonder meer: vernietigen. Sociale dossiers hebben hun belang verloren, zodra de uitkering is verstrekt, de controles hebben plaatsgevonden en eventuele verhaal- of terugvorderingsacties niet meer kunnen worden uitgevoerd. Verreweg het grootste deel van de massale bestanden is al (statistisch) onderzocht voor verslagen en rapporten en aldus in een descriptieve en synthetische vorm voor blijvende bewaring aangewezen.

---

²⁰⁴ Zie ook K. VELLE, *Archieven van correctionele griffies selecteren. Enkele beschouwingen en aanbevelingen*, Brussel, 2000.

De objectieve steekproef kan op verschillende manieren gemaakt worden, nl. een chronologische, een alfabetische (op persoonsnaam), een numerieke op eindcijfer(s) en een reeks gevonden door gebruikmaking van at random-getallenreeksen. Bij de keuze van bepaalde letters of lettercombinaties mist men veranderingen in de samenstelling van de bevolking en bij een chronologische mist of overbenadrukt men de veranderingen die in de niet of wel bewaarde jaren hebben plaatsgehad. De eindcijfers kunnen een psychologische invloed hebben gehad op degene die het dossier heeft gevormd of ermee heeft gewerkt. Als valide methode blijft slechts over de objectiviteit van de statistische getallenreeks, de aselechte steekproef. Deze kan ook op bestaande eindcijfers toegepast worden en biedt de mogelijkheid om het dagelijkse normale functioneren van een organisatie te reconstrueren. Deze methode biedt de historicus, speciaal de sociaal-economische historicus, een onderzoeksmogelijkheid in op zichzelf om formele en/of inhoudelijke redenen vernietigbaar materiaal. Maar het beoordelen van het dagelijkse, gewone functioneren kan ook uit de subjectieve steekproef en de eventuele precedentvormende gevallen en verder uit jaarverslagen, samenvattingen en beleidsdossiers.

Voor het bepalen van de omvang van de steekproef (quote) gelden de regels van de statistiektheorie. Van te voren moet men weten welke onderzoekers welke vragen stellen en welke graad van nauwkeurigheid en betrouwbaarheid is vereist. Deze kennis is bij het archiefwezen niet aanwezig. De onderzoeker moet van elders aanvullende gegevens verwerven. Dat is geen de taak van de archiefbeheerder. In Nederland, Canada en Duitsland zouden de sociaal-historici de op basis van steekproeven geselecteerde dossiers niet gebruiken. De bewaring van objectieve steekproeven is dus niet zinvol. Men bewaart of vernietigt gehele bestanden. Alleen de subjectieve steekproef is, als de aard van de bescheiden zich ertoe leent, een bruikbare tussenweg. De Engelse en Duitstalige literatuur waarschuwt genoeg voor voetangels bij het kiezen van de selectiemethode, maar geen enkel geschrift vertelt hoe de archiefbeheerder de quote bepaalt²⁰⁵.

---

²⁰⁵ A.J.M. den TEULING, *Steekproeven, een uitdaging tot onderzoek*, in: *Nederlands Archiefblad*, jg. 99, nr. 1, maart 1995, p. 34-43. Een aantal van den Teulings opmerkingen worden tegengesproken in P.M.M. KLEP (red.), *Steekproeven uit massale archiefbestanden ter wille van het historisch belang*, Den Haag,

Voor de selectie van dossiers geestelijke gezondheidszorg in Amsterdam werd gekozen voor een combinatie van methoden. Het gedeelte tot en met 1945 wordt integraal bewaard. Voor de latere decennia was reductie noodzakelijk. Hierbij is voor de systematische random methode gekozen. Elk tiende dossier uit de bestaande chronologische reeks wordt gelicht en bewaard. Het eerste nummer wordt "at random", bij toeval, bepaald. Kwalitatieve detailinformatie blijft beschikbaar en chronologische vergelijkingen, langs- en dwarsdoorsnedes kunnen worden gemaakt. Op grond van het gereduceerde dossierbestand kunnen statistisch verantwoorde analyses worden gemaakt. Aangezien er in het archiefbestand geen herhalend patroon aanwezig is, levert het trekken van ieder tiende dossier een gegarandeerd willekeurige steekproef op.

Voor het dossiersbestand van de gemeentelijke sociale dienst van Amsterdam (1870-1970) heeft het Gemeentearchief Amsterdam besloten het bestand voorlopig te selecteren op grond van een waardering van de inhoud. Professor Selma Leydesdorff bepleitte de integrale bewaring van de dossiers vóór 1965 omwille van de grote mogelijkheden voor kwantitatief onderzoek naar de duur van de uitkeringen, het soort gezinnen dat die uitkeringen ontving en categorieën werklozen, en voor kwalitatief biografisch onderzoek naar individuele levenslopen en gezinsomstandigheden. A. Knotter kende de dossiers juridische/administratieve informatiewaarde toe, symbolische/emotionele informatiewaarde en analytisch/descriptieve waarde. Het archief van de voorgangers van de Sociale Dienst dat integraal werd overgedragen aan het Gemeentearchief, bevat de dossiers van gesteunden tot aan de invoering van de Algemene Bijstandswet (ABW) in 1965. Van de later gevormde, nog niet overgedragen dossiers, wordt 2 procent bewaard, nl. de dossiernummers eindigend op 00 of 50. Daarnaast worden enkele aparte bestanden nog integraal bewaard, zoals dossiers van de Sociale Werkvoorziening en van de afdeling Jeugd en Jongeren. De lopende (deel)dossiers van na 1965 worden periodiek geschoond van stukken die ouder zijn dan drie jaar. Zij worden in het centraal archief van de Sociale Dienst op nummer in het bestand tussen-gevoegd. Bij beëindiging van het contact met een cliënt worden de betreffende deeldossiers overgedragen aan het centraal archief en verenigd met het persoonsdossier. Daar wordt het dossier vijf jaar bewaard ("slapend" gehou-

den). Als er na vijf jaar geen contact meer is geweest met de cliënt wordt er overgegaan tot vernietiging, zoals gezegd met uitzondering van de nummers eindigend op 00 en 50. Op het moment van vernietiging worden ook de naam van de cliënt en het nummer van het dossier uit het geautomatiseerde Centrale Persoonsregister geschrapt. Te overwegen zijn twee alternatieve methoden, eventueel in combinatie: 1) schonen en 2) alles vóór geschoond bewaren en op jongere dossiers een selectie toepassen²⁰⁶.

De statistiek biedt geen gemakkelijksoplossing voor het probleem van de archiefvernietiging. De steekproeftheorie biedt evenmin een pasklare formule en zal de gebruiker voortdurend voor een keuze stellen. Een steekproef mag enkel worden uitgevoerd wanneer niet zozeer de inhoud van de afzonderlijke archiefbestanddelen van belang is, maar wel wanneer deze informatie best in zijn totaliteit en samenhang worde begrepen. De archivaris weet ook best vooraf welk type onderzoek hij op basis van het gereduceerde bestand wil mogelijk maken, hoe de populatie (het bestand) waaruit de steekproef zal worden getrokken, zich vertoont (bv. omvang, volledigheid, periode, is er systematiek in aanwezig of lijkt de inhoud toevallig verdeeld), en of de aangetroffen informatie in de populatie homogeen is, d.w.z. gelijkaardig voor alle bestanddelen.

De ideale steekproef bestaat niet. Sommige karakteristieken van de populatie zullen in de steekproef beter dan andere of zelfs helemaal niet weerspiegeld zijn. Zo kan in een steekproef van de sociale dossiers van een OCMW een opmerkelijke overeenkomst aangetroffen worden met de sex-ratio die alle dossiers van dat OCMW kenmerkt. Terzelfder tijd kan vastgesteld worden dat het type van geboden steun of de aard van verleende diensten in de steekproef totaal is scheefgetrokken. Waar bv. in de totale populatie van de

---

²⁰⁶ A. Kluge adviseert om een mix van uiteenlopende selecties en steekproeven toe te passen; A. KLUGE, *Stichprobenverfahren zur archivarisches Auswahl massenhaft gleichförmiger Einzelfallakten*, in: *Der Archivar*, 46, 1993, kol. 547-554; J. VAN OSS m.m.v. R. RUTGERS, *Onder behandeling. De reductie van het cliëntenarchief van de afdeling geestelijke gezondheidszorg van de GG en GD Amsterdam*, in: P.M.M. KLEP (red.), *Steekproeven uit massale archiefbestanden ...*, p. 47-64; A. KNOTTER, *De steundossiers in de archieven van de gemeentelijke Sociale Dienst en voorgangers te Amsterdam (1870-1995)*, in: P.M.M. KLEP (red.), *Steekproeven ...*, p. 65-76. Zie ook A.J.M. den TEULING, *Steekproeven, een uitdaging ...*, p. 40.

sociale dossiers de warme maaltijden en klusjesdienst de hoofdmoot van de dienstverlening uitmaken, blijken de dossiers van de steunverlening hoofdzakelijk te handelen over het bestaansminimum en juridische bijstand. De steekproef is dan maar voor een deel representatief en voor een ander deel géén juiste weergave van het geheel. Is de archivaris in het gegeven voorbeeld van oordeel dat de variëteit van de steun- en dienstverlening door de archiefvormer uit de te bewaren dossiers evenwichtig moet blijken, dan trekt hij best een nieuwe steekproef. Is hij van mening dat het volstaat wanneer de te bewaren dossiers de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke cliënten correct weergeven, dan kan hij zijn steekproef behouden. Maar hij verantwoordt zijn beslissing²⁰⁷.

Vanuit statistisch oogpunt lijkt de gestratificeerde aselechte steekproef een goede, in vele gevallen de beste techniek. Met een goede standaardfout en bijkomende testen op de nauwkeurigheid en betrouwbaarheid moet de statistische veralgemening ten volle kunnen spelen. Steeds moet de archivaris een vergelijkend onderzoek doen naar kenmerken van de populatie en van de steekproef. Steeds moet hij vóór de onherroepelijke destructie datgene wat hij wil bewaren confronteren met wat hij wil vernietigen. Selectie volgens de wetten van de statistiek blijft in talrijke opzichten omslachtig. Het is daarom te verwachten dat de eigenlijke archiefvormers meer geïnteresseerd zijn in eenvoudige en gemakkelijk toepasbare selectieprocédés²⁰⁸.

Systematische steekproeven gaan uit van extrinsieke criteria die in wezen vreemd zijn aan de inhoud van de populatie en door de onderzoeker aan het materiaal worden opgelegd. In het Belgische Rijksarchief werd in 1987 besloten om de systematische steekproef toe te passen op basis van numerieke criteria (men selecteert volgens het nummer of de code van het dossier) voor de BTW-dossiers. Enkel de dossiers waarvan de zevende positie van het nummer uit een 0 bestaat (10 %) zouden bewaard blijven. Chronologische criteria (men selecteert volgens een vooraf bepaalde frequentie, d.w.z. om de x jaar, om de y maanden) werden gehanteerd voor de selectie van verant-

---

²⁰⁷ E. AERTS, *Archiefselectie vanuit de statistiek* ..., p. 42-43.

²⁰⁸ E. AERTS, *Archiefselectie vanuit de statistiek: de steekproef in de archivistiek*, Miscellanea Archivistica. Manuale 28, Brussel, 1998, p. 44-46.

woordingsstukken bij de gemeenterekeningen vanaf 1947. De gemeenten werd geadviseerd deze stukken om de zes jaar te bewaren. Geopteerd werd voor het vierde jaar van een gemeentelijk mandaat (in concreto de jaren 1950, 1956, 1962, 1968, 1974, enz.). Voor de leerlingendossiers van PMS-centra werd een gelijkaardige werkwijze gevolgd. Bewaard bleven de dossiers van jongeren die geboren zijn in telkens een andere maand van het kalenderjaar. Om de vijf jaar werd bovendien gekozen voor een andere maand (in concreto januari 1937, indien ontbrekend dan de oudste voorhanden zijnde maand vóór 1940, mei 1940, augustus 1942, september 1944, februari 1945, mei 1946, november 1947, december 1950, maart 1955, oktober 1960, juli 1965, april 1970, juni 1975, november 1980). De kohieren van de Directe Belastingen waarvan de jaren eindigen op 0 of 5 worden eveneens bewaard. Topografische of geografische criteria (men kiest voor de bewaring van dossiers van sommige types van steden of regio's) werden gebruikt bij de selectie van bouwvergunningen van de Dienst Stedebouw in de provincie Henegouwen. Er werd zorg voor gedragen dat in de bewaarde dossiers landbouwgemeenten vertegenwoordigd waren naast industriële steden en gemeenten²⁰⁹.

Sociale dossiers

Massale bestanden zoals sociale en zoals hierna ook aan bod komen, medische dossiers, hebben een bewijsfunctie, een informatiefunctie en een wetenschappelijke functie (historische, sociale informatie). Tegen de informatiefunctie staat de geheimhoudingsplicht en de privacy. Volgens de archiefwet zijn de documenten openbaar na 100 jaar. De aanvragen voor het bestaansminimum en voor de maatschappelijke hulpverlening worden geregistreerd.

---

²⁰⁹ Andere criteria voor de systematische steekproef zijn de alfabetische (eerste letter van de familienaam), fysieke (omvang, dikte van een dossier) en quota-steekproeven (waarbij eerst een aantal categorieën, klassen, lagen subgroepen of quota binnen de populatie worden gedefinieerd, waaruit telkens een aantal onderzoekseenheden in de steekproef terechtkomen); E. AERTS, *Archiefselectie vanuit de statistiek ...*, p. 27-30; J. VERHELST, *Het toezicht op en de selectie van archief*, *Miscellanea Archivistica. Manuale*, preprint 9, Brussel, 1988, p. 31-33; D. VAN OVERSTRAETEN, *L'entrée des documents aux archives. Triages et éliminations*, *Miscellanea Archivistica. Manuale*, preprint 12, Brussel, 1988, p.25-27; G. MARECHAL, *Bewaring en vernietiging van gemeentearchieven. Richtlijn en advies. Deel I. Burgerlijke Stand, ...*, *Miscellanea Archivistica*, 41, Brussel, 1986², p. 90 en 106.

Beslissingen i.v.m. de steunverlening worden genomen door de raad of het vast bureau of het BCSD, en worden opgenomen in de notulen. Er wordt bovendien een gemotiveerde betekening aan de cliënt gestuurd, en een kopie ervan komt in de briefwisseling of in het dossier. Dossiers bieden de onderzoekers meer (nuttige) informatie dan alleen maar de genomen beslissingen.

Voor bewaring kunnen in aanmerking komen

- een staalkaart van dossiers die een inzicht helpen verschaffen in de taken van het OCMW/Sociale Dienst;
- dossiers die door hun min of meer talrijke aanwezigheid wijzen op evoluties, verschuivingen, veranderingen in de steunaanvragen en hulpverlening over/in een bepaalde periode (BM-aanvragen, asielzoekers, enz.);
- afgewezen aanvragen met motivering (valse, onterechte aanvragen, misbruiken, enz.).

Maar welke dossiers zullen 100/110 jaar na de geboortedatum van de cliënt de belangstelling van onderzoekers (historisch, cultureel, sociaal, sociologisch) wekken en de gezochte/gewenste informatie aanbieden? Oordelen over de bijzonderheid van de dossiers is per definitie subjectief. Moet de archivaris enkel het meest boeiende, het meest markante of het atypische bewaren? De eenvoudig toe te passen systematische steekproef biedt de beste mogelijkheden en garanties.

Medische dossiers

Het pijnpunt in de ziekenhuizen is de bewaring, selectie en vernietiging van de medische dossiers. Dit probleem speelt op het gebied van de omvang, maar ook op het gebied van de archiefvormer/eigenaar, waardoor het dossier niet altijd in het ziekenhuis wordt bewaard. Vele specialisten nemen hun dossiers mee naar hun privé praktijk. In sommige ziekenhuizen is geen centrale archiefbewaarpplaats en worden dossiers op de verschillende diensten per specialisme bewaard.

De problematiek trok in het buitenland reeds de aandacht. In Londen bestaat sinds 1979 een Centrum voor hedendaagse medische archieven. In de jaren 1980 werd het "Hospital Records Project" opgestart, dat een bestand wil

opmaken van alle hospitaalarchieven²¹⁰. Het Engelse "Standing Medical Advisory Committee of the Central Health Services Council" bepaalt de bewaartermijn van primaire documenten (geschiedenis van de geneeskunde) op 20 jaar, van secundaire documenten op 6 jaar. Overgangsdossiers (temperatuurkurven) mogen vernietigd worden na ontslag van de patiënt. Een circulaire van 1961 verplicht de bewaring van documenten van vóór 1858.

In Frankrijk bepaalde een interministerieel besluit van 11 maart 1968 de bewaartermijnen per categorie documenten op 2 jaar, 20 jaar of onbeperkt. Dossiers betreffende erfelijke aandoeningen dienen onbeperkt bewaard te blijven, dossiers van pediatrie, neurologie, stomatologie en chronische ziekten moeten 70 jaar bewaard worden en alle andere dossiers 20 jaar. Maar de 11 regels van het reglement van 1968 op de medische dossiers konden nooit correct worden toegepast²¹¹.

In Canada werd aandacht besteed aan verschillende selectiemethoden, met voorbeelden en resultaten, zoals 5 % "systematic sampling" van alle hospitaalarchieven na 1948. In andere ziekenhuizen kwamen voor permanente bewaring in aanmerking: archieven die bij wet of regelgeving zijn aangeduid, die betrekking hebben op primaire of opgelegde taken van de instelling, die uniek zijn, die betrekking hebben op het officiële beleid (administratief of medisch), die een duurzame waarde blijken te hebben voor de archiefvormer, die betrekking hebben op bezittingen van de instelling of werknemers, rechten of verantwoordelijkheden, die waarde hebben voor wetenschappelijk

---

²¹⁰ G. MARÉCHAL, *Het centrum voor hedendaagse medische archieven in het Wellcome Institute for the History of Medicine*, in: *Bibliotheek- en archiefgids*, jg. 65, 2, 1989, p. 165-170.

²¹¹ V. POINSOTTE, *A propos de la réglementation des archives médicales hospitalières*, in: *Gazette des archives*, nr. 167, 1994, 4, p. 382-383. Dit tijdschrift bevat de verslagen van de in januari 1991 door de "Association des archivistes français" georganiseerde studiedag over "les archives de la santé".

of medisch onderzoek, culturele voorwerpen of met een esthetische waarde²¹².

In Nederland stelde de Werkgroep Medische Dossiers van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG) in 1977 voor een algemene bewaartermijn van 10 jaar na de laatste behandeling in te voeren. Hierop waren 5 uitzonderingen gewenst, nl. erfelijkheidsziekten (gegevens 3 generaties te bewaren), minderjarigen (bewaren tot de meerderjarigheid), geestelijk gestoorden en geestelijk gehandicapten (termijn nog nader te bepalen), gerechtelijke procedures (bewaren zolang de gegevens daartoe nodig zijn), het belang van de wetenschap (geen termijn genoemd). Het voorstel werd nagenoeg ongewijzigd aangenomen. Volgens de wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst, van kracht sedert 1995, worden de medische dossiers 10 jaar bewaard, tenzij langer bewaren nodig is voor de medische begeleiding van de patiënt. Prof. Floor Van Leeuwen, bijzonder hoogleraar epidemiologie van kanker aan de Amsterdamse VU, noemt de systematische en snelle vernietiging van relatief recente medische dossiers "een regelrechte bedreiging voor de volksgezondheid. Onderzoek naar de langetermijneffecten van medicijnen en behandelingen wordt hierdoor onmogelijk". Langer bewaren van medische dossiers is volgens haar ook nodig omwille van bewijsvoering bij bv. schadeclaims van (kinderen) van patiënten en voor erfelijkheidsonderzoek bij bepaalde ziekten. Zij vindt dat binnen de kindergeneeskunde en van kankerpatiënten alles moet bewaard blijven. Zij gaat akkoord met een bewaartermijn van 115 jaar voor academische ziekenhuizen, alhoewel deze termijn niet hoeft op te gaan voor elke aandoening. Zij pleit voor een wetswijziging vóór 2005, het jaar waarin in Nederland normaliter alle medische dossiers ouder dan tien jaar vernietigd zouden moeten worden²¹³. Van Leeuwen staat niet alleen. Ook de Neder-

---

²¹² Zie o.a. bijdragen in *Archivaria. The Journal of the Association of Canadian Archivists*, nr. 10, 1980; nr. 28, summer 1989; nr. 32, summer 1991; nr. 41, spring 1996; nr. 43, spring 1997; *Archives. Revue de l'Association des Archivistes du Québec*, 4, 1959; 24, n° 1-2, 1992; 25, 1994.

²¹³ Zie *TROUW*, 19.6.1999 en *De Volkskrant*, 15.7.2000 (overgenomen in *Knipselkrant Rijksarchiefdienst*, jg. 4, nr. 7, juli 1999, p. 24 en jg. 5, nr. 7, juli 2000, p. 21) en *Archievenblad*, 103, 1999, afl. 6, p. 6; J.H.S. VAN HERTEN, *Bewaartermijnen voor medische gegevens en dossiers*, in: *Nederlands Archievenblad*, jg. 10, 1986, p. 303-310.

landse artsen zijn tegen het vernietigen van medische dossiers na tien jaar. Driekwart van de bijna 500 artsen die meewerkten aan een enquête van de artsenorganisatie KNMG spraken zich in die richting uit. Zij willen medische gegevens, met het oog op eventuele latere behandelingen, langer bewaren. De dossiers zijn ook belangrijk om bijwerkingen van nieuwe behandelingen op te sporen. Het kan tientallen jaren duren voor die aan het licht komen. Ruim 70 procent van de respondenten vindt dat patiënten niet zonder meer het recht moeten hebben om hun dossiers te laten vernietigen. Vooral in de psychiatrie wordt gevreesd dat vernietiging de zorg in gevaar brengt. Bijna de helft van de artsen houdt wel eens medische gegevens buiten het dossier. Zo zouden artsen vermoedens van kindermishandeling of alcoholmisbruik wel eens buiten het dossier kunnen houden²¹⁴.

Bij de selectieproblematiek dient ook de vraag gesteld te worden naar het eigendomsrecht op de medische dossiers. Het antwoord op deze vraag heeft invloed op de bewaring, het recht op inzage en de vernietiging. In Nederland werd een hele polemiek gevoerd over de vernietiging van medische dossiers in academische ziekenhuizen. Eerst werd een antwoord gezocht op de vraag wie de eigenaar is van deze dossiers en naar de toepasselijkheid van de Archiefwet. "De medische gegevens binnen aan rijksuniversiteiten verbonden academische ziekenhuizen [zouden] nimmer onder de werking van de Archiefwet van 1962 vallen", omdat zij niet bestemd zijn om onder deze overheidsorganen te berusten. Het dossier bevat bewijsstukken over de ziektegeschiedenis ten behoeve van toekomstige diagnostiek en therapie, en is bestemd om te berusten waar de hulpverlening, die centraal staat, aan de patiënt noodzakelijk is. Tegen deze stelling reageerde de Nederlandse Algemeen Rijksarchivaris. Academische ziekenhuizen, verbonden aan rijksuniversiteiten, zijn publiekrechtelijke personen. De door een ziekenhuis opgemaakte archiefbescheiden - ook de medische dossiers - vormen de schriftelijke neerslag van de handelingen van het ziekenhuis en zijn functionarissen. Medische dossiers gevormd door overheidsziekenhuizen, zijn onderworpen aan de archiefinspectie. Zelfs wanneer het doel van de vorming van medische dossiers primair gelegen is in de patiëntenzorg, geeft dit geen

---

²¹⁴ Trouw, 29.10.1999, in: *Knipselkrant Rijksarchiefdienst*, jg. 4, nr. 11, november 1999, p. 26 (betreft een art. van KNMG-jurist E. de Jong in *Medisch Contact*).

vrijbrief om de bewijsstukken van het handelen van het ziekenhuis en zijn functionarissen aan de voor de gehele overheid geldende wettelijke regels te onttrekken.

In Nederland wil men zelfs beslissingsrecht inzake vernietiging of verdere bewaring van het medisch dossier aan de patiënt toekennen. Noch de arts noch de patiënt beschikken vrij over de gegevens. Men zou kunnen stellen dat de eigendom berust bij de arts als hij vrijgevestigd is en bij de instelling als de arts daaraan verbonden is. Maar het eigendomsrecht is sterk beperkt door de bescherming van de privacy van de patiënt. De zeggenschap van de arts strekt zich niet uit tot buiten de behandelingsrelatie, tenzij voor dat ander gebruik de patiënt toestemming geeft. Deze beperking vindt zijn grondslag in de juridische relatie tussen arts en patiënt, het medisch contract. Bescherming van de privacy van de patiënt en optimale toegankelijkheid van het dossier zijn essentiële punten in die relatie. Men mag de patiënt binnen de bewaartermijn geen vernietigingsrecht toekennen. Wel kan men bepleiten dat gegevens op verzoek van de patiënt door een derde in depot worden gehouden gedurende de bewaartermijn, en enkel met uitdrukkelijke toestemming van de patiënt ter beschikking staan. In beginsel moet een patiënt er echter van uit kunnen gaan dat zijn gegevens aan het einde van de bewaartermijn worden vernietigd²¹⁵.

In Duitsland worden de dossiers van in ziekenhuizen opgenomen patiënten in regel 30 jaar bewaard. De dossiers van ambulante patiënten worden 10 jaar bewaard. Een langere termijn wordt op medische gronden aanbevolen voor erfelijke ziekten en geestesziekten. Er zijn evenwel verschillen tussen de deelstaten. In Hamburg geldt een termijn van 20 jaar, in Nordrhein-Westfalen 30 jaar, in Hessen 10 jaar, in Berlijn 10 jaar voor overledenen in een ziekenhuis, 20 jaar voor in een ziekenhuis overleden kinderen en 30 jaar voor de anderen. Dossiers van ambulante patiënten worden in Berlijn 30 jaar bewaard, in Hamburg 20 jaar, in Nordrhein-Westfalen 30 jaar, in Hessen 10 jaar, maar 30 jaar voor beroepsziekten.

---

²¹⁵ J.H.S. VAN HERTEN, *Bewaartermijnen ...*, p. 303-310; IDEM, *De archiefwet en academische ziekenhuizen*, in: *Nederlands Archievenblad*, jg. 91, 1987, p. 146-150; F.C.J. KETELAAR, *Academische ziekenhuizen en de Archiefwet. Lokt Van Herten uit tot een ambtsmisdrif?*, in: *Nederlands Archievenblad*, jg. 91, 1987, p. 151-152.

In Duitsland werd voorgesteld "oudere ziekendossiers" volledig te bewaren, bij de vaststelling van een grensjaar niet vóór 1900 terug te gaan en bijzondere zorg te besteden aan de bescheiden uit de tijd van het nationaal socialisme. Van jongere bescheiden kan van de ambulante patiënten een representatieve keuze van 1-5 % bewaard blijven, voor de gehospitaliseerde patiënten 5-10 %. Daarbij moeten, los van het type, steekproeven gedaan worden volgens de beginletters van de familienamen. De selectie moet op zijn minst voor een regionale overlapping zorgen²¹⁶.

In Engeland wordt met 90 % gereduceerd. Dossiers van psychiatrische patiënten in Bedfordshire van vóór 1950 worden integraal bewaard. De recentere dossiers worden bewaard voor de jaren waarin een volkstelling werd gehouden. De dossiers uit de tussenliggende negen jaren worden vernietigd met uitzondering van de dossiers waarop medisch onderzoek wordt gedaan, drugsdossiers, lijkschouwingen, verslagen van maatschappelijk werkers. De administratieve bewaartermijn is er 20 jaar of 8 jaar na overlijden. Er zijn ook selecties op geografische basis. De moeilijkheid hierbij is een ziekenhuis te selecteren dat representatief is voor alle aspecten van de gezondheidszorg in de betreffende regio²¹⁷.

In Schotland wil men ook de massabestanden met tenminste 90 % reduceren. Drie methodes worden hiervoor in overweging genomen: selectie op geboor-

---

²¹⁶ G. TADDEY, *Archivierung staatlicher medizinischer Unterlagen*, in: *Der Archivar*, jg. 43, 1990, 3, kol. 389-396; G. FICHTNER, *Krankenunterlagen als Quellen*, in: *Der Archivar*, jg. 44, 1991, 4, kol. 549-558; W. MÜLLER en D. SPECK, *Empfehlungen für die Schriftgutverwaltungen der Kliniken und Institute mit Aufgaben der Krankenversorgung*, in: *Der Archivar*, jg. 50, 1997, 3, kol. 563-570; M. WISCHNATH, *Einführung zu den Bewerbungs- und Erschliessungsempfehlungen für Krankenakten*, in: *Der Archivar*, jg. 51, 1998, 2, kol. 233-244.

²¹⁷ J. COLLETT-WHITE en K. WARD, *Appraisal of Mental Hospital Patient Case Files: the Bedfordshire Record Office experience*, in: *Journal of the Society of Archivists*, vol. 15, n° 2, 1994, p. 181-186; H. MAXWELL-STEWART en A. TOUGH, *Cutting the Gordian Knot: Or How to Reserve Non-Current Clinical Records without Being Buried in Paper*, in: *Archivaria*, jg. 41, spring 1996, p. 70-71.

tedatum (op gekozen dagen van het jaar), aselechte steekproef en vooral de systematische steekproef²¹⁸.

In België regelt de wet op de ziekenhuizen van 23 december 1963, gecoördineerd op 7 augustus 1987 (GZHW), het beheer van de ziekenhuizen, de structurering van de medische activiteit, de Nationale Raad voor ziekenhuisvoorzieningen, de programmatie, financiering en erkenning van ziekenhuizen en het statuut van de ziekenhuisgeneesheer. Er is een regeling voorzien voor de tekorten in de beheersrekeningen en saneringsplannen van ziekenhuizen, respectievelijk van de OCMW's, de intercommunale verenigingen van meerdere openbare centra of van verenigingen met andere openbare besturen en/of met rechtspersonen zonder winstoogmerken.

Bij KB van 23 oktober 1964 heeft de wetgever een aantal bijzondere normen voorzien voor de ziekenhuizen en hun diensten. Zij bepalen o.m. dat voor alle zieken voortdurend een geneeskundig dossier en een koortsblad moet bijgehouden worden. De voorschriften van de geneesheer, die dagelijks voor de verschillende zieken gegeven worden, moeten in een register of op kaarten ingeschreven worden. Een geneeskundig dossier dient ook samengesteld te worden voor iedere kraamvrouw en haar zuigeling, voor de vroeggeboren en zwakke kinderen, bij tuberculosebehandeling in algemene ziekenhuizen, voor de diensten van geriatrie en revalidatie, voor kuurgasten in gespecialiseerde inrichtingen. In neuropsychiatrische diensten zal het geneeskundig dossier van de zieken verplicht een detailwaarneming van de geestelijke en somatische toestand bij hun opname bevatten; de latere ontwikkeling en de toegepaste behandelingen moeten erin ingeschreven worden.

In het KB van 10 november 1967 betreffende de geneeskunde en alles wat er mee te maken heeft, komen geen bepalingen voor over het eigendomsrecht van het patiëntendossier. De geneesheer is verplicht, op verzoek van of met akkoord van de patiënt, alle medische informatie mee te delen aan een door de patiënt aangeduide arts. De geneesheer zou dus de bezitter zijn van de

---

²¹⁸ H. MAXWELL-STEWART, J. McCOLL en A. TOUGH, *Sampling Particular Instance Papers*, in: *Journal of the Society of Archivists*, vol. 14, n° 1, 1993, p. 47-53.

medische informatie over zijn patiënt²¹⁹. Anderen stellen dat diegene die de overeenkomst sluit met de zieke moet aangezien worden als titularis van het dossier. Is het de geneesheer, dan is hij eigenaar van het dossier, is het een ziekenhuis, dan is het ziekenhuis de eigenaar²²⁰. De eigenaar beschikt evenwel niet vrij over de opgeslagen gegevens. Het beroepsgeheim en het recht op privacy van de patiënt moet veilig gesteld worden. Na opname in een ziekenhuis wordt een dubbel van de ontslagbrief naar de huisarts of de verwijzende arts gestuurd. Het dossier blijft in het ziekenhuis.

In verband met de rechten van de patiënt ten aanzien van zijn medisch dossier stelde K. Schutyser de volgende eisen:

- geheimhouding;
- recht op kennisgeving en registratie;
- recht op weigering ervan;
- recht op concrete informatie omtrent het medisch dossierbeheer;
- recht op rechtstreekse inzage en op het bekomen van afschriften;
- recht op correctie;
- recht op anonimiteit²²¹.

Het KB van 15 december 1987 bepaalt dat de hoofdgeneesheer toezicht houdt op het aanleggen en het bewaren van dit dossier als onderdeel van het patiëntendossier. Het medisch dossier in universitaire ziekenhuizen moet uniform zijn en de nodige informatie bevatten om 1) de diagnose te stellen, 2) een adequate behandeling toe te passen en 3) de evolutie van de ziekte te volgen. Het dossier dient bovendien te bevatten: identiteitsgegevens, antecedenten, geschiedenis van de huidige ziekte, gegevens van vroegere raadplegingen en hospitalisaties, resultaten van onderzoeken, beoordelingen van specialisten, voorlopige en definitieve diagnoses, behandelingen, evolutie, eventueel het

---

²¹⁹ A. MEIRESONNE, *Het medisch archief. Casus universitair ziekenhuis Brugmann-Kinderziekenhuis koningin Fabiola*, VU Brussel, Gespecialiseerde opleiding Archivistiek en Hedendaags Documentebeheer, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, 1993, p. 38.

²²⁰ R. BLANPAIN, *Juridische aspecten van het beroepsgeheim*, Brussel, 1965, p. 281.

²²¹ K. SCHUTYSER, *Eigendomsrecht en medische dossiers*, 1988, p. 50.

autopsieprotocol en tenslotte een kopie van het voorlopig en definitief rapport.

Het aanleggen op elke verpleegeenheid van een gepersonaliseerd en geïntegreerd verpleegkundig dossier dat deel uitmaakt van het patiëntendossier werd met ingang van 1 januari 1988 opgelegd bij KB van 14 augustus 1987. Het verpleegkundig dossier moet o.m. bevatten 1) basisgegevens over de patiënt en zijn verzorging, zoals identificatiegegevens, de verzorgingsbehoeften van de patiënt, het verzorgingsplan met aanduiding van de uitvoering ervan, de evaluatie van de verstrekte zorgen, en 2) de gegevens die noodzakelijk zijn om de continuïteit van de verzorging te kunnen verzekeren.

Volgens het KB van 3 mei 1999 houdende bepaling van de algemene minimumvoorwaarden waaraan het medisch dossier moet voldoen, vormt het medisch dossier samen met het verpleegkundig dossier het patiëntendossier. Het wordt minstens 30 jaar bewaard in het ziekenhuis. Het mag bijgehouden worden en bewaard in een elektronische vorm. Het bevat tenminste:

1. de identiteit van de patiënt;
2. familiale en persoonlijke antecedenten, de huidige ziektegeschiedenis, de gegevens der voorgaande raadplegingen en hospitalisaties;
3. de uitslagen van de klinische, radiologische, biologische, functionele en histo-pathologische onderzoeken;
4. de adviezen van de geconsulteerde geneesheren;
5. de voorlopige en definitieve diagnose;
6. de ingestelde behandeling; bij een chirurgische ingreep, het operatief protocol en het anesthesieprotocol;
7. de evolutie van de aandoening;
8. het verslag van een eventuele lijkschouwing;
9. een afschrift van het ontslagverslag.

De dossiers van alle patiënten die de dienst verlaten hebben worden geklasseerd en bewaard in een medisch archief dat bij voorkeur centraal en elektronisch, of minstens op het niveau van de dienst wordt gegroepeerd met een enig nummer per patiënt binnen het ziekenhuis. De patiënt of zijn wettelijke

vertegenwoordiger kan door toedoen van de door hem gekozen dokter, kennis van zijn gegevens krijgen²²².

De organieke wet van de OCMW's en het antwoord op een parlementaire vraag van 1988 (Van Parijs) bevestigen dat de secretaris verantwoordelijk is voor het bewaren van het archief, met inbegrip van het medisch archief. De wet en het antwoord op de parlementaire vraag lijken te botsen met het KB van 15 december 1987 dat bepaalt dat de hoofdgeneesheer, als verantwoordelijke voor de goede gang van zaken in het medisch departement van het ziekenhuis, er o.m. over moet waken dat maatregelen worden genomen om medische dossiers aan te leggen als onderdeel van het patiëntendossier en in het ziekenhuis te bewaren. Hij heeft op dit punt dan dezelfde bestuurlijke eindverantwoordelijkheid als de OCMW-secretaris. Wanneer het om een OCMW-ziekenhuis gaat ligt deze verantwoordelijkheid uiteindelijk bij de secretaris.

Volgens de Code der Geneeskundige Plichtenleer moet de geneesheer, in principe, van elke patiënt een medisch dossier houden en hij is verantwoordelijk voor de bewaring ervan gedurende 30 jaar. Hij beslist over de gehele of gedeeltelijke overbrenging van gegevens, rekening houdend met het beroepsgeheim. In het geval dat deze dossiers groepswork zijn of gecentraliseerd zijn in een verzorgingsinstelling of elders, herinnert de Code eraan dat alleen de zorgenverstrekkende geneesheren er toegang toe hebben. De bewaring van de medische dossiers kan door de dokters enkel toevertrouwd worden aan personen die eveneens door het beroepsgeheim gebonden zijn. De dossiers zorgen voor bewijsmateriaal bij rechtsvorderingen die het

---

²²² Het KB van 15.12.1978 (hoofdstuk X) bepaalde de inhoud van de medische dossiers in academische ziekenhuizen. Het VOV gaf alle ziekenhuizen de raad deze opsomming als richtlijn te gebruiken; VOV, *publicatie Medische dossiers*, 1983, p. 6-7; P. SERVAIS en F.H. ROGER, *Les archives médicales hospitalières: organisation et possibilités d'utilisation*, in: *Annales de la société belge d'histoire des hôpitaux*, 18, 1982, p. 71-96; F.C. ROGER, J.L. WILLEMS, W. ENGELLEN, *Enquête sur la qualité du dossier médical effectuée pour le Ministère de la Santé Publique dans le prolongement d'une action concertée européenne*, s.d.; ook A. MEIRESONNE, *Het medisch archief. Casus Universitair Brugmann - Kinderziekenhuis koningin Fabiola*, VU Brussel, 1993; A. MEIRESONNE, *Het medisch archief. Casus Campus Brugmann*, in: *Archiefinitiatie(f)*, 3, 1996, p. 121-130; A. MEIRESONNE, *Records management op de Campus Brugmann: het patiëntendossier*, in: *Archiefinitiatie(f)*, 4, 2000, p. 171-180.

beginsel van verjaring impliceren. Op medisch-deontologisch gebied geldt de aansprakelijkheid voor een mogelijke beroepsfout, maar is de continuïteit in de zorgenverstrekking even belangrijk. Zelfs na meer dan 30 jaar kunnen medische gegevens nog belangrijk zijn voor de patiënt. Door de beperkte stockeringsmogelijkheden in ziekenhuizen scheidt een langere bewaarperiode problemen. Dossiers betreffende belangrijke of zeldzame aandoeningen worden voor hun wetenschappelijke waarde langer bewaard.

De Orde der Geneesheren beloofde in een rondschrijven van 18 juni 1991 deze problematiek door een Commissie van de Nationale Raad opnieuw te laten onderzoeken. Een beperking van de bewaartermijn zou aangewezen zijn omdat medische dossiers slechts een actuele bewaartermijn van maximum 2 jaar na de laatste contactdatum hebben. Op grote schaal microfilmen zou een oplossing kunnen bieden wanneer de wetgever duidelijkheid schept inzake de wettelijke bewijskracht van gemicrofilmde dossiers. Papieren dossiers dienen best nog een aantal jaren na het microfilmeren bewaard te worden. Een termijn van 10 jaar lijkt aannemelijk. Een langere bewaartijd kan bepleit worden voor erfelijkheidsziekten, minderjarigen, psychiatrische patiënten, gerechtelijke procedures en wetenschappelijk belangrijke gegevens; essentiële gegevens moeten tot 115 jaar na de geboorte van de patiënt bewaard blijven (maximale levensverwachting). De meeste dokters menen dat zowat drievierden in de omvangrijke medische dossiers overbodig is. Zij beperken zich tot het doornemen van de ontslagbrief²²³.

In vele gevallen werd het verpleegkundig dossier geïntegreerd in het medisch dossier. Een enquête in het Brusselse Brugmann ziekenhuis in het begin van de jaren 1990 leert dat 80 % van de geneesheren het verpleegkundig dossier wil bewaren, omwille van de wettelijke verplichting, de geboden bijkomende informatie, het nut bij doorlichtingen of andere studies, ook al worden deze

---

²²³ 35 % van de artsen willen de papieren dossiers nog 5 jaar na het microfilmen bewaren, 23 % nog 10 jaar en 12 % zelfs nog langer. Slechts 24 % kiest voor onmiddellijke vernietiging; A. MEIRESONNE, *Het medisch archief. Casus universitaire ziekenhuis Brugmann ...*, p. 32-34, 78-79.

dossiers zelden geraadpleegd. 96 % van de artsen pleit voor een patiëntenklapper, alhoewel zij er niet mee werken²²⁴.

De Nationale Raad van de Orde der geneesheren laat de arts toe zijn medische dossiers te schonen na bijvoorbeeld 10 jaar, in afspraak en samenwerking met de medische raad, op voorwaarde dat de ontslagbrief alle gegevens bevat voor de continuïteit van de zorgverlening. De arts kan zelf systematisch selecteren bij het doornemen van de dossiers en richtlijnen terzake geven aan het archiefpersoneel. Een vrij extreme stelling pleit ervoor uiteindelijk enkel de ontslagbrief te bewaren. Voor schoning komen in aanmerking de uitslagen van de klinische biologie, alle tracés, kurven en grafieken van de onderzoeken. Radiografieën zijn volgens de Raad van de Orde van Geneesheren eigendom van de patiënt. De voorschriften moeten minstens twee jaar bewaard worden, geordend volgens de datum van onderzoek. Samen met de aanvraag moet een dubbel van het protocol bewaard worden. Sommige juristen menen dat radiografieën deel uitmaken van het medisch dossier, waardoor ze eigendom zijn van de geneesheer of van het ziekenhuis²²⁵.

C. SELECTIELIJST

1. Algemene categorieën

Dit zijn bescheiden die bij elke functie kunnen voorkomen:

- Losse exemplaren van wetten, KB, ingekomen verordeningen, reglementen, onderrichtingen, circulaires en omzendbrieven, voor zover niet gepubliceerd: bewaren.

---

²²⁴ A. MEIRESONNE, *Het medisch archief. Casus Universitair ziekenhuis Brugmann ...*, p. 57-58.

²²⁵ *Tijdschrift van de Nationale Raad van de Orde der geneesheren*, september 1992, nr. 57, p. 20-23; A. MEIRESONNE, *Het medisch archief. Casus Universitair ziekenhuis Brugmann ...*, p. 35-40, 57.

Zijn deze teksten afgedrukt in officiële publicaties of in privé-publicaties, en vormen zij in de OCMW's meestal - onvolledige - verzamelingen, dan kunnen zij zonder bezwaar verwijderd worden.

Wanneer de exemplaren integraal deel uitmaken van een dossier: bewaren in het dossier.

- Dossiers ontstaan rond ingekomen verordeningen, enz.: bewaren.
- Stukken die beleidsfactoren of -handelingen betreffen, zoals de zelf uitgevaardigde verordeningen met de dossiers van de totstandkoming van deze verordeningen, de notulen, rapporten en adviezen van commissies: bewaren.

2. Briefwisseling

Onder de bescheiden waarvoor geen algemeen geldend bewarings- of vernietigingsvoorschrift kan gegeven worden, neemt de briefwisseling een belangrijke plaats in. Het belang ervan hangt af van de wijze van registratie, dossiervorming en inhoud.

- Routinebriefwisseling, nl. stukken waarvan de gegevens voorkomen in de te bewaren bescheiden, zoals begeleidingsbrieven, ontvangstmeldingen, uitnodigingen voor vergaderingen, kennisgevingen en verzoeken om uittreksels, inlichtingen, ontvangen en verstrekte opgave en dergelijke: vernietigen.
- Indien van de briefwisseling steeds een exemplaar in het dossier voorkomt en een exemplaar in een chronologisch geordende reeks, mag de tweede reeks vernietigd worden. Indien de chronologisch geordende brieven de enige reeks is, en voor zover het geen routinebriefwisseling is: bewaren.
- Correspondentie die ingebonden is, en waarbij selectie onmogelijk is: bewaren.
- Repertoria van ingekomen en van uitgegane brieven: bewaren²²⁶.

---

²²⁶ G. MARÉCHAL, *Bewaring en vernietiging ...*, dl. II, p. 94-95.

3. Personeelsdienst

Voor permanente bewaring komen in aanmerking de dossiers van leidinggevende ambtenaren zoals secretaris, ontvanger, directeurs, diensthoofden, dossiers van personeelsleden die helpen inzicht verwerven in de bijzondere betekenis van sommige ambten, dossiers van markante figuren, personeelsleden aangesteld ten gevolge van buitengewone omstandigheden, personeelsleden geschorst/ontslagen wegens buitengewone handelingen. De andere dossiers mogen vernietigd worden 100 jaar na geboortedatum van de betrokkenen. Bij vernietiging van personeelsdossiers moet steeds een overzicht worden aangelegd waarin de personalia, opleiding, diensttijd en functies zijn hernomen.

Bewaard worden ook:

- zelfgemaakte regelingen zoals voorschriften, richtlijnen als organieke reglementen, statutaire bepalingen, bezoldigingsregelingen, voorschriften en richtlijnen met inbegrip van rapporten en studies;
- regelingen voor aanvullende arbeidsvoorwaarden (studiefaciliteiten, verlof, ziektekosten, verhuurplicht, enz.) met de voorstukken en de latere wijzigingen en aanvullingen. Hieronder horen ook de bescheiden betreffende de werkkledij (eigen modellen, bestekken en voorschriften);
- personeelsregisters (met loopbaan, wedde, opleiding, ...);
- personeelsoverzichten;
- verslagen van en over de eigen instelling (personeelsbulletin, jaarlijkse verslagen, enz.);
- examendossiers met de beslissingen van de raad, lijsten van de kandidaten met behaalde punten, de gestelde vragen en verslagen van de examencommissie;
- dossiers aangelegd naar aanleiding van bepaalde feiten zoals de epuratie, stakingen, enz.;
- stukken van verenigingen van het personeel (reglementen, notulen, jaarverslagen, stichtings- en benoemingsakten);
- toegangen, zo die er zijn, zoals een stamnummerboek, kleine of grote personeelsfiches of loopbaanfiches, de ziektecontrolefiche, de vacantiëfiche, de disponibiteitfiche;

- overzichten en statistieken m.b.t. het OCMW-personeel die niet volledig zijn gepubliceerd of die niet gemakkelijk kunnen gereconstrueerd worden.

Mogen vernietigd worden:

- dossiers van personeel dat geen pensioenrechten heeft opgebouwd;
- bescheiden uit een personeelsdossier die niet van belang zijn voor de verdere loopbaan;
- ontvangen rechtsregelingen (omzendbrieven, voorschriften, richtlijnen) en aanvullende arbeidsvoorwaarden van derden, voor zover zij niet dienden tot de opmaak van de eigen rechtsregelingen en die kunnen geraadpleegd worden in Staatsbladen, Bestuursmemorialen van de Provincies, Wettenverzamelingen en Officiële Bekendmakingen;
- stukken van boekhoudkundige aard m.b.t. individuele personeelsleden in uitvoering van zelfgemaakte regelingen, voor zover deze stukken niet beschouwd worden als verantwoordingsstukken bij de rekeningen. Dit zijn o.m. werkbriefjes, salarisspecificaties, stukken inzake inhoudingen en afdrachten (loonbelasting, sociale lasten), stukken inzake uitkeringen (behoud van loon in bijzondere omstandigheden, wachtgelden, kindertoeelagen, voor ziekten, ongevallen, bevallingen, vakantiegelden), stukken inzake toelagen en vergoedingen (voor overwerk, woning-, huur- en verhuur- en logiesvergoedingen, verplaatsingskosten, reis- en verblijfskosten, voor kleding en uitrusting, studie). Zijn deze bescheiden wel verantwoordingsstukken, dan gelden de richtlijnen terzake (zie verder onder comptabiliteit);
- stukken van niet-boekhoudkundige aard m.b.t. individuele personeelsleden in uitvoering van zelfgemaakte regelingen (ontheffingen verhuisplicht, verlengingen buitengewoon verlof, verlofbrieven en tikkaarten);
- stukken ingekomen en opgemaakt ter voorbereiding van verslagen van en over het eigen orgaan zoals stukken voor het opstellen van het personeelsbulletin, voor de jaarlijkse verslagen, enz.);
- bescheiden van niet-benoemde, niet geslaagde of niet in dienst getreden kandidaten;
- stukken i.v.m. de materiële organisatie;

- briefwisseling i.v.m. de interne contacten tussen de verschillende diensten en externe briefwisseling, voor zover de briefwisseling uitsluitend gegevens bevat die in de te bewaren bescheiden voorkomen²²⁷.

4. Secretariaat

- Dossiers inzake de installatie van de wettelijke bestuursorganen: samenstelling, bevoegdheden, aanstelling en eedaflegging van de raadsleden, dossiers inzake ontslag of onderbreking van een mandaat, het huishoudelijk reglement (afzonderlijk exemplaar): vernietigen tenzij de informatie niet in de notulen voorkomt.
- Notulenboek van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn, het Vast Bureau en de Bijzondere Comités: bewaren. De bijlagen maken inherent deel uit van de notulen: bewaren.
- Zittingsverslag, eventueel stenografisch verslag: bewaren. Indien gedrukt, volstaat de bewaring van de publicatie.
- Dossiers voorbereid door de secretarie ter ondersteuning van de beslissingen: bewaren.
Meer en meer dossiers worden voorbereid door specifieke diensten en dienen dan aldaar te worden bewaard.
- Administratief (jaar)verslag: bewaren. Indien gedrukt, volstaat de bewaring van de publicatie.
- Andere reeksen die samenhangen met de vergaderingen van de bestuursorganen: uitnodigingsbrieven, agenda en dossiers met de ontwerpbeslissingen, het proces-verbaal van de vergadering, het aanwezigheidsregister. De agenda, de ontwerpbeslissingen en verslagen van de vergaderingen worden opgenomen in de notulen en mogen als dubbels na de administratieve bewaringstermijn worden vernietigd. Ook de aanwezigheidslijsten die dienen voor de berekening van de presentiegelden, komen hiervoor in aanmerking.
Registers voor de inschrijving van de dagorden van de raad, die als een toegang op de notulen kunnen gebruikt worden: bewaren.
- Beslissingen van de stafvergadering en het directiecomité: bewaren.

---

²²⁷ G. MARÉCHAL (red.), *Bewaring en vernietiging ...*, dl. II, p. 10-19, 97-99.

- Verslagen van gerelateerde bestuursorganen zoals de notulen van het Overlegcomité, verslagen van het Syndicaal Onderhandelingscomité en het Syndicaal Overlegcomité, verslagen van de Lokale Adviescommissie: bewaren.
- Verslagen van de gemeenteraad, de Algemene Vergadering van het Centrum voor Algemeen Welzijnswerk, de Raad van Bestuur en het Verhuurcomité van de Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij, de vergaderingen van het Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap: vernietigen.
- Bescheiden betreffende samenwerkingsstructuren (verenigingen, intercommunales) m.b.t. de oprichting en het statuut van en de aansluiting bij deze structuren, de afvaardiging van vertegenwoordigers: bewaren.
- Organogrammen, dienstvoorschriften en -nota's: bewaren.
- Bescheiden inzake registratuur en archief: bewaren.
- Meerjarenplan en budget: om historische redenen en omdat de strategische en financiële toekomst hier wordt vooropgezet: bewaren.
- Dossiers m.b.t. aansprakelijkheid en geschillen worden bewaard als ze een precedentswaarde bezitten.
- Algemene briefwisseling: repertoria van ingekomen en uitgaande brieven: bewaren. Zie verder ook onder Briefwisseling.
- Dossiers m.b.t. officiële plechtigheden, feestelijkheden en vieringen, e.a., worden bewaard indien het OCMW actief betrokken is.
- Bescheiden betreffende de materiële inrichting van de diensten: vernietigen²²⁸.

5. Comptabiliteit

Bescheiden vanaf 1947

1. Secretariaat of dienst financiën

Permanent worden bewaard:

- vastgestelde begroting met bijlagen en wijzigingen;

---

²²⁸ Zie ook onder Comptabiliteit; G. MARÉCHAL (ook eindred.), *Bewaring en vernietiging van gemeentearchieven ...*, dl. III, p. 29-43, 166-171; S. HENDRIX, *Analyse van de documentproductie in het OCMW van Halle ...*, p. 52.

- sommier van onroerende goederen;
- "boek" der aangegane leningen;
- "boeken" der leningen met uitgifte van titels aan toonder;
- "boek" met aanvragen voor de bijdragen van de hogere besturen;
- "boek" der pensioenen en renten;
- grootboek, indien het grootboek van de ontvanger niet bewaard is;

Mogen vernietigd worden:

mandatenboeken of registers van de dubbels der door de raad uitgeschreven orders tot betaling, dubbels van documenten die bij de ontvanger berusten, hulpboeken der ontvangsten en uitgaven.

Wat betreft dossiers die om beheersredenen gevormd worden maar die uit kopieën bestaan (zoals dossiers der werken en dossiers der leningen) dient men zich te verzekeren van de goede bewaring van de originelen.

2. Ontvangerij

Permanent bewaren:

- grootboek ontvanger;
- goedgekeurde dienstjaarrekening of jaarrekening genoemd sinds de invoering van het NOB met de balans, de resultatenrekening (de winst- en verliesrekening), de toelichting, het schema van de financiële stromen en het jaarverslag;
- verantwoordingsstukken, nl. de betalingsbevelen en de invorderingsstaten, van 1947 en later enkel deze bij de rekeningen van de jaren 1950, 1956, 1962, 1968, 1974, 1980, 1986, 1992, enz. en deze van het laatste jaar waarop de COO als zelfstandige entiteit bestond (vaak zal dit 1976 zijn).

Eventuele toegangen zoals de delen "erkende vorderingen" en "geboekte mandaten" (alfabetisch op naam van de debiteur/crediteur en numeriek op de bewijsstukken bij de ontvangsten en de uitgaven), de "rekeningcourant" of het referteboek (toegang op de invorderingen van de geneeskundige verstrekkingen van de verplegingsinstellingen): bewaren voor die jaren waarvan de verantwoordingsstukken bewaard worden;

Verantwoordingsstukken die dateren van vóór 1947;

- verantwoordingsstukken die betrekking hebben op grote werken waarvan de bestekken en tekeningen verloren zijn;
- eindrekening van klerk tot meester, met inventaris (KB 15.2.1977);
- inventaris bij de ambtsaanvaarding van een nieuwe ontvanger;
- voorgedijrekeningenboek: kwekelingen;
- nalatenschappenboek;
- dossiers legaten.

Mogen vernietigd worden:

dubbel sommier, maandstaten of maandelijke standopgaven, jaarlijkse standopgave grootboek, dagboek of journaal, dagkasboek of kasjournaal, postchequeboek, bankboek, hulpdagboeken, dagelijks kasverslag, losse kwijtingen, kwijtingboek, documenten kas, standopgaven van de kasvoorraad volgens het dagboek met de ontvangst- en uitgavestatens, maandelijke balans tussen dagkasboek en grootboek, PV van kasnazicht, bewijsstukken bij de kasontvangsten (PC-stroken en bankrekeningstroken), bundels van benaarstiging of dossiers in onwaarde m.b.t. niet-solvabele en solvabele debiteuren, dossiers hypotheeken (door OCMW genomen op bezittingen van geplaatste bejaarden of behoeftigen), dossiers loonbeslag, dossiers leningen die door de ontvanger bewaard worden en die op afdeling financiën blijven, de verantwoordingsstukken van de andere dan hierboven opgegeven dienstjaren, boekhoudkundige bewijsstukken die geen verantwoordingsstukken bij de rekeningen zijn.

Voor de bijzondere ontvanger gelden dezelfde bewaarrichtlijnen als voor de ontvangerij.

Mogen vernietigd worden: sommier, dagkasboek, hulpboek der ontvangsten, jaarlijkse standopgaven met verzamelstaat.

Bescheiden van vóór 1947

Met uitzondering van uittreksels van de postcheque, van het Gemeentekrediet en van bankrekeningen, tenminste voor zover ze niet beschouwd worden als verantwoordingsstukken, hulpdagboeken bij bewegingen van de postcheque, het Gemeentekrediet en bankrekeningen, maandelijke standopgaven en PV van kasnazicht, dienen alle andere bescheiden van vóór 1947 permanent bewaard te blijven, tenzij de uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van

de Algemeen Rijksarchivaris of zijn gemachtigde is verkregen om ze te vernietigen²²⁹.

Daarnaast zijn er ook nog:

- Maandelijkse controlelijsten van de Sociale Dienst betreffende personen die door het OCMW werden uitbetaald met het bedrag: vernietigen.
- Controlelijsten circulaire cheques Gemeentekrediet, met de cliënten die de betreffende maand uitkeringsgerechtigd waren: vernietigen.
- Fiches en lijsten aangifte belastingen: vernietigen.
- Afgehandelde dossiers cliënten Sociale Dienst (en Thuiszorg) zijn onderscheiden dossiers van de Sociale Dienst, waar het basisdossier wordt bewaard en betreffen terugbetalingen door cliënten, met een invorderingsstaat, het terugbetalingsformulier en een opvolgingsstaat: vernietigen.
- Dossiers oninbaarstellingen (dubieuze debiteuren): worden gelicht uit het klassement van de cliëntendossiers en bevatten o.a. een verslag van de maatschappelijk werker over de oninbaarstelling. Het basiscliëntdossier bevindt zich op de Sociale Dienst, maar dat bevat andere informatie: bewaren.
- Controlelijsten bestaansminimum en steun "politieke vluchtelingen", aan en van het ministerie: vernietigen.
- Lijsten met boekhoudkundige controles voor openstaande vorderingen en schulden jegens cliënten of leveranciers: vernietigen.
- Dossiers onderhoudsgelden betreffende terugbetaling van voorschotten op en de invordering van onderhoudsgelden verschuldigd aan kinderen: vernietigen.
- PWA-cheques: vernietigen.
- Maandelijkse fiches met informatie over wedden en lonen met het totaalbedrag van het belastbaar inkomen en de bedrijfsvoorheffing van alle personeelsleden. De basisinformatie berust op de personeelsdienst.
- Rekeninguittreksels van postcheque en banken worden soms samen met de bewijsstukken naar het archief overgebracht. Dubbels vernietigen.

---

²²⁹ G. MARÉCHAL, *Het O.C.M.W.-archief: taak en uitdaging voor de secretaris*, in: *OCMW-Visies*, 1991, 1, p. 28-28.

- Betaallijsten: zie hierboven bij rekeninguittreksels.
- Lijsten met boekhoudkundige controles (lijsten wekelijkse kastoestand zowat te vergelijken met de vroegere kas- en dagboeken, journaals, proef- en saldibalans): vernietigen²³⁰.

6. Patrimonium

- Plannen (ook uitvoeringsplannen): bewaren, bij meerdere exemplaren bij voorkeur het officieel goedgekeurde exemplaar.
- Akten en bescheiden nodig voor de kennis van rechten en plichten zoals vonnissen en KB van onteigeningen, eigendomsakten, akten m.b.t. dienstbaarheden, gebruiksrechten, uitspraken of overeenkomsten m.b.t. betwistingen en klachten, enz.: bewaren.
- Dossiers van verwerving, vervreemding, concessies, erf dienstbaarheden, (ruil)verkavelingen e.d. van onroerende goederen: bewaren.
Akten en bijhorende dossiers van verwerving, vervreemding, enz. van roerende goederen van duurzame aard: bewaren.
Pacht- en huurcontracten: vernietigen.
Verzekeringsdossiers en vervallen polissen: vernietigen.
- Aankoopdossiers en bouw dossiers: De aankoopdossiers van niet-duurzame roerende goederen: vernietigen. Dossiers van duurzame roerende goederen moeten wel permanent bewaard worden, na schoning. Bij aankoopdossiers van gebouwen worden bewaard: de besluiten, plans van het gebouw, kadastrale plans of uittreksels, grondplannen, aankoopakte, openbare onderzoeken (de commodo et incommodo) met proces-verbaal, verslagen en adviezen van bevoegde diensten en beslissing, dossiers van voorontwerpen en definitieve ontwerpen (behalve de boekhoudkundige stukken), ook als ze niet uitgevoerd werden, foto's of maquettes.
Voor nieuwbouwdossiers blijven permanent bewaard: de ontwerpen, uittreksels uit de kadastrale plannen, het lastenboek of (bijzonder) bestek met de administratieve en technische voorwaarden, de opmetingsstaten en de definitieve plannen, maquettes en foto's, proces-verbaal, verslagen en adviezen van bevoegde diensten en beslissingen inzake het openbaar onderzoek (de commodo et incommodo), de inschrijving op aanbesteding of offerte waarop werd ingegaan, het proces-verbaal van opening der

---

²³⁰ S. HENDRIX, *Analyse van de documentproductie in het OCMW van Halle ...*, p. 58-75.

inschrijving en aanwijzing van de aannemer, de aanneming van de werken met gunning, contracten of verbintenissen van aanneming, de algemene aannemingsvoorwaarden, bevel tot aanvang, belangrijke verslagen van architecten, processen-verbaal van de (voorlopige en definitieve) opleveringen en essentiële stukken zoals toelatingen, plannen, verslagen enz. over belangrijke bijwerken en wijzigingen, en de eindafrekening. Restauratiedossiers blijven integraal bewaard, ook wanneer later bij een nieuwe restauratie een nieuw dossier wordt samengesteld. Voor dossiers betreffende grote herstellingen gelden de regels van aankoop en nieuwbouw. Dus de besluiten, aanbestedingen, bestekken, plannen enz. worden bewaard.

- Eventuele boekhoudkundige stukken en dossiers bewaard in deze dienst hebben geen juridische waarde: vernietigen, behalve de eindafrekening²³¹.

7. Facilitaire diensten

- Stukken m.b.t. de organisatie, reglementen van de technische dienst: bewaren.
- Stukken m.b.t. het dagelijks beheer van de werkplaatsen en materialen (magazijnboek, fiches en doorlopende inventaris, inventaris bij verandering van verantwoordelijke): vernietigen.
- De facilitaire dienst bewaart van elke aankoop de bestelaanvraag, de bestelbon en een kopie van de factuur. Kopieën van de bestelbon, de factuur, de leveringsbon worden later met een aanvraag voor betaling van de factuur naar de afdeling Financiën gestuurd. Het zijn dubbels: vernietigen.
- Lijsten stock: betreffende keukenproducten (dagelijks), verzorgingsmateriaal, wasproducten, onderhoudsproducten en bureelbenodigdheden (wekelijks): vernietigen.
- Menu's keuken: enkele exemplaren als staal bewaren.
- Onderwerpsmappen Veiligheid, gezondheid en verfraaiing der werkplaatsen (VGV) met o.a. de verslagen van de vergaderingen van het Comité VGV, de maandelijksse activiteitenverslagen, het jaarverslag met

---

²³¹ G. MARÉCHAL (eindred.), *Bewaring en vernietiging* ..., dl. II, p. 61, 67-68, 78-79.

het geneeskundig jaarverslag, individuele verslagen van de arbeidsgeneesheer, ongevallensteekkaarten, attesten en verslagen van onderhoudscontroles, diverse analyses. Enkel de jaarverslagen bewaren²³².

8. Sociale Dienst

- Sociale dossiers kunnen al na het afsluiten geschoond worden. Later kan, bij een door het Rijksarchief vastgestelde te grote omvang, een selectie toegestaan worden door middel van een steekproef. Omdat deze dossiers niet overal op dezelfde manier geordend zijn (soms chronologisch, soms alfabetisch), lijkt een eenvoudige selectie van bv. elk 10de dossier de gemakkelijkst te realiseren en de meest representatieve methode.

Bij het schonen van de dossiers dienen permanent bewaard te worden: het intake-formulier, eventueel de recentste versie van de fotokopie van de identiteitskaart, eventueel de recentste uitprint uit het rijksregister, de schriftelijke aanvraag, de contactbladen van de maatschappelijk werker, het sociaal verslag, de aangifte van de bestaansmiddelen, het integratiecontract, de betekening, officiële documenten over vreemdelingen²³³.

- Maandelijks verzamelstaten voor terugbetaling BM en steun aan asielzoekers door de Staat (formulier E, tot 2000): vernietigen.
- Controlelijst BM en steun aan asielzoekers: vernietigen.
- Controlelijst BM uitgaande van het ministerie met identificatiegegevens, beslissingen van het BCSD en de terugbetaalde bedragen: vernietigen.
- Lijst aanvraag terugbetaling steun door het ministerie: vernietigen.
- Controlelijst steun uitgaande van het ministerie: vernietigen.
- Dossiers ambulante zorgen en hospitalisatiekosten van personen die geen onderstandsdomicilie verworven hebben, betreffen vaak personen die al een "gewoon" dossier op de Sociale Dienst hebben: vernietigen.

---

²³² Zie ook G. MARÉCHAL (eindred.), *Bewaring en vernietiging ...*, dl. II, p. 56, 62, 114-118.

²³³ V. KERCKHOVE, *De sociale dossiers van het Kortrijkse O.C.M.W.*, p. 90-94; V. KERCKHOVE, *De sociale dossiers ...*, in: *OCMW-Visies*, 2/2000, p. 21-27.

- Dossiers onderstandswoonst verpleeginstelling buiten de gemeente, maar behoeftige uit de gemeente: vernietigen²³⁴.
- Dossiers onderstandswoonst verpleeginstelling binnen de gemeente, maar behoeftige buiten de gemeente: vernietigen.

Thuiszorg

- Cliëntendossiers: na 10 jaar kan een selectie gebeuren op basis van een steekproef, zoals bij de sociale dossiers.
- Prestatiestatens: de individuele staten (werkroosters, bedelingslijsten voor warme maaltijden, fiches voor de klusjesdienst): vernietigen.
Formulieren F53 met de prestaties van gezins- en bejaardenhelpsters, afgetekend door de cliënt: vernietigen.
De samenvattende staten (maandelijkse staat per helpster, jaarlijkse staat per cliënt, driemaandelijkse invorderingsstaat): vernietigen.
- Zorgenplannen coördineren de hele hulpverlening in samenspraak met de betrokkenen: behandelen als een verpleegkundig dossier.

Ouderenzorg

- Residentendossiers: veelal worden deze dossiers geïntegreerd in het medisch dossier.
Facturen van de verblijfskosten (met medicatiekosten): vernietigen.
Hetzelfde geldt voor facturen onderhoudsplichtigen, lijst onderhoudsplichtigen, facturen aandeel OCMW, lijst personen ten laste (aandeel bejaarden), lijst domiciliëringen.

---

²³⁴ Voor het gemeentelijk niveau stelde het Rijksarchief voor om te vernietigen: onderrichtingen waaronder kennisgeving van de ligdagprijs, stukken i.v.m. het vaststellen van het onderstandsdomicilie, bescheiden die louter kennisgeving zijn van de opname in een instelling van een andere gemeente.

Te bewaren zijn: overzichtlijsten van opgenomen behoeftigen (in bedelaarskolonies en andere gestichten) al dan niet met kostenstaten, echte personeelsdossiers (met inlichtingsstaat, briefwisseling, uittreksels uit de registers van de burgerlijke stand en de bevolking, bericht van opname, geneeskundig attest, e.a.), contracten met andere gemeenten en verplegingsinstellingen inzake opname. Losse kostenstaten worden in overeenstemming met de bewijsstukken bij de rekeningen e.a. boekhoudingsdocumenten van vóór 1947 bewaard; na 1947 enkel deze van 1950, 1956, 1962 enz.; G. MARÉCHAL, *Bewaring en vernietiging ...*, dl. III, p. 105-109, 191.

Maandelijks verzamelstaten apotheker: vernietigen.

Binnengekomen facturen van residenten: vernietigen.

Rekeninguittreksels zichtrekening en/of spaarrekening van residenten: vernietigen.

Het administratief dossier: vernietigen.

- Driemaandelijks individuele kostennota's voor elke patiënt van rustoorden en RVT, met vermelding van de zelfbehoevendheid, tot het bekomen van subsidies van het RIZIV, driemaandelijks verzamelstaten per mutualiteit: vernietigen.
Verzamelnota's van vorderingen aan het RIZIV: vernietigen.
- Lijsten centrale rekening en kasboek centrale rekening: vernietigen.
- Sociale dossiers van de residenten: vernietigen wanneer de betrokkenen hun dossier bij het OCMW hebben.
- Wachtlijsten voor opname, die maandelijks worden afgedrukt: vernietigen. De bijhorende administratieve (wacht)dossiers: vernietigen.
- Dossiers korte opvang: vernietigen.
- Dossiers "geplaatste personen" opgemaakt krachtens de wet van 2 april 1965 op de ten laste neming: vernietigen.
- Verslagen bewonersvergadering: bewaren.

9. Medische dossiers

Met uitzondering van de dossiers betreffende erfelijke ziekten, besmettelijke ziekten, geesteszieken, dossiers van wetenschappelijk belang (voor medisch onderzoek en onderwijs) en gerechtelijke procedures, kunnen de medische dossiers, zo nodig, na schoning geselecteerd worden. We stellen voor om één dossier op tien (elk tiende) te bewaren, volgens de systematische steekproef, na het verstrijken van de administratieve bewaartermijn.

D. BEHEER VAN TE Vernietigen ARCHIEVEN

In afwachting van de vernietiging worden de betreffende archieven in ordelijke en toegankelijke staat bewaard. Immers hun administratieve bewaartermijn is nog niet verstreken en ze moeten nog kunnen geraadpleegd worden. Het jaar van de vernietiging wordt wel duidelijk aangebracht op de verpakking of op de rekken. Zij kunnen per jaar van vernietiging worden

geplaatst. De diensten stellen lijsten op en een verklaring van vernietiging, die wordt aangevuld met aantekeningen van adviezen en toestemmingen en beslissingen van de verantwoordelijken.

In het vernietigingsdossier worden de briefwisseling terzake, beslissingen en toestemmingen, attesten en lijsten met specificaties van vernietigde archieven, bewaard²³⁵.

E. PROCEDURE VAN Vernietigen

In de praktijk wordt wat betreft vernietiging van archieven van gemeenten, waarvoor een bewaar- en vernietigingslijst bestaat, de volgende regel toegepast:

- voor archiefbescheiden tot en met 1945: de voorafgaande toestemming van de Algemene Rijksarchivaris of zijn gemachtigde blijft steeds vereist;
- voor archiefbescheiden vanaf 1946: op voorwaarde dat de vernietiging wordt uitgevoerd conform de selectielijst *Bewaring en vernietiging van gemeentearchieven. Richtlijn en advies* van G. Maréchal, wordt de verantwoordelijkheid overgelaten aan het College van Burgemeester en Schepenen, in de praktijk aan de gemeentesecretaris of de gemeentearchivaris. Voor categorieën archiefbescheiden die niet in de lijst werden opgenomen, blijft de voorafgaande toelating van de Algemene Rijksarchivaris of zijn gemachtigde noodzakelijk²³⁶.

Bescheiden van na 1945 die als voor vernietiging in aanmerking komend zijn aangeduid, kunnen onder de verantwoordelijkheid van de archivaris van het OCMW - of bij ontstentenis onder de verantwoordelijkheid van de secretaris - vernietigd worden, zonder telkens opnieuw de toelating van het Rijksarchief te vragen. Als voorwaarde wordt gesteld dat de archiefvormende

---

²³⁵ H. COPPENS, *Archiefbeheer...*, p. 178-185.

²³⁶ H. COPPENS, *Archiefbeheer in gemeenten en O.C.M.W.'s*, p. 175-185.

instelling beschikt over een door de rijksarchivaris goedgekeurd archiefbeheersplan, inclusief bewaartermijnen (zie verder). Dit plan moet correct worden toegepast en "het archief van het archief" moet worden bijgehouden. Ook dient best het Rijksarchief schriftelijk op de hoogte te worden gebracht van de toepassing van het plan en vanaf wanneer, opdat het zijn akkoord kan geven en opdat geen incidentele vernietiging zou kunnen gebeuren. De toelating van de Algemeen Rijksarchivaris of zijn gemachtigden blijft noodzakelijk voor het vernietigen van bescheiden ouder dan 1946.

Voor de vernietiging van bescheiden die niet op de lijst voorkomen is ook de toelating van de Algemeen Rijksarchivaris nodig. Men wint best terzake advies in.

Vernietigen is een reglementaire procedure waarbij archiefbescheiden in stoffelijke zin te niet worden gedaan²³⁷. Dit kan gebeuren door versnippering, verbranding, bij middel van een stamper of door chemische vernietiging. Bij gedigitaliseerde archieven kan de informatie gewist worden en de drager opnieuw geformateerd.

Er wordt een lijst opgemaakt van de voor vernietiging aangewezen archieven, met een beknopte beschrijving, omvang in strekkende meter en aantal verpakkingseenheden (pakken, dozen, banden), uiterste data. De archiefbeheerder zal aan de hand van de lijst de archieven controleren.

De fysieke vernietiging kan door de archiefvormer zelf worden uitgevoerd. De snippermachine biedt dan de beste oplossing. Wordt de vernietiging toevertrouwd aan een ondernemer, dan moet een overeenkomst worden gesloten met vastlegging van de wijze van transport en van vernietiging en met waarborgen voor de bescherming van de privacy. Na de uitvoering levert de ondernemer een attest van effectieve vernietiging volgens de contractuele voorwaarden²³⁸.

---

²³⁷ H. COPPENS, *Archiefterminologie...*, nr. 74.

²³⁸ H. COPPENS, *Archiefbeheer...*, p. 177-178.

Het advies te vernietigen houdt geen verplichting tot vernietigen in. Het spreekt vanzelf dat bij de huidige aangroei, de vernietiging van de daarvoor in aanmerking komende bescheiden een noodzakelijke voorwaarde is om niet alleen de bewaring van het waardevolle mogelijk te maken, maar ook het overzicht ervan te behouden en de toegankelijkheid te verzekeren. Door regelmatig te vernietigen voorkomt men o.m. plaatsgebrek en onnodige investeringen. Het is vanzelfsprekend dat vernietigen slechts kan gebeuren na het wegvallen van het administratief belang en het verstrijken van de administratieve bewaartermijn.

F. BEWAREN

De bewaringsvoorschriften gelden ongeacht de drager waarop de informatie voorkomt. Of de drager nu het klassieke papier is, of een microfilm, microfiche, een magnetische band of schijf, speelt geen rol. De informatie moet leesbaar blijven, zodat de bewaring van aangepaste leesapparatuur noodzakelijk is. Steeds minder out-prints worden immers gemaakt. Het grootste deel van de bewerkingen gebeurt on-line. Voor een langdurige of permanente bewaring moet bijgevolg voorzien worden in materieel dat voor langdurige opslag geschikt is, en een extra kopie (back-up), met identificatiegegevens van de afdeling waar het bestand vandaan komt en een archivistische beschrijving van de inhoud die op een andere plaats worden bewaard. Diverse fysische en chemische eigenschappen van de elektronische informatiedragers, die de houdbaarheid ervan bepalen, eisen ook een aangepaste materiële verzorging²³⁹.

---

²³⁹ G. MARÉCHAL (eindred.), *Bewaring en vernietiging...*, dl. II, p. 92-94; *Archiefbeheer in de praktijk*, p. 4020-18 tot 4020-20, 5010-31 tot 5010-39; F. DURAND-EVRARD en C. DURAND, *Guide pratique à l'usage de l'Archivistique - Documentaliste/ Un exemple concret: les communes*, Parijs, 1985, p. 177-181; P. DE COMMERS, *Het modern archiefbeheer van de centrale bestuursadministratie van het O.C.M.W. van Antwerpen na de fusie op 1 april 1983*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Archiveringstechnieken, VU Brussel, 1990, p. XX-XXI.

Hoofdstuk IV

ORDENINGS- EN ARCHIEFBEHEERSPLAN

Het ordenings- en archiefbeheersplan vormt het kernstuk van het archiefbeheer in de administratie. Het is in de eerste plaats een richtlijn waarbij het gehele ordenings- en ontsluitingsproces wordt vastgelegd in procedures en tegelijk de definitieve bestemming van de documenten wordt aangegeven. Het is tegelijk een ordeningsschema volgens hetwelk de taken en bestuurs-handelingen en de administratieve neerslag daarvan moeten worden geordend.

De archiefvormer maakt zelf het ordeningsplan op. Daartoe wordt een grondig onderzoek uitgevoerd naar de wijze waarop de instelling is georganiseerd, naar de taken waarmee men belast is, naar de handelingen, activiteiten en werkprocessen die nodig zijn om die taken te realiseren en tenslotte naar de soorten documenten die daarbij worden ontvangen, gecreëerd en doorge-stuurd. Een tweede pijler in de voorbereidende werkzaamheden is een onderzoek naar de administratieve bewaartermijnen. Door de toevoeging van de administratieve bewaartermijnen en de definitieve bestemming wordt het ordeningsplan uitgebouwd tot een archiefbeheersplan. Het ordenings- of archiefbeheersplan vormt een getrouwe afspiegeling van de wijze waarop een organisatie zijn administratie voert. Het uitgangspunt voor de ordening zijn de taakgebieden of functies en de taken van een instelling.

Het ordeningsplan is een weergave in systematische volgorde van de opdrachten van een organisatie, de daaruit voortvloeiende taken, handelingen en activiteiten nodig om die taken te realiseren en de archiefdocumenten die gevormd worden ter ondersteuning en als resultaat van die handelingen. Bij de ordening dienen enkele algemene logische regels in acht te worden genomen: 1) de ordening op het hoogste niveau is systematisch opgebouwd volgens functies of taakgebieden; 2) de indeling daalt af van het algemene naar het bijzondere; 3) de ordening op lagere niveau's gebeurt bij voorkeur

in volgorde van afhandeling m.a.w. in chronologische volgorde. De structuur van het ordeningsplan moet dus beantwoorden aan bepaalde logische eisen. Voor de toetsing kan worden nagegaan of:

- elke handeling of activiteit in de indeling verwerkt kan worden, zonder dat deze geforceerd aandoet;
- een handeling of activiteit op slechts één logische plaats kan voorkomen? Zijn overlappingsen uitgesloten en zo niet zijn zijn er verwijzingen voorzien;
- de inwendige samenhang van de indelingssystematiek is verzekerd;
- het aantal onderverdelingen in verhouding staat tot het aantal te rangschikken handelingen of categorieën archiefdocumenten? Is de indeling niet te sterk uitgewerkt waardoor de overzichtelijkheid wordt geschaad?
- alle indelingsniveau's expliciet tot uitdrukking zijn gebracht, zonder sprongen te maken²⁴⁰.

Indien een ordeningsplan voorhanden is, vormt dit meteen de grondslag voor het indelingsschema van het definitief te inventariseren archief. Essentieel is dat de oorspronkelijke ordening uitgaat van de organisatiestructuur en de taakuitoefening van de instelling. Bij de ordening naar organisatie vindt men in de structuur, en ook in de indeling van de inventaris, van het archief de opbouw van de bestuursinrichting van de instelling (hoofdbestuur, directies, afdelingen, diensten) terug. De ordening van archiefbestanddelen kan tegelijkertijd geschieden overeenkomstig de grote functies, taken of activiteiten van de archiefvormer.

Een aantal OCMW's gebruikt voor het archiefbeheer in de dynamische fase de *Nationale decimale classificatietabellen* van de VBSG. Deze tabellen hebben vanuit archivistisch standpunt nadelen. Men moet daarom vooraan een algemeen deel inlassen waarin de algemene series (notulen, briefwissel-

---

²⁴⁰ Voor het opstellen van een ordeningsplan kan men kiezen voor de bestuurshandelingen of voor de geproduceerde archiefdocumenten als bouwsteen. Er wordt hier gekozen voor de bestuurshandelingen, waar men per taakgebied alle taken en vervolgens per taak alle bestuurshandelingen en tenslotte per bestuurshandeling alle categorieën van of series van archiefdocumenten beschrijft. Deze benadering toont het volledige traject van taakgebied en taak over handeling tot document; H. COPPENS, *Archiefbeheer in gemeenten en O.C.M.-W.'s*, p. 85-112.

ling, e.d.) kunnen ondergebracht worden. De codecijfers moeten worden geproepeerd per taakgebied, zoveel mogelijk met het behoud van de decimale volgorde van de codecijfers.

Als er geen orderingsplan bestaat, kan soms de oude orde gereconstrueerd worden. Dit is echter vaak niet te realiseren. Een compromis kan dan nagestreefd worden tussen een deel van de oude orde en eigen orderingswerk. Is er helemaal geen oude ordening meer te bespeuren, dan kan men zelf een indeling ontwerpen naar organisatie en/of naar functies, taken of activiteiten. In het geval van de OCMW's en rechtsvoorgangers dringen fundamentele breuken in de organisatorische ontwikkeling een voorafgaande periodisering op:

1. Archief van het Bureel van Weldadigheid (1796-1925)
2. Archief van het Burgerlijk Godshuis (1796-1925)
3. Archief van de Commissie van Openbare Onderstand (1925-1976)
4. Archief van het OCMW (1977)²⁴¹.

Wat het orderingsplan is voor de archiefordening in de dynamische fase, is het archiefschema voor de ordening van het archief in de statische fase. In dit indelingsschema worden alle hoofdafdelingen, afdelingen, series en rubrieken vastgelegd. Het zal later de indeling van de inventaris en de titels van hoofdstukken, paragrafen en rubrieken bepalen²⁴².

De indeling van het statisch archief moet gebaseerd zijn op de oorspronkelijke administratieve structuren. Het orderingsplan of het schema voor de indeling van het archief en de rangschikking van zijn bestanddelen is evenwel geen kopie van het organisatieschema van de instelling. Niet alle afdelingen

---

²⁴¹ *Lexicon van Nederlandse archieftermen*, 's Gravenhage, 1983, p. 18-19, nrs. 12-13; H. COPPENS, *Archiefterminologie...*, p. 47-48, nrs. 136-138; H. COPPENS, *Archiefbeheer....*, p. 254-258.

²⁴² H. COPPENS, *Archiefbeheer ....*, p. 262.

vormen archieven. Sommige afdelingen bewegen zich veelvuldig op het terrein van andere afdelingen²⁴³.

Het grootste deel van de archiefvorming is noch bij wet noch bij intern reglement geregeld. Dit en de sterk verschillende organogrammen - de wet voorziet slechts in een aantal personeelsleden, nl. secretaris, ontvanger, maatschappelijk werker - zijn oorzaak van grote verschillen tussen de OCMW's. OCMW's van grotere steden²⁴⁴ vertonen vaak duidelijke organogrammen en archiefstructuren die in de regel een specifiek archiefschema bepalen. Zo kunnen bijvoorbeeld van het secretariaat afhangen: 1) de algemene diensten, het rekencentrum, het archief, bibliotheek en museum; 2) de centrale administratie (met de directies van financiën, sociaal dienstbezoek, werken en bedrijven met de technische dienst en de dienst VGV, aankopen en aanbestedingen, gebouwen en eigendommen, verplegingskosten, personeelszaken) en 3) de instellingen (ziekenhuizen, bejaardentehuizen, enz.). Onder de directie financiën kunnen ressorteren: een afdeling begroting en rekening, een afdeling boekhouding en een afdeling pool-geneesheren. Een directie verplegingskosten staat in voor de facturatie van de prestaties geleverd door de verzorgingsinstellingen. Onder deze directie ressorteren de afdelingen tarificatie, domicilie van bijstand, speciaal onderstandsfonds en benaarding mutualiteiten²⁴⁵. De administratieve taak van de secretaris is zo veelomvattend dat de uitoefening van dit quasi-overkoepelend ambt weinig stof geeft voor uniforme indelingscriteria. Het secretariaat is het organisatie-element waarmee hier minst rekening wordt gehouden. Archiefbestanddelen van het secretariaat kunnen in bijna alle afdelingen voorkomen²⁴⁶.

---

²⁴³ P. DE COMMER, *Het modern archiefbeheer van de centrale bestuursadministratie van het O.C.M.W. van Antwerpen ...*, p. VII-IX, 53-54.

²⁴⁴ Zie p. 131-132.

²⁴⁵ P. DE COMMER, *Het modern archiefbeheer van de centrale bestuursadministratie van het O.C.M.W. van Antwerpen...*, p. 9-45.

²⁴⁶ Zie ook GADEYNE G., *Archiefschema voor de ordening van een ongestructureerd statisch gemeentearchief (1795-1977)*, *Miscellanea archivistica. Manuale*, 13, Brussel, 1993, p. 14-18.

Het hierna volgend schema is derhalve slechts een voorstel en advies dat kan en dient aangepast te worden aan eigen organisatie en organogram van de instelling en archiefvorming.

1. ALGEMEEN

- A. Algemene bescheiden
  - Notulen, minuten van notulen
  - Zittingsverslagen
  - Jaarverslagen
  - Verordeningen
  - Series dossiers voorbereid door de administratie (secretariaat) ter ondersteuning van de beslissingen
- B. Archieven van kabinetten van voorzitter, secretaris
- C. Algemene briefwisseling
  - Repertoria op briefwisseling
  - Ingekomen briefwisseling
  - Uitgaande briefwisseling
  - Klappers op briefwisseling
- D. Algemene staten, enquêtes, statistieken
- E. Series m.b.t. het administratief toezicht: college van burgemeester en schepenen, gemeenteraad, provincie, ministerie (bescheiden die geen gestructureerde series vormen, worden onder de betreffende functie geordend)
- F. Series m.b.t. aansprakelijkheid, geschillen en rechtsvorderingen (bescheiden die geen gestructureerde series vormen, worden onder de betreffende functie geordend)
- G. Hoge Raad voor Maatschappelijk Welzijn

2. ORGANISATIE EN PERSONEEL

- A. Algemeen
- B. Beleidsorganen
  - 1. Raad voor Maatschappelijk Welzijn
    - Reglementen van orde
    - Registers van de verkozen raadsleden met plaatsvervangers
    - Bescheiden m.b.t. de loopbaan van de mandatarissen
    - Registers tot inschrijving van de dagorde van de raad

2. De voorzitter
  3. De burgemeester
  4. Het Vast Bureau
  5. De Bijzondere Comités
- C. Personeel
1. Statuut, bezoldigings- en andere regelingen
  2. Personeelsformatie, -registers en -overzichten
  3. Aanwerving en benoeming, ontslag, pensioen
  4. Personeelsdossiers (secretaris, ontvanger, maatschappelijk werker, geneesheren, administratief, verpleegkundig en technisch personeel, contractueel personeel, stagiairs)
  5. Tuchtmaatregelen
  6. Dossiers aangelegd n.a.v. bijzondere feiten (bv. stakingen)
  7. Syndicale overlegcomités
  8. Comité/Dienst Veiligheid, Gezondheid en Verfraaiing van de lokalen en werkplaatsen
  9. Sociale maatregelen en diensten van het OCMW-personeel

3. BEHEER VAN DE EIGENDOMMEN

- A. Algemeen
- B. Onroerende goederen
1. Wijzigingen (verwerving, vervreemding)
  2. Werken (aanbestedingen, contracten, ...)
  3. Verpachtingen
- C. Roerende goederen
1. Wijzigingen (titels, roerende waarden, schuldvorderingen, giften, schenkingen en legaten, geldinzamelingen, aankopen, verkopen, leningen, ...)
  2. Beleggingen

4. FINANCIEN

- A. Algemeen
- Wetten, regelingen en onderrichtingen van de overheid
  - Verordeningen van de raad
  - Algemene briefwisseling

- Algemene staten en statistieken
- B. Boekhouding van het secretariaat (of de rekendienst)
  1. Begrotingen, bijlagen en wijzigingen
  2. Boekhoudingsregisters (mandatenboeken, grootboeken of vóór 1947 registers van ontvangsten en uitgaven, hulpboeken der ontvangsten en uitgaven)
  3. Toelagen van hogere besturen (BFMW, SIF)
  4. Terugbetalingen door gemeenten (onderstandsdomicilie) en particulieren (onderhoudsplichtigen)
- C. Boekhouding van de ontvanger
  1. Boekhoudingsregisters van de gewone ontvanger (dag- en kasboeken, grootboeken, nazicht van de kas en de boeken van de ontvanger)
  2. Rekeningen en verantwoordingsstukken van de gewone ontvanger (vastgestelde rekeningen, bescheiden m.b.t. wijzigingen door hogere overheid, verantwoordingsstukken)
  3. Boekhoudingsregisters, rekeningen en verantwoordingsstukken van de bijzondere ontvanger
  4. Bescheiden m.b.t. de ambtsaanvaarding van de gewone ontvanger (inventaris bij ambtsaanvaarding, rekening van klerk tot meester)

5. TECHNISCHE DIENST

- A. Algemeen (algemene staten en statistieken, briefwisseling)
- B. Organisatie en dagelijks beheer (werkplaatsreglementen, magazijnboek, doorlopende inventaris, inventaris bij verandering van verantwoordelijke)
- C. Werken door eigen diensten aan gebouwen, monumenten (monumentenzorg, restauratie) en inrichtingen (ook particuliere eigendommen waarvan het onderhoud ten laste van het OCMW valt)

6. SOCIALE DIENST

- Sociale dossiers (vragen om financiële of materiële hulp, bestaansminimum, budgetbeheer of -begeleiding, vragen om juridische bijstand, enz.)

- Thuiszorg (bejaardenhulp, gezinszorg, poetsdienst, warme maaltijden, klusjesdienst, dienst noodoproep, minder mobielenentrale)
- Voogdij
- Politieke vluchtelingen

7. ARCHIEVEN VAN DOOR OCMW'S BEHEERDE INSTELLINGEN

- Bejaardentehuizen
  1. algemeen
  2. organisatie en personeel
  3. gebouwen en uitrusting
  4. financieel beheer
  5. taakuitvoering (residentendossiers)
  6. bewonersvergadering
- Kinderinstellingen
- Gezinstehuizen
- Ziekenhuizen
- Dienstencentra
- Scholen

Ordering van het medisch archief

In sommige ziekenhuizen wordt gebruik gemaakt van Technicon Data Systems (TDS), een project voor volledige informatisering van de ziekenhuizen. Het softwarepakket is ontworpen in de USA. Dit systeem voorziet in de geleidelijke informatisering van de toegankelijkheid van de protocollen en de resultaten van de medisch-technische onderzoeken. Daarnaast worden ook andere gegevens die normaal in het medisch dossier komen, elektronisch verwerkt. Het medisch dossier wordt hierdoor op termijn minder omvangrijk. Maar het project voorziet geen oplossing voor het archiveringsprobleem. In alle Amerikaanse en Engelse ziekenhuizen waar TDS wordt toegepast, wordt nog steeds gewerkt met een papieren dossier, zij het wel onder gereduceerde vorm. Er is dus een dubbele archivering²⁴⁷.

---

²⁴⁷ A. MEIRESONNE, *Het medisch archief. Casus Universitair ziekenhuis Brugmann - Universitair Kinderziekenhuis Koningin Fabiola*, p. 25-26.

De dossiertypes en de ordeningssystemen zijn overal verschillend. Er dient duidelijk onderscheid te worden gemaakt tussen administratieve dossiers en patiëntendossiers, tussen opnamedossiers en raadplegingsdossiers. Bij het samenstellen van het patiëntendossier dient een maximale uniformiteit nagestreefd, wat de uiterlijke vorm maar zeker wat de inhoud betreft. Hiertoe kan een zgn. facetdossier bijdragen. In dit dossier, dat de voorkeur van vele artsen zou wegdragen, heeft elk specialisme zijn eigen bladen en de protocollen en resultaten van de verschillende onderzoeken worden van elkaar gescheiden door tussenbladen. Er dient een uniek identificatiesysteem te zijn, gebaseerd op de geboortedatum van de patiënt. Zijn meerdere patiënten op dezelfde dag geboren, dan kunnen zij onderling alfabetisch geordend worden. Voor het bevorderen van de toegankelijkheid is het aangewezen een patiëntenklapper op te stellen. Deze klappers worden enkel door het archiefpersoneel gebruikt om dossiers op te zoeken. Het invoeren van een dossierbeheerssysteem is wenselijk, zeker wanneer gewerkt wordt met deelarchieven. Alle bewegingen van het dossier worden gesignaleerd. Het is bewezen dat met een dossierbeheerssysteem veel minder dossiers zoek raken²⁴⁸.

Van diverse zijden wordt gepleit om de verantwoordelijkheid voor het medisch archief over te dragen aan een gemengde commissie onder leiding van de archivaris. Aan te bevelen is de oprichting van een instelling in het bijzonder belast met de evaluatie van de kwaliteit van de medische informatie. Een commissie voor het medisch archief zou aan het medisch bestuur (het hoofd van het medisch departement) en de medische raad advies geven o.a. over de volgorde en de inhoud van het patiëntendossier, een gecentraliseerde archiefbewaring, de opvolging van de medische dossiers (codificatie, periodieke rapporten) en het coderen van de diagnoses en ingrepen. Zeker wanneer belangrijke beslissingen moeten genomen worden, bijvoorbeeld inzake informatisering van de dossiers, moeten artsen bij de voorbereiding betrokken worden. In Nederland bestaan Werkgroepen Centraal Medisch Archief. Zij zijn samengesteld uit een "snijdend" en een "niet-snijdend" specialist, een medisch administrateur, een automatiseringsdeskundige, het

---

²⁴⁸ FRANCE F.H.R., SERVAIS P., WILLEMS J.L., ENGELEN W., *Enquête sur la qualité du dossier médical effectuée pour le Ministère de la Santé Publique dans le prolongement d'une action concertée européenne*, p. 18-19; A. MEIRESONNE, *Het medisch archief. Casus Universitair ziekenhuis Brugmann...*, p. 142-144.

hoofd en plaatsvervangend hoofd poliklinieken en een organisatiemedewerker. Op termijn en meer algemeen dient de oprichting van een dienst voor medische informatie in elk ziekenhuis aangemoedigd te worden, met als doel het veilig en beveiligd beheer van de informatie, gaande van het gecentraliseerd bewaren tot de opvolging van de medische dossiers, de controle op de raadpleging, het verstrekken van inlichtingen voor wetenschappelijk onderzoek, enz. Deze dienst moet de bevoorrechte gesprekspartner zijn van die instellingen die gebruik maken van medische ziekenhuisstatistieken. In deze dienst kunnen ook de medische archieven, het beheer van geïnformatiseerde resumés van de dossiers, met het medisch secretariaat en de medische bibliotheek gegroepeerd worden²⁴⁹.

---

²⁴⁹ FRANCE F.H.R. e.a., *Enquête sur la qualité du dossier médical ...*, 1994.

APPENDIX: HET WETTELIJK KADER. WET- EN REGELGEVING

- 1789, 4-6 augustus   Decreet houdende afschaffing van het feodaal stelsel, van de heerlijke rechtspraak, de tienden, de omkoopbaarheid van de diensten (ambten), van de privileges, enz. (*Pasinomie*, 1e série, t. 1, p. 33). Art. 5 betreft de instellingen van weldadigheid waarvan de tienden een deel van de inkomsten uitmaakten.
- 1789, 2-4 november   Decreet waarbij de kerkelijke goederen ter beschikking van de staat worden gesteld, op last van in te staan voor de kosten van de cultus en het onderhoud van de bedienaars, en het verstrekken van hulp aan de armen (*Pasinomie*, 1e série, t. 1, p. 55).
- 1789, 14 december   Decreet betreffende de instelling van de municipaliteiten (*Pasinomie*, 1e série, t. 1, p. 63. Art. 50 gelast de gemeentelijke macht te zorgen voor het beheer van de gemeentelijke instellingen, die met zijn financiële middelen in stand worden gehouden en die in het bijzonder ten dienste van zijn burgers zijn.
- 1789, 22 december   Decreet betreffende de oprichting van "primaire en administratieve assemblées" en waardoor aan het departementaal bestuur, onder het gezag van het staatshoofd, het algemeen bestuur toekent, o.a. 1° van de verzachting van het lot van de armen, het politieel toezicht om vagebonden

- en bedelaars, en 2° van het toezicht en de verbetering van het hospitaalwezen, godshuizen, instellingen en werkhuisen van liefdadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 1, p. 75).
- 1790, 20-22 april   Decreet betreffende het beheer van goederen ter beschikking van de staat gesteld en waarvan art. 5 bepaalt dat op de jaarlijkse begroting een voldoende som zal gebracht worden ter verlichting van de armoede (*Pasinomie*, 1e série, t. 1, p. 151-152).
- 1790, 9-25 juli   Decreet over de verkoop van nationale goederen (patrimonium van de oude liefdadigheid).
- 1790, 12 augustus   Onderrichting van de nationale vergadering waarbij aan de departementale besturen een staat van hospitalen en godshuizen, met hun bestemming, aantal opgenomen personen, personeel, inkomsten en beheer gevraagd wordt (*Pasinomie*, 1e série, t. 1, p. 281-302).
- 1790, 28 okt.-5 november   Decreet betreffende de verkoop en het beheer van de nationale goederen (*Pasinomie*, 1e série, t. 1, p. 427). Onder de nationale goederen worden verstaan o.a. alle goederen van de clerus. De bezittingen van de hospitalen, liefdadigheidshuizen en andere instellingen tot verlichting van de armoede, kregen nog uitstel.
- 1790, 16-19 december   Decreet waarbij fondsen worden toegekend voor de oprichting van liefdadigheidswerkhuisen in de departementen (*Pasinomie*, 1e série, t. 2, p. 101).
- 1791, 29 maart-3 april   Wet op de inkomsten en lasten van de municipaliteiten (*Pasinomie*, 1e série, t. 2, p. 277).

- 1791, 29 maart-3 april   Decreet waarbij 4.058.204 ponden zullen uitbetaald worden ten behoeve van de vondelingen, bedelaarsgestichten en hospitalen (*Pasinomie*, 1e série, t. 2, p. 278).
- 1791, 19-22 juli   Wet houdende de oprichting van een gemeentelijke politie (waarbij één vierde van de boetes en inbeslagnemingen aan de armenzorg in de gemeente werd toegewezen)(*Pasinomie*, 1e série, t. 3, p. 114).
- 1792, 18-18 augustus   Decreet houdende de opheffing van de seculiere congregaties en de broederschappen (*Pasinomie*, 1e série, t. 4, p. 284). Het besluit van 7 thermidor jaar V ordonneerde de afkondiging van dit decreet in de verenigde departementen, meer bepaald van de bepalingen inzake de het verzetten door het religieus personeel, ten individuele titel, van de verzorging van armen en zieken. De orde zelf werd opgeheven.
- 1793, 19-24 maart   Decreet betreffende de nieuwe organisatie van de openbare hulpverlening. Art. 5 stelde dat het helpen van de arme een nationale schuld was. De bezittingen van de hospitalen, stichtingen en schenkingen aan de armen, zouden verkocht worden na de definitieve inrichting van de armenzorg (*Pasinomie*, 1e série, t. 5, p. 108).
- 1793, 1-4 mei   Decreet betreffende het beheer van de goederen die de schenking (jaargeld) van de hospitalen en de huizen van liefdadigheid uitmaakten (*Pasinomie*, 1e série, t. 5, p. 169). Het decreet bevestigde de bepalingen van art. 5 van het decreet van 19-24 maart 1793 en stipuleerde dat de bezittingen van de hospitalen voorlopig zouden

- beheerd worden door de oude beheerders of door hun gekozen vervangers.
- 1793, 24 juni
Grondwet en verklaring van de rechten van de mens (art. 21: "Les secours publics sont une dette sacrée. La Société doit la subsistance aux citoyens malheureux, soit en leur procurant du travail, soit en assurant les moyens d'existence à ceux qui sont hors d'état de travailler".) (*Pasinomie*, 1e série, t. 5, p. 255).
- Jaar II, 24 vendémiaire
Decreet van 15 oktober 1793 houdende maatregelen voor de uitroeiing van de bedelarij (*Pasinomie*, 1e série, t. 5, p. 501). Zie de wetten van 10 vendémiaire jaar IV, van 18 pluviöse en van 19 fructidor jaar IX, het decreet van 5 juli 1808 en de *Code pénal*, art. 274 e.v.
- Jaar II, 16-16 ventôse
Decreet van 6-6 maart 1794 waarbij onderstand wordt verleend aan burgers die niet bekwaam zijn te werken en waarbij de bedelarij wordt verboden aan gezonde individuën.
- Jaar II, 22-27 floréal
Decreet van 11-16 mei 1794 houdende de aanleg van een "livre de bienfaisance nationale" (*Pasinomie*, 1e série, t. 6, p. 164).
- Jaar II, 23 messidor
Decreet van 11 juli 1794 waarbij de goederen van de armentafels, Tafels van de H. Geest en andere instellingen van weldadigheid genationaliseerd werden (*Pasinomie*, 1e série, t. 6, p. 217).
- Jaar II, 27 thermidor
Decreet van 14 augustus 1794 over de hospita-len, liefdadigheidshuizen, de armen en de bedelarij op het Belgisch grondgebied (*Pasinomie*, 1e série, t. 6, p. XXIII).

- Jaar III, 11 frimaire   Decreet van 1 december 1794 betreffende de verdeling van de openbare onderstand aan de behoeftigen (*Pasinomie*, 1e série, t. 6, p. LX).
- Jaar III, 29 frimaire   Besluit van 19 december 1794 van het centraal Belgische bestuur betreffende het opstellen door de arrondissementele besturen van een staat van de instellingen van weldadigheid met opgave van hun goederen en lasten (*Pasinomie*, 1e série, t. 6, p. LXII).
- Jaar III, 17 nivôse   Besluit van 6 januari 1795 houdende toepassing van alle Franse wetten over de weldadigheid in de veroverde gebieden (*Pasinomie*, 1e série, t. 6, p. LXIII).
- Jaar III, 1 germinal   Besluit van de vertegenwoordigers van het volk van 21 maart 1795 betreffende de hulp aan behoeftigen en aan slachtoffers van natuurrampen en oorlogen (*Pasinomie*, 1e série, t. 6, p. LXXIX).
- Jaar III, 9 fructidor   Decreet van 26 augustus 1795 van de Conventie waarbij de verkoop van de goederen van hospities voor ouderlingen, zieken, kinderen en andere instellingen van weldadigheid wordt opgeschort (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 24).
- Jaar IV, 10 vendémiaire   Decreet van 2 oktober 1795 waarbij de burgerlijke hospitalen, instellingen en werkplaatsen van liefdadigheid, enz. onder de bevoegdheid vallen van de minister van Binnenlandse Zaken (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 83).
- Jaar IV, 2 brumaire   Decreet van 24 oktober 1795 betreffende de opschorting van het decreet van 23 messidor jaar II over het bestuur en de ontvangst van de in-

- komsten van instellingen van weldadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 121).
- Jaar IV, 28 germinal   Wet van 17 april 1796 waarbij de goederen van hospitalen en andere instellingen van liefdadigheid en weldadigheid voorlopig werden vrijgesteld van verkoop (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 305).
- Jaar V, 16 vendémiaire   Wet van 7 oktober 1796 waarbij de burgerlijke godshuizen bevestigd worden in het genot van hun goederen en waarbij de wijze waarop zij beheerd moeten worden, wordt geregeld (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 419).
- Jaar V, 23 brumaire   Besluit van 13 november 1796 over de wijze van ontvangen en het gebruik van de inkomsten van de burgerlijke hospitalen in eenzelfde gemeente (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 454).
- Jaar V, 23 brumaire   Besluit van 13 november 1796 betreffende het toezicht op de burgerlijke hospitalen in gemeenten waar meerdere besturen zijn (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 454).
- Jaar V, 7 frimaire   Wet van 27 november 1796 betreffende het recht van de weldadigheidsinstellingen op een deciem per frank van de toegangsgelden van schouwspelen, en betreffende de oprichting van burelen van weldadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 463).
- Jaar V, 16 frimaire   Decreet van 6 december 1796 betreffende de publicatie van de wetten in de 9 verenigde departementen, waardoor ze ook hier van kracht werden (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, *Annotations et complément pour la Belgique*, p. CVI).

- Jaar V, 27 frimaire   Wet van 17 december 1796 betreffende vondelingen (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 470).
- Jaar V, 20 ventôse   Wet van 10 maart 1797 houdende de vervanging van onteigende goederen van de burgerlijke hospitalen (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 548).
- Jaar V, 30 ventôse   Besluit van 20 maart 1797 betreffende de opvoeding en onderwijs van vondelingen (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 551).
- Jaar V, 2 floréal   Wet van 21 april 1797 houdende verlenging met één maand van de heffing van een opcentiem op spektakels en theatervoorstellingen (*Pasinomie*, 1e série, t. 7, p. 571).
- Jaar V, 8 thermidor   Wet van 26 juli 1797 houdende verlenging van de rechten op de toegangsgelden van schouwspelen, bals, vuurwerk, concerten, enz., tot 7 frimaire jaar VI (*Pasinomie*, 1e série, t. 8, p. 3). Zie de wetten van 2 frimaire jaar VI, en van de 6de complementaire dag Jaar VII. Deze wetten en de wet van 8 thermidor jaar V waren slechts van tijdelijke aard. Zij werden gewijzigd door het decreet van 9 december 1809.
- Jaar VI, 13 brumaire   Wet van 3 november 1797 op het zegelrecht (art. 16: vrijstelling van steun aan behoeftigen) (*Pasinomie*, 1e série, t. 9, p. 33).
- Jaar VI, 2 frimaire   Wet van 22 november 1797 houdende verlenging van een opcentiem op inkomgelden van spektakels en theatervoorstellingen voor het jaar VI (*Pasinomie*, 1e série, t. 8, p. 119).
- Jaar VI, 5 frimaire   Wet van 25 november 1797 waarbij de verenigde departementen, de seculiere kapittels, de

- gewone beneficies, de seminaries en alle leken-
genootschappen voor mannen en vrouwen wor-
den opgeheven (*Pasinomie*, 1e série, t. 8, p.
121). Volgens art. 12 behouden de hospitalen
van deze instellingen het genot van hun goederen
en ze worden beheerd volgens de bestaande
wetten in de republiek.
- Jaar VI, 14 germinal   Wet van 3 april 1798 houdende verlenging van
de heffing van een opcentiem op inkomgelden
van spektakels, theatervoorstellingen e.a.
- Jaar VI, 26 fructidor   Wet van 12 september 1798 waarbij uitsluitend
voor de uitgaven van de godshuizen en "enfants
de la patrie" de helft van de personele belasting,
roerende en weeldebelasting van de jaren V en
VI, ter beschikking van Binnenlandse Zaken
werd gesteld. De wet werd geannuleerd door de
wet van 6 vendémiaire jaar VIII (*Pasinomie*, 1e
série, t. 8, p. 357).
- Jaar VII, 4 frimaire   Wet van 24 november 1798 houdende de heffing
van een belasting op deuren en vensters, met
uitzondering voor de godshuizen (*Pasinomie*, 1e
série, t. 9, p. 64).
- Jaar VII, 11 frimaire   Wet van 1 december 1798 betreffende de uitga-
ven ten laste van gemeenten, kantons en departe-
menten (art. 9-13: uitgaven betreffende de bur-
gerlijke godshuizen en de onderstand aan huis)
(*Pasinomie*, 1e série, t. 9, p. 85).
- Jaar [VII], 27 nivôse   Brief van van 15 februari 1799 van de minister
van Binnenlandse Zaken over het bestuur van de
godshuizen [*Revue administrative*, 1892, p.
234].

- Jaar VII, 16 messidor   Wet van 4 juli 1799 betreffende het beheer van burgerlijke godshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 9, p. 273). Gewijzigd bij decreet van 7 germinal jaar XIII (28 maart 1805).
- Jaar VII, 6de compl. dag   Wet 22 september 1799 houdende verlenging van de heffing van een opcentiem op de inkomgelden van spektakels, theatervoorstellingen e.a. (*Pasinomie*, 1e série, t. 9, p. 340).
- Jaar VIII, 6 vendémiaire   Wet van 28 september 1799 die een heffing op de directe belastingen beveelt voor de lopende en achterstallige dienst van de burgerlijke godshuizen en "les enfants de la patrie". Opgeheven door het decreet van 19 januari 1811. (*Pasinomie*, 1e série, t. 9, p. 344).
- Jaar VIII, 5 ventôse   Wet van 24 februari 1800 houdende oprichting van gemeentelijke en weldadigheidsinstellingen op plaatselijke verbruiksgoederen in de steden, waarvan de burgerlijke godshuizen niet over voldoende inkomsten beschikken (*Pasinomie*, 1e série, t. 10, p. 117). Zie ook de wet van 19 en 27 frimaire en het besluit van 13 thermidor jaar VIII.
- Jaar VIII, 25 floréal   Besluit van 15 mei 1800 betreffende de toewijzing van boeten en inbeslagnemingen, bestemd voor de bestrijding van de armoede en voor de hospitalen, voor het onderhoud van vondelingen (*Pasinomie*, 1e série, t. 10, p. 232).
- Jaar VIII, 2 prairial   Omzendbrief van 22 mei 1800 betreffende hospitaalgoederen die niet voor beslag vatbaar zijn (zoals die van de staat).

- Jaar VIII, 16 fructidor   Besluit van 3 september 1800 betreffende het beheer van de goederen van begijnhoven door de commissies van de godshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 10, p. 297).
- Jaar IX, 15 brumaire   Besluit van 6 november 1800 over de betaling van verschuldigde sommen aan de burgerlijke godshuizen en over de vervanging in kapitaal van hun onvreemde goederen (*Pasinomie*, 1e série, t. 10, p. 332).
- Jaar IX, 4 ventôse   Wet van 23 februari 1801 die renten en nationale domeinen aanneemt ten behoeve van de godshuizen en burelen van weldadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 10, p. 374).
- Jaar IX, 23 ventôse   Omzendbrief van 14 maart 1801 van de minister van Binnenlandse Zaken over het alleen ten laste zijn van de staat van kinderen geboren uit onbekende ouders; alle andere zijn ten laste van de lokale besturen.
- Jaar IX, 7 germinal   Besluit van 28 maart 1801 de verpachting van goederen van godshuizen, instellingen van openbaar onderwijs en gemeenschappen van inwoners (*Pasinomie*, 1e série, t. 10, p. 404).
- Jaar IX, 25 floréal   Omzendbrief van 15 mei 1801 van de minister van Binnenlandse Zaken betreffende de bevoegdheden van de burgemeesters over de godshuizen, e.a. Zij zijn niet onderhevig aan jaarlijkse vernieuwingen.
- Jaar IX, 27 prairial   Besluit van 16 juni 1801 betreffende het beheer van de goederen bestemd voor de voeding, het onderhoud en de huisvesting van hospitaalzusters

en dochters van liefdadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 10, p. 429).

- Jaar IX, 7 messidor   Besluit van 26 juni 1801 van de consuls en omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken over de godshuizen en de goederen die hun ter beschikking staan (*Pasinomie*, 1e série, t. 10, p. 439). Dit besluit creëerde de consultatieve comités voor betwiste zaken van de weldadigheidsinstellingen.
- Jaar IX, 9 fructidor   Besluit van 27 augustus 1801 waarbij de bepalingen van de wet van 4 ventôse jaar IX op de renten en nationale domeinen bestemd aan de godshuizen, ook van toepassing zijn op de burelen van weldadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 11, p. 4).
- Jaar IX, 9 fructidor   Besluit van 27 augustus 1801 waarbij de rechten op de inkomsten van spektakels, concerten en andere feesten verlengd worden voor het jaar X (*Pasinomie*, 1e série, t. 11, p. 5).
- Jaar X, 28 vendémiaire   Omzendbrief van 20 oktober 1801 van de minister van Binnenlandse Zaken aan de prefecten met zijn voorkeur voor centralisatie van de armenzorg per kanton.
- Jaar X, 13 floréal   Wet van 3 mei 1802 waarbij de uitgaven voor vondelingen ondergebracht worden bij de veranderlijke uitgaven van de departementen (*Pasinomie*, 1e série, t. 11, p. 178).
- Jaar X, 28 fructidor   Besluit van 15 september 1802 betreffende de rechten van stichters van bedden in de godshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 11, p. 294). Zie ook besluit van 16 fructidor jaar XI (3 september

- 1803) betreffende het genot van de rechten om behoeftigen voor te dragen om deze bedden te bezetten.
- Jaar XI, 27 frimaire   Besluit van 18 december 1802 met aanduiding van de renten uit het vroegere nationaal domein, van de clerus of de afgeschafte genootschappen en die geacht zijn aan de godshuizen te behoren (*Pasinomie*, 1e série, t. 11, p. 346).
- Jaar XI, 14 ventôse   Besluit van 5 maart 1803 betreffende de formaliteiten te vervullen bij het verpachten van armengoederen en goederen van de godshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 8).
- Jaar XI, 5 prairial   Besluit van 25 mei 1803 van de minister van Binnenlandse Zaken, waarbij toelating wordt gegeven offerblokken te plaatsen en collectes te houden in de kerken en andere openbare plaatsen (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 144).
- Jaar XI, 27 prairial   Besluit van 16 juni 1803 waarbij de gemeentebesturen kosteloos een lokaal in het gemeentehuis ter beschikking stellen van de burelen van weldadigheid.
- Jaar XI, 28 prairial   Besluit van 17 juni 1803 van de minister van Binnenlandse Zaken betreffende de benoeming van de leden van de burelen van weldadigheid door de onderprefecten.
- Jaar XI, 11 fructidor   Besluit van 29 augustus 1803 waarbij de onkosten voor de cultus in de weldadigheidsinstellingen zullen geregeld worden door de prefecten op voorstel van de commissarissen, het advies van de onderprefecten en de goedkeuring

van de minister van Binnenlandse Zaken (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 232).

- Jaar XI, 16 fructidor   Besluit van 3 september 1803 over het genot van het recht van voordracht van behoeftigen voor de gestichte bedden in de godshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 232).
- Jaar XII, 8 vendémiaire   Besluit van 1 oktober 1803 van de consuls betreffende het toekennen van pensioenen en jaarlijkse toelagen aan godshuizen, volgens de bepalingen van het besluit van 18 thermidor jaar X (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 246).
- Jaar XII, 19 vendémiaire   Besluit van 12 oktober 1803 van de consuls over de taken van de ontvangers van de gemeente en van de hospitalen, weldadigheidsinrichtingen e.a. voor de ontvangsten (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 257).
- Jaar XII, 15 brumaire   Besluit van 7 november 1803 waarbij schenkingen onder levenden ten gunste van de godshuizen slechts onderworpen zijn aan het registratierecht ten bedrage van één frank en deze schenkingen krijgen pas hun volle uitwerking nadat de aanvaarding ervan door de regering is goedgekeurd (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 270).
- Jaar XII, 9 frimaire   Besluit van 1 december 1803 betreffende de goederen en inkomsten van stichtingen voor het onderhoud van pastoriën en kapellen, afhankelijk van instellingen van weldadigheid, begijnen, e.a.
- Jaar XII, 9 frimaire   Advies van de Raad van State over de wet van 7 frimaire jaar V, houdende de organisatie van de burelen van weldadigheid. Deze wet is niet tegenstijdig met de vrijheid van elke persoon om

- een priester of eender wie te gelasten met de uitvoering van zijn laatste wilsbeschikking.
- Jaar XII, 4 pluviôse   Besluit van 25 januari 1804 betreffende het aanvaarden van legaten aan godshuizen en armen (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 302). Zie *Code civil*, art. 900, 910 en 937; decreet van 12.8. 1807.
- Jaar XII, 7 pluviôse   Wet van 28 januari 1804 over registratie- en hypotheekrechten bij schenkingen aan de godshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 303). Wet van 22 frimaire jaar VII, besluit van 15 brumaire jaar XII.
- Jaar XII, 16 pluviôse   Wet van 6 februari 1804 houdende dat geen enkel onderpandhuis mag opgericht worden tenzij ten voordele van de armen en mits goedkeuring van de regering (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 305).
- Jaar XII, 8 ventôse   Wet van 28 februari 1804 houdende voor de godshuizen het genot van hun goederen (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 320).
- Jaar XII, 28 ventôse   Wet van 19 maart 1804 over de termijn, vastgesteld bij besluit van 4 januari 1803 (14 nivôse jaar XI) voor het opstellen van staten van nationale goederen voor de hospitalen (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 340).
- Jaar XII, 16 germinal   Besluit van 6 april 1804 waarbij de ontvangers van hospitalen en andere instellingen van liefdadigheid een borg moeten stellen (*Pasinomie*, 1e série, t. 12, p. 352).

- Jaar XII, 21 germinal Omzendbrief van 11 april 1804 van de minister van Binnenlandse Zaken over de octrooien en de steun de gemeenten moeten verlenen aan de godshuizen.
- Jaar XII, 30 germinal Omzendbrief van 20 april 1804 van de minister van Binnenlandse Zaken met de algemene voorschriften voor het aanvaarden van legaten en schenkingen (*Cod. adm. de Soudain de N.*, p. 34).
- Jaar XII, 17 messidor Decreet van 6 juli 1804 waarbij gesteld wordt dat het recht, geëist voor de toelating particuliere oratoria op te richten voor de beoefening van de eredienst, niet zal geheven worden op de godshuizen en andere instellingen van liefdadigheid, die deze toelating hebben verkregen of zullen verkrijgen (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 31).
- Jaar XII, 24 messidor Decreet van 13 juli 1804 betreffende de bergen van barmhartigheid en pandjeshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 35).
- Jaar XII, 11 thermidor Decreet van 30 juli 1804 betreffende opheffing van verzet voor de vrijwaring van de rechten van de armen en godshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 52).
- Jaar XIII, 15 pluviôse Wet van 4 februari 1805 op de voogdij over kinderen opgenomen in de godshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 129).
- Jaar XIII, 7 germinal Decreet van 28 maart 1805 op de vernieuwing van de kosteloze en liefdadige besturen van de armen en de godshuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 163). Wijziging van de wet van 16 messidor jaar VII (4.7.1799).

- Jaar XIII, 7 floréal   Decreet van 27 april 1805 betreffende de rekeningen van de ontvanger van de godshuizen en de instellingen van liefdadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 195).
- Jaar XIII, 4 messidor   Decreet van 23 juni 1805 houdende mededeling van de registers van de gemeenten en openbare instellingen aan de registratiekantoren (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 214).
- Jaar XIV, 10 brumaire   Decreet van 1 november 1805 over het bouwen, herbouwen en herstellen van gebouwen van godshuizen en andere instellingen van liefdadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 274).
- 1806, 16 juni   Decreet over de kwijting van de religieuze diensten, verschuldigd voor de goederen van godshuizen en burelen van weldadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 383).
- 1806, 23 juni   Decreet betreffende het plaatsen van fondsen in de burgerlijke godshuizen of andere instellingen van liefdadigheid (*Pasinomie*, 1e série, t. 13, p. 390).
- 1806, 31 juli   Decreet over de stichters van godshuizen en andere instellingen van liefdadigheid, en over hun erfgenamen (*Pasinomie*, 1e série, t. 14, p. 28).
- 1806, 12 september   Decreet over de inzamelingen en collectes in de kerken ten profijte van de armen (*Cod. adm. de Soudain de N.*, p. 48).
- 1807, 30 april   Advies van de Raad van State op verschillende vragen betreffende goederen en renten waarop

kerkfabrieken en godshuizen rechten doen gelden (*Pasinomie*, 1e série, t. 14, p. 123).

- 1807, 12 juli
Decreet waarbij wordt vastgesteld dat de goederen en inkomsten die hebben toebehoord aan de instellingen van weldadigheid onder welke naam zij ook bestaan hebben, ter beschikking worden gesteld van de burelen van weldadigheid in het arrondissement waar zij gevestigd zijn, op last van zich bij het gebruik ervan te schikken naar het doel van elke instelling (*Pasinomie*, 1e série, t. 14, p. 140).
- 1807, 12 augustus
Decreet betreffende de verpachting van goederen van de burelen van weldadigheid en instellingen van openbaar onderwijs (*Pasinomie*, 1e série, t. 14, p. 144).
- 1808, 18 februari
Decreet betreffende de vrouwencongregaties of -hospitaalhuizen (*Pasinomie*, 1e série, t. 14, p. 343). Zie ook de wet van 18.8.1792, het decreet van 3 messidor jaar XII, het advies van de Raad van State van 6.2.1811, 25.3. 1811, 3.1.1812 en 23.1.1813.
- 1809, 18 februari
Decreet houdende toekenning van rechtspersoonlijkheid aan vrouwencongregaties met zorg voor de burgerlijke godshuizen en onderstand van behoeftigen aan huis (*Pasinomie*, 1e série, t. 14, p. 343).
- 1809, 3 november
Advies van de Raad van State over de rechten op roerende goederen van een overledene in een godshuis (*Pasinomie*, 1e série, t. 14, p. 423).
- 1809, 9 december
Decreet waarbij de rechten op inkomgelden van schouwspelen en andere feestelijkheden ten

- voordele van de instellingen van weldadigheid voor onbepaalde duur worden verlengd (*Pasinomie*, 1e série, t. 14, p. 428).
- 1810, 16 juli   Decreet houdende regeling van de wijze van machtiging voor het gebruik van de terugbetalingen aan gemeenten, godshuizen en kerkfabrieken (*Pasinomie*, 1e série, t. 15, p. 127).
- 1810, 21 augustus   Decreet waarvan art. 8 de gemeenten van de verenigde departementen ontlast van alle schulden aangaan tegenover de staat, instellingen en gemeenschappen, afgeschafte religieuze genootschappen of andere weldadigheidsinstellingen, en waarvan de betaling voorzien was op het product van hun gemeentelijk octrooi (*Pasinomie*, 1e série, t. 15, p. 153).
- 1810, 26 december   Decreet waarbij de hospitalen en opvanghuizen rechtspersoonlijkheid krijgen (*Pasinomie*, 1e série, t. 15, p. 247).
- 1811, 19 januari   Decreet betreffende vondelingen of verwaarloosde kinderen en behoeftige wezen (*Pasinomie*, 1e série, t. 15, p. 271). Zie wetten van 30 ventôse en 27 frimaire jaar V, art. 58 du *Code civil*, art. 347-353 du *Code pénal*.
- 1811, 25 maart   Advies van de Raad van State waarbij gesteld wordt dat de "hospitalières" zich uitsluitend aan de armenzorg moeten wijden (*Pasinomie*, 1e série, t. 15, p. 321).
- 1813, 5 augustus   Advies van de Raad van State die de minister van Binnenlandse Zaken als enige bevoegd verklaart om aan de koning het aanvaarden van legaten en schenkingen met als doel het onder-

steunen van de armen, voor te stellen, welke ook de persoon of de instelling is, belast met het aanwenden van de legaten of met de verdeling van de steun, zelfs als deze verdeling aan een pastoor wordt toevertrouwd.

- 1814, 2 februari Besluit van de Souverein Vorst van de Verenigde Nederlanden waarbij de voorwaarden worden vastgesteld volgens dewelke de behoeftigen worden toegelaten tot het pro Deo pleiten, gepubliceerd in België op 31 december 1821 (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 19).
- 1814, 24 februari Besluit van de generale commissarissen van de geallieerde grootmachten over de waarborgsommen van ontvangers en rekenplichtige agenten van de openbare financiën in speciën of in onroerende goederen (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 32).
- 1814, 22 april Besluit van de gouverneur-generaal van België waarbij de decreetwetten en besluiten betreffende het aanvaarden van legaten door de instellingen van weldadigheid voorlopig worden bekrachtigd en dat iedereen zich daarnaar moet schikken (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 112).
- 1814, 31 augustus Besluit van de Souverein Vorst van de Verenigde Nederlanden waarbij paspoorten kosteloos aan behoeftigen (dagloners, werklieden, handlangers en allen die niet ingeschreven zijn op de kohieren van de grondbelasting en patentbelasting, en die geen enkel inkomen of loon trekken behalve dat voor hun werk, of zij die ingeschreven staan op de lijst van behoeftigen van hun gemeente) zullen uitgereikt worden (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 251).

- 1814, 6 september Besluit van de Souverein Vorst van de Verenigde Nederlanden waarbij aan de behoeftigen vrijstelling van de registratierechten op notariële akten verleend wordt (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 254).
- 1814, 9 september Besluit van de Souverein Vorst van de Verenigde Nederlanden waarbij toegelaten wordt vervolgelingen tot inning van belastingen tegen behoeftigen en onvermogenden op te schorten (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 258).
- 1814, 11 november Besluit van de Souverein Vorst over de reglementen voor de rekeningen van de liefdadigheidsinstellingen (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 350).
- 1814, 7 december Besluit van de Souverein Vorst waarbij de notarisrechten worden bepaald voor de verpachting van goederen van liefdadigheidsinstellingen en openbaar onderwijs (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 384).
- 1814, 7 december Besluit van de Souverein Vorst waarbij de ontvangsten en uitgaven van de liefdadigheidsinstellingen jaarlijks worden geregeld door begrotingen zoals voor de gemeenten (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 384).
- 1814, 7 december Besluit van de Souverein Vorst waarbij de notarisrechten voor pachten van goederen toebehorend aan instellingen van openbare liefdadigheid worden vastgelegd (*Pasinomie*, 2me série, t. 1, p. 384).
- 1815, 17 maart KB betreffende de formaliteiten voor inbezittingen ten gunste van liefdadigheids- en

- weldadigheidsinstellingen (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 6).
- 1815, 21 maart KB dat behoeftigen toelaat hun rechten in rechtspraak te doen gelden door hen vrij te stellen van de registratie- en griffierechten en van de erelonen van avoués en deurwaarders (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 32).
- 1815, 28 april Omzendbrief van de gouverneur-generaal van Binnenlandse Zaken om de weldadigheidsinstellingen te engageren hun bezittingen vrij te maken, op basis van de 20ste penning (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 32).
- 1815, 7 mei KB die de door behoeftigen voor te leggen documenten bij een huwelijk, vrijstelt van zegel- en registratierechten (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 185).
- 1815, 10 mei KB dat aan de gemeenten en aan de instellingen van weldadigheid en liefdadigheid het beheer van hun bossen kleiner dan 5 ha toewijst (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 187). Dit besluit werd bevestigd door het besluit van 27 mei 1819 (*Pasinomie*, 2me série, t. 5, p. 311).
- 1815, 10 mei KB die de 3 cent per mijl verschuldigd aan behoeftige reizigers met paspoort, ten laste legt van de gemeenten. De gemeenten kunnen vaststellen of hun inkomsten toelaten de hulp voort te zetten en op welke basis de hulp verdeeld wordt (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 189). Volgens de wet van 13.6.1790 betrof de verdeling slechts de omgeving van Parijs.

- 1815, 20 juni Besluit waarbij behoeftigen kosteloos de geboorteakten van hun kinderen kunnen verbeteren (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 250).
- 1815, 17 augustus KB houdende de kosteloze bediening van de beheerders van de armen in alle burgerlijke zaken (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 298).
- 1815, 24 augustus Grondwet van het koninkrijk der Nederlanden (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 319).
- 1815, 7 september Besluit van de Souverein Vorst waarbij de ontvangsten en uitgaven van de liefdadigheidsinstellingen jaarlijks budgettair moeten geregeld worden zoals die van de gemeenten (*Pasinomie*, 2me série, t. 2, p. 384).
- 1816, 1 juli KB houdende dat de Gedeputeerde Staten gemachtigd zijn, na advies van de gemeentelijke overheid, een beslissing te nemen inzake alle aanvragen uitgaande van het armbestuur, godshuizen, instellingen van weldadigheid, kerkfabrieken e.a., om te mogen onderhandelen over en het hypotheccair of anders lenen van fondsen en het openbaar verkopen van roerende en onroerende goederen, akties en kredieten, met uitzondering van de publieke effecten (*Pasinomie*, 2me série, t. 3, p. 128).
- 1816, 19 juli KB waarbij de gedeputeerden van de Staten mogen beschikken over alle voorstellen van de beheerscommissies van de godshuizen en andere openbare instellingen tot uitstel of wijzigingen van de pachten (*Pasinomie*, 2me série, t. 3, p. 135). Een instructie van 30.7. 1816 van Binnelandse Zaken verklaart dat krachtens de twee laatste besluiten de provinciale staten ook ge-

- machtigd zijn te beslissen over alle bouwaanvragen van de godshuizen en andere openbare instellingen, vermeld in het decreet van 10 brumaire jaar XIV.
- 1816, 28 september KB over de waarborgen te stellen door de gemeentelijke ontvangers (*Pasinomie*, 2me série, t. 3, p. 419).
- 1816, 21 december KB waarbij in de toekomst de beheerscommissies van de burgerlijke godshuizen en burelen van weldadigheid zelf de ontvangers van de instellingen behorend tot één en dezelfde gemeente benoemen, en in geval zij instellingen in verschillende gemeenten beheren, onder goedkeuring van de gedeputeerde staten (*Pasinomie*, 2me série, t. 3, p. 561).
- 1817, 18 februari KB waarbij hetzelfde onderscheid gemaakt wordt als in het besluit van 21 december 1816, inzake de benoeming van de leden van de godshuizen en de burelen van weldadigheid (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 99).
- 1817, 1 maart KB dat de gemeentebesturen belast met het nazien van de rekeningen van de weldadigheidsbesturen (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 105).
- 1817, 17 april KB betreffende het in het bezit stellen van de godshuizen en andere instellingen van weldadigheid van goederen en renten, ontdekt ten hunne voordele in gevolge de wet van 4 ventôse jaar IX, en houdende dat dit bezit door de regering definitief zal verklaard worden indien het wettelijk blijkt, en dat in het andere geval de rechtbank zal oordelen (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 132).

- 1817, 12 mei Art. 52 van het reglement op de samenstelling van de stedelijke regentieraden kent aan de burgemeester en schepenen, in overeenstemming met de wetten, reglementen en andere beschikkingen, het toezicht toe op de godshuizen en alle andere instellingen opgericht ten bate van de inwoners (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 154).
- 1817, 17 oktober KB waarbij in de zuidelijke provincies de liquidatie van de achterstallige uitgaven voor vondelingen en verwaarloosde kinderen, betreffende de jaren vóór 1815, bij middel van een heffing op de algemene inkomsten van de gemeenten in de provincie, in verhouding tot de bevolking van deze gemeenten, zal geschieden. In geval van ontoereikendheid van deze inkomsten zal een buitengewone taks geheven worden of zullen gemeentelijke goederen verkocht worden (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 227).
- 1818, 27 februari KB betreffende de maatregelen tot verbetering van het lot van de behoeftigen en waarbij o.a., met dit doel, een algemene commissie bij Binnenlandse Zaken wordt opgericht. De gedeputeerde Staten van de provincies worden belast met het inzamelen van informatie bij de lokale besturen, de commissies van weldadigheid, diaconieën en andere instellingen belast van het beheer van de armengoederen en met het toekennen van steun (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 316).
- 1818, 11 april KB over het behoud, opheffing en oprichting van godshuizen voor krankzinnigen. Elk nieuw instituut zal onder het bestuur van een speciale commissie staan, onder toezicht van de gedeputeerde Staten van de provincie. De krankzinnige be-

- hoeftigen blijven ten laste van de onderstands-
woonst (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 403).
- 1818, 8 mei KB waarbij beslist wordt, op basis van de inter-
pretatie van het besluit van 1 juli 1816, dat de
regering het recht heeft toestemming te geven
voor de onroerende aanwinsten van de openbare
instellingen (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 419).
- 1818, 17 september KB waarbij de scholen van de weldadigheids-
instellingen vrijgesteld worden van de grond-
belasting (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 468).
- 1818, 21 oktober KB waarbij het KB van 4 pluviôse jaar XII
betreffende legaten kleiner dan 300 F. gehand-
haafd blijft. De aanvaarding van deze legaten
blijft onderworpen aan de goedkeuring van de
gedeputeerde staten (*Pasinomie*, 2me série, t. 4,
p. 474).
- 1818, 28 november Wet over het bepalen van de plaats waar de
behoeftigen kunnen genieten van openbare on-
derstand (*Pasinomie*, 2me série, t. 4, p. 481).
- 1819, 27 mei KB betreffende het bosbeheer van gemeenten en
openbare instellingen (*Pasinomie*, 2me série, t.
5, p. 311).
- 1819, 20 december KB betreffende de inkomsten van begijnhoven en
het beheer ervan door de godshuizen (*Pasino-
mie*, 2me série, t. 5, p. 442).
- 1820, 31 maart KB houdende dat voor de legaten en schenkingen
aan de instellingen van weldadigheid de voor-
waarde geldt dat deze instellingen aan de staat
een recht betalen gelijk aan het successierecht
(*Pasinomie*, 2me série, t. 5, p. 483).

- 1821, 24 juli KB waarbij het besluit van 27 prairial jaar IX wordt uitgebreid tot de religieuzen die zich wijden aan armen- en ziekenzorg (*Pasinomie*, 2me série, t. 6, p. 145).
- 1821, 24 augustus Besluit waarbij het recht op theatervoorstellingen geheven ten voordele van de armen wordt afgeschaft, en waarbij dit recht kan ingevoerd worden, volgens de lokale behoeften, in de gemeentelijke belastingen van dezelfde aard en bestemd voor dezelfde doeleinden, conform aan art. 157 en 158 van de grondwet (*Pasinomie*, 2me série, t. 6, p. 159).
- 1822, 3 januari KB houdende benoeming van een commissie belast met het onderzoek naar de ware armoedestaat (*Pasinomie*, 2me série, t. 6, p. 188).
- 1822, 3 januari KB betreffende de religieuze stichtingen ten laste van de inkomsten van de begijnhoven. De administraties van de godshuizen zijn gehouden de religieuze diensten waarmee de goederen van de begijnhoven zijn belast, te betalen, met dien verstande ook dat er niet teruggekomen wordt op de bepalingen van het besluit van 20 december 1819 (*Pasinomie*, 2me série, t. 6, p. 189).
- 1822, 2 februari KB betreffende de onderhoudskosten van kinderen en gedetineerde behoeftigen, kosten die ten laste van de gemeente, de onderstandwoonst van de behoeftige ouders, en ten laste van de staat voor de vreemdelingen, vallen (*Pasinomie*, 2me série, t. 6, p. 192).
- 1822, 13 maart KB dat de terugzending van valide bedelaars naar de weldadigheidskolonies beveelt op kosten van de gemeenten waar zij hun onderstandswon-

- onst hebben (*Pasinomie*, 2me série, t. 6, p. 215).
- 1822, 20 juni KB betreffende de schulden van de gemeenten jegens de openbare instellingen (*Pasinomie*, 2me série, t. 6, p. 229).
- 1822, 6 augustus KB bepalend dat het onderhoud van vondelingen, aftrekking van subsidies van de staat en de inkomsten die door de godshuizen, belast met dit onderhoud, speciaal hiervoor werden ontvangen, ten laste valt van de gemeenten conform het decreet van 19 januari 1811 (*Pasinomie*, 2me série, t. 6, p. 364).
- 1822, 16 augustus KB waarbij de koning de gestelde machten uitnodigt de inspanningen van de Maatschappij van weldadigheid in de zuidelijke provincies te ondersteunen (*Pasinomie*, 2me série, t. 6, p. 367).
- 1822, 6 november KB bepalend dat de weeskinderen en de verwaarloosde kinderen gelijkgesteld worden met de vondelingen. Vaststelling van de voorwaarden waarop zij in de weldadigheidskolonies worden opgenomen (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 141).
- 1822, 6 november KB betreffende de verdeling tussen de gemeenten en de godshuizen van de onderhoudskosten van vondelingen (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 143).
- 1822, 7 december KB waarbij de centrale burelen van weldadigheid in de provincies Brabant, Luik, Namen, Limburg en Henegouden worden opgeheven, en de vroegere toestand in het Dijledepartement wordt hersteld (afzonderlijke bestuurscolleges voor de

- Burelen van Weldadigheid en de Burgerlijke Godshuizen (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 193).
- 1823, 5 maart KB op het registratierecht van nieuwe titels ten profijte van de instellingen van weldadigheid (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 272).
- 1823, 17 juni KB betreffende de onderstandswoonst van vindingen (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 322).
- 1823, 15 september KB betreffende de vervanging van centrale burelen van weldadigheid (verlenging van de periode tot 1 januari 1824) in de zuidelijke provincies Brabant, Henegouwen, Limburg, Luik, Namen en het groothertogdom Luxemburg (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 366).
- 1823, 22 september KB met de beschikkingen inzake collectes in de kerken of aan huis (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 370).
- 1823, 10 december KB waarbij de instanties aangeduid worden die belast zijn met het onderzoek van de begrotingen van de weldadigheidsinstellingen en waarbij gesteld wordt dat de gemeenteraden in hun jaarlijkse begrotingen geen enkele subsidie aan de weldadigheidsinstellingen kunnen voorstellen tenzij de noodzaak ervan door de rekening van het voorbije jaar gerechtvaardigd werd en dat de begroting van de ontvangsten en uitgaven van de instelling voor het komende dienstjaar werd gepresenteerd (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 414).
- 1824, 12 januari KB bepalend dat het recht gelijk aan dat van de successies, of in uitvoering van het besluit van 31 maart 1820, naar rato van de schenkingen ten

- voordele van de openbare instellingen, moet betaald worden zonder opdecim en op de venale waarde van de verworven goederen, met aftrekking van de lasten (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 442).
- 1824, 19 januari   Art. 68, 75, 93 en 94 van het reglement van de steden betreffende het armbestuur (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 443).
- 1824, 24 maart   KB houdende dat de vreemdelingen zonder onderstandsdomicilie die in de bedelaarskolonies verblijven, over de grens worden gezet (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 486).
- 1824, 24 maart   Besluit over de subsidiëring van onderhoudskosten van vondelingen en verlaten kinderen, wezen en kinderen van armen in de godshuizen (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 486).
- 1824, 21 mei   KB verklarend dat het besluit van 10 december 1823 niet toepasselijk is op de diaconieën van de armen van de verschillende religieuze verenigingen van het rijk (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 509).
- 1824, 26 mei   KB houdende algemene maatregelen betreffende kosteloze rechtsbijstand voor behoeftigen, directeurs van het armbestuur en beheerders van de kerken van de religieuze gemeenschappen (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 511). Dit besluit wijzigt niet, maar coördineert de vroegere maatregelen over deze aangelegenheid.
- 1824, 31 mei   Wet houdende nieuwe beschikkingen betreffende zegel- en registratierechten (vrijstelling van de

- registers van ontvangsten en uitgaven) (*Pasinomie*, 2me série, t. 7, p. 513).
- 1825, 13 januari KB houdende dat de benoemingen en borgstellingen van de ontvangers van instellingen van weldadigheid op het platteland door het gemeentebestuur én door de Gedeputeerde Staten moeten goedgekeurd en aanvaard worden (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 205).
- 1825, 27 maart KB houdende dat de liefdadigheidsinstellingen en andere van de dode hand aan de schatkist 4 % van de inkomsten van hun goederen zullen betalen (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 234).
- 1825, 29 mei KB over de wijze van voorzien in het lot van vondelingen waarbij deze in de kolonies van de Maatschappij van Weldadigheid worden geplaatst (SOUDAIN DE NIEDERWERT, *Code adm.*, p. 142).
- 1825, 2 juni KB betreffende de subsidiëring van de instellingen van weldadigheid door de gemeenten (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 274).
- 1825, 23 juli Art. 40 van het bestuursreglement voor het platteland (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 294).
- 1825, 27 oktober KB houdende dat aanvaardingen van schenkingen en legaten aan openbare instellingen moeten voorgelegd worden aan de regering in het jaar volgend op de datum van de akte voor de schenkingen onder levenden, en voor de legaten en giften bij overlijden in het jaar volgend op de datum van de erfenisaangifte (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 358).

- 1826, 15 januari KB waarbij de vreemdelingen aangeduid worden die op kosten van de staat in de kolonies van weldadigheid kunnen ondergebracht worden wegens bedelarij, en welke de grens overgezet moeten worden (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 387). (KB betreffende de onderstandswoonst van vreemdelingen die hun domicilie effectief in België hebben).
- 1826, 13 april KB houdende dat de onder politietoezicht geplaatste personen in bedelaarskolonies hun onderstandswoonst hebben in de door hen gekozen gemeente zolang zij niet de toelating hebben zich elders te verplaatsen of te gaan wonen (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 432).
- 1826, 24 juni KB over de noodwendige hulp aan de vroegere begijnen en bepalend dat eens een hulpsom werd vastgesteld, deze niet kan verhoogd worden, dat de beschikbare fondsen ten gevolge van het overlijden van ondersteunde begijnen niet mogen gebruikt worden om andere begijnen te ondersteunen en dat alleen het bestuur van de godshuizen er over kan beschikken ten zijnen profijt (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 455).
- 1826, 2 juli KB betreffende de hulp die de gemeenten moeten geven aan behoeftigen die hun onderstandswoonst elders hebben (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 459).
- 1826, 19 september KB betreffende de inschrijving op de militielijsten van jongeren die naar de weldadigheidskolonies zijn gestuurd, houdende dat in principe de voogdij over de kinderen van de godshuizen geplaatst in de instellingen van de Maatschappij van Weldadigheid, ontnomen blijft aan de voog-

- den van deze godshuizen (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 473).
- 1826, 21 september   Brief van de administrateur van de gevangenis- en instellingen van weldadigheid aan de Gedeputeerde Staten van de provincies over mogelijke straffen voor personen die weigeren lid te worden van weldadigheidsburelen.
- 1826, 31 oktober   KB houdende de organisatie van de bergen van barmhartigheid (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 481).
- 1826, 18 december   Ministeriële onderrichting inzake de toepassing van de wet op de personele belasting voor de instellingen van de Maatschappij van Weldadigheid (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 491).
- 1827, 7 februari   KB houdende vrijstelling van het zegel- en registratierecht van alle attesten afgeleverd aan behoeftigen of die onontbeerlijk zijn voor vrijwilligers in het leger (*Pasinomie*, 2me série, t. 8, p. 502).
- 1827, 15 juni   KB houdende dat de gemeentebesturen de benoemingen doen van de beheerders en directeurs van de bergen van barmhartigheid, krachtens art. 68 van het stedelijk reglement (*Pasinomie*, 2me série, t. 9, p. 44).
- 1828, 17 april   MB houdende dat de dienstboden in de openbare instellingen van weldadigheid, die onder het openbaar gezag ressorteren, en die geen winst-oogmerk hebben, niet moeten begrepen worden onder diegene die aanleiding geven tot personele belasting (*Pasinomie*, 2me série, t. 9, p. 169).

- 1828, 3 juni
KB houdende dat de godshuizen, vóór het decreet van 7 thermidor jaar XI in het bezit van geheele bezittingen afkomstig van kerkfabrieken en wederrechtelijk toegeëigend door particulieren, geen nood hebben gehad aan een latere inbezitstelling door de regering om het bezit van deze goederen te verwerven (*Pasinomie*, 2me série, t. 9, p. 185).
- 1829, 2 april
KB houdende dat de benoeming van geneesheren, chirurgen enz. van de armen, in de steden zal geschieden door de regentieraad en op het platteland door de gemeentebesturen, onder goedkeuring van de Gedeputeerde Staten, zowel voor godshuizen als voor administraties van de bijstand aan huis. Zo deze instellingen geen subsidies krijgen, kunnen zij vrij hun gezondheidsofficieren benoemen en bezoldigen (*Pasinomie*, 2me série, t. 9, p. 275).
- 1829, 14 juli
KB houdende dat instellingen van weldadigheid geen vrijstelling krijgen van de jaarlijkse bijdrage aan de schatkist van 4 % geïnd op de dode hand, tenzij de te verwerven onroerende goederen bestemd zijn voor een openbare dienst (*Pasinomie*, 2me série, t. 9, p. 305).
- 1829, 15 juli
KB waarbij de Statendeputaties gemachtigd worden te beslissen inzake de aanvragen van de instellingen van weldadigheid tot opzegging van pachtcontracten (*Pasinomie*, 2me série, t. 9, p. 305).
- 1829, 8 augustus
KB houdende dat de lonen of pensioenen waarvan personen in de bedelaarskolonies of rijks-werkinrichtingen genieten, zullen betaald worden aan de respectievelijke administraties, autoritei-

- ten of instellingen, voor rekening van dewelke die personen worden onderhouden (*Pasinomie*, 2me série, t. 9, p. 313).
- 1830, 17 september KB houdende dat de Gedeputeerde Staten gemachtigd zijn te beslissen inzake de aanvragen tot uitstel of vermindering van de interesten verschuldigd op renten toebehorend aan de instellingen van weldadigheid (*Pasinomie*, 2me série, t. 9, p. 490).
- 1830, 13 oktober Besluit van het Voorlopig Bewind waarbij de armmeesters in de uitoefening van hun ambt gelijkgeschakeld worden met de openbare ambtenaren en waarbij beledigingen aan hun adres strafbaar zijn conform art. 222 van het strafwetboek.
- 1831, 7 februari Belgische grondwet (*Pasinomie*, 3me série, t. 1, p. 182). Art. 5, 6, 11, 14-17, 19, 20, 31, 108, 110, 113, 137-139.
- 1831, 16 april Instructie van de minister van Binnenlandse Zaken over de toepassing van art. 20 van de grondwet (*Pasinomie*, 3me série, t. 1, p. 335). Art. 20 verleent aan de verenigingen geen enkel privilege noch het recht om als burgerlijk persoon (dus met rechtspersoonlijkheid) goederen te verwerven of over te dragen. Het laat de vroegere wetgeving bestaan.
- 1831, 7 september Omzendbrief van de beheerder van de burelen van weldadigheid en gevangenen aan de provinciegouverneurs betreffende het vervoer van bedelaars naar landbouwkolonies (*Pasinomie*, 3me série, t. 2, p. 139).

- 1832, 30 oktober KB waarbij het bestuur van de instellingen van weldadigheid niet meer afhangt van het ministerie van Binnenlandse Zaken, maar ressorteert onder het ministerie van Justitie, en er gevoegd wordt bij het Bestuur der Strafinrichtingen (*Pasinomie*, 3me série, t. 2, p. 540).
- 1833, 13 augustus Wet betreffende het onderhoud van behoeftigen in bedelaarskolonies (*Pasinomie*, 3me série, t. 3, p. 195).
- 1833, 29 augustus KB over hetzelfde onderwerp als de wet van 13 augustus 1833 (*Pasinomie*, 3me série, t. 3, p. 210).
- 1833, 13 september Omzendbrief van de minister van Justitie over de uitvoering van de wet van 13 augustus en het besluit van 29 augustus 1833, betreffende het onderhoud van behoeftigen in bedelaarskolonies (*Pasinomie*, 3me série, t. 3, p. 399).
- 1834, 7 januari KB betreffende verborgen goederen met kerkelijke of religieuze oorsprong (met uitzondering o.a. van goederen en renten krachtens de wet van 4 ventôse jaar IX toegewezen aan instellingen van weldadigheid) (*Pasinomie*, 3me série, t. 4, p. 33).
- 1834, 30 juli Wet inzake het onderhoud van vondelingen en verwaarloosde kinderen (*Pasinomie*, 3me série, t. 4, p. 160).
- 1834, 23 augustus Ministeriële onderrichting voor de uitvoering van de wet van 30 juli 1834, over de vondelingen (*Pasinomie*, 3me série, t. 4, p. 356).

- 1836, 30 maart Gemeentewet (*Pasinomie*, 3me série, t. 6, p. 341). Art. 4, 7, 48, 49, 51, 68, 71, 75-77, 79, 83, 84, 91, 92, 130, 131 en 147.
- 1836, 26 april Omzendbrief van de minister van Justitie waarin hij de besturen aanmaant hun beschikbare kapitalen, zonder specifieke bestemming, slechts te gebruiken voor de oprichting van liefdadigheidsinstellingen.
- 1836, 30 april Provinciewet (*Pasinomie*, 3me série, t. 6, p. 394). Art. 65, 69, 72, 80, 86, 96, 97, 140.
- 1836, 7 juli Ministeriële omzendbrief betreffende de voorlaatste paragraaf van art. 76 van de gemeentewet, wat betreft de instellingen van weldadigheid (*Pasinomie*, 3me série, t. 6, p. 427).
- 1837, 8 december Onderrichting van de minister van Binnenlandse Zaken over bezwaren tegen begrotingen en rekeningen.
- 1840, 20 oktober Omzendbrief over in te winnen inlichtingen betreffende de onderstandswoonst van behoeftigen (zie ook omzendbrieven van 27.10.1840, 26.5.1847 en 23.4.1851).
- 1840, 17 november Omzendbrief van de minister van Justitie over de wijze van verdeling van goederen van openbare instellingen (*Pasinomie*, 3me série, t. 10, p. 673).
- 1843, 26 mei KB houdende reglement op het onderricht van arme kinderen (*Pasinomie*, 3me série, t. 13, p. 308).

- 1845, 18 februari   Wet op de onderstandswoonst (*Pasinomie*, 3me série, t. 15, p. 13).
- 1848, 3 april   Wet op de bedelaarskolonies en verbeteringscholen (*Pasinomie*, 3me série, t.18, p. 89).
- 1848, 30 april   Wet op de Bergen van Barmhartigheid (*Pasinomie*, 3me série, t. 18, p. 155).
- 1848, 29 september   KB waarbij kinderen veroordeeld op grond van art. 66 van het strafwetboek bij boeren, vaklui of instellingen van weldadigheid geplaatst worden (*Pasinomie*, 3me série, t. 18, p. 395).
- 1849, 4 januari   KB houdende de vrijstelling in de toekomst van de attesten van onvermogen van de verplichting van een visa en goedkeuring (*Pasinomie*, 3me série, t. 19, p. 1).
- 1849, 10 april   Omzendbrief van de minister van Justitie betreffende het aanvaarden van giften en legaten ten profijte van openbare instellingen (*Pasinomie*, 3me série, t. 19, p. 122).
- 1849, 28 juni   Omzendbrief van de minister van Justitie betreffende de onderstandswoonst (*Pasinomie*, 3me série, t. 19, p. 334).
- 1849, 6 juli   Omzendbrief van de minister van Justitie betreffende de burelen van weldadigheid, godshuizen, kerkfabrieken, gebruik van de kapitalen en verwerven van onroerend goed (*Pasinomie*, 3me série, t. 19, p. 343).
- 1850, 23 juli   KB houdende dat de dag van opname van een behoeftige in een godshuis of in een andere instelling van weldadigheid en de dag van ont-

- slag slechts voor één dag tellen (*Pasinomie*, 3me série, t. 20, p. 226).
- 1850, 18 juni   Wet op de krankzinnigengestichten (*Pasinomie*, 3me série, t. 20, p. 186).
- 1851, 23 april   Omzendbrief van de minister van Justitie betreffende de onderstandsdomicilie (*Pasinomie*, 3me série, t. 21, p. 161).
- 1851, 1 mei   KB houdende goedkeuring van het algemeen en organiek reglement op het stelsel van de krankzinnigen en van het bijzonder reglement voor het krankzinnigeninstituut van Geel (*Pasinomie*, 3me série, t. 21, p. 166).
- 1851, 26 mei   KB houdende dat de kosten van het onderzoek van de onderstandsdomicilie ten laste vallen van de gemeente die vraagt (*Pasinomie*, 3me série, t. 21, p. 194).
- 1851, 26 november   Omzendbrief van de minister van Justitie betreffende geïnterneerde krankzinnigen (*Pasinomie*, 3me série, t. 21, p. 365).
- 1851, 16 december   Hypotheekwet (art. 20, 8°, art. 47, 48 en 49 ten gunste van de burelen van weldadigheid) (*Pasinomie*, 3me série, t. 21, p. 379).
- 1852, 17 februari   Omzendbrief van de minister van Justitie over de overbrenging van behoeftige krankzinnigen (*Pasinomie*, 3me série, t. 22, p. 66).
- 1852, 18 maart   Omzendbrief van de minister van Justitie over gebouwen van liefdadigheidsinstellingen (*Pasinomie*, 3me série, t. 22, p. 120).

- 1852, 12 juli Omzendbrief van de minister van Justitie over de akten tot vaststelling van behoefteigheid (*Pasinomie*, 3me série, t. 22, p. 311).
- 1852, 12 augustus Omzendbrief van de minister van Justitie over de schuldbekentenissen van leningen in het bezit van weldadigheidsbesturen (*Pasinomie*, 3me série, t. 22, p. 359).
- 1852, 16 augustus Omzendbrief van de minister van Justitie over onderwijs aan vondelingen en verlaten kinderen (*Pasinomie*, 3me série, t. 22, p. 366).
- 1852, 5 oktober KB houdende gelijkstelling van maatschappijen van onderlinge bijstand met weldadigheidsinstellingen wat betreft de kosteloze rechtspleging (*Pasinomie*, 3me série, t. 22, p. 462).
- 1853, 10 maart KB betreffende het onderstandsdomicilie (*Pasinomie*, 3me série, t. 23, p. 72).
- 1853, 17 oktober KB dat verordent op het onderstandsdomicilie (*Pasinomie*, 3me série, t. 23, p. 528).
- 1855, 14 juni Omzendbrief van de minister van Justitie over de behoeftigen (*Pasinomie*, 3me série, t. 25, p. 171).
- 1855, 9 oktober KB betreffende het onderstandsdomicilie en de onderhoudskosten van prostitués (*Pasinomie*, 3me série, t. 25, p. 336).
- 1856, 30 mei Omzendbrief betreffende het tarief van het dagelijks onderhoud van behoeftige vreemdelingen in de hospitalen en godshuizen (*Pasinomie*, 3me série, t. 26, p. 204).

- 1859, 3 juni   Wet houdende de nieuwe redactie van art. 84 van de gemeentewet (stichten van een liefdadigheidsinstelling) (*Pasinomie*, 3me série, t. 29, p. 233).
- 1864, 5 augustus   Ministeriële omzendbrief over de medische dienst voor de armen in landelijke gemeenten (*Pasinomie*, 3me série, t. 34, p. 365).
- 1876, 14 maart   Wet op het onderstandsdomicilie (*Pasinomie*, 4me série, t. 11, p. 34).
- 1876, 29 mei   Omsendbrief van de minister van Justitie over de onderstandswoonst (*Pasinomie*, 4me série, t. 11, p. 346).
- 1876, 6 december   Omsendbrief van de minister van Justitie over de onderstandswoonst (*Pasinomie*, 4me série, t. 11, p. 441).
- 1876, 20 december   KB over de onderstandswoonst en het gemeen fonds (*Pasinomie*, 4me série, t. 11, p. 461).
- 1876, 21 december   Omsendbrief van de minister van Justitie over de onderstandswoonst en het gemeen fonds (*Pasino-mie*, 4me série, t. 11, p. 466).
- 1877, 27 juli   Omsendbrief van de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken over de rekeningen van de gemeenten en van de openbare besturen (*Pasino-mie*, 4e série, t. 12, p. 233).
- 1877, 3 november   Omsendbrief van de minister van Justitie betreffende de bijstand aan krankzinnigen, enz. Tus-senkomst van het gemeen fonds (*Pasinomie*, 4me série, t. 12, p. 287).

- 1878, 2 februari Omzendbrief van de minister van Justitie over de onderstandswoonst (*Pasinomie*, 4me série, t. 13, p. 16).
- 1878, 25 februari Omzendbrief van de minister van Justitie over behoeftige vreemdelingen. Vereiste akten voor het aangaan van een huwelijk (*Pasinomie*, 4me série, t. 13, p.27).
- 1878, 4 april Omzendbrief van de minister van Justitie over bedelaarskolonies en de staten van onkosten te sturen naar de gemeenten van onderstandswoonst (*Pasinomie*, 4me série, t. 13, p. 57).
- 1878, 5 april Omzendbrief van de minister van Justitie over de onderstandswoonst en de af te leveren staten (*Pasinomie*, 4me série, t. 13, p. 58).
- 1878, 11 december Omzendbrief van de minister van Justitie over de onderhoudskosten van behoeftigen in bedelaarskolonies (*Pasinomie*, 4me série, t. 13, p. 331).
- 1879, 12 augustus KB over gratis onderwijs aan behoeftige kinderen (*Pasinomie*, 4me série, t. 14, p. 293).
- 1879, 31 oktober KB houdende wijzigingen aan het algemeen en organiek reglement van 1 juni 1874 op de krankzinnigengestichten (*Pasinomie*, 4me série, t. 14, p. 391).
- 1880, 24 januari Overeenkomst tussen Italië en België over de behandeling en repatriëring van behoeftigen (*Pasinomie*, 4e série, t. 15, p. 15).
- 1880, 17 juli KB betreffende kosteloos onderwijs van behoeftige kinderen in de gemeentelijke of aangenomen

- bewaarscholen (*Pasinomie*, 4me série, t. 15, p. 262).
- 1881, 15 maart KB houdende wijzigingen aan het KB van 12 augustus 1879 over het kosteloos onderwijs aan behoeftige kinderen in gemeentelijke en aangenomen bewaarscholen (*Pasinomie*, 4me série, t. 16, p. 56).
- 1881, 16 september Omzendbrief van de minister van Justitie over de onderstandswoonst en afzondering in een verbeteringsschool (*Pasinomie*, 4me série, t. 16, p. 432).
- 1883, 12 januari Omzendbrief van de minister van Justitie over de pachten en verhuringen door burgerlijke godshuizen (*Recueil des circulaires, instructions et autres actes émanés du Ministère de la Justice ou relatifs à ce Département*, 1883-1885, p. 30).
- 1884, 18 februari Omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken over de bouw en inrichting van hospitalen en godshuizen (*Pasinomie*, 4me série, t. 19, p. 41).
- 1884, 21 september MB over kosteloos onderwijs aan arme kinderen (*Pasinomie*, 4me série, t. 19, p. 385).
- 1886, 17 februari Omzendbrief van de minister van Justitie betreffende de onderstandswoonst (*Pasinomie*, 4me série, t. 21, p. 52).
- 1886, 26 juni MB over kosteloos onderwijs aan arme kinderen (*Pasinomie*, 4me série, t. 21, p. 338).
- 1888, 7 mei Wet betreffende de beteugeling van enkele misbruiken begaan door de openbare besturen van

- weldadigheid (*Pasinomie*, 4me série, t. 23, p. 126, *BS*, 10.5.1888).
- 1891, 20 mei Omzendbrief van de minister van Justitie aan de besturen van weldadigheid over de bouw van arbeiderswoningen (*Pasinomie*, 4me série, t. 26, p. 212).
- 1891, 22 mei Omzendbrief van de minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken over de participatie van besturen van weldadigheid aan de naamloze vennootschappen voor arbeiderswoningen (*Pasinomie*, 4me série, t. 26, p. 213).
- 1891, 27 november Wet op de kosteloze geneeskundige bijstand (*Pasinomie*, 4me série, t. 26, p. 432; *BS*, 3.12.-1891).
- 1891, 27 november Wet op de openbare onderstand (*Pasinomie*, 4me série, t. 26, p. 459).
- 1892, 30 maart KB betreffende de openbare onderstand. Instelling van een gemeen fonds (*Pasinomie*, 4me série, t. 27, p. 150), gewijzigd door KB van 19.8.1920 en 27.8.1925.
- 1892, 31 maart Omzendbrief van de minister van Justitie over de openbare onderstand. Organisatie van het gemeen fonds (*Pasinomie*, 4me série, t. 27, p. 152).
- 1892, 31 maart KB over de openbare onderstand. Onderzoeken (*Pasinomie*, 4me série, t. 27, p. 156).
- 1892, 2 mei Omzendbrief van de minister van Justitie o.a. aan de besturen van de burgerlijke godshuizen, over voorlopige opvanghuizen voor krankzinni-

- gen (*Recueil des circulaires, instructions et autres actes émanés du Ministère de la Justice ou relatifs à ce Département*, 3e série, t. 22, p. 593).
- 1892, 25 november KB betreffende de openbare onderstand. Gemeen fonds, onkosten (*Pasinomie*, 4me série, t. 27, p. 402).
- 1893, 14 februari KB over de openbare onderstand, opgesloten krankzinnigen, formaliteiten en medische attesten (*Pasinomie*, 4me série, t. 28, p. 26).
- 1896, 30 juni Wet houdende wijziging van art. 16 § 1 van de wet van 27.11.1891 op de openbare onderstand (*Pasinomie*, 4me série, t. 31, p. 278).
- 1897, 6 augustus Wet over de oprichting van intercommunale hospitalisatieinrichtingen (*Pasinomie*, 4me série, t. 32, p. 279; *BS*, 12.8.1897).
- 1898, 19 mei Wet houdende wijziging van art. 2 § 1 van de wet van 27.11.1891 op de openbare onderstand (*Pasinomie*, 4me série, t. 33, p. 180; *BS*, 30-31.5.1898).
- 1899, 26 juli Wet houdende vrijstelling van registratie- en overschrijvingsrechten van aanwinsten van bossen of bosgronden door de gemeenten of openbare liefdadigheidsinstellingen (*Pasinomie*, 4me série, t. 34, p. 235).
- 1901, 16 februari KB houdende vaststelling van het loon voor een dagtaak (voor de toepassing van art. 8 van de wet van 27.11.1891 op de openbare onderstand) (*Pasinomie*, 4me série, t. 36, p. 20).

- 1901, 10 december KB houdende goedkeuring van de reglementen van inwendige orde van de burelen van weldadigheid door de gemeenteraad.
- 1909, 6 augustus Wet over de vastheid van betrekking bij de openbare instellingen van weldadigheid en de Bergen van Barmhartigheid (*Pasinomie*, 4me série, t. 44, p. 268; *BS*, 11.8.1909).
- 1909, 17 september Omzendbrief van de minister van Justitie over de toepassing van de wet van 6.8.1909 op de vastheid van betrekking bij openbare instellingen van weldadigheid en bergen van barmhartigheid (*Pasinomie*, 4me série, t. 44, p. 388).
- 1912, 15 mei Wet op de kinderbescherming (*Pasinomie*, 5me série, t. 3, p. 249).
- 1912, 25 mei KB houdende de installatie van een Hoge Raad voor de Weldadigheid (*Pasinomie*, 5me série, t. 3, p. 546).
- 1920, 21 maart KB houdende vaststelling van het aantal leden van de Hoge Raad voor de Weldadigheid (*Pasinomie*, 5e série, t. 11, p. 100).
- 1920, 2 juli KB houdende vaststelling van de transportkosten van behoeftige krankzinnigen (*Pasinomie*, 5e série, t. 11, p. 239).
- 1920, 19 augustus KB houdende uitvoering van de wet van 14 juni 1920, gepubliceerd onder datum van 14 oktober 1920, over de uitbreiding van het Gemeen Fonds tot abnormale kinderen, verminkte zieken en bestrijding van misbruiken inzake opsluiting ten huize. Wijzigingen. Wijziging van het beheer van het Gemeen Fonds. Administratieve provin-

- ciale commissies. Organisatie (*Pasinomie*, 5e série, dl. 11, p. 700, 701).
- 1920, 14 oktober   Wet van 14 juni 1920 betreffende de uitbreiding van het gemeen fonds tot de abnormale kinderen en zieke gebrekkigen, en de beteugeling van misbruiken in de opsluiting thuis (*Pasinomie*, 5e série, t. 11, p. 540).
- 1921, 11 februari   KB houdende wijziging van het KB van 31 maart 1892 over de uit te voeren onderzoeken naar behoefte en onderstand, vergoedingen aan getuigen en experten (*Pasinomie*, 5e série, t. 12, p. 63).
- 1922, 1 maart   Wet betreffende de vereniging van gemeenten met het oog op het openbaar nut (*Pasinomie*, 5e série, t. 13, p. 24).
- 1922, 19 juli   Wet houdende oprichting van een gemeentelijk fonds (*Pasinomie*, 5e série, t. 13, p. 280).
- 1924, 16 december   KB over voorrangsrechten voor sommige provinciale en gemeentelijke ambten (secretarissen en ontvangers van weldadigheidsinstellingen) (*Pasinomie*, 5e série, t. 15, p. 691).
- 1925, 10 maart   Organieke wet op de openbare onderstand (*Pasinomie*, 5e série, t. 16, p. 74-154, *BS*, 20.3.-1925).
- 1925, 1 juli   KB over de overdracht van de bezittingen en archieven van de burelen van weldadigheid en van de burgerlijke godshuizen aan de COO's (*Pasinomie*, 5e série, t. 16, p. 301; *BS*, 8.8.-1925).

- 1925, 11 augustus Omzendbrief van de minister van Justitie over de aanstelling van de COO's. Titularissen en van plaatsvervangers (*Verzameling van Omzendbrieven, Dienstvoorschriften en andere Bescheiden door het Ministerie van Justitie uitgegeven of dit Departement betreffende. Jaar 1925. - Recueil des Circulaires, Instructions et autres actes émanés du Ministère de la Justice. Année 1925, p. 267*).
- 1925, 21 augustus Omzendbrief van de minister van Justitie over het aantal gemeenteraadsleden die deel mogen uitmaken van de COO (*Verzameling van Omzendbrieven, Dienstvoorschriften en andere Bescheiden door het Ministerie van Justitie uitgegeven of dit Departement betreffende. Jaar 1925. - Recueil ...*, p. 283).
- 1925, 27 augustus KB tot wijziging van de organisatie van het Gemeen Fonds inzake de openbare onderstand (*Pasinomie*, 5e série, t. 16, p. 498).
- 1926, 16 februari Omzendbrief van de minister van Justitie over kosteloze geneeskundige bijstand aan huis, vrije keuze van de geneesheer (*Verzameling van Omzendbrieven, Dienstvoorschriften, ... Jaar 1926*, p. 53).
- 1926, 7 mei KB tot wijziging van het KB van 27 augustus 1925 betreffende de organisatie van het Gemeen Fonds inzake de openbare onderstand (*Pasinomie*, 5e série, t. 17, p. 306).
- 1926, 29 december Wet houdende vaststelling van de taksen van de verwijlinteressen verschuldigd in uitvoering van art. 36 van de wet van 27.11.1891 op de open-

- bare onderstand (*Pasinomie*, 5e série, t. 17, p. 1097).
- 1927, 16 maart Omzendbrief van de minister van Justitie over de samenstelling van de COO's (beperking van ten hoogste een derde van de gemeenteraadsleden) (*Verzameling van Omzendbrieven, Dienstvoorschriften ... Jaar 1927*, p. 86, 87).
- 1927, 31 maart KB houdende oprichting van een identificatiedienst van de Brusselse agglomeratie.
- 1927, 1 juni Omzendbrief van de minister van Justitie over de besluiten van de COO's die moeten genomen worden bij meerderheid van stemmen van de aanwezige leden (*Verzameling van Omzendbrieven, Dienstvoorschriften, ... Jaar 1927*, p. 166, 167).
- 1927, 21 december Wet op het gemeentepersoneel en de ondergeschikte besturen (*BS*, 25.12.1927; *Pasinomie*, 5e série, t. 18, p. 600).
- 1928, 19 juni KB houdende regeling, in uitvoering van de wet van 31 december 1925, van de verdeling van het nationaal fonds van de openbare onderstand (*Pasinomie*, 5e série, t. 19, p. 257; *BS*, 1.7.-1928).
- 1928, 1 december Wet houdende de oprichting van een speciaal fonds voor gebrekkigen en verminkten (*Pasinomie*, 5e série, t. 19, p. 508).
- 1929, 7 mei Wet houdende regeling van de huur van landelijke goederen, toebehorend aan de Staat, provincies, gemeenten en openbare instellingen (*BS*, 9 juni 1929; *Pasinomie*, 5e série, t. 20, p. 369).

- 1930, 14 januari KB houdende oprichting van provinciale fondsen van openbare onderstand (*Pasinomie*, 5e série, t. 21, p. 4; *BS*, 3-4.2.1930).
- 1930, 18 oktober KB in uitvoering van art. 95 van de organieke wet, waarbij de inspectie van de openbare onderstand wordt opgericht en onder het ministerie van Openbare Gezondheid en Gezin wordt geplaatst (*BS*, 6.11.1930).
- 1930, 6 november Omzendbrief van de minister van Justitie over de oprichting van een inspectiedienst op de openbare onderstand (*Verzameling van Omzendbrieven*, ... *Jaar 1930*, p. 234, 235).
- 1930, 18 december Wet houdende wijziging van de wetten van 17.8.1920, 18.10.1921, 30.1.1924, 18.12. 1924 en 21.12.1927 betreffende de wedden van gemeentesecretarissen, politiecommissarissen en hun adjuncten, veldwachters en in het algemeen alle beambten van de gemeenten en ondergeschikte besturen (*BS*, 24.12.1930).
- 1931, 4 december KB houdende wijziging van het KB van 14.1. 1930 met de instelling van provinciale fondsen voor openbare onderstand (*Pasinomie*, 5e série, t. 22, p. 448).
- 1932, 26 januari Omzendbrief van de minister van Justitie over de organieke wet van 10.3.1925 en de oprichting van intercommunale verenigingen (*Verzameling van Omzendbrieven*, ... *Jaar 1932*, p. 12, 13).
- 1932, 17 juli KB houdende wijziging van de KB van 13.2. 1928 en van 4.6.1928 betreffende de provinciale controlecommissies van het gemeen fonds voor

- de openbare onderstand (*Pasinomie*, 5e série, t. 23, p. 244).
- 1932, 10 augustus Omzendbrief van de minister van Justitie over het inrichten door de COO's van betalende klinieken (*Verzameling van Omzendbrieven*, ... *Jaar 1932*, p. 314, 315).
- 1933, 25 apr./20 december Wet betreffende het pensioen van het gemeentepersoneel (*Pasinomie*, 5e série, t. 24, p. 96; *BS*, 5.5. en 30.12.1933).
- 1933, 29 juli KB houdende wijziging van art. 25 van de wet van 28.12.1873-25.1.1874 op het stelsel van de krankzinnigen (*Pasinomie*, 5e série, t. 24, p. 261).
- 1933, 29 juli KB houdende wijziging van art. 5 van het KB van 14.2.1893 betreffende behoeftige krankzinnigen die thuis opgesloten zijn (*Pasinomie*, 5e série, t. 24, p. 262).
- 1933, 14 augustus KB betreffende de recuperatie van onderhoudskosten van krankzinnige geïnterneerden in instellingen van de Staat en personen in weldadigheidsinstellingen (*Pasinomie*, 5e série, t. 24, p. 283).
- 1934, 10 november KB houdende wijzigingen o.a. aan de gemeentewet (gemeenteontvangers) (*Pasinomie*, 6e série, t. 1, p. 420).
- 1937, 10 juni Wet houdende wijziging van het besluit van 31 mei 1933, met wijziging van de wet van 1 december 1928 betreffende de oprichting van een speciaal fonds voor gebrekkigen en verminkten (*Pasinomie*, 6e série, t. 4, p. 135).

- 1938, 26 december KB betreffende de pensioenregeling van gemeentepersoneel (*Pasinomie*, 6e série, t. 5, p. 483).
- 1939, 26 oktober Besluit-wet houdende wijziging van de wet op het krankzinnigenregime (*Pasinomie*, 6e série, t. 6, p. 579).
- 1939, 30 november KB houdende wijziging van de bepalingen van de organieke wet van 10.3.1925, betreffende de rekenplichtigheid van de COO's (art. 30) (*Pasinomie*, 6e série, t. 6, p. 747).
- 1940, 14 augustus Besluit betreffende de controle van de werkloosheid van personen ondersteund door de COO's (*Pasinomie*, 6e série, t. 7, p. 281).
- 1941, 9 mei Besluit houdende regeling van de toepassing van het decreet van 26 pluviôse jaar II en van het decreet van 12.12.1806, betreffende afstand, overdracht en onderpanden, en houdende uitbreiding van het decreet van 26 pluviôse jaar II tot de fondsen door het commissariaat-generaal toegekend voor de wederopbouw van het land aan de financiering van de werken uit te voeren door de provincies, de gemeenten, de COO's e.a. openbare instellingen (*Pasinomie*, 6e série, t. 8, p. 253).
- 1942, 15 maart Besluit betreffende het loon van het personeel van de COO's (*Pasinomie*, 1942, p. 104).
- 1945, 31 januari Besluit van de Regent betreffende de afschaffing van de gemeenten en COO's opgericht onder de bezetting (*Pasinomie*, 1945, p. 116).

- 1945, 10 februari   Besluit van de Regent houdende algemeen reglement op de gemeentecomptabiliteit (*BS*, 31.3.-1945; Erratum, *BS*, 14.4.1945).
- 1945, 8 juni   Wet houdende wijzigingen aan de organieke wet van 10.3.1925 (intercommunales) en aan de wet van 27.11.1891 op de openbare onderstand (uitbreiding van het Gemeen Fonds tot teringlijders) (*Pasinomie*, 1945, p. 462; *BS*, 22-24.7.-1945).
- 1946, 4 januari   Besluit van de Regent houdende wijziging van de art. 9, 11 en 12 van het besluit van de Regent van 31.1.1945 betreffende de opheffing van gemeenten en COO's opgericht onder de bezetting (*Pasinomie*, 1946, p. 8).
- 1946, 12 februari   Besluit van de Regent waarbij sommige besluiten inzake openbare onderstand genomen tijdens de bezetting van kracht blijven (*Pasinomie*, 1946, p. 233).
- 1946, 31 december   Besluit van de Regent betreffende de oprichting van een intercommunale vereniging van COO's van de Brusselse agglomeratie (*Pasinomie*, 1946, p. 1428).
- 1947, 10 januari   Besluit-wet betreffende de bezoldiging van het provinciaal en gemeentelijk personeel, van het personeel van de ondergeschikte besturen en van de verenigingen van gemeenten (*Pasinomie*, 1947, p. 19).
- 1947, 15 januari   Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en Gezin over de betrekkingen van de COO's met de geneesheren.

- 1947, 3 april Besluit van de Regent met de voorlopige opschorting van het besluit van 31.12.1946 over de oprichting van een intercommunale vereniging van de COO's van de Brusselse agglomeratie (*Pasinomie*, 1947, p. 296).
- 1947, 17 december Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en van het Gezin over het onderstandscrooi.
- 1948, 5 januari Besluit van de Regent houdende oprichting van de Hoge Raad voor de Onderstand en het Maatschappelijk Dienstbetoon (*BS*, 20.2.1948).
- 1948, 15 februari Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de betrekkingen van de COO's met het medisch corps.
- 1948, 2 april Besluit van de Regent houdende wijziging van de wet van 19.7.1922 over de oprichting van een Gemeentelijk Fonds en de wet van 22.1.1931 op de provinciale en gemeentelijke fiscaliteit (*Pasinomie*, 1948, p. 233).
- 1948, 8 juni Wet houdende wijziging van de wet van 10.3.1925 en de mogelijkheid bij KB intercommunale commissies op te richten.
- 1948, 23 augustus Besluit van de Regent houdende concordantie van de wet van 27.11.1891 op de openbare onderstand en de organieke wet van 10.3.1925 op de openbare onderstand met de wet van 23.12.1946 betreffende de oprichting van de Raad van State (*Pasinomie*, 1948, p. 604; *BS*, 23-24.8.1948; Errata, *BS*, 8.10.1948).

- 1948, 24 december   Wet op de provinciale en gemeentelijke financiën (oprichting van het Gemeentelijk Fonds van de openbare onderstand) (*Pasinomie*, 1948, p. 902; *BS*, 6.1.1949).
- 1949, 2 juli   Besluit van de Regent betreffende subsidies voor de uitvoering van werken van provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken, polders en wateringen (*Pasinomie*, 1949, p. 416).
- 1951, 23 januari   KB houdende wijzigingen aan het besluit van de Regent van 2.7.1949 inzake de subsidies van de Staat voor werken van de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken, polders en wateringen (*Pasinomie*, 1951, p. 51).
- 1951, 26 september   KB houdende wijzigingen aan het besluit van de Regent van 2.7.1949 betreffende subsidiëring door de Staat van werken van provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken, polders en wateringen (*Pasinomie*, 1951, p. 934).
- 1952, 31 januari   Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de opschorting van uitvoering van de beraadslagingen van de COO's.
- 1952, 27 juni   Wet betreffende het speciaal onderstandsfonds (*BS*, 21.12.1956).
- 1952, 1 juli   KB houdende wijzigingen aan het besluit van de Regent van 2.7.1949 over de subsidies van de Staat aan werken van de provincies, COO's ..., (*Pasinomie*, 1952, p. 423).

- 1952, 25 november KB houdende vaststelling der termijnen waarna het in het Rekenhof neergelegd archief mag vernietigd worden (*Pasinomie*, 1952, p. 872).
- 1953, 19 maart Wet houdende aanvulling van art. 9 van de organieke wet van 10.3.1925 op de openbare onderstand gewijzigd door de wet van 8.6.1945 (*Pasinomie*, 1953, p. 163).
- 1953, 30 april Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid betreffende de Italiaans-Belgische conventie over repatriëring van behoeftigen.
- 1954, 11 februari KB houdende oprichting van de Hoge Raad van de Onderstand en de sociale dienst. Dit KB vervangt het besluit van de Regent van 5. 1.1948 (*Pasinomie*, 1953, p. 98).
- 1954, 22 februari Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid gewijzigd bij omzendbrief van 10. 9.1958 betreffende de diensten van secretarissen en ontvangers.
- 1954, 19 maart Wet houdende wijziging van de organieke wet van 10 maart 1925 op de openbare onderstand, machtiging verkoop, bouw en aanbesteding (*Pasinomie*, 1954, p. 277).
- 1954, 9 april MB over de Hoge Raad van de Openbare Onderstand en de Sociale Dienst.
- 1955, 12 december KB betreffende wijzigingen aan het besluit van de Regent van 2.7.1949 over staatssubsidies voor werken (*Pasinomie*, 1954, p. 789).

- 1956, 10 februari Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid gewijzigd bij omzendbrief van 10. 9.1958 inzake diensten van de secretaris en ontvanger.
- 1956, 24 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de agenten van de COO's.
- 1956, 27 april KB houdende wijzigingen aan het besluit van de Regent van 2.7.1949 over staatssubsidies voor werken (*Pasinomie*, 1956, p. 199).
- 1956, 15 mei KB houdende wijzigingen aan het besluit van de Regent van 2.7.1949 betreffende subsidiëring door de staat van werken (*Pasinomie*, 1956, p. 257).
- 1956, 27 juni Wet op het speciaal onderstandsfonds (*BS*, 22.-12.1956); gewijzigd bij de wet van 3 april 1965 (*BS*, 6.5.1965) en het KB nr. 81 van 10 november 1967 (*BS*, 14.11.1967).
- 1956, 6 december KB betreffende de werking van de consultatieve commissies van het Speciaal Onderstandsfonds (*Pasinomie*, 1956, p. 879).
- 1956, 6 december KB betreffende de werking van de beroepscommissie van het Speciaal Onderstandsfonds (*Pasinomie*, 1956, p. 881).
- 1956, 22 december Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het Speciaal Onderstandsfonds.
- 1957, 27 maart KB houdende wijzigingen aan het besluit van de Regent van 2.7.1949 betreffende subsidies van de Staat voor werken (*Pasinomie*, 1957, p. 158).

- 1957, 6 juli Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid betreffende het Speciaal Onderstandsfonds.
- 1958, 15 januari Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en Gezin over het Speciaal Onderstandsfonds.
- 1958, 8 april Wet houdende wijziging van de organieke wet van 10.3.1925 op de openbare onderstand, dringende hulp zonder behoefte (art. 66) (*Pasivnomie*, 1958, p. 328).
- 1958, 16 april Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over "dringende zorgen".
- 1958, 24 april Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid gewijzigd bij omzendbrief van 10. 9.1958 over de wedde van de secretaris en ontvanger.
- 1958, 30 april Wet houdende wijzigingen aan de organieke wet op de openbare onderstand.
- 1958, 30 juni Wet houdende wijzigingen aan de wet van 10. 3.1925 op de Openbare Onderstand, benoeming (art. 15).
- 1958, 3 september Omzendbrief van de minister van Justitie over de vrijstellingen van de COO's.
- 1959, 14 maart Omzendbrief van de gouverneur van Luik over de vernieuwing van de COO's.
- 1959, 22 oktober KB tot wijziging het besluit van de Regent van 2.7.1949 betreffende de staatstussenkomst inzake toelagen voor de uitvoering van werken door de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken en verenigingen

- van polders of wateringen (*Pasinomie*, 1959, p. 588).
- 1959, 27 november Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid betreffende overeenkomsten met hospitaalcongregaties.
- 1960, 1 februari KB houdende wijzigingen aan het besluit van de Regent van 2.7.1949 betreffende de Staatstussenkost inzake toelagen voor het uitvoeren van werken door de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken en verenigingen van polders en van wateringen (*Verzameling der wetten en koninklijke besluiten*, 1960, p. 433).
- 1960, 1 juni Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het Speciaal Onderstandsfonds.
- 1960, 23 juni Wet tot wijziging van de wet van 27.11.1891 op de openbare onderstand (*Verzameling der wetten ...*, 1960, p. 2259).
- 1960, 15 juli Wet tot wijziging van de wet van 10.3.1925 tot regeling van de openbare onderstand, benoeming en betaling leden (art. 24) (*Verzameling der wetten ...*, 1960, p. 2759).
- 1960, 19 augustus KB houdende wijzigingen aan het besluit van de Regent van 2.7.1949 betreffende de Staatstussenkost inzake toelagen voor het uitvoeren van werken door de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken en verenigingen van polders of wateringen (*Verzameling der wetten ...*, 1960, p. 2995).

- 1961, 20 januari KB, gewijzigd bij KB van 24.3.1961, waarbij aan de provinciegouverneur de uitoefening van de macht wordt toegekend, toegewezen aan de koning door de art. 47-49 en 51 van de wet van 10.3.1925 (*Verzameling der wetten ...*, 1961, p. 579).
- 1961, 14 februari Wet houdende wijziging van art. 4, 27, 31, 34, 59, 60, 61, 70, 93, 103 van de organieke wet op de openbare onderstand van 10.3.1925.
- 1961, 27 februari KB houdende de regelen inzake het afzonderlijk beheer, het houden van de inventarissen en het houden van de boekhouding voor verzorgingsinstellingen van de COO's (*BS*, 1.3.1961); gewijzigd door het KB van 9.12.1961 (*BS*, 15.12.-1961).
- 1961, 27 februari KB betreffende de gewestelijke ontvangers van de COO's (*BS*, 1.3.1961).
- 1961, 10 maart Omzendbrief van de Volksgezondheid betreffende het beheer van de hospitalen.
- 1961, 14 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid betreffende de roerende en onroerende bewerkingen van de COO's.
- 1961, 14 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en het Gezin betreffende het KB van 20.1.-1961.
- 1961, 23 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid betreffende de inventaris van de hospitalen.

- 1961, 23 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het boekhoudkundig plan van de hospitalen.
- 1961, 24 maart KB houdende wijzigingen aan het KB van 20.1.1961, waarbij aan de provinciegouverneur de uitoefening wordt opgedragen van de machten die bij art. 47, 48, 49 en 51 van de wet van 10.3.1925 tot regeling van de openbare onderstand, aan de Koning zijn toegekend (*Verzameling der wetten ...*, 1961, p. 1965).
- 1961, 24 maart KB genomen in uitvoering van de wet van 15.7.1960, houdende wijziging van art. 24 van de wet van 10.3.1925 tot regeling van de openbare onderstand (*Verzameling der wetten ...*, 1961, p. 1927).
- 1961, 24 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het boekhoudkundig plan van de hospitalen.
- 1961, 2 juni KB tot wijziging van het KB van 1.2.1960, betreffende de staatstussenkomst inzake toelagen voor het uitvoeren van werken door de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken en verenigingen van polders en wateringen (*Verzameling der wetten ...*, 1961, p. 2305).
- 1961, 24 juli Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid gewijzigd bij omzendbrief van 17.2.1966 over vergoedingen en presentiegelden van de voorzitter en de leden.

- 1961, 4 september Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en het Gezin betreffende vergoeding en zitpenningen van de voorzitter en leden.
- 1961, 14 november Wet (eenheidswet), art. 27, 31, 34, 59-61, 70, 93, 103: benoeming, intercommunales, begroting, beroepen, wedden).
- 1961, 21 november Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid betreffende de rekenplichtigen van de hospitalen.
- 1961, 30 november Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid betreffende de rekenplichtigen van de hospitalen.
- 1961, 9 december KB tot wijziging, wat de samenstelling van het bijzonder beheerscomité betreft, van het KB van 27.2.1961 houdende regelen inzake het afzonderlijk beheer, het houden van de inventarissen en het houden van de boekhouding voor de verzorgingsinstellingen van de COO's (*Verzameling der wetten ...*, 1961, p. 3841).
- 1961, 13 december Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid betreffende het beheer van de hospitalen.
- 1962, 26 april KB tot wijziging van het KB van 27 februari 1961 houdende de regelen inzake het afzonderlijk beheer, het houden van de inventarissen en het houden van de boekhouding voor de verzorgingsinstellingen van de COO's (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1962, p. 2149).
- 1962, 27 juni Wet betreffende de toepassing van de gemeentewet, wijziging van art. 96bis van de wet van 10.3.1925 op de Openbare Onderstand.

- 1962, 27 juni   Wet houdende deconcentratie van de vernietigingsbevoegdheid van de Koning (*BS*, 14.7.-1962).
- 1962, 6 juli   KB tot wijziging van het KB van 27 februari 1961 houdende de regelen inzake het afzonderlijk beheer, het houden van de inventarissen en het houden van de boekhouding voor de verzorgingsinstellingen van de COO's (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1962, p. 2627).
- 1962, 27 augustus   Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het personeel van de hospitalen.
- 1962, 1 oktober   Omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken over de taken van de COO's.
- 1962, 16 november   Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het verzorgend personeel van de hospitalen.
- 1962, 19 november   Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de adoptie van kinderen toevertrouwd aan de COO's.
- 1963, 25 februari   KB houdende wijzigingen aan het KB van 6.12.1956 (Speciaal Onderstandsfonds).
- 1963, 4 maart   Wet betreffende het sluiten van overeenkomsten voor rekening van de Staat (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1963, p. 797).
- 1963, 26 juli   KB houdende wijziging van het besluit van de Regent van 2.7.1949 betreffende de Staatstussenkost in zake toelagen voor het uitvoeren van werken door de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken en

- verenigingen van polders of van wateringen (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1963, p. 2511).
- 1963, 2 september KB houdende wijziging van het besluit van de Regent van 2.7.1949, betreffende de staatstussenkomst inzake toelagen voor het uitvoeren van werken door de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken en verenigingen van polders of van wateringen (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1963, p. 3609).
- 1963, 4 november Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de reserve van de financiën van de openbare hospitalen.
- 1963, 6 november Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de rekenplichtigheid van de verzorgingsinstellingen.
- 1963, 23 december Wet op de ziekenhuizen (*BS*, 1.1.1964). Gewijzigd door de wetten van 6 juli 1973 (*BS*, 29.9.1973) en 28 december 1973 (*BS*, 29.12.-1973).
- 1964, 10 januari KB over het afzonderlijk beheer der verzorgingsinstellingen van de COO's (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1964, p. 739); *BS*, 12.2.-1964. Opgeheven bij art. 27 van het KB van 2 augustus 1985 (*BS*, 13.8.1985).
- 1964, 4 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het verplegend en verzorgend personeel.

- 1964, 6 mei Rondschrijven betreffende de wedderegeling toepasselijk voor de secretarissen en de ontvangers van de COO's, met ingang van 1 juli 1962 (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1964, p. 3225; Erratum, p. 4393).
- 1964, 1 juni Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid gewijzigd bij omzendbrieven van 30.10.-1964, 22.1, 23.7 en 20.9.1965 over behoeftige patiënten.
- 1964, 1 juli Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over wijzigingen aan omzendbrief van 6.5.1964.
- 1964, 8 juli Wet op de dringende medische hulpverlening (*BS*, 25.7.1964); gewijzigd bij wet van 22 maart 1971 en de wet van 22 december 1977.
- 1964, 31 juli KB tot bepaling van het bedrag van de presentiegelden en de kosten welke uitgekeerd worden aan de voorzitter, de leden en de deskundigen van de Ziekenhuisraad opgericht bij de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*BS*, 3.9.1964).
- 1964, 21 augustus Omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken over de geldelijke opwaardering van het provinciaal en gemeentelijk personeel.
- 1964, 9 oktober Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het personeel van de COO's.
- 1964, 23 oktober KB houdende wijzigingen van het besluit van de Regent van 2.7.1949 betreffende de staatstussenkost inzake toelagen voor het uitvoeren van werken door de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken en

- verenigingen van polders of van watering(en) (*BS*, 28.10.1964).
- 1964, 23 oktober KB tot bepaling van de normen die door de ziekenhuizen en hun diensten moeten worden nageleefd (*BS*, 7.11.1964).
- 1964, 26 oktober KB over de procedure van erkenning en van sluiting van de ziekenhuisdiensten (gewijzigd bij KB van 23.5.1966) (*BS*, 7.11.1964).
- 1964, 29 december KB tot vaststelling van de modaliteiten van uitvoering van de samenvoegingen van gemeenten, bekrachtigd bij de wetten van 2 en 6 juli 1964, wat de toestand van het gemeentepersoneel en van het personeel van de COO's betreft (*BS*, 15.1.1965).
- 1964, 30 december Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid met wijzigingen aan de omzendbrief van 1.6.1964.
- 1965, 28 januari KB waarbij een eenvormig boekhoudkundig plan aan sommige ziekenhuizen opgelegd wordt (*BS*, 4.2.1965; Erratum, *BS*, 23.2.1965).
- 1965, 8 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over een uniform boekhoudkundig plan.
- 1965, 11 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de vernieuwing van de COO's.
- 1965, 1 april KB tot vaststelling van de datum van het inwerkingtreden van de wet van 8.7.1964 betreffende de dringende geneeskundige hulpverlening en tot bepaling van de risico's die gedekt zijn door de verzekeringsmaatschappijen die de vereniging

- zonder winsttoogmerk "Fonds voor dringende geneeskundige hulpverlening" vormen (*BS*, 7.5.1965).
- 1965, 2 april   Wet tot wijziging van de wet van 27.11.1891 op de openbare onderstand (*BS*, 6.5.1965; Erratum, 25.5.1965).
- 1965, 2 april   Wet op het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 6.5.1965; erratum: *BS*, 25.5.1965). Gecoördineerd met zijn wijzigende besluiten: Wet van 9 juli 1971 (*BS*, 10.9.-1971), wet van 7 juni 1974 (*BS*, 17.8.1974), KB nr. 244 van 31 december 1983 (*BS*, 25.1.1984), KB van 10 augustus 1984 (*BS*, 14.9.1984), wet van 15 december 1986 (*BS*, 6.1.1987), wet van 17 maart 1987 (*BS*, 7.4.1987), wet van 20 juli 1991 (*BS*, 1.8.1991), wet van 30 december 1992 (*BS*, 9.1.1993), wet van 12 januari 1993 (*BS*, 4.2.1993), KB van 17 maart 1994 (*BS*, 22.4.-1994), KB van 13 mei 1994 (*BS*, 12.8.1994), wet van 24 mei 1994 (*BS*, 21.7.1994), KB van 19 mei 1995 (*BS*, 26.10.1995), wet van 20 mei 1997 (*BS*, 21.6.1997), wet van 22 februari 1998 (*BS*, 3.3.1998). Duitse vertaling (*BS*, 24.10.-1996).
- 1965, 2 april   KB houdende vaststelling van de modaliteiten tot inrichting van een dringende geneeskundige hulpverlening en houdende wijziging van het eenvormig oproepstelsel (*BS*, 12.5.1965; Erratum: *BS*, 3.9.1965).
- 1965, 3 april   Wet tot wijziging van de wet van 27.6.1956 betreffende het Speciaal Onderstandsfonds (*BS*, 6.5.1965).

- 1965, 8 april   Wet op de jeugdbescherming (*BS*, 15.4.1965; Erratum, *BS*, 19.5.1965).
- 1965, 14 mei   Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de barema's van de secretaris en ontvanger.
- 1965, 20 mei   Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het verplegend en verzorgend personeel van de COO's.
- 1965, 22 mei   KB houdende vaststelling van de regels voor de tussenkomst van het Fonds voor dringende geneeskundige hulpverlening ter voldoening aan de wet van 8 juli 1964 betreffende de dringende geneeskundige hulpverlening (*BS*, 11.6.1965).
- 1965, 2 juli   KB houdende regels voor de vaststelling van de toelagen per dag, uit te keren aan instellingen die op overheidskosten geplaatste minderjarigen opnemen (*BS*, 4.8.1965).
- 1965, 1 december   KB houdende de organisatie van de financiële staatstussenkomst voor de werking van het Fonds voor dringende geneeskundige hulpverlening (*BS*, 16.12.1965).
- 1965, 23 december   KB met wijzigingen aan het KB van 8.4.1965.
- 1965, 24 december   KB waarbij de overgangsregeling voorzien bij de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen in stand gehouden wordt in 1966 (*BS*, 30.12.1965).
- 1965, 24 december   KB tot wijziging van het KB van 29.12.1964 tot vaststelling van de modaliteiten van uitvoering van de samenvoegingen van gemeenten, bekrachtigd bij de wetten van 2 en 6 juli 1964, wat de

- toestand van het gemeentepersoneel en van het personeel van de COO's betreft (*BS*, 15.2.1966).
- 1965, 28 december Omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken over de toepassing van de wet op de onderstandswoonst.
- 1966, 23 mei KB tot wijziging van het KB van 26.10.1964 betreffende de procedure van erkenning en van sluiting van de ziekenhuisdiensten (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1966, p. 2341).
- 1966, 16 juni Omzendbrief van het Ministerie van Volksgezondheid betreffende het geldelijk statuut van het personeel van de COO's (*BS*, 7.7.1966).
- 1966, 11 juli Wet tot wijziging van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1966, p. 3539).
- 1966, 12 juli Wet op de rustoorden voor bejaarden (*BS*, 8.9.-1966); gewijzigd door de wet van 10 mei 1967 (*BS*, 6.6.1967).
- 1966, 26 november KB tot wijziging van het KB van 11.2.1954 betreffende de Hoge Raad voor de Onderstand en het Maatschappelijk Dienstbetoon (*BS*, 1.2.-1967).
- 1966, 13 december KB tot bepaling van het percentage van de toelagen voor de opbouw, de herconditionering, de uitrusting en de apparatuur van ziekenhuizen en van zekere voorwaarden waaronder ze worden verleend (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1966, p. 5571).

- 1967, 20 maart Omzendbrief aan de beheerders van rusthuizen voor ouden van dagen (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1967, p. 1397).
- 1967, 10 mei Wet tot wijziging van de wet van 12.7.1966 op de rustoorden voor bejaarden (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1967, p. 2205).
- 1967, 7 juni KB tot vervanging van het KB van 24.3.1961 genomen in uitvoering der wet van 15.7.1960, houdende wijziging van art. 24 van de wet van 10.3.1925 tot regeling van de openbare onderstand (*BS*, 23.6.1967).
- 1967, 14 juni KB over de commissie van rusthuizen voor bejaarden (*BS*, 25.7.1967).
- 1967, 16 juni Wet tot wijziging van de artikelen 47, 48, 49, 53 en 54 van de wet van 10.3.1925 op de openbare onderstand, gewijzigd bij de wetten van 19.3.-1954 en 14.2.1961 (*BS*, 4.7.1967).
- 1967, 29 juni KB houdende regelen betreffende de officina's en de geneesmiddelendepots in verzorgingsinstellingen (*BS*, 23.8.1967); gewijzigd bij KB van 30 januari en 27 augustus 1968.
- 1967, 12 augustus KB tot vaststelling van de voorwaarden in verband met de brandbeveiliging, de verpleging, het geneeskundig toezicht en de beddenscapaciteit waaraan de rustoorden voor bejaarden moeten voldoen om voorlopig erkend te worden.
- 1967, 21 augustus Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het Speciaal Onderstandsfonds.

- 1967, 1 september KB houdende wijziging van het KB van 13.-12.1966 tot bepaling van het percentage van de toelagen voor de opbouw, de herconditionering, de uitrusting en de apparatuur van ziekenhuizen en van zekere voorwaarden waaronder ze worden verleend (*BS*, 20.9.1967).
- 1967, 15 september KB houdende vaststelling van de wijze waarop en de voorwaarden waaronder de speciale inrichtingen, waarvan sprake in art. 3, 1° 2° en 3°, van de wet van 27.6.1956 betreffende het Speciaal Onderstandsfonds, kunnen worden erkend (*BS*, 13.10.1967).
- 1967, 22 december KB tot wijziging van het KB van 29.6.1967 houdende regelen betreffende de officina's en de geneesmiddeldepots in verzorgingsinrichtingen (*BS*, 16.1.1968).
- 1968, 30 januari KB houdende wijziging van het KB van 29.6.1967 houdende regelen betreffende de officina's en de geneesmiddeldepots in verzorgingsinrichtingen (*BS*, 3.2.1968).
- 1968, 6 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het eigen beheer en rekenplichtigheid van de ziekenhuizen.
- 1968, 8 maart Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het Speciaal Onderstandsfonds.
- 1968, 22 maart KB tot vaststelling van de normen waaraan de rustoorden voor bejaarden moeten voldoen.
- 1968, 22 maart KB betreffende de rechtspleging van erkenning en sluiting van de rustoorden voor bejaarden.

- 1968, 3 april KB tot wijziging van het KB van 15.9.1967, houdende vaststelling van de wijze waarop en de voorwaarden waaronder de speciale inrichtingen, waarvan sprake in art. 3, 1°, 2° en 3°, van de wet van 27.6.1956 betreffende het Speciaal Onderstandsfonds, kunnen worden erkend (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1968, p. 2251).
- 1968, 11 april Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het Speciaal Onderstandsfonds.
- 1968, 29 april Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het verplegend en verzorgend personeel van de COO's.
- 1968, 29 april Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de directeurs van de ziekenhuizen van de COO's.
- 1968, 17 juni Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over vergoedingen en presentiegelden van de voorzitter en de leden van de COO's.
- 1968, 27 augustus KB houdende wijziging van het KB van 29.6.1967, houdende regelen betreffende de officina's en de geneesmiddelendepots in verzorgingsinrichtingen (*BS*, 29.8.1968).
- 1968, 8 november Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over de rekenplichtige van de ziekenhuizen.
- 1968, 26 november KB houdende aanvulling van het KB van 26.10.1964 betreffende de procedure van erkenning en van sluiting van ziekenhuisdiensten (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1969, p. 329).

- 1968, 19 december Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid over het personeel van de COO's - geldelijk statuut.
- 1969, 16 januari Wet tot wijziging van de wet van 10 maart 1925 tot regeling van de openbare onderstand (*BS*, 16.2.1969).
- 1969, 5 februari KB houdende wijziging van het KB van 14 december 1966 tot vaststelling van toepassingsvoorwaarden van art. 12, § 2, van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1969, p. 1725).
- 1969, 26 februari KB tot wijziging van het KB van 22.3.1965 tot verruiming van de toepassingsfeer van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging tot het personeel van de openbare sector (*BS*, 5.3.1969).
- 1969, 2 juni Wet tot wijziging van art. 24 van de wet van 10.3.1925 tot regeling van de openbare onderstand (*BS*, 4.7.1969).
- 1970, 6 februari KB tot wijziging van het KB van 27.2.1961 betreffende de gewestelijke ontvangers van de COO's (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1970, p. 1371).
- 1970, 1 juli KB tot uitvoering van art. 24 van de wet van 10.3.1925 tot regeling van de openbare onderstand (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1970, p. 3661).
- 1970, 13 juli KB houdende de toepassing van de wet van 3.7.1967 met vergoedingsmodaliteiten voor slachtoffers van arbeidsongevallen in overheidsdienst,

- op personeel van de provinciale besturen en de COO's (*BS*, 1.9.1970).
- 1970, 16 oktober Omzendbrief betreffende de bezoldigingsregeling van apothekers verbonden aan COO's.
- 1971, 16 maart Wet houdende de Arbeidswet (*BS*, 30.3.1971 en 12.10.1971).
- 1971, 19 maart Wet betreffende de samenstelling van de gewestelijke COO's (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1971, p. 1293).
- 1971, 22 maart Wet tot subsidiëring van de bouw van rustoorden voor bejaarden (*BS*, 7.4.1971); gewijzigd door de wet van 15 juli 1976 (*BS*, 19.8.1976).
- 1971, 26 maart Wet betreffende de verkiezing van de leden van de COO's (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1971, p. 1473).
- 1971, 22 april KB houdende wijziging van de KB van 6.12.-1956 tot vaststelling van de werkwijze der adviserende commissies en van de commissie van beroep van het Speciaal Onderstandsfonds (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1971, p. 2249).
- 1971, 9 juli Wet tot wijziging van de wet van 2.4.1965 tot wijziging van de wet van 27.11.1891 op de openbare onderstand (betreffende de terugbetaling van steun verleend door de COO's) (*BS*, 10.9.1971).
- 1972, 20 januari MB ter uitvoering van art. 11, § 1, 3°, van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen

- van de steun verleend door de COO's (*BS*, 28.4.1972).
- 1972, 2 mei KB tot vaststelling van bijzondere voorwaarden voor het verlenen van toelagen voor het bouwen of het verbouwen van rustoorden voor bejaarden (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1972, p. 881).
- 1972, 3 mei MB tot vaststelling van de criteria en de regels voor het verlenen van toelagen voor het bouwen, het verbouwen en het uitrusten van rustoorden voor bejaarden (*Verzameling der Wetten en Besluiten*, 1972, p. 881).
- 1973, 9 november KB waarbij een eenvormig boekhoudplan aan alle ziekenhuizen wordt opgelegd (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1973, p. 4329; *BS*, 4.12.1973).
- 1973, 16 november KB tot vaststelling van de nomenclatuur van de geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (*BS*, 6.12.-1973).
- 1973, 6 december KB tot wijziging van het KB van 1.7.1970, ter uitvoering van art. 24 van de wet van 10.3.-1925, tot regeling van de openbare onderstand (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1974, p. 349).
- 1973, 20 december KB houdende bepaling van de regels volgens welke het inrichtend bestuur van het ziekenhuis aan de minister tot wiens bevoegdheid de Volksgezondheid behoort, mededeling doet van de financiële toestand, de bedrijfsuitkomsten en alle statistische gegevens die met zijn inrichting verband houden (*Verzameling der Wetten, De-*

creten en Besluiten, 1974, p. 501; *BS*, 29.1.-1974).

- 1974, 4 januari KB tot vaststelling van de maatstaven die van toepassing zijn om het bedrag vast te stellen van de tekorten der ziekenhuizen van de COO's (*Verzameling der Wetten, Decreten ...*, 1974, p. 343).
- 1974, 12 maart KB tot vaststelling van de veiligheidsnormen waaraan de rustoorden voor bjaarden moeten voldoen.
- 1974, 7 juni Wet tot wijziging van de wet van 9.7.1971, houdende wijziging van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun, verleend door de COO's (*BS*, 17.8.1974).
- 1974, 7 augustus Wet tot instelling van het recht op een bestaansminimum (*BS*, 18.9.1974); gewijzigd door wet van 5 januari 1976 (*BS*, 6.1.1976), KB 13 september 1976 (*BS*, 23.9.1976), KB 20 december 1977 (*BS*, 29.12.1977), KB 18 september 1980 (*BS*, 24.10.1980), wet 3 maart 1982 (*BS*, 15.7.-1982), KB 31 januari 1983 (*BS*, 2.2.1983), KB nr. 244 31 december 1983 (*BS*, 25.1.1984), KB 12 april 1984 (*BS*, 27.4.1984), wet 1 augustus 1985 (*BS*, 6.6.1985), KB 2 augustus 1985 (*BS*, 9.9.1985 - Erratum *BS*, 14.8.1985), KB 11 september 1986 (*BS*, 8.10.1986), KB nr. 484 22 december 1986 (*BS*, 15.1.1987), wet 7 november 1987 (*BS*, 17.11.1987), KB 9 november 1988 (*BS*, 13.12.1988), KB 20 december 1988 (*BS*, 29.12.1988), het KB 26 oktober 1989 (*BS*, 21.11.1989), KB 8 november 1989 (*BS*, 13.-12.1990), wet 29 december 1990 (*BS*, 9.1.1991), KB 24 mei 1991 (*BS*, 3.8.1991), wet 20

- juli 1991 (*BS*, 1.8.1991), wet 12 januari 1993 (*BS*, 4.2.1993), KB 6 mei 1994 (*BS*, 18.6.1994).
- 1974, 7 augustus   Wet houdende wijziging van de wet van 10 maart 1925, tot regeling van de openbare onderstand (*Verzameling der Wetten, Decreten ...*, 1974, p. 2241).
- 1974, 10 oktober   KB betreffende de procedure van erkenning en sluiting van de ziekenhuizen en de ziekenhuisdiensten (*Verzameling der Wetten, Decreten ...*, 1974, p. 2977).
- 1974, 30 oktober   KB houdende algemeen reglement op het bestaansminimum (*BS*, 19.11.1974), gecoördineerd met KB 10 december 1975 (*BS*, 8.1.1976), KB 8 januari 1976 (*BS*, 13.1.1976), KB 25 maart 1977 (*BS*, 22.4.1977), KB 8 oktober 1980 (*BS*, 26.11.1980), KB 18 januari 1984 (*BS*, 1.2.1984), KB 9 mei 1984 (*BS*, 24.5.1984), KB 7 augustus 1984 (*BS*, 20.10.1984), KB 4 april 1985 (*BS*, 23.4.1985), KB 9 april 1986 (*BS*, 18.4.1986), KB 27 maart 1987 (*BS*, 7.4.1987), KB 30.3.-1987 (*BS*, 11.4.1987), KB 1 april 1987 (*BS*, 17.4.1987), KB 8 juli 1988 (*BS*, 20.7.1988), KB 22 september 1988 (*BS*, 15.10.1988), KB 20 december 1988 (*BS*, 29.12.1988), KB 12 mei 1989 (*BS*, 20.6.1989), KB 14 augustus 1989 (*BS*, 26.8.1989), KB 29 mei 1990 (*BS*, 30.6.-1990), KB 5 juni 1990 (*BS*, 30.6.1990), KB 21 juni 1990 (*BS*, 30.6.1990), KB 16 oktober 1991 (*BS*, 14.11.1991), KB 24 juni 1992 (*BS*, 29.-7.1992), KB 28 februari 1993 (*BS*, 20.4.1993), KB 19 oktober 1993 (*BS*, 2.12.1993), KB 6 april 1995 (*BS*, 5.7.1995), KB 7 april 1995 (*BS*,

- 30.5.1995), KB 8 september 1997 (*BS*, 1.11.-1997). Duitse vertaling (*BS*, 8.10.1997).
- 1974, 18 november MB houdende bepaling van het model en de stukken der formulieren nodig voor de toepassing van de reglementering betreffende het recht op een bestaansminimum (*BS*, 21.12.1974).
- 1974, 29 november Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en van het Gezin betreffende de uitvoering van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum, het KB van 30.10.1974 en het MB van 18.11.1974 (*OCMW-Code*, blz. II IV-39).
- 1974, 19 december Wet tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van haar personeel (*BS*, 24.12.1974, zoals o.m. gewijzigd bij wet van 19.7.1983, *BS*, 4.8.1983; zie uitvoeringsbesluit van 28.9.1984).
- 1974, 29 december Omzendbrief aan de OCMW's over de toepassing van de wet van 7.8.1974 over het bestaansminimum.
- 1975, 27 januari KB tot wijziging van het KB van 1.7.1970 ter uitvoering van art. 24 van de wet van 10.3.1925 tot regeling van de openbare onderstand (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1975, p. 913).
- 1975, 15 mei KB houdende wijziging van het KB van 13.12.1966 tot bepaling van de toelage voor de opbouw, de herconditionering, de uitrusting en de apparatuur van ziekenhuizen en van zekere voorwaarden waaronder ze worden verleend

(*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1975, p. 1885).

- 1975, 23 mei   Wet betreffende de verkiezing van de leden van de COO's (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1975, p. 2999).
- 1975, 8 juli   KB betreffende de terugbetaling van de staats-toelage als voorzien in art. 12, § 6, van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1975, p. 4049).
- 1975, 10 december   KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1976, p. 198).
- 1976, 5 januari   KB tot regeling van erkenning voor het Vlaamse Gewest van de diensten voor gezins- en bejaardenhulp en van de toekenning van subsidies aan deze diensten (*BS*, 25.2.1976).
- 1976, 8 januari   KB betreffende het bestaansminimum (*BS*, 13.-1.1976).
- 1976, 5 februari   KB tot regeling van erkenning door het Vlaams gewest van de diensten voor Gezins- en Bejaardenhulp en van de toekenning van subsidies aan deze diensten.
- 1976, 29 juni   Wet tot wijziging van sommige bepalingen van de gemeentewet, het veldwetboek, de wetgeving op de pensioenregeling van het gemeentepersoneel en het daarmee gelijkgesteld personeel en tot regeling van sommige gevolgen van de samenvoegingen, aanhechtingen en wijzigingen

- van grenzen van gemeenten verwezenlijkt door de wet van 30.12.1975 (*BS*, 30.7.1976).
- 1976, 8 juli   Organieke wet betreffende de OCMW's (*BS*, 5.8.1976; Erratum, *BS*, 26.11.1976).
- 1976, 14 juli   Wet betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*BS*, 28.8.1976). Deze wet en enkele KB over deze materie, werden opgeheven door de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*BS*, 22.1.1994).
- 1976, 15 juli   Wet tot wijziging van art. 3, § 1, van de wet van 22.3.1971 tot subsidiëring van de bouw van rustoorden voor bejaarden (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1976, p. 2822).
- 1976, 20 juli   KB tot vaststelling van de grens van de algemene bepalingen betreffende de voorwaarden tot benoeming in de graden van gemeentesecretaris, adjunct-gemeentesecretaris en gemeenteontvanger (*BS*, 10.8.1976).
- 1976, 22 juli   KB tot vaststelling, wat de toestand van het gemeentepersoneel en van het personeel van de COO's betreft, van de modaliteiten van uitvoering van de samenvoegingen en aanhechtingen van gemeenten, bekrachtigd overeenkomstig de wet van 23.7.1971 (*BS*, 10.8.1976).
- 1976, 13 september   KB tot verhoging van de bedragen van het bestaansminimum (*Verzameling der Wetten, Decreten ...*, 1976, p. 3366).

- 1976, 22 november KB betreffende de verkiezing van de leden van de raden der plaatselijke OCMW's (*BS*, 2.12.-1976), gewijzigd bij KB van 29.12.1988 (*BS*, 4.1.1989).
- 1976, 8 december Wet tot regeling van het pensioen van sommige mandatarissen en van dat van hun rechtverkrijgenden van toepassing op de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 6.1.-1977). Gewijzigd door de wet van 22 januari 1981 (*BS*, 7.3.1981), de wet van 30 december 1986 (*BS*, 5.2.1987) en de wet van 2 maart 1989 (*BS*, 22.3.1989).
- 1976, 20 december KB tot wijziging van het besluit van de Regent van 2.7.1949 betreffende de staatstussenkomst inzake toelagen voor het uitvoeren van werken door de provincies, gemeenten, verenigingen van gemeenten, COO's, kerkfabrieken en verenigingen van polders en wateringen (*BS*, 22.1.1977).
- 1976, 23 december Omzendbrief over de verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 6.1.1977).
- 1977, 9 januari KB tot vaststelling van de benoemingsvoorwaarden voor maatschappelijk werkers in de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (*BS*, 25.3.1977).
- 1977, 12 januari KB tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State, in geval van beroep als bedoeld door de artikelen 18, 21 en 22 van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 26.1.1977).

- 1977, 14 januari MB tot vastlegging van het model en het gebruik van de getuigschriften voor verstrekte hulp en van de overeenkomsten die moeten worden gebruikt door de inrichtingen van de geneeskundige verzorging (*BS*, 22.1.1977).
- 1977, 15 februari KB tot bepaling van de regelen betreffende de overgave van de goederen en van het archief van de COO's aan de OCMW's, alsmede die betreffende het opmaken van de eindrekeningen van de ontvangers van de COO's (*BS*, 10.3.1977).
- 1977, 9 maart KB inzake de beroepskamers opgericht door de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 25.3.1977).
- 1977, 9 maart KB tot vaststelling van benoemingsvoorwaarden voor de maatschappelijk werkers in de OCMW's (*BS*, 25.3.1977).
- 1977, 10 maart KB tot vaststelling van de grens van de algemene bepalingen betreffende de voorwaarden tot benoeming in de graden van secretaris en ontvanger in een OCMW (*BS*, 22.3.1977).
- 1977, 23 maart KB over de aanduiding van gewestelijke ontvangers voor de OCMW's (*BS*, 31.3.1977).
- 1977, 25 maart KB betreffende het bestaansminimum (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1977, p. 1477).
- 1977, 6 april KB betreffende het pensioen van de gewezen voorzitters van de COO's en dit van hun rechtverkrigenden (*BS*, 14.5.1977).

- 1977, 15 april KB betreffende de dienstencentra (*Verzameling der Wetten, Decreten ...*, 1977, p. 1899).
- 1977, 18 april Gewestelijk KB betreffende het toekennen van toelagen voor de oprichting van dienstencentra in het Vlaams Gewest (*BS*, 28.5.1977).
- 1977, 22 april KB betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*BS*, 26.7.1977).
- 1977, 31 mei KB tot regeling van de inrichting en de bevoegdheid van de Hoge Raad voor Maatschappelijk Welzijn (*BS*, 12.8.1977). Dit besluit werd opgeheven en vervangen bij KB van 8.9.1986 (*BS*, 18.9.1986).
- 1977, 2 juni KB betreffende het toekennen van toelagen voor de oprichting in het Waalse gewest van dienstencentra (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1977, p. 2959).
- 1977, 23 juni MB houdende bepaling van het model van proces-verbaal van het trimestriël nazicht van de kas en de boeken van de ontvanger door de raad voor maatschappelijk welzijn van het OCMW (*BS*, 8.7.1977), gewijzigd door MB van 16.9.-1977 (*BS*, 28.10.1977).
- 1977, 10 augustus MB houdende vaststelling van de algemene aannemingsvoorwaarden van de overheidsopdrachten van werken, leveringen en diensten (*BS*, 8.9.1977).
- 1977, 30 september Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid betreffende de mogelijkheid voor de OCMW's in gemeenten die het voorwerp uitmaken

- van een fusie en voor de eerste definitieve benoeming beroep te doen op kandidaten-titularissen van een deeltijdse betrekking, o.m. van ontvanger, in de vroegere COO's, waaruit het nieuw openbaar centrum is ontstaan.
- 1977, 22 november   KB houdende regeling van de verkiezingen van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn.
- 1977, 15 december   KB betreffende de bezoldiging van de voorzitters en de presentiegelden van de leden van de raden voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 22.12.1977), gewijzigd bij KB van 18.4.1983 (*BS*, 23.4.1983) en van 21.1.1993 (*BS*, 9.2.1993).
- 1977, 19 december   KB houdende de voorwaarden en modaliteiten betreffende de bezoldiging van de voorzitter (*BS*, 22.12.1977).
- 1977, 27 december   KB betreffende het Bijzonder Tijdelijk Kader in OCMW's (*BS*, 30.12.1977).
- 1978, 6 maart   KB tot vaststelling van het aantal mindervaliden die door de OCMW's moeten worden tewerkgesteld (*BS*, 25.3.1978).
- 1978, 14 maart   Omzendbrief van de minister van volksgezondheid en van het gezin betreffende interpretatie van art. 9 van het KB van 15.12.1977 betreffende de wedde van de voorzitters en de presentiegelden van de leden van de raden voor maatschappelijk welzijn (*OCMW-Code*, blz. II I-88).
- 1978, 14 juni   KB houdende bepaling van de voorwaarden en grenzen voor de vaststelling van de zekerheid te

- stellen door de plaatselijke ontvangers van de OCMW's (*BS*, 27.6.1978).
- 1978, 14 juni KB houdende regelen voor de benoeming van gewestelijke ontvangers tot het ambt van plaatselijk ontvanger in een OCMW (*Verzameling der Wetten, Decreten ...*, 1978, p. 1330).
- 1978, 27 juni KB tot wijziging van het KB van 10.3.1977 tot vaststelling van de grens van de algemene bepalingen betreffende voorwaarden tot benoeming in de graden van secretaris en ontvanger in een OCMW (*BS*, 29.6.1978).
- 1978, 27 juni Wet tot wijziging van de wetgeving op de ziekenhuizen en betreffende sommige andere vormen van verzorging, gewijzigd bij KB nr. 59 van 22.7.1982 (*BS*, 27.7.1982).
- 1978, 19 juli KB tot wijziging van het KB van 31.5.1977 tot regeling van de inrichting en de bevoegdheid van de Hoge Raad voor Maatschappelijk Welzijn (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1978, p. 2732).
- 1978, 23 oktober KB betreffende het bijhouden van de sociale documenten (*BS*, 2.12.1978).
- 1978, 9 november KB tot bepaling van de modaliteiten van het overnemen van het personeel van de Identificatiedienst voor de Brusselse Agglomeratie (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1979, p. 267).
- 1978, 30 november KB tot wijziging van het KB van 20.12.1973 houdende bepaling van de regels volgens welke het inrichtend bestuur van het ziekenhuis aan de

- minister tot wiens bevoegdheid de Volksgezondheid behoort mededeling doet van de financiële toestand, de bedrijfsuitkomsten en alle statistische gegevens die met zijn inrichting verband houden (*Verzameling der Wetten, Decreten ...*, 1979, p. 247; *BS*, 24.1.1979).
- 1978, 15 december KB tot bepaling van bijzondere normen voor universitaire ziekenhuizen en ziekenhuisdiensten (*BS*, 4.7.1979).
- 1979, 28 mei KB houdende wijziging van art. 15 van het KB van 22.4.1977 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*BS*, 31.5.1979).
- 1979, 7 november Omzendbrief aan de OCMW's met aansporing tot matiging, en verdeling van taken tussen de gemeente en OCMW.
- [1979, 18 december] Algemene richtlijnen in verband met de werking van de OCMW's van het Vlaamse Gewest (*BS*, 18.12.1979).
- 1980, 7 januari KB houdende wijziging van het KB van 10.-10.1974 betreffende de procedure van erkenning en sluiting van de ziekenhuizen en de ziekenhuisdiensten (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1980, p. 600).
- 1980, 4 februari KB houdende wijziging van art. 49 van het KB van 22.4.1977 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*BS*, 7.2.1980).
- 1980, 8 februari KB houdende organisatie van de vernieuwing van afzonderlijke onroerende goederen van de

- gemeenten en OCMW's (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1980, p. 660).
- 1980, 15 februari KB tot vaststelling van de regels inzake uitbetaling van het aandeel van het BFMW dat aan de OCMW's van het Vlaamse Gewest toegekend wordt, en van het aandeel van het BFMW dat wordt omgeslagen volgens de regels toegepast inzake de omslag van het deel van het Gemeentefonds dat aan de gemeenten van voormeld gewest toevallt (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1980, p. 1226; *BS*, 25.5.1980).
- 1980, 10 maart Wet betreffende het verlenen van de eretitel van hun ambt aan de burgemeesters, aan de schepenen en aan de voorzitters van de raden van de OCMW's of van de gewezen COO's (*BS*, 4.4.-1980).
- 1980, 4 juli Omzendbrief waarbij de omzendbrief nr. 148 van 16.6.1980 betreffende de budgettaire sanering en opschorting der wervingen van toepassing wordt gesteld voor de OCMW's.
- 1980, 7 augustus Omzendbrief houdende richtlijnen voor het opmaken van de gemeentebegroting 1981 (met aandacht voor de OCMW's).
- 1980, 8 augustus Bijzondere wet tot hervorming der instellingen (eigenlijk toezicht op de OCMW's behoort tot de bevoegdheid van de gemeenschappen) (*BS*, 15.8.1980).
- 1980, 8 augustus KB betreffende het bijhouden van de sociale documenten (*BS*, 27.8.1980).

- 1980, 8 oktober KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1980, p. 3224).
- 1980, 10 december Omzendbrief betreffende de respectieve taken van het OCMW en het jeugdbeschermingscomité.
- 1981, 9 juni KB tot bepaling van de grenzen en voorwaarden voor het verhaal op de onderhoudsplichtigen bedoeld door art. 98 § 2, van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW (*BS*, 18.6.-1981).
- 1981, 10 juli Omzendbrief betreffende terugvorderbare steun aan niet-Belgische onderdanen.
- 1981, 29 juli Omzendbrief betreffende de OCMW-begroting (*BS*, 28.8.1981).
- 1981, 30 september KB tot regeling van de modaliteiten voor het verlenen van de eretitel van hun ambt aan de burgemeesters, aan de schepenen en aan de voorzitters van de raden van de OCMW's of van de gewezen COO's (*BS*, 8.10.1981).
- 1982, 30 juli Omzendbrief van de Gemeenschapsminister van Gezin en Welzijnszorg o.a. over de planning en oprichting van nieuwe diensten en instellingen en over de begroting 1983 (*BS*, 14.9.1982).
- 1982, 20 oktober KB tot wijziging van het KB van 16 november 1973 tot vaststelling van de nomenclatuur van de geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (*BS*, 4.11.-1982).

- 1982, 2 december KB houdende vaststelling van de normen voor de bijzondere erkenning van rust en verzorgingstehuizen, (*BS*, 7.12.1982).
- 1982, 20 december KB tot vaststelling van de maatstaven voor het bepalen van de ziekenhuistekorten bedoeld in art. 13 § 2, van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*BS*, 28.12.1982).
- 1982, 23 december Wet tot wijziging van de wet van 29.6.1976 tot wijziging van sommige bepalingen van de gemeentewet, het veldwetboek, de wetgeving op de pensioenregeling van het gemeentepersoneel en het daarmee gelijkgestelde personeel en tot regeling van sommige gevolgen van de samenvoegingen, aanhechtingen en wijzigingen van grenzen van gemeenten, verwezenlijkt door de wet van 30.12.1975 (*BS*, 27.1.1983).
- 1982, 30 december KB nr. 162 tot wijziging van art. 13 van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*BS*, 12.1.-1983).
- 1983, 3 januari Besluit van de Executieve van de Franse Gemeenschap houdende vaststelling van de procedure tot het bekomen van een vergunning tot ingebruikneming en exploitatie van de ziekenhuizen of ziekenhuisdiensten die tot de Franse Gemeenschap behoren (*BS*, 8.3.1983).
- 1983, 23 februari Besluit van de Vlaamse Executieve houdende procedure van erkenning en sluiting van ziekenhuizen en -diensten (*BS*, 7.5.1983).
- 1983, 11 april KB houdende vaststelling van de nadere regels voor de uitvoering van art. 13 § 5 van de wet op de ziekenhuizen (*BS*, 14.4.1983).

- 1983, 11 april   Wet houdende fiscale en begrotingsbepalingen (waardoor de gemeenten die tussenkomen in de tekorten van de openbare ziekenhuizen worden betrokken in het beheer van deze ziekenhuizen (*BS*, 16.4.1983; Uitvoeringsbesluit van 31.12.-1983, *BS*, 10.1.1984).
- 1983, 18 april   KB tot wijziging van het KB van 15.12.1977 betreffende de bezoldiging van de voorzitters en de presentiegelden van de leden van de raden voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 23.4.1983).
- 1983, 11 mei   KB tot wijziging van het KB van 28.10.1982 houdende vaststelling van de procedure tot het bekomen van een vergunning voor het ingebruiknemen en exploiteren van ziekenhuizen of ziekenhuisdiensten gevestigd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad die, wegens hun organisatie, niet moeten beschouwd worden als uitsluitend behorend tot de ene of andere Gemeenschap (*BS*, 15.7.1983).
- 1983, 17 mei   Besluit van de Executieve van de Franse Gemeenschap houdende wijziging van het besluit van de Executieve van 3.1.1983 tot vaststelling van de procedure voor het bekomen van een toelating tot de inwerkingstelling en de uitbating van de hospitalen of hospitaaldiensten die van de Franse Gemeenschap afhangen (*BS*, 17.6.1983).
- 1983, 20 mei   MB ter toepassing van art. 11, § 2, van de wet van 2.4.1965, betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*, 28.5.1983).
- 1983, 9 juni   KB tot vaststelling, wat het personeel van gemeenten en OCMW's betreft, van de wijze van

- uitvoering van samenvoegingen van gemeenten tot stand gebracht door artikel 1 van het KB van 17.9.1975 (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1983, p. 2775).
- 1983, 17 juni KB waarbij bepaalde categorieën van werkgevers worden onttrokken aan de verplichting tot het bijhouden van een personeelsregister (*BS*, 12.6.-1983).
- 1983, 27 juni KB tot invoering van de functioneel-economische classificering van ontvangsten en uitgaven in begrotingen en rekeningen van de OCMW's (*BS*, 7.7.1983).
- 1983, 12 juli MB houdende de genormaliseerde functionele en economische classificering van de ontvangsten en de uitgaven in de begroting en de rekeningen van de OCMW's (*BS*, 18.8.1983), zoals gewijzigd bij de MB van 1.7.1985, 29. 9.1986, 25.1.-1988, 4.11.1988, 31.7.1989, 31.7.1990, 27.11.-1992 en 15.7.1993.
- 1983, 5 oktober Besluit van de Vlaamse Executieve houdende adviesprocedure inzake de erkenning en sluiting van ziekenhuizen en ziekenhuisdiensten (*BS*, 3.2.1984).
- 1983, 7 december Besluit van de Vlaamse Executieve houdende procedure tot bekomen van een vergunning tot ingebruikneming en exploitatie van ziekenhuizen of ziekenhuisdiensten (*BS*, 25.6.1985).
- 1983, 22 december KB houdende vaststelling van de wijze waarop de gemeenten worden aangeduid om in het tekort van openbare ziekenhuizen tussen te komen (*BS*, 4.1.1984).

- 1983, 31 december KB tot vaststelling van de regelen volgens de welke de gemeenten die in het tekort van openbare ziekenhuizen bijdragen aan het beheer van deze instellingen deelnemen (*BS*, 10.1.1984).
- 1983, 31 december KB nr. 243 tot wijziging van artikel 13, § 5, van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*BS*, 21.1.1984).
- 1983, 31 december KB nr. 244 tot wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's, tot wijziging van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en tot wijziging van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*Verzameling der Wetten, Decreten en Besluiten*, 1984, p. 606; *BS*, 25.1.1984; *Errata*, *BS*, 13.6.1984).
- 1983, 31 december KB nr. 260 betreffende de bijzondere maatregelen die door de gemeenten, de OCMW's en de agglomeraties en federaties van gemeenten mogen genomen worden met het oog op de sanering en het herstel van de plaatselijke financiën (*BS*, 21.1.1984).
- 1983, 31 december KB nr. 261 betreffende het verlof voor verminderde prestaties van sommige personeelsleden van de gemeenten, de OCMW's, de agglomeraties en federaties van gemeenten (*BS*, 21.1.1984).
- 1984, 13 februari Omzendbrief betreffende de invoering van de functioneel-economische classificering van de ontvangsten en de uitgaven in de begroting en de rekeningen (*BS*, 29.2.1984), gewijzigd bij ministeriële omzendbrief van 15.7.1985.

- 1984, 31 maart KB tot wijziging van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*BS*, 13.4.1984).
- 1984, 9 mei KB tot uitvoering van artikel 13, tweede lid, 1°, van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en artikel 100 bis, § 1, van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 24.5.1984; gecoördineerd met het KB van 8.4.1987; *BS*, 27.6.-1987).
- 1984, 9 mei KB in verband met de verplichte terugvordering van de kosten van de maatschappelijke dienstverlening en de toepassing van de onderhoudsplicht (*BS*, 24.5.1984). Gewijzigd bij KB van 18.2.-1985 (*BS*, 27.2.1985).
- 1984, 16 mei KB tot bepaling van de voorwaarden en modaliteiten van het overleg bedoeld door artikel 26, § 2, van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 31.5.1984). Dit besluit werd opgeheven bij KB van 21.1.1993.
- 1984, 16 mei KB houdende regelen in verband met de begroting van de ziekenhuizen die afhangen van een OCMW, van een intercommunale vereniging of van een vereniging opgericht overeenkomstig hoofdstuk XII van de organieke wet van 8.7.-1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 8.6.1984).
- 1984, 16 mei MB houdende vaststelling van het model van analytische begroting, het model van thesaurievooruitzichten en het model van beheerstabel op te maken door de ziekenhuizen die afhangen van een OCMW, van een intercommunale vereniging of van een vereniging opgericht overeenkomstig hoofdstuk XII van de organieke wet van

- 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 8.6.-1984).
- 1984, 31 juli Herstelwet (*BS*, 10.8.1984).
- 1984, 7 augustus KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 20.10.1984).
- 1984, 10 augustus KB tot uitvoering van artikel 2, § 1, 1°, van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*, 14.9.1984).
- 1984, 28 september KB tot uitvoering van de wet van 19.12.1974 tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van haar personeel (*BS*, 20.-10.1984).
- 1984, 5 oktober KB tot vaststelling van de algemene bepalingen inzake het administratief en geldelijk statuut van de secretarissen en de ontvangers van de OCMW's (*BS*, 8.11.1984; Erratum, *BS*, 15.12.1984).
- 1984, 23 november Omzendbrief van de Gemeenschapsminister van Gezin en Welzijnszorg van de Vlaamse Gemeenschap (*BS*, 5.3.1985).
- 1984, 20 december KB houdende bepaalde regelen volgens dewelke de uitgaven en de ontvangsten worden bijgehouden van ziekenhuizen die afhangen van een OCMW, van een intercommunale vereniging of van een vereniging opgericht overeenkomstig hoofdstuk XII van de organieke wet van 8.7.-1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 8.1.1985).

- 1985, 18 februari KB tot wijziging van het KB van 9.5.1984 tot uitvoering van artikel 13, tweede lid, 1°, van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en art. 100bis, § 1, van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 27.2.1985).
- 1985, 5 maart Decreet houdende regeling van de erkenning en subsidiëring van voorzieningen voor bejaarden; gewijzigd door het decreet van 13 april 1988.
- 1985, 13 maart Wet tot wijziging van art. 1 van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*BS*, 29.3.1985).
- 1985, 4 april KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 23.4.1985).
- 1985, 30 mei Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en van het Gezin betreffende de formulieren van begrotingswijzigingen voor de OCMW's (*OCMW-Code*, blz. II VI-109).
- 1985, 13 juni Wet tot wijziging van art. 60 van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 12.7.1985).
- 1985, 14 juni Omzendbrief met nieuwe regels voor de forfaitaire vaststelling van de bedrijfsuitgaven en -lasten die op de wedden van de burgemeesters, schepenen en voorzitters van de OCMW's drukken.
- 1985, 20 juni KB tot uitvoering van artikel 2, § 1, 1°, van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*,

- 6.7.1987; *BS*, 6.10.1987, vernietiging door de Raad van State).
- 1985, 28 juni   Decreet van de Vlaamse Regering houdende vaststelling, voor het Vlaamse Gewest, van regelen betreffende de organisatie van de procedure alsook de uitoefening van het administratief toezicht op de gemeente (*BS*, 17.9.1985).
- 1985, 1 juli   MB tot wijziging van het MB van 12.7.1983 houdende de genormaliseerde functioneel-economische classificering van de ontvangsten en uitgaven in de begroting en rekeningen van de OCMW's (*BS*, 31.7.1985).
- 1985, 10 juli   Besluit van de Vlaamse regering houdende vaststelling van het programma voor dienstcentra, woningen voor bejaarden, serviceflatgebouwen, woningcomplexen met dienstverlening, rusthuizen en dagverzorgingscentra (*BS*, 30.8.1985); gewijzigd door het besluit van de Vlaamse regering van 19 december 1990 (*BS*, 5.7.1991) en het besluit van de Vlaamse regering van 17 april 1991 (*BS*, 8.6.1991).
- 1985, 15 juli   Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en van het Gezin betreffende de functioneel-economische classificering van de ontvangsten en uitgaven in de begrotingen en rekeningen van de OCMW's (*BS*, 31.7.1985). Ministeriële onderrichtingen betreffende de functioneel-economische begroting - uitgaven en ontvangsten voortvloeiend uit de toepassing van de wet van 2.4.-1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*OCMW-Code*, blz. II VI-179).

- 1985, 17 juli Omzendbrief van de Gemeenschapsminister van Gezin en Welzijnszorg met een aantal richtlijnen ten behoeve van de OCMW's uit de Vlaamse Gemeenschap, met uitzondering van het tweetaalig gebied Brussel-Hoofdstad (*BS*, 13.9.1985).
- 1985, 17 juli Besluit van de Vlaamse Executieve tot vaststelling van de normen waaraan een service-flatgebouw, een woningcomplex met dienstverlening of een rusthuis moet voldoen om voor erkenning in aanmerking te komen.
- 1985, 30 juli KB tot regeling van het administratief toezicht op de Brusselse agglomeratie en de gemeenten die ertoe behoren met uitzondering van de stad Brussel (*BS*, 29.8.1985).
- 1985, 2 augustus KB houdende bepaalde regelen in verband met het afzonderlijk beheer en de boekhouding van de ziekenhuizen die afhangen van een OCMW, van een intercommunale vereniging of van een vereniging opgericht overeenkomstig hoofdstuk XII van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 13.8.1985; Erratum, *BS*, 21.9.1985), gewijzigd bij KB van 21.12.-1989 (*BS*, 4.1.1990).
- 1985, 25 september Besluit van de Vlaamse Executieve genomen met toepassing van art. 23 van het decreet van 28.6.-1985 houdende vaststelling voor het Vlaamse Gewest, van regels betreffende de organisatie van de procedure, alsook de uitoefening van het administratief toezicht op de gemeenten (*BS*, 28.9.1985).
- 1986, 27 februari Omzendbrief omtrent de boekhouding van het bestaansminimum.

- 1986, 26 maart Omzendbrief van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie over sociale dienstverlening aan vreemdelingen die zich in een toestand van onregelmatigheid bevinden.
- 1986, 14 april KB houdende tijdelijke afwijking voor bepaalde gemeenten of OCMW's, van de bepalingen van het eerste lid van art. 170 van het KB van 20.-12.1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid (*BS*, 30.4.1986).
- 1986, 18 april KB nr. 407 tot wijziging en aanvulling van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*BS*, 6.5.1986).
- 1986, 22 juli Omzendbrief met errata in de omzendbrief van 27.2.1986.
- 1986, 23 juli Omzendbrief van het ministerie van Vlaamse Gemeenschap met richtlijnen voor de gemeentebegroting voor 1987 met : punt 7: De tekorten van de ziekenhuizen - punt 8: De toelage aan het OCMW (*BS*, 1.8.1986).
- 1986, 30 juni KB houdende tijdelijke afwijking, voor bepaalde gemeenten of OCMW's, van de bepalingen van het eerste lid van art. 170 van het KB van 20.-12.1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid (*BS*, 11.7.1986).
- 1986, 30 juli KB houdende vaststelling van de normen voor de bijzondere erkenning van de rust- en verzorgingstehuizen (*BS*, 21.8.1986).
- 1986, 5 augustus KB nr. 430 tot wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (zieken-

- huizen afhankelijk van de centra) (*BS*, 21.8.-1986).
- 1986, 8 september   KB tot regeling van de inrichting en de bevoegdheden van de Hoge Raad voor Maatschappelijk Welzijn (*BS*, 18.9.1986).
- 1986, 19 september   KB tot benoeming van de voorzitter en de leden van de Hoge Raad voor Maatschappelijk Welzijn. Gecoördineerd met wijzigende besluiten van 19 september 1986 (*BS*, 7.10.1986), 7 juni 1988 (*BS*, 17.6.1986), 21 april 1988 (*BS*, 25.6.-1988), 19 september 1989 (*BS*, 8.3.1990), 27 april 1990 (*BS*, 16.6.1990), 2 mei 1991 (*BS*, 30.7.1991), 11 december 1991 (*BS*, 4.2.1992), 14 april 1993 (*BS*, 11.6.1993).
- 1986, 29 september   MB betreffende de genormaliseerde functionele en economische classificering van de ontvangsten en uitgaven in de begroting en de rekening van de OCMW (wijziging besluit van 12.7.1983 en van 1.7.1985) (*BS*, 7.10.1986).
- 1986, 14 november   MB tot wijziging van het MB van 20.5.1983 ter toepassing van art. 11, § 2, van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*, 20.11.1986).
- 1986, 20 november   KB tot wijziging van het KB van 8.2.1980 houdende organisatie van de vernieuwing van afzonderlijke onroerende goederen van de gemeenten en OCMW's (*BS*, 23.12.1986).
- 1986, 8 december   KB tot vaststelling van de maatstaven voor het bepalen van de ziekenhuistekorten bedoeld door art. 13 § 2bis 1° en § 5 van de wet van 23.12.-1983 op de ziekenhuizen (*BS*, 12.12.1986).

- 1986, 15 december   Wet tot wijziging van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*, 6.1.1987).
- 1986, 22 december   KB tot wijziging van art. 9 en art. 10 van de wet op het bestaansminimum (*BS*, 15.1.1987).
- 1986, 30 december   Wet tot regeling van het pensioen van sommige mandatarissen en dat van hun rechtverkrijgenden (burgemeesters, schepenen en OCMW-voorzitters) (*BS*, 5.2.1987).
- 1986, 31 december   KB nr. 490 houdende verplichting voor de gemeenten en de OCMW's met éénzelfde werkgebied om sommige van hun personeelsleden van ambtswege over te plaatsen (*BS*, 23.1.1987).
- 1987, 12 januari   KB tot vaststelling van de modaliteiten inzake de uitbetaling van de voorschotten op het aandeel van het BFMW dat aan de OCMW's van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad toegekend wordt (*BS*, 24.3.1987).
- 1987, 28 januari   Besluit van de Vlaamse Executieve houdende vaststelling van de personeelsformatie van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (*BS*, 25.3.1987).
- 1987, 19 februari   KB tot vaststelling van de toepassingsregels voor artikel 19 van de wet van 23.12.1963 op de ziekenhuizen (*BS*, 25.2.1987).
- 1987, 25 februari   KB tot uitvoering van art. 12 van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van steun verleend door de COO's (*BS*, 6.3.1987).

- 1987, 9 maart KB tot wijziging van het KB van 8.10.1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (*BS*, 10.3.1987).
- 1987, 17 maart Wet tot wijziging van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*, 7.4.1987).
- 1987, 27 maart KB houdende uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum tot personen die de Belgische nationaliteit niet bezitten (*BS*, 7.4.1987).
- 1987, 27 maart KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (begrip werkelijke verblijfplaats) (*BS*, 7.4.1987).
- 1987, 31 maart KB nr. 519 tot regeling van de vrijwillige mobiliteit tussen de statutaire personeelsleden van de gemeenten en OCMW's die eenzelfde werkgebied hebben (*BS*, 16.4.1987).
- 1987, 8 april KB tot wijziging van het KB van 9.5.1984 tot uitvoering van art. 13, tweede lid, 1°, van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en art. 100 bis § 1, van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW (onderhoudsplicht inzake BM en steun) (*BS*, 15.4.1987; Erratum, *BS*, 27.6.1987).
- 1987, 22 juni Wet tot wijziging van artikel 116 van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 11.7.1987).

- 1987, 31 juli Ministeriële omzendbrief. OCMW-begroting. Richtlijnen aan de OCMW's uit de Vlaamse Gemeenschap met uitzondering voor het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad (*BS*, 12.9.1987).
- 1987, 14 augustus KB houdende wijziging van het KB van 23 oktober 1964 tot bepaling van de normen die door de ziekenhuizen en hun diensten moeten worden nageleefd (*BS*, 25.08.1987).
- 1987, 7 augustus KB houdende coördinatie van de wet op de ziekenhuizen (*BS*, 7.10.1987; Erratum, *BS*, 11.11.1987).
- 1987, 10 augustus KB tot vaststelling van de regels met betrekking tot de samenstelling en de werking van de Medische Raad in uitvoering van de artikelen 24, 25 en 26 van de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen (*BS*, 18.8.1987).
- 1987, 14 augustus KB houdende wijziging van het KB van 23 oktober 1964 tot bepaling van de normen die door de ziekenhuizen en hun diensten moeten worden nageleefd (*BS*, 25.8.1987).
- 1987, 18 augustus KB tot vaststelling van de procedure betreffende de voorlopige erkenning, de erkenning, de weigering en de intrekking van de erkenning en de sluiting van de rustoorden voor bejaarden, gevestigd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad die, wegens hun organisatie, niet moeten beschouwd worden als uitsluitend behorend tot de ene of de andere Gemeenschap (*BS*, 11.9.1987).
- 1987, 5 november Besluit van de Franse Gemeenschapsexecutieve tot bepaling van de nadere regels voor de erkenning en de sluiting, alsook van de procedure

- inzake beroep voor de ziekenhuizen en de ziekenhuisdiensten (*BS*, 7.1.1988).
- 1987, 9 december KB betreffende het instellen van provisies met het oog op het verlenen van dringende hulp door de OCMW's (*BS*, 22.12.1987).
- 1987, 9 december KB tot regeling van de toegang tot het Rijksregister van de natuurlijke personen, wat de OCMW's betreft (*BS*, 29.12.1987).
- 1987, 14 december KB houdende bepaling van de regels en de termijn volgens dewelke de beheerder van het ziekenhuis mededeling doet van de financiële toestand, van de bedrijfsuitkomsten, van het verslag van de bedrijfsrevisor en van alle statistische gegevens die met zijn inrichting verband houden (*BS*, 18.5.1988).
- 1987, 15 december KB houdende uitvoering van de artikels 13 tot en met 17 van de wet op de ziekenhuizen, zoals gecoördineerd door het KB van 7 augustus 1987 (*BS*, 25.12.1987).
- 1988, 25 januari MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot wijziging van het MB van 12.7.1983 houdende de genormaliseerde functionele en economische classificering van de ontvangsten en uitgaven in de begroting en de rekeningen van de OCMW's (*BS*, 11.2.1988).
- 1988, 27 januari KB tot uitvoering van artikel 12 van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*, 5.2.1988).
- 1988, 26 februari KB tot wijziging van het KB van 9.6.1983 betreffende de vaststelling, wat het personeel van

- de gemeenten en van de OCMW's betreft, van de wijze van uitvoering van de samenvoegingen van gemeenten tot stand gebracht door artikel 1 van het KB van 17.9.1975 (*BS*, 29.2.1988).
- 1988, 14 april KB betreffende toegang tot en gebruik van het identificatienummer van het Rijksregister door de OCMW's (*BS*, 23.4.1988).
- 1988, 19 april KB tot regeling van het gebruik van het identificatienummer van het Rijksregister van de natuurlijke personen, wat de OCMW's betreft (*BS*, 28.4.1988).
- 1988, 7 juni KB tot benoeming van de voorzitter en de leden van de Hoge Raad voor Maatschappelijk Welzijn.
- 1988, 22 juni Besluit van de Vlaamse regering tot regeling van de erkenning en subsidiëring van de diensten voor gezins- en bejaardenhulp en van de opleidingscentra voor gezins- en bejaardenhelp(st)ers (*BS*, 1.7.1988); gewijzigd door de besluiten van de Vlaamse regering van 19 juli 1989 (*BS*, 10.10.1989), 30 mei 1990 (*BS*, 27.6.1990), 23 oktober 1991 (*BS*, 18.12.1991), 16 maart 1994 (*BS*, 13.7.1994), 21 december 1994 (*BS*, 6.4.-1995).
- 1988, 24 juni KB tot codificatie van de gemeentewet onder het opschrift "Nieuwe Gemeentewet" (*BS*, 3.9.-1988), bekrachtigd bij de wet van 26.5.1989 (*BS*, 30.5.1989).
- 1988, 8 juli KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974, houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 20.7.1988).

- 1988, 22 juli KB tot wijziging van het KB van 14.12.1987 houdende bepaling van de regels en de termijn volgens dewelke de beheerder van het ziekenhuis mededeling doet van de financiële toestand, van de bedrijfsuitkomsten, van het verslag van de bedrijfsrevisor en van alle statistische gegevens die met zijn inrichting verband houden (*BS*, 15 september 1988).
- 1988, 27 juli Besluit van de Vlaamse regering met nieuwe verdelingscriteria voor het BFMW (*BS*, 23.9.-1988, Addendum in *BS*, 4.10.1988).
- 1988, 3 augustus Omzendbrief ministerie van de Vlaamse Gemeenschap betreffende de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door OCMW. Uitbreiding tot andere instellingen (*BS*, 8.10.1988).
- 1988, 9 augustus Wet tot wijziging van de Gemeentewet, de Gemeentekieswet, de organieke wet betreffende de OCMW's, de Provinciewet, het Kieswetboek, de wet tot regeling van de gelijktijdige parlementen- en provincieraadsverkiezingen (*BS*, 13.8.1988).
- 1988, 26 augustus KB houdende regeling van de verkiezingen van de raad voor maatschappelijk welzijn in de gemeenten bedoeld bij art. 7 van de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en in de gemeenten Komen-Waasten en Voeren (*BS*, 31.8.1988).
- 1988, 22 september KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974, houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 15.10.1988).

- 1988, 4 november MB tot wijziging van het MB van 12.7.1983 houdende de genormaliseerde functionele en economische classificering van de ontvangsten en uitgaven in de begroting en de rekeningen van de OCMW (BS, 9.12.1988).
- 1988, 9 november KB waarbij de tekst van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum in overeenstemming gebracht wordt met de bepalingen en de terminologie van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (BS, 13.12.1988).
- 1988, 12 oktober Besluit van de Vlaamse regering waarbij door OCMW's opgerichte centra voor geestelijke gezondheidszorg kunnen worden erkend en betoelaagd (BS, 14.2.1989).
- 1988, 20 december KB tot verhoging van de bedragen van het bestaansminimum en wijziging van art. 12bis van het KB van 30.10.1974 houdende het algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (BS, 29.12.1988).
- 1988, 22 december KB tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State in geval van beroep als bedoeld bij artikel 25ter van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's, en bij artikel 68bis van de gemeentekieswet (BS, 29.12.1988).
- 1988, 29 december Wet tot wijziging van de organieke wet van 8 juli 1976 op de OCMW's (BS, 4.1.1989).
- 1988, 29 december KB tot wijziging van het KB van 22 november 1976 betreffende de verkiezing van de leden van

- de raden der plaatselijke OCMW's (*BS*, 4.1.-1989).
- 1988, 30 december Omzendbrief van de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie betreffende de verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn van de OCMW's (*BS*, 5.1.1989).
- 1988, 30 december Art. 71 van de programmawet wijzigt de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 5.1.1989).
- 1988, 30 december Besluit van de Executieve van de Franse Gemeenschap tot vaststelling van de inhoud en de nadere regels voor de organisatie van de vormingscyclus voor de maatschappelijke werkers van de OCMW's, aangewezen voor een coördinatieopdracht (*BS*, 21.3.1989).
- [1989, 11 januari] Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap-Executieve. Vereniging volgens de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 11.1.-1989).
- 1989, 12 januari Omzendbrief met richtlijnen voor de registratie door de OCMW's die een tegemoetkoming uit het BFMW willen genieten.
- [1989, 21 maart] Ministerie van de Franse Gemeenschap-Executieve. Vereniging opgericht op grond van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 21.3.1989).
- 1989, 24 maart KB tot wijziging van de in de artikelen 81, 82, 83 en 84 van de organieke wet van 8 juli 1976

- betreffende de OCMW's vermelde bedragen (*BS*, 29.4.1989).
- 1989, 28 april KB tot uitvoering van artikel 12 van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*, 20.6.1989).
- 1989, 28 april Besluit van de Executieve van de Duitstalige Gemeenschap houdende oprichting van een adviescommissie voor de ziekenhuizen en bejaardentehuizen (*BS*, 19.7.1989).
- 1989, 8 mei Wet tot wijziging van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's wat betreft het verlenen van voorschotten op en het invorderen van onderhoudsgelden (*BS*, 1.6.1989).
- 1989, 9 mei Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en Leefmilieu betreffende de functioneel-economische begroting en de codes voor de ontvangsten en uitgaven voortspruitend uit de toepassing van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van steun verleend door de OCMW's.
- 1989, 12 mei KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 20.6.1989).
- 1989, 22 mei MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) houdende vaststelling van het model van de analytische begroting, het model van de thesaurievooruitzichten en het model van beheerstabel op te maken door de ziekenhuizen die afhangen van een OCMW, van een intercommunale vereniging of van een vereniging opgericht overeenkomstig

- hoofdstuk XII van de organieke wet van 8.7.-1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 8.8.1989).
- 1989, 26 mei   Wet tot bekrachtiging van het KB van 24 juni 1988 tot codificatie van de gemeentewet onder het opschrift Nieuwe gemeentewet (*BS*, 30.5.-1989).
- 1989, 27 mei   Wet houdende wijziging van de nieuwe gemeentewet (*BS*, 30.5.1989).
- 1989, 30 mei   KB tot aanpassing van de nieuwe gemeentewet met toepassing van art. 6 van de wet van 26 mei 1989 tot bekrachtiging van het KB van 24 juni 1988 tot codificatie van de gemeentewet onder op opschrift Nieuwe gemeentewet (*BS*, 31.5.-1989).
- 1989, 31 mei   KB houdende nadere omschrijving van de fusie van ziekenhuizen en van de bijzondere normen waaraan deze moeten voldoen (*BS*, 5.7.1989).
- 1989, 13 juni   MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot wijziging van het MB van 20.5.1983 ter toepassing van art. 11 § 2 van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*, 7.7.1989; Erratum, *BS*, 20.7.1989).
- 1989, 16 juni   Wet houdende wijziging van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's. OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vertegenwoordiging taalgroepen (*BS*, 17.6.-1989).
- 1989, 9 juli   Besluit van de Vlaamse Executieve houdende voorlopige erkenning van serviceflatgebouwen,

- woningcomplexen met dienstverlening en rusthuizen.
- 1989, 31 juli MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot wijziging van het MB van 12.7.1983 houdende de genormaliseerde functionele en economische classificering van de ontvangsten en de uitgaven in de begroting en de rekeningen van de OCMW (*BS*, 31.8.1989).
- 1989, 14 augustus KB tot uitvoering van artikel 68bis, § 4, van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 26.8.1989). Gecoördineerd met KB van 27.11.1990 (*BS*, 16.1.1991) en KB van 3.3.1998 (*BS*, 18.3.1998).
- 1989, 14 augustus KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 26.8.1989).
- 1989, 14 augustus KB tot vaststelling van het bedrag van het voorschot op de staatstussenkomst inzake voorschotten op onderhoudsgelden (*BS*, 26.8.1989).
- 1989, 22 augustus KB betreffende de voorschotten op en invordering van onderhoudsgelden verschuldigd aan kinderen (*BS*, 26.8.1989). Gecoördineerd met het wijzigend besluit van 28.2.1993 (*BS*, 20.4.-1993).
- 1989, 22 augustus KB tot regeling van de Staatstussenkomst inzake voorschotten op en invordering van onderhoudsgelden (*BS*, 26.8.1989).
- 1989, 6 september Omzendbrief van de Gemeenschapsminister van Binnenlandse Aangelegenheden en het Openbaar Ambt over de vervreemding van onroerende

- goederen door de gemeenten. Dit geldt ook voor de OCMW's ingevolge art. 75 van de organieke wet van 8.7.1976. (*BS*, 14.10.1989).
- 1989, 11 september   KB tot wijziging van dit van 14.12.1987 betreffende de jaarrekeningen van de ziekenhuizen (*BS*, 18.10.1989).
- 1989, 11 september   Omzendbrief van de minister van het Gezin en Maatschappelijk Welzijn met een aantal klemtonen bij het opstellen van de OCMW-begroting 1990.
- 1989, 26 oktober   KB tot opheffing van art. 26 van het KB van 9 maart 1977, inzake de beroepskamers opgericht door de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 8.12.1989).
- 1989, 10 november   KB tot wijziging van het KB van 22.12.1983 houdende vaststelling van de wijze waarop de gemeenten worden aangeduid om in het tekort van de openbare ziekenhuizen tussen te komen (*BS*, 6.1.1990).
- 1989, 21 december   KB tot wijziging van het KB van 2.8.1985 houdende regels in verband met het afzonderlijk beheer en de boekhouding van de ziekenhuizen die afhangen van een OCMW, van een intercommunale vereniging of van een vereniging opgericht overeenkomstig hoofdstuk XII van de organieke wet van 8.7.1976 op de OCMW's (*BS*, 30.12.1989; *BS*, 4.1.1990; Erratum, *BS*, 1.2.1990).
- 1990, 2 april   KB houdende een nieuw algemeen reglement op de gemeentelijke comptabiliteit (*BS*, 3.10.1990).

- 1990, 6 april KB betreffende de tenlasteneming van het vervroegd pensioen van sommige personeelsleden van de gemeenten en de OCMW's (*BS*, 5.5.-1990).
- 1990, 27 april KB betreffende de verlichting van het bijzonder toezicht over de OCMW's (*BS*, 6.6.1990).
- 1990, 29 mei KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 30.6.1990).
- 1990, 5 juni KB tot uitvoering van art. 12 van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van steun verleend door de COO's (*BS*, 3.7.1990).
- 1990, 31 juli MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot wijziging van het MB van 12.7.1983 houdende de genormaliseerde functionele en economische classificering van de ontvangsten en uitgaven in de begroting en de rekeningen van de OCMW's (*BS*, 4.9.1990).
- 1990, 31 juli Decreet houdende de oprichting voor Vlaanderen van een Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn (*BS*, 26.10.1990).
- 1990, 1 augustus Omzendbrief van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie over de wijziging aan het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum - socio-professionele integratie (art. 23bis) - bestaansmiddelen van de samenwonenden (art. 13) - verlaging van de meerderjarigheid tot 18 jaar (*BS*, 1.8.1990, niet gepubliceerd in *BS*; *OCMW-Code*, blz. II IV-73).

- 1990, 16 oktober Omzendbrief van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, met betrekking tot de subsidiëring van acties gericht op de bekendmaking van de dienstverlening van het OCMW en open beleidsvoering.
- 1990, 17 oktober Wet tot wijziging van de nieuwe gemeentewet (art. 52 § 2 betreft de ontvangsten van het plaatselijk OCMW) (*BS*, 14.12.1990).
- 1990, 29 oktober MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot vaststelling van bepaalde modaliteiten betreffende het opstellen van de koptabel van de begroting van de OCMW's voor wat betreft het in aanmerking nemen van de twijfelachtige schuldbrieven (*BS*, 4.1.1991).
- 1990, 27 november KB tot wijziging van het KB van 14.8.1989 tot uitvoering van art. 68bis, § 4, van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 16.1.1991).
- 1990, 12 december Omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken over de wet van 17.10.1990, de ontvangsten van het OCMW (art. 52 § 2) en de te volgen procedure (*BS*, 14.12.1990).
- 1990, 12 december Besluit van de Vlaamse Executieve over toelage en werkingskosten aan de OCMW's (*BS*, 8.2.-1991).
- 1990, 21 december Besluit van de Vlaamse Executieve houdende de coördinatie en de ondersteuning van de thuiszorg.
- [1991, 4 januari] Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. OCMW. Toetredingen tot een vereniging opge-

- richt overeenkomstig hoofdstuk XII van de organieke wet van 8.7.1976 op de OCMW. Welzijn en Gezin. Modelovereenkomst inzake financiële leasing (*BS*, 4.1.1991).
- 1991, 15 januari Omzendbrief van de Gemeenschapsminister van Welzijn en Gezin over het aanvragen van het bestaansminimum door jongeren bij het OCMW.
- 1991, 24 januari Omzendbrief van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie en Leefmilieu aan de OCMW's over terugvordering, onderhoudsplicht, inkomensgrens.
- [1991, 7 februari] Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. OCMW. Oprichting. Machtiging (*BS*, 7.2.1991).
- 1991, 20 februari Decreet tot wijziging van het decreet van 5 maart 1985 gewijzigd door het decreet van 23 februari 1994 (*BS*, 1.6.1994).
- 1991, 27 februari Omzendbrief van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie betreffende de wet van 7.8.1984 tot instelling van het recht op een bestaansminimum - algemene actualisering van de stukken die naar het ministerie van Volksgezondheid en Leefmilieu moeten opgestuurd worden (*OCMW-Code*, p. II IV-79).
- 1991, 1 maart KB houdende wijziging van het KB van 5.10.-1984 tot vaststelling van de algemene bepalingen inzake het administratief en geldelijk statuut van de secretarissen en ontvangers van de OCMW's (*BS*, 10.4.1991).
- 1991, 6 maart Omzendbrief van de Gemeenschapsminister van Welzijn en Gezin, samen met de Gemeenschaps-

- minister van Binnenlandse Zaken over de bescherming van de OCMW's tegen het niet tijdig doorstorten van de maandelijkse toelage voor de gemeente.
- 1991, 15 maart Omzendbrief van de Gemeenschapsminister van Welzijn en Gezin met richtlijnen in verband met de invoering van een vrijwillige uitstapmogelijkheid voor bepaalde leden van het OCMW-personeel.
- 1991, 24 april Omzendbrief van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie met bijkomende inlichtingen over het KB van 1.3.1991 tot vaststelling van de algemene bepalingen inzake het administratief en geldelijk statuut van de secretarissen en ontvangers van de OCMW's.
- 1991, 23 april Omzendbrief waarbij gesteld wordt dat elk OCMW over minimum een halftijdssecretaris moet beschikken als men het OCMW wil beschouwen als het steunpunt van de openbare maatschappelijke dienstverlening.
- 1991, 3 juli KB tot uitvoering van art. 12 van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van steun verleend door COO's (*BS*, 25.10.1991).
- 1991, 20 juli Wet (overheidspensioenen voor ziekenhuisgeneesheren werkzaam in OCMW-ziekenhuizen, art 62), (*BS*, 1.8.1991).
- 1991, 16 oktober KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 14.11.1991).

- 1991, 23 oktober   Decreet van de Vlaamse regering betreffende de openbaarheid van bestuursdocumenten in de diensten en instellingen van de Vlaamse regering (*BS*, 27.11.1991).
- 1991, 26 november   Besluit van de Executieve van de Franse Gemeenschap tot vaststelling van de objectieve criteria voor de verdeling van het BFMW dat aan de OCMW van het Waalse Gewest toekomt, met uitzondering van de OCMW's van de Duitstalige Gemeenschap (*BS*, 17.3.1992).
- 1991, 18 december   Besluit van de Vlaamse regering tot coördinatie van de decreten inzake de voorzieningen voor bejaarden (*BS*, 20.8.1992), gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 19 januari 1994 (*BS*, 15.2.1994) en de decreten van 23 februari 1994 (*BS*, 1.6.1994) en 4 mei 1994 (*BS*, 23.6.-1994).
- 1992, 15 januari   MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot wijziging van het MB van 18.11.1974 houdende bepaling van het model der formulieren en stukken nodig voor de toepassing van de reglementering betreffende het recht op een bestaansminimum (*BS*, 21.2.1992).
- 1992, 6 februari   Besluit van de Vlaamse Executieve met betrekking tot het BFMW.
- 1992, 28 februari   MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot wijziging van het MB van 12.7.1983 houdende de genormaliseerde functionele en economische classificering van de ontvangsten en uitgaven in de begroting en de rekeningen van de OCMW's (*BS*, 15.4.1992).

- 1992, 24 juni KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 29.7.1992).
- 1992, 24 juni KB tot uitvoering van art. 12 van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van steun verleend door COO's (*BS*, 29.7.1992).
- 1992, 16 juli Wet houdende bepalingen betreffende de OCMW's.
- 1992, 5 augustus Wet tot aanvulling van de organieke wet van 8 juli 1976 op de OCMW's (*BS*, 8.10.1992).
- 1992, 2 september Wet houdende bepalingen betreffende de OCMW's (*BS*, 28.10.1992).
- 1992, 27 november MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot wijziging van het MB van 12.7.1983 houdende de genormaliseerde functionele en economische classificering van de ontvangsten en uitgaven in de begroting en de rekeningen van de OCMW's (*BS*, 29.1.1993).
- 1992, 8 december Wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (*BS*, 18.3.1993).
- 1992, 15 december MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot uitvoering van de bepalingen voorzien door het art. 91, § 1, alinea's 3 en 4, van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's, gewijzigd door de wet van 5 augustus 1992 (*BS*, 9.2.1993).

- 1992, 30 december   Wet houdende sociale en diverse bepalingen die onder meer de organieke wet betreffende de OCMW's wijzigt (*BS*, 9.1.1993).
- 1993, 12 januari   Wet houdende de afschaffing van de beroepskamers die vervangen worden door een beroep bij de arbeidsrechtbank (*BS*, 4.2.1993).
- 1993, 12 januari   Wet houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving, met onder meer de invoering van het geïndividualiseerd project voor sociale integratie (*BS*, 4.2.1993).
- 1993, 21 januari   KB tot uitvoering van art. 32 van de wet van 12.1.1993 houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving (*BS*, 4.2.-1993).
- 1993, 21 januari   KB tot uitvoering van art. 62bis, eerste lid, van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (betekening) (*BS*, 9.2.1993).
- 1993, 21 januari   KB tot bepaling van de voorwaarden en modaliteiten van het overleg bedoeld in art. 26 § 2 van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's, gewijzigd bij de wet van 5.8.1992 (*BS*, 9.2.1993).
- 1993, 21 januari   KB tot wijziging van het KB van 15.12.1977 betreffende de bezoldiging van de voorzitters en de presentiegelden van de leden van de raden voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 9.2.1993).
- 1993, 21 januari   Uitvoeringsbesluit voor het instellen van een nieuw overlegcomité tussen het OCMW en het schepencollege (*BS*, 9.2.1993).

- 1993, 21 januari KB tot wijziging van het KB van 9.12.1987 betreffende het instellen van provisies met het oog op het verlenen van dringende hulp door de OCMW's (*BS*, 9.2.1993).
- 1993, 21 januari KB tot bepaling van het onderscheidingsteken van de OCMW-voorzitters (*BS*, 9.2.1993).
- 1993, 28 februari KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende het algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 24.4.1993).
- 1993, 2 maart Omzendbrief van de minister van Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu, met toelichting over de nieuwe wetbepalingen van de wet van 30.12.1992 houdende sociale en diverse bepalingen inzake dienstverlening aan vluchtelingen).
- 1993, 11 maart MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot wijziging van het MB van 18.11.1974 houdende bepaling van het model der formulieren en stukken nodig voor de toepassing van de reglementering betreffende het recht op een bestaansminimum (*BS*, 29.5.1993).
- 1993, 24 maart KB tot vaststelling van de minimumvoorwaarden en de modaliteiten waaraan de contracten betreffende een geïndividualiseerd project voor sociale integratie moeten voldoen (*BS*, 26.3.1993).
- 1993, 16 april Omzendbrief van de minister van Sociale Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu betreffende het urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving. Modelcontract met betrekking tot het geïndividualiseerd project voor sociale integratie (*OCMW-Code*, p. II IV-141).

- 1993, 30 april KB tot uitvoering van art. 12 van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 24.6.-1993).
- 1993, 7 juni KB houdende financiering van de noodhulp en van de opvang verleend aan kandidaat vluchtelingen die een beroep hebben ingesteld bij een provinciale beroepskamer omwille van een weigering tot steunverlening door een bevoegd OCMW (*BS*, 6.7.1993).
- 1993, 29 juni Omzendbrief van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, betreffende de begrotingen van de voorgaande jaren, waarbij de OCMW's verzocht worden een meerjarig beheersplan op te stellen.
- 1993, 2 juli KB houdende vaststelling van het geldelijk statuut van de plaatselijke ontvangers.
- 1993, 15 juli MB dat in het functioneel en economische rekeningstelsel van de OCMW's nieuwe codes invoert waarop de ontvangsten en uitgaven moeten ingeschreven worden die voortvloeien uit de wet van 12.1.1993 houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving.
- 1993, 16 juli Bijzondere wet tot vervollediging van de federale staatsstructuur (*BS*, 20.7.1993).
- 1993, 19 juli Decreet waarbij de bevoegdheden inzake OCMW's worden overgedragen van de Franse Gemeenschap naar het Waalse Gewest (*BS*, 10.9.-1993).

- 1993, 20 juli KB tot vaststelling van de algemene bepalingen betreffende het administratief en geldelijk statuut van de secretarissen en de ontvangers van de OCMW's (*BS*, 17.8.1993).
- 1993, 4 september Omzendbrief van de minister voor Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu, in toepassing van de omzendbrief van 13 februari 1984 betreffende de invoering van de functioneel-economische classificering van de ontvangsten en de uitgaven bij het opstellen van de begroting en de rekeningen van de OCMW's.
- 1993, 19 oktober KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974, houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 2.12.1993).
- 1993, 24 december Wet betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten.
- 1994, 30 januari MB tot regeling van de terugbetaling door de Staat van de kosten van de dienstverlening door de OCMW's toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in de bevolkingsregisters is ingeschreven (*Erratum*, *BS*, 13.2.1997).
- 1994, 23 februari Decreet inzake de infrastructuur voor persoonsgebonden aangelegenheden (*BS*, 1.6.1994).
- 1994, 17 maart KB tot uitvoering van art. 2, § 1, 1°, zesde lid, van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de COO's (*BS*, 22.4.1994).

- 1994, 11 april   Wet betreffende de openbaarheid van bestuur (*BS*, 30.6.1994).
- 1994, 15 april   KB tot vaststelling van de afmetingen van de stembiljetten, alsmede de kleur van de stembiljetten voor de rechtstreekse verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 23.4.1994).
- 1994, 13 mei   KB tot uitvoering van art. 12 van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 12.8.-1994).
- 1994, 20 mei   KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 9.7.1994).
- 1994, 24 mei   Wet op het wachtregister (*BS*, 21.7.1994).
- 1994, 23 juni   KB tot vaststelling van de datum van inwerking-treding van de wet van 11.4.1994 betreffende de openbaarheid van bestuur.
- 1994, 27 juni   KB tot regeling van de samenstelling en de werkwijze van de "Commissie voor de toegang tot bestuursdocumenten (*BS*, 30.6.1994).
- 1994, 7 juli   Wet op de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van de provincieraden en de gemeenteraden en voor de rechtstreekse verkiezing van de raden voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 16.7.1994), gewijzigd bij wetten van 17.11.1994 (*BS*, 23.11.1994) en 10.4.1995 (*BS*, 15.5.1995).

- 1994, 20 juli Omzendbrief ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Economie, Werkgelegenheid en Binnenlandse Aangelegenheden, betreffende verplichte toezending van de agenda van de vergaderingen van het college van burgemeester en schepenen aan de voorzitter van het OCMW (toepassing art. 28 § 4 organieke OCMW-wet) (*BS*, 21.9.1994; *Bestuursmemoriaal*, nr. 13).
- 1994, 20 juli Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toepasselijkheid van de voorschriften inzake de gemeentecomptabiliteit, geregeld bij KB van 2 augustus 1990, op de OCMW's (*BS*, 22.10.-1994).
- 1994, 25 juli Omzendbrief van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Gezondheidsinstellingen, Welzijn en Gezin, met richtlijnen voor het opstellen van de OCMW-begroting 1995 (*Bestuursmemoriaal*, nr. 12).
- 1994, 21 september Besluit van de Vlaamse regering tot uitvoering van het decreet van 24.7.1991 betreffende het algemeen welzijnswerk (*BS*, 28.12.1994).
- 1994, 27 oktober Ordonnantie van het Verenigd College van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met de eigen boekhoudkundige regels van toepassing op de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*BS*, 3.12.1994).
- 1994, 17 november Wet tot wijziging van art. 3 van de wet van 7.7.1994 op de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven van de provincieraden en de gemeenteraden en voor de rechtstreekse verkiezing van de raden voor maatschappelijk welzijn

en tot wijziging van art. 76 van de gemeentekieswet (*BS*, 23.11.1994).

- 1994, 19 december   Decreet van de Raad van de Duitstalige Gemeenschap betreffende de toepasselijkheid van de voorschriften inzake de gemeentecomptabiliteit op de OCMW's (*BS*, 23.3.1995).
- 1994, 21 december   Omzendbrief ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, (Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur), betreffende de verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 7.1.1995).
- 1994, 22 december   Decreet van de Waalse Gewestraad betreffende de toepasselijkheid van de voorschriften van de gemeentecomptabiliteit op de OCMW's (*BS*, 24.2.1995).
- 1995, 30 januari   MB (Volksgezondheid en Leefmilieu) tot regeling van de terugbetaling door de Staat van de kosten van de dienstverlening door de OCMW's toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in de bevolkingsregisters is ingeschreven (*BS*, 3.3.1995).
- 1995, 16 februari   Omzendbrief van de minister van Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu, met toelichting over de gevolgen voor de OCMW's van de invoering van het wachtregister. De omzendbrief bespreekt ook de wijzigingen aan de wet van 2.4.1965 op de ten laste neming van OCMW-steun, ingevoerd door de wet op het wachtregister.
- 1995, 5 april   KB betreffende de toepassing van de regeling der plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen op

- de begunstigen van het bestaansminimum (*BS*, 19.5.1995).
- 1995, 5 april   Decreet van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap houdende wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 26.8.1995).
- 1995, 6 april   KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 5.7.1995).
- 1995, 6 april   Decreet van de Waalse Gewestraad houdende wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 25.5.1995).
- 1995, 7 april   KB tot wijziging, wat de berekening van de bestaansmiddelen betreft, van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum. Erratum (*BS*, 4.7.-1995).
- 1995, 24 april   KB tot wijziging van het KB van 15.4.1994 tot vaststelling van de afmetingen van de stembiljetten alsmede de kleur van de stembiljetten voor de rechtstreekse verkiezing van de leden van de raad voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 5.5.-1995).
- 1995, 27 april   Ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over de eigen boekhoudkundige regels die van toepassing zijn op de OCMW's van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad (*BS*, 2.9.-1995).
- 1995, 2 mei   Wet betreffende de verplichting om een lijst van mandaten, ambten en beroepen, alsmede een

- vermogensaangifte in te dienen (van toepassing op de voorzitters van de OCMW's) (*BS*, 26.7.-1995).
- 1995, 2 mei   Decreet van de Raad van de Duitstalige Gemeenschap tot wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 30.12.-1995; Erratum (*BS*, 9.7.1997)).
- 1995, 3 mei   Besluit van de Vlaamse regering houdende de tussenkomst van de Vlaamse Gemeenschap in de kosten voor het onderhoud en de kleine en grote herstellingen die door de OCMW's en VZW's verricht worden voor het in stand houden van de serviceflatgebouwen die op hun grond zijn opgericht in het kader van een erfpacht- en huur- of een gelijkaardige overeenkomst met de BEVAK (*BS*, 20.9.1995).
- 1995, 15 mei   Omzendbrief van de minister van Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu betreffende de bepaling van het OCMW bevoegd voor het verlenen van het bestaansminimum aan daklozen en aan gerepatriëerde Belgen (*BS*, 26.7.1995).
- 1995, 19 mei   KB getroffen ter uitvoering van art. 5, § 3, van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 26.10.1995).
- 1995, 31 mei   Omzendbrief van de minister van Volksgezondheid en Leefmilieu betreffende de toetreding van de bestaansminimumtrekkers tot de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (*BS*, 20.10.-1995).

- 1995, 1 september Omzendbrief ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, (Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur), aangaande: 1. het BFMW 1995 (OCMW-dienstjaar 1994); 2. de projecten en initiatieven in het kader van het BFMW 1996 (OCMW-dienstjaar 1995) (*BS*, 26.9.1995).
- 1995, 18 oktober Besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 3 mei 1995 houdende tussenkomst van de Vlaamse Gemeenschap in de kosten voor het onderhoud en de kleine en grote herstellingen die door de OCMW's en de VZW's verricht worden voor het in stand houden van de serviceflatsgebouwen die op hun grond zijn opgericht in het kader van de erfpacht- en huur- of een gelijkaardige overeenkomst met de BEVAK (*BS*, 16.12.1995).
- 1996, 8 januari KB betreffende de overheidsopdrachten in de klassieke sectoren.
- 1996, 10 januari KB betreffende de overheidsopdrachten in de sectoren water, energie, vervoer en telecommunicatie.
- 1996, 19 maart Omzendbrief van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn betreffende het sectoraal akkoord van 18.6.1993 voor het personeel van de lokale en provinciale besturen. Verduidelijking met betrekking tot de toepassing op OCMW-personeel van ziekenhuizen en andere verzorgingsinstellingen (*BS*, 18.6.1996, 20.12.-1996).
- 1996, 14 mei Besluit van de Vlaamse regering tot uitvoering van het decreet van 14.5.1996 tot vaststelling van de regels inzake werking en verdeling van

- het Sociaal Impulsfonds (*BS*, 1.6.1996, 3.7.-1996).
- 1996, 13 juni   Decreet van de Vlaamse regering betreffende de openbaarheid van bestuursdocumenten (aanvulling van het decreet van 23 oktober 1991) (*BS*, 19.6.1996).
- 1996, 18 juni   KB betreffende de overheidsopdrachten in de sectoren water, energie, vervoer en telecommunicatie.
- 1996, 20 juni   Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu. Maatregelen met het oog op de uitvoering van het meerjarenplan voor werkgelegenheid. Vrijstelling van de werkgeversbijdragen van sociale zekerheid verschuldigd voor werknemers tewerkgesteld in het kader van art. 60, § 7, van de organieke wet betreffende de OCMW's (*BS*, 16.7.1996).
- 1996, 15 juli   Wet tot wijziging van de wet van 15.11.1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 5.10.-1996).
- 1996, 19 september   Besluit van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels-Hoofdstedelijk Gewest tot wijziging van het besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad van 24.6.1993 tot oprichting van de Commissie voor boekhoudkundige normen van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en tot

- vaststelling van de samenstelling ervan (*BS*, 10.1.1997).
- 1996, 25 september   KB tot vaststelling van de datum van inwerking-treding van de artikelen 1, 2, 3, 30, 31, 43 en 69, § 1, van de wet van 15.7.1996 tot wijziging van de wet van 15.12.1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de organieke OCMW-wet van 8.7.1976 (*BS*, 12.10.1996).
- 1996, 26 september   KB tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken.
- 1996, 8 oktober   Omzendbrief van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn. OCMW's. Afschaffing van het goedkeuringstoezicht informatisering (*BS*, 21.11.1996).
- 1996, 7 november   Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad, houdende, in uitvoering van art. 43 van het algemeen reglement op de comptabiliteit van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vaststelling van de rekeningstelsels (*BS*, 29.1.1997).
- 1996, 7 november   Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad houdende conceptuele analyse van de nieuwe comptabiliteit van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*BS*, 29.1.1997).

- 1996, 10 november KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het MB van 30.1.1995 tot regeling van terugbetaling door de Staat van de kosten van dienstverlening door de OCMW's toegekend aan behoeftigen die de Belgische nationaliteit niet bezitten en die niet in het bevolkingsregister zijn ingeschreven (*BS*, 21.12.1996).
- 1996, 22 november KB tot vaststelling van de datum van inwerking-treding van bepaalde artikelen van de wet van 15 juli 1996 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 6.12.1996).
- 1996, 5 december Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest houdende de uitvoering van art. 19 en 21 van het besluit van het Verenigd College van 26.10.1995 houdende algemeen reglement op de comptabiliteit van de OCMW's (*BS*, 24.12.1996).
- 1996, 5 december Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest houdende de uitvoering van art. 22 van het besluit van het Verenigd College van 26.10.1995 houdende algemeen reglement van de comptabiliteit van de OCMW's (*BS*, 24.12.1996).
- 1996, 11 december KB tot wijziging van het KB van 22.11.1996 tot vaststelling van de datum van inwerking-treding van bepaalde artikelen van de wet van 15.7.1996 tot wijziging van de wet van 15. 12.1980 betref-

- fende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de organieke OCMW-wet van 8.7.1976 (*BS*, 19.12.1996).
- 1996, 11 december   KB tot vastlegging van de datum van inwerking-treding van bepaalde artikelen van de wet van 15.7.1996 tot wijziging van de wet van 15.12.-1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de organieke OCMW-wet van 8.7.1976 (*BS*, 7.1.1997).
- 1996, 12 december   KB tot vaststelling van de datum van inwerking-treding van de artikelen 65, 66 en 67 van de wet van 15.7.1996 tot wijziging van de wet van 15.12.1980 betreffende de toegang tot het grond-gebied, het verblijf, de vestiging en de verwijde-ring van vreemdelingen en van de organieke OCMW-wet van 8.7.1976 (*BS*, 31.12.1996).
- 1996, 12 december   KB betreffende de dringende medische hulp die door de OCMW's wordt verstrekt aan de vreem-delingen die onwettig in het Rijk verblijven (*BS*, 31.12.1996).
- 1996, 12 december   KB tot wijziging van de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaans-minimum met toepassing van art. 35 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de socia-le zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaar-heid van de wettelijke pensioenstelsels (daklozen) (*BS*, 31.12.1996).
- 1997, 4 februari   Decreet van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap houdende invoeging van art. 22bis

- in de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 22.2.1997).
- [1997, 21 februari] Omzendbrief van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn omtrent de bemiddeling van het OCMW bij uitdrijvingen uit sociale woningen (*BS*, 21.2.1997).
- 1997, 25 maart Omzendbrief van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn betreffende schorsing en afzetting van OCMW-raadsleden in geval van zware nalatigheid of algemeen bekend wangedrag (*BS*, 13.5.1997).
- 1997, 21 april KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 12.12.1996 betreffende de dringende medische hulp die door de OCMW's wordt verstrekt aan de vreemdelingen die onwettig in het Rijk verblijven (*BS*, 28.6.1997).
- 1997, 29 april Decreet van de Vlaamse Regering inzake de kwaliteitszorg in de welzijnsvoorzieningen.
- 1997, 20 mei Wet tot wijziging van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun door de OCMW's (*BS*, 21.6.1997).
- 1997, 22 mei Besluit van de Waalse regering over de inventaris van het patrimonium van de OCMW's (*BS*, 13.8.1997, 2e uitgave).
- 1997, 22 mei Besluit van de Waalse regering betreffende de gemeentelijke comptabiliteit voor de OCMW's (*BS*, 13.8.1997, 2e uitgave).
- 1997, 23 mei MB tot vaststelling van de functionele en economische classificering, de classificering van de

algemene en individuele rekeningen, de boekhoudkundige stukken, overeenkomstig het besluit van de Waalse regering over de boekhouding van de OCMW's (*BS*, 13.8.1997, 2e uitgave).

[1997, 24 mei]

Omzendbrief van de staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en minister van Binnenlandse Zaken, z.d. betreffende de invoering van de mogelijkheid voor daklozen om een referentieadres bij het OCMW te bekomen (*BS*, 24.5.1997, 1e uitgave).

1997, 29 mei

KB tot uitvoering van art. 60, § 1, 4de lid van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (wachtregister) (*BS*, 19.7.1997).

1997, 6 juli

KB tot wijziging van het KB van 13.7.1970 betreffende de schadevergoeding ten gunste van sommige personeelsleden van provincies, gemeenten, agglomeraties en federaties van gemeenten, verenigingen van gemeenten, OCMW's, diensten, instellingen en verenigingen voor maatschappelijk welzijn, diensten van het College van de Franse Gemeenschapscommissie en openbare kassen van lening, voor arbeidsongevallen op de weg naar en van het werk (*BS*, 15.7.1997; Erratum (*BS*, 21.4.1998).

1997, 16 september

Besluit van de Vlaamse regering betreffende de samenstelling en de werking van de lokale adviescommissie omtrent de minimale levering van elektriciteit, gas en water (*BS*, 15.11.1997).

[1997, 24 september]

Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu. Invoering van de mogelijkheid voor daklozen een referentieadres bij het

- OCMW te bekomen. Erratum (*BS*, 24.9.1997, 2e uitgave).
- 1997, 15 oktober KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van de wet van 20.5.1997 tot wijziging van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van steun door het OCMW (*BS*, 10.12.-1997).
- 1997, 13 november Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad tot toepassing van de bedragen bepaald in art. 27, § 1, 3de lid, 4°, van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 23.12.1997).
- 1997, 17 december Decreet van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (Departementen van Financiën, Begroting en Gezondheidsbeleid/Cultuur, Gezin en Welzijn) houdende wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 6.2.1998).
- 1997, 17 december Besluit van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn) over de boekhouding en de administratieve organisatie van de OCMW's (*BS*, 8.4.1998).
- 1997, 23 december MB betreffende de boekhouding en administratieve organisatie van de OCMW's (met bijlagen).
- 1998, 13 januari Besluit van de Vlaamse regering (Departement Cultuur, Gezin en Welzijn) betreffende de verkiezing van de leden van de raden voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 21.3.1998).

- 1998, 20 januari KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 8.9.1997 tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 11.2.1998).
- 1998, 27 januari Besluit van de Waalse regering tot toekenning van toelagen aan de OCMW's in het kader van de inschakeling van bestaansminimumtrekkers in het arbeidsproces (*BS*, 13.2.1998).
- 1998, 12 februari Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende organisatie van de vernieuwing of de sloop gevolgd door de heropbouw van onroerende goederen van gemeenten en van de OCMW's (*BS*, 27.3.1998).
- 1998, 12 februari Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad houdende conceptuele analyse van de nieuwe comptabiliteit van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*BS*, 16.9.1998, 1e uitgave).
- 1998, 19 februari Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, tot wijziging van het besluit van het Verenigd College van 26.10.1995 houdende algemeen reglement op de comptabiliteit van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*BS*, 6.5.1998).
- 1998, 19 februari Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad tot vaststelling van de rekeninguittreksels die van toepassing zijn op de comptabiliteit van de OCMW's van het tweetalig

- gebied Brussel-Hoofdstad (*BS*, 16.9.1998, 1e uitgave; Errata, *BS*, 22.6.1999, 2e uitgave).
- 1998, 3 maart   Wet tot wijziging van art. 18 van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en van art. 19 van de wet van 2.4.1965 over het ten laste nemen van steun verleend door OCMW's (*BS*, 31.3.1998, 1e uitgave).
- 1998, 11 maart   KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende het algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 16.4.1998, 2e uitgave).
- 1998, 19 maart   Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad tot vaststelling van de modellen der jaarrekeningen van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*BS*, 16.9.1998, 1e uitgave).
- 1998, 2 april   KB tot uitvoering van artikel 33 van de Wet van 22 december 1995 houdende maatregelen tot uitvoering van het meerjarenplan voor werkgelegenheid (vrijstelling van patronale bijdragen) (*BS*, 11.4.1998).
- 1998, 2 april   Decreet van het ministerie van het Waals Gewest houdende wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 28.4.-1998).
- 1998, 16 april   KB waarbij het bedrag, de voorwaarden, de duur en de modaliteiten worden bepaald van de toelagen bedoeld in art. 18, § 4, tweede lid van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een

- bestaansminimum (tewerkstellingsovereenkomst met een privé-onderneming) (*BS*, 1.5.1998).
- 1998, 7 mei Besluit van de Waalse regering tot wijziging van het besluit van de Waalse regering van 22.5.-1997 betreffende de gemeentelijke boekhouding voor de OCMW's (*BS*, 4.6.1998).
- 1998, 23 juni Aanvullende omzendbrief voor de gemeenten, provincies en de OCMW's aangaande sommige financiële diensten en andere aanbevelingen betreffende enige toepassingsproblemen i.v.m. de wetgeving op de overheidsopdrachten (*BS*, 23.7.1998).
- 1998, 14 juli Decreet van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap tot wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 10.9.1998).
- 1998, 14 juli Decreet van de Vlaamse regering tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van het decreet van 14.7.1998 tot wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 12.9.1998).
- 1998, 14 juli Decreet van de Vlaamse Regering houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg.
- 1998, 22 september Besluit van de Vlaamse regering betreffende de bezoldiging van de voorzitters en de presentiegelden van de leden van de raden voor maatschappelijk welzijn (*BS*, 13.11.1998).
- 1998, 29 oktober KB tot wijziging van het KB van 19 mei 1995 getroffen ter uitvoering van art. 5, § 3, van de

wet van 2.4.1965 over het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 21.1.-1999).

- 1998, 29 oktober Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot vaststelling, ter uitvoering van art. 74 van het algemeen reglement op de comptabiliteit van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, van de ratio's en grafieken die bij de totaalbalans moeten worden gevoegd (*BS*, 23.1.1999).
- 1998, 24 november Omzendbrief van de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn betreffende nieuwe regels inzake het administratief toezicht op de OCMW's, decreet van 14.7.1998 tot wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 5.2.1999).
- 1998, 26 november MB tot vaststelling, in uitvoering van art. 93 van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's, van het formulier met toepassing van controle van de kas en de boekingen van de ontvangers van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van de uitvoeringsregels van dit onderzoek (*BS*, 23.1.1999).
- 1998, 18 december Besluit van de Vlaamse Regering houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg.
- 1999, 12 januari KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van wettelijke en reglementaire bepalingen tot wijziging van de wet van 7. 8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten

- laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 8.12.1999).
- 1999, 14 januari Besluit van de regering van de Duitstalige Gemeenschap houdende vaststelling van de criteria voor de verdeling van het BFMW onder de OCMW's van de Duitstalige Gemeenschap (*BS*, 14.8.1999).
- 1999, 28 januari Besluit van de Waalse regering tot wijziging van het besluit van de Waalse regering van 27.1.-1998 tot toekenning van toelagen aan de OCMW's in het kader van de inschakeling van bestaansminimumtrekkers in het arbeidsproces (*BS*, 11.2.1999).
- 1999, 2 februari MB tot wijziging van het MB van 30.1.1995 tot regeling van de terugbetaling door de Staat van de kosten van de dienstverlening door de OCMW's toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven (*BS*, 2.3.-1999).
- 1999, 4 februari Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke regering betreffende de verkoop van sommige onroerende goederen door de gemeenten en OCMW's (*BS*, 21.4.1999, 2e uitgave).
- 1999, 9 februari KB genomen tot uitvoering van art. 2, § 5, eerste lid, van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum (*BS*, 19.2.1999).
- 1999, 9 februari KB genomen tot uitvoering van art. 57quater van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de

OCMW's (activering van de maatschappelijke hulp) (*BS*, 19.2.1999).

- 1999, 25 februari Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad houdende aanvulling van de rekeningstelsels ter uitvoering van art. 43 van het algemeen reglement op de comptabiliteit van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*BS*, 21.4.1999, 1e uitgave).
- 1999, 25 februari Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad tot vaststelling van het model van de begroting van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*BS*, 21.4.1999, 1e uitgave).
- 1999, 11 maart KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 16.4.1998 waarbij het bedrag, de voorwaarden, de duur en de modaliteiten worden bepaald van de toelage bedoeld in art. 18, § 4, 2e lid, van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum (*BS*, 8.12.1999).
- 1999, 16 maart KB houdende wijziging van het KB van 16.7.-1997 tot uitvoering van art. 115 van de wet op de ziekenhuizen, gecoördineerd op 7.8.1987 (*BS*, 9.6.1999).
- 1999, 19 maart Wet tot wijziging van de nieuwe gemeentewet, de gemeentekieswet, de wet van 19.10.1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, de wet van 11.4.1994 tot organisatie van de geautomatiseerde stemming en de wet van 7.7.1994 betreffende de beperking en de controle van de

- verkiezingsuitgaven voor de verkiezing van de provincieraden en de gemeenteraden en voor de rechtstreekse verkiezing van de raden voor maatschappelijk welzijn, strekkende tot de oprichting van districten en de organisatie van de rechtstreekse verkiezing van hun leden (*BS*, 31.3.1999, 2e uitgave).
- 1999, 19 maart   KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 21.1.1993 tot uitvoering van art. 32 van de wet van 12.1.1993 houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving (*BS*, 14.12.1999).
- 1999, 22 maart   Wet tot wijziging van de gemeentekieswet, gecoördineerd op 4.8.1932 en van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 14.4.1999).
- 1999, 24 maart   MB tot vaststelling van de bijzondere voorwaarden betreffende de boekhouding en de administratieve organisatie van de OCMW's (*BS*, 30.7.1999, 2e uitgave).
- 1999, 25 maart   KB tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 21.4.1999, 2e uitgave).
- 1999, 30 maart   Besluit van de Vlaamse regering houdende de instelling van een subsidie aan OCMW's die op de privé-woningmarkt huurwaarborgen stellen voor hun cliënteel (*BS*, 10.7.1999).
- 1999, 1 april   Decreet van het ministerie van het Waalse Gewest waarbij de cumulatie van het mandaat van voorzitter van een raad voor maatschappelijk

- welzijn met andere ambten beperkt wordt (*BS*, 29.4.1999).
- 1999, 1 april   Besluit van de Waalse regering betreffende het beheersplan van de ziekenhuizen die afhangen van OCMW's of van verenigingen die onder de toepassing vallen van hoofdstuk XII van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 4.6.1999).
- 1999, 13 april   Besluit van de Regering van de Duitstalige Gemeenschap houdende wijziging van het KB van 20.7.1993 tot vaststelling van de algemene bepalingen inzake het administratief en geldelijk statuut van de secretarissen en de ontvangers van de OCMW's (*BS*, 13.1.2000).
- 1999, 3 mei   KB betreffende het Algemeen Medisch Dossier (*BS*, 17.7.1999).
- 1999, 3 mei   KB houdende bepaling van de algemene minimumvoorwaarden waarvan het medisch dossier, bedoeld in art. 15 van de wet op de ziekenhuizen, gecoördineerd op 7.8.1987, moet voldoen (*BS*, 30.7.1999); Erratum (*BS*, 5.11.1999).
- 1999, 7 mei   KB tot uitvoering van art. 2, § 5bis van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en van art. 57quater, § 3 van de organieke wet van 8.7.1976 op de OCMW's (*BS*, 29.6.1999).
- 1999, 7 mei   KB tot wijziging van het KB van 9.2.1999 genomen ter uitvoering van art. 2, § 5, eerste lid, van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum (*BS*, 29.6.1999).

- 1999, 7 mei   Wet tot wijziging van het KB van 9.2.1999 genomen tot uitvoering van art. 57quater van de organieke OCMW-wet van 8.7.1976 (*BS*, 24.7.-1999).
- 1999, 7 mei   Wet tot wijziging van art. 54 van de wet van 15.12.1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van art. 57ter van de organieke wet van 8.7.1976 op de OCMW's, van de art. 2, § 5, 5, § 2 en 11bis van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door OCMW's.
- 1999, 18 mei   Decreet van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap houdende wijziging van de organieke wet van 8.7.1976 op de OCMW's (*BS*, 30.6.1999).
- 1999, 20 mei   Besluit van de Waalse regering tot vaststelling van de algemene bepalingen inzake het administratief en geldelijk statuut van de secretarissen en de ontvangers van de OCMW's (*BS*, 25.6.-1999).
- 1999, 3 juni   Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Besluit van het Verenigd College tot vaststelling, ter uitvoering van art. 74 van het algemeen reglement op de comptabiliteit van OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, van de ratio's, tabel van financiering en grafieken die bij de totaalbalans moeten worden gevoegd (*BS*, 28.-9.1999).
- 1999, 3 juni   Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van

- Brussel-Hoofdstad houdende wijziging van de conceptuele analyse van de nieuwe comptabiliteit van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*BS*, 28.9.1999).
- 1999, 3 juni
Brussels Hoofdstedelijk Gewest. MB tot wijziging, in uitvoering van art. 93 van de organieke wet van 8 juli 1976 op de OCMW's, van het formulier met toepassing van controle van de kas en de boekingen van de ontvangers van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van de uitvoeringsregels van dit onderzoek (*BS*, 28.9.1999).
- 1999, 28 juni
MB (Waals Gewest) tot bepaling van het bedrag van en de regels voor de vergoeding van het OCMW of van de Instelling met sociale doelstelling die verhuis- en huurtoelagen voorschieten aan de tegemoetkomingsgerechtigden (*BS*, 20.8.-1999).
- 1999, 7 juli
KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 11.3.1998 tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 8.12.1999).
- 1999, 7 juli
KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 29.10.1998 tot wijziging van het KB van 19.5.1995 getroffen ter uitvoering van art. 5, § 3, van de wet van 2.4.1965 over het ten laste nemen van steun verleend door de OCMW's (*BS*, 8.12.1999).
- 1999, 27 september
KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van de wet van 7.5.1999 tot wijziging van art. 54 van de wet van 15.12.1990 betreffende

- de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van art. 57ter van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's, van de art. 2, § 5, 5, § 2 en 11bis van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 15.12.1999, 3e uitgave).
- 1999, 22 oktober   KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het MB van 2.2.1999 tot wijziging van het MB van 30.1.1995 tot regeling van de terugbetaling door de Staat van de kosten van de dienstverlening door OCMW's toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven (*BS*, 19.1.2000).
- 1999, 22 oktober   KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van wettelijke bepalingen tot wijziging van de wet van 2.4.1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's, de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en de wet van 1.4.-1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden (*BS*, 19.1.2000).
- 1999, 25 oktober   KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van reglementaire bepalingen tot wijziging van het KB van 30.10.1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 19.1.2000).
- 1999, 18 november   KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 9.2.1999 genomen tot uitvoering van artikel 2, § 5, eerste lid, van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op

- een bestaansminimum en van het KB van 7.5.-1999 tot wijziging van het KB van 9. 2.1999 genomen tot uitvoering van artikel 2, § 5, eerste lid, van de wet van 7.8.1974 tot instelling van het recht op een bestaansminium (*BS*, 19.1.-2000).
- 1999, 18 november   KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 9.2.1999 genomen tot uitvoering van artikel 57quater van de organieke wet van 8.7.1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 19.1.2000).
- 1999, 29 november   MB tot wijziging van het MB van 30 januari 1995 tot regeling van de terugbetaling door de Staat van de kosten van de dienstverlening door de OCMW's toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven (*BS*, 8.12.1999).
- 1999, 10 december   KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 7 mei 1999 tot uitvoering van artikel 2, § 5bis, van de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en van artikel 57quater, § 3, van de organieke wet van 8.7.1976 op de OCMW's (*BS*, 5.5.2000).
- 1999, 15 december   KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het KB van 7 mei 1999 tot wijziging van het KB van 9 februari 1999 genomen tot uitvoering van artikel 57quater van de organieke wet van 8 juli 1976 op de OCMW's (*BS*, 19.1.-2000).

- 1999, 16 december Besluit van het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad houdende aanvulling van de rekeningstelsels ter uitvoering van artikel 43 van het algemeen reglement op de comptabiliteit van de OCMW's van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*BS*, 2.3.2000, 2e uitgave).
- 1999, 17 december KB betreffende de toepassing van de regeling der plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen op de begunstigen van het bestaansminimum en op de personen van vreemde nationaliteit, ingeschreven in het bevolkingsregister, die omwille van hun nationaliteit geen aanspraak kunnen maken op het bestaansminimum en gerechtigd zijn op financiële maatschappelijke hulp (*BS*, 24.12.1999, 2e uitgave).
- 2000, 10 januari MB tot wijziging van het MB van 23 mei 1997 tot vaststelling van de functionele en economische classificatie, de classificatie van de algemene en individuele rekeningen, de boekhoudkundige stukken, overeenkomstig besluit van de Waalse Regering betreffende de boekhouding van de OCMW's, zoals gewijzigd bij het MB van 12.1.1998 (*BS*, 1.3.2000).
- 2000, 3 februari KB tot vaststelling van de officiële Duitse vertaling van het MB van 29.11.1999 tot wijziging van het MB van 30.1.1995 tot regeling van terugbetaling door de Staat van kosten van de dienstverlening door de OCMW's toegekend aan een behoeftige die de Belgische nationaliteit niet bezit en die niet in het bevolkingsregister is ingeschreven (*BS*, 30.5.2000).

- 2000, 10 februari   Wet tot wijziging van art. 4 van de wet van 10.3.1980 betreffende het verlenen van de eretitel van hun ambt aan de burgemeesters, aan de schepenen en aan de voorzitters van de raden van de OCMW's of van de gewezen COO's (*BS*, 29.3.2000, 2e uitgave).
- 2000, 31 maart   Besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 17 december 1997 betreffende de boekhouding en de administratieve organisatie van de OCMW's (*BS*, 18.7.2000).
- 2000, 14 juli   KB tot uitvoering van art. 18, § 4, eerste lid, van de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum (*BS*, 29.7.2000).
- 2000, 14 juli   KB tot wijziging van het KB van 30 oktober 1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 29.7.2000).
- 2000, 14 juli   KB tot wijziging van het KB van 16 april 1998 waarbij het bedrag, de voorwaarden, de duur en de modaliteiten worden bepaald van de toelage bedoeld in art. 18, § 4, tweede lid, van de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum (*BS*, 29.7.2000).
- 2000, 14 juli   KB tot uitvoering van art. 5, § 4, derde lid, van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun vermeend door de OCMW's (*BS*, 29.7.2000).
- 2000, 14 juli   KB tot wijziging van het KB van 9 februari 1999 genomen tot uitvoering van art. 57quater van de

- organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 29.7.2000).
- 2000, 17 juli   Decreet houdende wijziging van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de OCMW's (*BS*, 11.8.2000).
- 2000, 17 juli   Omzendbrief van de Vlaamse Gemeenschap (departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse Aangelegenheden en Landbouw) met onderrichtingen voor het opstellen van de begrotingen (budgetten) voor 2001 van de gemeenten en de OCMW's (*BS*, 19.8.2000).
- 2000, 17 oktober   KB tot uitvoering van art. 18, § 4, eerste lid, van de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum en van art. 5, § 4, derde lid, van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's, met het oog op de toekenning van een verhoogde Staatstoelage voor OCMW's van sommige gemeenten (*BS*, 22.11.2000, 2de uitgave).
- 2000, 24 november   KB tot wijziging van het KB van 13 mei 1994 tot uitvoering van art. 12 van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 21.12.-2000, 2de uitgave).
- 2000, 24 november   KB tot wijziging van het KB van 30 oktober 1974 houdende het algemeen reglement betreffende het bestaansminimum (*BS*, 21.12.2000, 2de uitgave).
- 2000, 28 november   KB tot wijziging van het KB van 2 december 1982 houdende vaststelling van de normen voor

de bijzondere erkenning van rust- en verzorgingstehuizen of als centrum voor dagverzorging (*BS*, 16.12.2000).

2000, 8 december

KB tot uitvoering van art. 12 van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 29.-12.2000, 1e uitgave).

2000, 14 december

MB genomen tot uitvoering van art. 34, § 2, van het KB van 30 oktober 1974 houdende het algemeen reglement betreffende het bestaansminimum en van art. 2 van het KB van 13 mei 1994 tot uitvoering van art. 12 van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's (*BS*, 21.12.-2000, 2de uitgave).

3 6 9 1